A magyar rendvédelem-történet hagyatéka
2.

sorozatszerkesztő
PARÁDI József

sorozatgondozó
Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti
Tudományos Társaság
Budapest
HU-ISSN 2064-4728

Nyomozati utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára

Budapest
2018
Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti
Tudományos Társaság

HU-ISBN 978-615-80-3094-6

Nyomozati utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára

HU-ISSN 2064-4728
HU-ISBN 978-615-80-3094-6

A SZERZŐK

Dr. PARÁDI József CSc
nyá.r.ezds. nyá. főiskolai tanár
az MTA köztestületi tagja

Dr. SZAKÁLY Sándor DSc
egyetemi tanár
az MTA köztestületi tagja

SZIGETVÁRI Oszkár r.örgy.
NKE RTK RDI doktorandusza

Dr. ZÉTÉNYI Zsolt
volt országgyűlési képviselő,
jogtörténész alkotmányjogász

TARTALOMJEGYZÉK

III. FEJEZET.

A külső szolgálatra alkalmazott csendőr-járásőrmesterek szolgálati teendői

Minták

I. FEJEZET.

Általános rész.

II. FEJEZET.

A bűnügyi nyilvántartás.

KRISTÓF László
(Nógrádverőce, 1911. VIII. 30. – Budapest, 1959. XI. 28.)

In memoriam KRISTÓF *László*

„Veritas nunquam perit"
(Seneca)
Az igazság sosem vész el.

AJÁNLÁS

A Magyar Királyi Csendőrség 1881 és 1944 között Magyarország vidékének rendvédelméért volt felelős, s ezt a feladatot kiválóan látta el. Bár hatékonyságának fő oka abban rejlett, hogy állandó portyázásokkal (járőrszolgálat) a bűnmegelőzésre fektették a hangsúlyt, de 90% feletti bűnfelderítési mutatóiról is világhírű volt. Más országokból, sőt más kontinensekről is érkezetek delegációk a magyar csendőrség hatékonyságának tanulmányozására. Ez az eredményesség annál is inkább figyelemreméltó, mert a felderítést csupán a csendőrlegénység végezte, míg a tisztek feladata a vezetői teendők ellátására, az oktatásra és ellenőrzésre korlátozódott. Ez a világhírűen kiváló munkát végző csendőrlegénység zömében a parasztság szegény rétegeiből került ki, akik értelmes, jellemes és hazaszerető emberek voltak, de körülményeik miatt jelentős részük mindössze néhány elemit végzett. (Ez mai szemmel ugyan negatívnak tűnik, de a dualizmus időszakában az önkormányzati rendőrségek legénységi állományának mintegy 20 %-a analfabéta volt). A vidéki életet és környezetet jól ismerő csendőröknek a falvak lakosságával való kiváló kapcsolata szintén alapvetően hozzájárult hatékonyságukhoz, de kiválóságuk döntő oka ezen néhány elemit végzett csendőrök állandó oktatásában és képzésében rejlett, mely legfőképpen a csendőr őrsökön folyó napi foglalkozások keretében zajlott.

A magyar nép joggal lehetne büszke erre az örökségére, és nagy előnyére válna ezen múltbeli tapasztalatok felhasználása. Ezzel szemben a Magyar Királyi Csendőrség testületileg, és a testület tagjai egyénileg is a kommunista önkényuralom áldozatai lettek, világhírű kiválóságukat megalapozó szakmai tapasztalataik hasznosításától pedig a nemzetet a magyar pártállam megfosztotta. Mi volt ennek a mérhetetlen I. világháborút

követő vérengző vörös uralom olyan romboló hatással volt Magyarországra nézve, hogy a helyreállt polgári társadalom érthető módon törvényellenesnek ítélte a megdöntésére irányuló jobb- és baloldali szélsőséges politikai szervezeteket. A törvények betartásáért vidéken a csendőrség volt felelős. Feladataik közé tartozott mindennemű bűn megelőzése és az előforduló bűnesetek és törvénysértések elkövetőinek kinyomozása is. A nyomozásban az 1930-ban létrehozott nyomozó osztályok segítettek.

Mivel a szélsőjobb- és szélsőbal szervezkedés egyaránt törvényellenes volt, mellyel szemben a csendőrség fellépett, ezért a jobb- és a baloldali illegális szervezkedők is fő ellenségüknek a csendőrséget tekintették. Ebből kifolyólag nem meglepő, hogy a II. világháború után uralomra jutott kommunista vezetés legelső intézkedései egyikeként szüntette meg a Magyar Királyi Csendőrséget. A testületről szóló nyomtatott anyagokat betiltották és pusztították, azoknak csupán egy töredékét őrizték meg bizonyos könyvtárak zárt részlegeiben. A testület tagjait pedig kínzással egybekötött vallatásoknak vetették alá, sokukat bebörtönözték, munkatáborba kényszerítették, családjaikkal embertelen környezetbe (pl. istállókba) kitelepítették, munkalehetőségtől és minden társadalmi juttatástól családtagjaikkal együtt megfosztották, gyermekeiket a magasabb oktatásból kizárták.

Ezt a nemzetközi jogokba ütköző politikai üldözést viszont a szövetséges nyugati hatalmak számára meg kellett valahogy magyarázni. Erre használták fel ürügyül azt a háború után nem sokkal feltárt tényt, hogy a németek munkatáborok helyett haláltáborokba szállították az általuk megszállott országokból deportált zsidókat. Mivel Magyarországon a deportálások végrehajtásában (az országhatárig szállításban) a csendőrség is részt vett, ezt felhasználva ügyes taktikával a deportálások minden bűnét a csendőrség kontójára írták. S bár a csendőrség csak egy volt a deportálásokban résztvevő szervezetek közül, s bár tagjainak csak egy része vett abban részt, s bár abban az időben sem a csendőrök, de még a zsidók sem tudtak

a haláltáborok létezéséről, s bár Magyarországon ilyen táborok nem is léteztek, mégis a Magyar Királyi Csendőrséget okolták az egészért, nevét, becsületét sárba tiporták, és agresszív propagandával oly hatásosan építették be vádjaikat a köztudatba, hogy a csendőr név még ma is sokaknak rossz kicsengésű, és még ma is a csendőrségnek nem is a deportálásokban, de magában a „holokausztban" való szerepéről beszélnek.

Ennek a csendőrség-ellenes hadjáratnak egyik része volt az, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc kirobbanásáért is felelőssé tették a testületet (holott e vád szinte nevetségesen lehetetlen volt, tekintve, hogy a csendőrök vad üldözése miatt azoknak bármely szervezkedésben való részvétele eleve kizárt volt). Ezt a vádat ürügyként használva újra „elővették" a még élő csendőröket, akiket ismét megkínoztak, bebörtönöztek sokakat, újabb propaganda hadjáratot indítottak ellenük, és felhozható bűncselekmények híján koholt vádak alapján végeztek ki egyeseket, nagydobra vert koncepciós perek keretében. Így vált áldozattá KRISTÓF László csendőr nyomozó is, akit 1959-ben végeztek ki azért, mert jelen volt 1944-ben a körözött törvényszegő kommunista SÁGVÁRI Endre letartóztatásánál (SÁGVÁRI tüzet nyitott a nyomozókra, egyet megölt, kettőt súlyosan megsebesített, többek között a fegyvertelen KRISTÓFot is, aki sérülése miatt két évig volt kórházban. Az ezt követően menekülni próbáló SÁGVÁRI után lőtt az egyik nyomozó, melynek következtében SÁGVÁRI kórházba szállítás közben meghalt. A kommunizmus alatt róla iskolákat, utcákat, szervezeteket neveztek el, felmagasztalt hőst alkottak belőle, míg KRISTÓFot felakasztották).

A csendőrök jelszavuk szerint „Híven, becsülettel, vitézül" szolgálták forrón szeretett népüket, esküjük szerint fáradozva azon, hogy a törvényszegéseket, bűncselekményeket megelőzzék, illetve azok elkövetőit a törvény elé állítsák, bármely jellegű is volt a törvényszegés. Hűséges szolgálatuk eredményeként Magyarország fellendült, a köz- és vagyonbiztonság megerősödött. Nem csoda, hogy ma is sokan vannak,

akik visszakívánják a „kakastollasok" jelenlétét, akik szinte már puszta jelenlétükkel garantálták a közbiztonságot.

Ez a mű nemcsak emléket állít a Magyar Királyi Csendőrségnek, mint az egyik, világviszonylatban is kimagasló rendvédelmi testületnek, de remélhetőleg hozzájárul annak az örökségnek az átadásához is, amely megilleti a magyar népet, és egyben büszke is lehet rá. Ennek az örökségnek a felelevenítése minden bizonnyal a mai magyar közbiztonság nagyon is időszerű megerősödéséhez vezethetne.

USA, Washington Maryland, 2017. VI. 30.

vitéz Kőrössy Zoltán
Magyar Királyi Csendőr
Bajtársi Közösség
központi vezető

Kőrössyné dr. Soltész Katalin
Magyar Királyi Csendőr
Bajtársi Közösség
központi vezető helyettese

Zétényi Zsolt

Kristóf László in memoriam

Egy tiszta élet.

Verőcén született Kristóf László 1911. VIII. 30-án Kristóf József földműves és Hártó Eszter harmadik fiaként. 12 hold föld, erdő, legelő, bányajog és a verőcei családiház volt a család tulajdona. 1908-ban megszületett József, 1909-ben Ernő és 1911-ben László.

Édesapja hat év sanyarú orosz hadifogság után 1920-ban érkezett haza, legyengülve, nagyon súlyos asztmával. 1921-ben megszületett Eszter, a negyedik gyerek. A legidősebb fiú autószerelőnek tanult, a középső mezőgazdasági szakiskolába járt. László taníttatására már nem futotta, de ő amúgy is szívesen gazdálkodott. Színes élet, bálok, színielőadások a kedvelt nyaralóhellyé fejlődött Verőcén. Akárcsak testvérei, kiváló tanuló volt, szinte mindenhez értett, kitűnt a színészi képességeivel. Az odalátogató Móricz Zsigmond nagy jövőt jósolt neki, ha színésznek tanulna.

Néhány jellemző történet:

Jó ideig emlegették a faluban egy fiatalkori csínytevését. Amikor egy kocsmai verekedés alkalmával szokásosan ki kellett hívni a csendőröket rendet tenni, barátjával a kőkapu tetejére felmásztak és onnan az érkező csendőrök nyakába ugrottak. Nem lehetett rossz viszonyban a „csend" őreivel. A sarki házban szegény rokon lakott. Amikor eljött az erdei fa hazahozatalának ideje, még sötétben elindult a lovas szekérrel, először letette a fát a rokonnál, majd fordult és hazafuvarozta a sajátjukat. Édesapja kérdezte, hogyan lehetséges, hogy Imréékhez is minden évben ugyanakkor jön a fa?

Csendőrként később is emberséges volt. Köztünk él ma is egy akkori kislány, aki most is a Kristóf család otthonának a szomszédságban lakik, elmesélte, hogy beteg nővérkéjéhez orvost kellet hívni éjszaka, az édesapja sötét szekérrel ment,

mert kifogyott a petróleum a lámpából. A csendőrök megállították és a feljelentés másnap az alagi őrsön szolgáló László asztalán kötött ki. Ő eltépte a feljelentést. Azt mondta, nagyon rendes család, ismerem őket. Bajban voltak, nem kaphatnak ezért büntetést.

Szintén Alagon történt, hogy egy nagycsaládos férfit sokadszor vittek be kommunista felforgató tevékenység miatt. „*Most mit csináljak Magával? Kimegyek a folyosóra, mire visszatérek, nem akarom itt látni!*” mondta és a nyitott ablakra mutatott. A csendőr őrs irodájának ablaka nem volt túl magas, máig látható Dunakeszin a pusztuló, elhanyagolt épület a vasútállomásnál.

A két fivér a sorkatonai szolgálat letöltése után családot alapított. Lászlót nem engedték leszerelni. Választott, 1935. IV. 1-én belépett próbacsendőrnek. 18 hónapi próbaszolgálat, 7 hónapi elméleti képzés után lett az alagi csendőr őrsnél járőröző csendőr. 1938-ban halt meg az édesapja. Szerencsére sokszor hazajöhetett, szervezte a család életét és továbbra is nagy megbecsülésnek, szeretetnek örvendett Verőcén. Eszter húga postatisztnek tanult, a váci postán helyezkedett el. 1940-ben Lászlót a felállítandó pótcsendőr zászlóaljhoz vezényelték kiképzőnek. 1942-ben a központi nyomozó-parancsnoksághoz helyezték át. Itt nyomozott, irattári munkát végzett, futárszolgálatot teljesített. 1943-ban rövid ideig Békéscsabán szolgált a vasúti csendőrségnél. Itt ismerkedett meg jövendőbeli feleségével, Irénkével, akit 1944 IV. 2-án vett feleségül. Szolgálati vita után a frontra kérte magát, ám mivel mindkét bátyja akkor már a fronton harcolt, a családnak pedig szüksége volt rá, maradt a csendőrségnél.

Tragédiájához okszerűen az a véletlen vezetett, hogy egy megfigyelő csendőrnyomozó lebukott. KRISTÓF László aznap, 1944. VII. 26-án érkezett meg Dunántúlról egy nyomozás végeztével. Parancsnoka megkérdezte, verőcei-e, mert a megfigyelt Verőcén lakik albérletben. „*Verőcén lakom, verőcei őslakos családból származom, mindenkit ismerek*”, volt a felelet. Így megkapta feladatát, nyomozótársaival és a sofőrrel Verőcén aludtak, majd hajnalban a vasútállomáson társa megmutatta, kit kell követni. Ő fölszállt a vonatra, társai az autóval Budapesten várták. Még aznap a követés során találkozott a számára ismeretlen, később közismertté vált kommunista példaképpel, dr. SÁGVÁRI Endrével, akivel szemben társaival együtt törvényesen intézkedett. Mindkettőjüknek ez lett a végzete.

E nap történetéről később szólunk. A háború végéig nem teljesített szolgálatot. Súlyos volt a sérülése, csípőig gipszben volt a lába. A kórházat bombatalálat érte, elszállításának tényét még nem vezették be a könyvekbe, így halottnak tartották. Kalandos úton jutott el Grázba, ahol a műtétet végrehajtották.

Innen érkezett meg egy májusi vasárnapon, 1945-ben. Az itthoniakat a háború szörnyűségei sújtották. Az orosz parancsnokság a szomszéd házban volt, otthonát kifosztották, feldúlták.

1945. XII. 21-én bombatámadás során, a ház előtt egy repesz megölte KRISTÓF László édesanyját és nagyon súlyosan megsebesítette a feleségét. A faluban bújtatott, a református kántor nagybácsi által is menekített zsidó orvostanhallgatók, NÁKÓ-András és a verőcei NÁDOR György segítettek az orvosnak megoperálni Irénkét. Ők később sok verőceinek lettek orvosai, így KRISTÓF Eszternek is.

A hazaérkező KRISTÓF László felesége után utazott Békéscsabára, rokoni segítséggel földet bérelt a környező tanyavilágban. Bujkálnia nem kellett, személyi igazolványa kiállításakor az adatok között csendőr múltja is szerepelt. Továbbra is nagyon népszerű, okos és segítőkész ember maradt. A helyi termelőszevetkezetbe be is belépett, később a Tejipari Vállalatnál sofőrként dolgozott. 1956-ban a vállalat három alkalommal küldött teherautóval élelmiszert Budapestre, amit ő hozott fel, köztereken osztott szét. Résztvett a békéscsabai rádióadó kiépítésében, aminek segítségével tartották a kapcsolatot a budapestiekkel.

Gyakran utazott Verőcére, segített a húgára és Tatabányán élő bátyjára jutó földek művelésében. A termelőszevetkezet mintegy a földjeik harmadát vette el, a többi darabon gazdál-

kodhattak. A forradalom leverése után 1958 januárjában egy besúgó — sógora bizalmát élvezve — megtudta, hogy, SÁGVÁRI halálában része volt. Letartóztatták, majd 2 évig tartó koncepciós perben halálra ítélték, kivégezték. 2006-ban felmentette a Legfelsőbb Bíróság a koholt vádak alól. KRISTÓF Lászlót a koncepciós per folyamán nem tudták megtörni, elvtelenségre kényszeríteni.

Nemcsak mártíromságával, hanem egész életével méltó volt rá, hogy ne csak a nemzeti emlékezet őrizze emlékét, hanem szűkebb pátriája is emléket állítson számára.

1944. VII. 27.

1944. VII 27-én meleg nyári napra virradt az ország, hajnalban 16, napközben pedig közel 29 fok volt a hőmérséklet, verőfényes, napos nyári idő volt.[1] Végzetes dátum volt ez dr. SÁGVÁRI Endre, PÉTERVÁRI János rendőrőrmester gépkocsivezető, PALOTÁS Ferenc csendőrnyomozó törzsőrmester és KRISTÓF László csendőrnyomozó őrmester számára. Meghatározta ez a nap CSELÉNYI Antal rendőrségi detektív életének további évtizedeit is. KRISTÓF László, a Magyar Királyi Csendőrség Központi Nyomozó Parancsnokság törzs-alosztályához beosztott csendőr nyomozó őrmester a csendőrökből és rendőrökből álló csillaghegyi nyomozó csoport tagja társaival egy személykövetéssel kezdődött, majd letartóztatással és súlyos sebesüléssel végződött szolgálatteljesítés részesévé vált. A Nógrádverőcén kezdődött szolgálat során eljutottak bizonyos kerülővel a Budakeszi úton lévő a NAGY Béla-féle cukrászdáig.

A Magyar Királyi Csendőrség Központi Nyomozó Parancsnokságának 1944. VII. 31-én kelt heti összesítő jelentése tájékoztatást ad a baloldali mozgalmakról, s egyebek mellett a SÁGVÁRI Endre és társa ellen foganatosított intézkedésről. *„Baloldali mozgalmak [.....] Legutóbbi helyzetjelentésem óta a csillaghegyi nyomozó csoport több fontos szerepű egyént vett őrizetbe. Ezek egyikének elfogásánál a nyomozók és az elfogandó között tűzharc is fejlődött ki, melynek következtében az elfogandó kommunista a helyszínen meghalt; egy nyomozó, egy*

detektív és egy rendőr pedig súlyosan megsebesült. Az esetet részletesen a III. fejezet alatt jelentem

[...] Kommunista mozgalom III. [...] 2.) Július 27-én Palotás Ferenc tőrm., Kristóf László őrm. polgári ruhás nyomozók és Cselényi Antal államrendőrségi detektív Pétervári János rendőr őrmester által vezetett személygépkocsin Budapesten egy illegális kommunista találkát nyomonkövetéssel megfigyelt. A megfigyelt két kommunista egyén az egyik budai cukrászdába tért be, ahol a fentnevezett nyomozóközegek őrizetbe akarták őket venni. Az őrizetbevétel kijelentése után dulakodás, majd tuzharc fejlődött ki, melynek során az egyik kommunista Cselényi detektívet mellbe, Pétervári János gépkocsivezetőt hasba, Kristóf László őrmestert pedig jobb combon lőtte. Közben Cselényi detektív és Palotás tőrm. is rálőtt a támadó kommunistára, aki összeesett. Ezután Palotás tőrm. a sértetlen kommunista egyén őrzéséről gondoskodott és a sebesülteknek az Új Szent János Kórházba való szállításáról intézkedett. Mielőtt azonban a sebesült kommunistát a kórházba szállították volna, belehalt sérüléseibe. Pétervári János rendőrőrmester gépkocsivezető 30-án a reggeli órákban szintén belehalt sérülésébe. Cselényi detektív és Kristóf őrm. állapota súlyos, de nem életveszélyes. Fenti ügyben a részletes kivizsgáló jelentést a m. kir. Belügyminiszter úrnak (XX., VII. osztály, VII/d. alosztály), a m. kir. Honvédelmi Miniszter Úrnak (20. osztály) és a Magyar Királyi Csendőrség Főfelügyelőjének már felterjesztettem."[2]

Magyarország Kormányzója a Magyar Királyi Rendőrség budapesti főkapitányának folyó évi július hó 28-án tett javaslatára,[3] **(I-II.sz. melléklet)** a belügyminiszter előterjesztésére PALOTÁS Ferenc II. gy.törzsőrmesternek a Magyar Ezüst Érdemérmet a hadiszalagon, KRISTÓF László gy.őrmesternek és PÉTERVÁRI János rendőr őrmesternek pedig a Magyar Bronz Érdemérmet a hadiszalagon adományozta. Az adományozási szándékról a belügyminiszternek szóló, a minisztertanácsnak való előterjesztésre felkérő átiratot a kabinetfőnök írta alá. *„A Kormányzó Úr Ő Főméltósága a Magyar Királyi Rendőrség budapesti főkapitányának folyó évi július hó 28-án 60/1944.pol. eln.*

szám alatt Nagyméltóságod utasítása alapján előterjesztett javaslatára Cselényi Antal detektívnek a Magyar Arany Érdemkeresztet a hadiszallagon, Palotás Ferenc II. gy.törzsőrmes-ternek a Magyar Ezüst Érdemérmet a hadiszallagon, Kristóf László gy. őrmesternek és Pétervári János rendőr őrmesternek pedig a Magyar Bronz Érdemérmet a hadiszallagon óhajtja adományozni.

Ehhez képest van szerencsém Nagyméltóságodat felkérni, hogy a nevezettek érdekében a megfelelő előterjesztést megtenni méltóztassék.

Egyben megengedte Ő Főméltósága azt is, hogy a súlyosan sebesült Pétervári Jánosnak a kitüntetési jelvény már most átadassák és ezért egy Magyar Bronz Érdemkeresztet a hadiszallagon a nevezettnek való átadás végett a Magyar Királyi Rendőrség budapesti főkapitányához eljuttattam.

A vonatkozó kitüntetési javaslatokat idezártan megküldöm."[4]

1944. VII. 27-én este hét óra után a Budakeszi út 5. szám alatti cukrászda közelében CSELÉNYI Antal államrendőrségi detektív JUHÁSZ Istvántól, a nyomozó csoport irodájában lévő vezetőjétől telefonon utasítást kért egy intézkedésre, letartóztatás végrehajtására. Azt közölte felettesével, hogy SÁGVÁRI Endre és KÁDÁR János ül a cukrászdában. SZABADOS Lajos, aki valójában SÁGVÁRI Endre társa volt, a KRISTÓF László és társai ellen folyt perben elmondta, hogy csillaghegyi kihallgatása során JUHÁSZ István megjegyzéseiből arra következtetett, miszerint nevezett azért rendelte el a letartóztatást, mert SÁGVÁRI Endre KÁDÁR Jánossal találkozott, így a párt első emberét sikerült volna elfogni.[5] Az esetről készült részletes jelentések ma már nem lelhetők fel, a történteket utólagos összeillesztéssel, elsősorban KRISTÓF László vallomásainak alapulvételével idézhetjük fel.

A CSELÉNYI Antal vezetésével végrehajtott őrizetbe vételi kísérlet előtt megállapodtak arról, hogy bilincsek és kötözőszíjak híján SÁGVÁRI Endre megkötözésére CSELÉNYI Antal nadrágszíját, míg SZABADOS Lajos kötözésére KRISTÓF László

nadrágszíját használják. Este negyed nyolc és fél nyolc között zajlottak le az események. Elől haladt a cukrászdába való behatoláskor CSELÉNYI Antal, utána PÉTERVÁRI János, majd PALOTÁS Ferenc és a sort KRISTÓF László zárta. CSELÉNYI Antal és PALOTÁS Ferenc kezükben pisztollyal először léptek az asztalhoz, megadásra, kézfeltartásra szólítva fel a két férfit. Az intézkedést a szolgálati előírások szerint ilyen súlyú ügyben *„A törvény nevében!"* formulával kellett kezdeni. KRISTÓF László és PALOTÁS Ferenc elkezdték SZABADOS Lajos kezeinek kötözését a KRISTÓF Lászlóról levett nadrágszíjjal, s feladatát félreértve PÉTERVÁRI János is mellettük szorgoskodott. Miután mindkét férfi megadást jelzett, az asztalon áthajoló CSELÉNYI Antal tapogató mozdulatokkal félkézzel megmotozta SÁGVÁRI Endrét. CSELÉNYI Antal a motozás befejezése után külső zsebébe tette az addig kezében tartott pisztolyát. Eközben szót váltottak. SÁGVÁRI Endre az ekkor használt illegális nevén SÁRGA Lajos orvosként mutatkozhatott be, kopott orvosi táskájához nyúlt, látszólag igazolvány elővétele végett. Ekkor mondotta CSELÉNYI Antal emelt hangon: *„Kár a gőzért, Endre".* Ezzel mintegy mérsékelni akarta SÁGVÁRI Endrét. Ekkor azonban SÁGVÁRI Endre kirántotta a táskából — KRISTÓF László szerint belső zsebéből — csőre töltött pisztolyát, majd néhány futólépést tett. CSELÉNYI Antal a menekülő elé állva kézzel igyekezett visszatartani, dulakodni kezdtek, SÁGVÁRI Endre ekkor azonnal lőni kezdett. A CSELÉNYI Antal mellé rendelt PÉTERVÁRI János tehetetlenségét látva KRISTÓF László sietett CSELÉNYI Antal segítségére úgy, hogy SÁGVÁRI Endre bal felső karját fogta, miközben CSELÉNYI Antal a jobb kezét. Egy-két másodperc múlva ott volt PÉTERVÁRI János, aki bal csuklójánál fogva földre kényszerítette SÁGVÁRI Endrét, majd ugyanezen fogásokkal felemelték, aki még hajlott állapotában jobb combon lőtte KRISTÓF Lászlót. Ekkor KRISTÓF László elkapta a pisztolyt SÁGVÁRI Endre kezével együtt és a föld felé nyomta, miközben CSELÉNYI Antal a jobb felső karját fogta, emiatt SÁGVÁRI Endre négy lövése a betonba fúródott. Ekkor KRISTÓF László érezte, hogy a combcsontja eltört és erős fájdal-

makkal a földre esett a lábak közé. Ezt követően kiszabadult SÁGVÁRI Endre keze és CSELÉNYI Antalt a jobb kulcscsontja alatt PÉTERVÁRI Jánost pedig hasba lőtte. Ezt követően a pisztolyt eldobva a kijárat felé futott. A kijárat előtt egy katona és egy beszkártos állt SÁGVÁRI Endre útjában, a detektívek *„Fogják meg, tolvaj!”*-t kiáltottak. SÁGVÁRI Endre a katonával együtt megperdült és a közben odaérő CSELÉNYI Antallal eltűntek az utcán. SÁGVÁRI Endre hajlott állapotban, CSELÉNYI Antal felé fordulva kapta CSELÉNYI Antaltól a lövést a cukrászda kapujában, illetve annak közelében. Még néhány métert futott, majd összeesett. Ekkor már mintegy 10 méterre volt a cukrászda kapujától a Budakeszi út 1. sz. irányában.

A sebesülteket az Új Szent János Kórházba szállították, SÁGVÁRI Endre a mentőkocsiban meghalt. Holttestét a Bonctani Intézetbe szállították. Az 1944. VIII. 4-én kelt boncolási jegyzőkönyv vélemény részében dr. TAMÁSKA Lóránd rendőrboncnok azt rögzítette, hogy *„Dr. Ságvári (Spitzer) Ernő (sic!) halálának oka heveny belső elvérzés volt, ami tüdőlövés folytán jött létre. . . . A bemeneti nyílás minősége és a lőcsatorna lefutása alapján az a valószínű, hogy a lövés Dr. Ságvárit szemtől szembe érte, mikoris nevezett vagy előredőlt testhelyzetben volt, vagy pedig a lövést leadó személy sokkal magasabb helyen, pl. lépcső tetején állt.”* A Bonctani Intézet 1944. évi főkönyvi bejegyzés szerint *„a kór neme: halál. Rövid vázlata: elvérzés, tüdőlövés; Halál oka (:gyilk.:) A halál neme: folyó hó 27-én délután 7 óra 30 perckor a Budakeszi út 5. sz. alatt rendőri fegyverhasználat folytán agyonlőtték, mellövött.”*[6] PÉTERVÁRI János gépkocsivezető 1944. VII. 30-án belehalt életveszélyes sebesülésébe, miután még átvette a neki adományozott kitüntetést.

1959. XI. 28.

A KRISTÓF László csendőr nyomozó törzsőrmester és társai ellen emberek törvénytelen megkínzása és kivégzése által elkövetett háborús bűntett és más cselekmények vádjával lefolytatott, a Budapesti Katonai Bíróság 1959. IX. 12-én kelt ítéletével és a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága Kato-nai Kollégiumának Különtanácsa 1959. XI. 25-én kelt ítéletével elbírált büntető ügyben KRISTÓF László I. rendű vádlottat bűnösnek mondták ki emberek törvénytelen megkínzása által elkövetett háborús bűntettben, fogolyszökés bűntettében és hatósági közeg elleni erőszak bűntettében, mindezért halálbüntetésre és vagyonelkobzásra ítélték és az utolsó szó jogán lényegbevágó felszólalást tartó, a justizmordra figyelmeztető KRISTÓF Lászlón a jogerőre emelkedett halálbüntetést 1959. XI. 28-án végrehajtották.

A Hadtörténelmi Levéltár állományában lévő iratok szerint KRISTÓF László csendőr nyomozó törzsőrmestert tizenkét társával együtt állították bíróság elé a Katonai Főügyészség vádirata alapján. A II., IV., X. és XIII. rendű vádlott az I. rendű vádlottal hasonló beosztású és rendfokozatú csendőr nyomozó, az V-VIII. és XI.-XII. rendű vádlott politikai detektív, a IX. rendű vádlott polgári ruhás rendőr őrmester volt.

Az eljárás eredményeként valamennyi vádlottat bűnösnek mondták[7] az emberek törvénytelen megkínzása és kivégzése által elkövetett háborús bűntettben. Az I. rendű KRISTÓF Lászlót első fokon, az V. rendű MOLNÁR Mihály vádlottat és a XIII. rendű PALOTÁS Ferenc vádlottat másodfokon ítélték halálra és mindhármójukat kivégezték. A X. rendű BUJDOSÓ József vádlottat életfogytig tartó börtönre, a XII. rendű U. KOVÁCS László vádlottat 12 év börtönre, a többi vádlottat 2-8 év börtönre, mint főbüntetésre ítélték. Mellékbüntetésként vagyonelkobzást és — a nem halálbüntetéssel sújtott vádlottakra — állampolgári jogok gyakorlásától való eltiltást szabtak ki.

Az 1956-os szabadságharc és forradalom utáni súlyos megtorlás legfontosabb része az igazságügyi megtorlás, amelynek ez a per is része volt, mintegy megmutatva az önkényuralom erejét azokkal szemben, akiket — mint az elmúlt utolsó polgári államrendszer erőszakszervezetének tagjait — szívesen büntettek volna „ellenforradalmi” bűncselekményekért, de mivel erre a vádlottak alig adtak okot, így kénytelenek voltak elővenni „a régi bűnöket”. Az ítélet indokolásának kibontható ér-

telme szerint ez volt a vádlottak legfőbb bűne. Vélt társadalomra veszélyességük egyszerűen múltbeli közhatalmi státusukban rejlett. A csendőrségi ügyek az ÁVH I/2-c alosztályától a Belügyminisztérium II. főosztályának 5. (belső reakció elleni) alosztályához kerültek, ahol 1958-tól HOLLÓS Ervin alezredes vezette a háborús és népellenes bűncselekmények elleni megtorlást, neki súlyos szerepe volt megelőzőleg is az 1956 utáni megtorlásokban, a NAGY Imre ügyben is, százak életének igazságügyi kioltásában való bűnrészesség terheli lelkiismeretét. A csendőrperek megalapozására végzett részletes belügyi kutatásokat, melyek felhasználásával HOLLÓS Ervin számos művet adott közre a HORTHY-korszak erőszakszervezeteiről. Mindazonáltal nem sikerült valódi, jelentős összefüggést létrehozni a csendőrök múltja, háború alatti ténykedése és az 1956-os forradalom között, ezt bizonyítja a KRISTÓF László ügy is. A bűnösségét mindvégig határozottan tagadó, emberi méltóságát megőrző vádlott nem jelentett könnyű feladatot dr. MÁTYÁS Miklós hadbíró őrnagynak, akinek nevét csakúgy, mint a másodfokon eljárt dr. LEDÉNYI Ferenc hadbíró ezredesét, számos ártatlan ember vére szennyezte be.

A Budapesti Katonai Bíróság 1959. évi ítéletének indokolása szerint a KRISTÓF László ügy vádlottjainak magatartása két jellegzetes cselekménycsoport szerint oszlott meg. Az egyik csoportba azok a csendőr nyomozók és politikai detektívek tartoztak, akiknek a nyomozásaik, illetve kihallgatásaik során a letartóztatottakkal szemben tanúsított magatartását rótták fel. A másik csoportot azok a volt hivatalos személyek alkották, akiket az elfogások, őrizetbevételek során tanúsított ténykedés, fegyverhasználat miatt vontak felelősségre. Ide tartozott az I. és XIII. rendű vádlott a dr. SÁGVÁRI Endre letartóztatásakor tanúsított magatartása, a letartóztatásban való részvétele miatt.

Az ítéletek SÁGVÁRI Endre letartóztatását bűncselekménynek nyilvánították anélkül, hogy létezett volna akár a letartóztatás foganatosításakor, akár a vádbeli tényállás elbírálásakor olyan büntető törvényi tényállás, amelynek alapján ez a magatartás büntetendő és büntethető lett volna. Így az emiatt

elítélt vádlottakat törvényben nem tilalmazott, s mi több vitathatatlanul szolgálati kötelességteljesítésnek minősülő magatartás miatt mondták ki bűnösnek és szabtak ki rájuk büntetést. Ha érvényesül az a képtelen és jogtalan alaptétel, hogy a politikai bűncselekmény miatt körözött személyek szökése, ellenállása, fegyverhasználata jogos, igazságos ellenállás, s az ilyennel szemben törvénytelen a fegyveres fellépés, a rendvédelem emberei bármikor elítélhetők hivatásszerű működésük miatt. Ennek a bírói színben, aljas indokból (bosszúból) elkövetett közönséges emberölésnek, a bűncselekmény nélkül kiszabott büntetésnek méltó indokolását adta a Legfelsőbb Bíróságnak nevezett bűnszervezet:

„A büntetés kiszabásának a felülbírálásánál a Legfelsőbb Bíróság arra a meggyőződésre jutott, hogy nem tévedett a katonai bíróság amikor a legsúlyosabb büntetést állapította meg az I.r. vádlottal szemben. A vádlott az országnak 1944-ben a németek által történt megszállása után is a legteljesebb odaadással szolgálta ki az akkori fasiszta rendszert. Mindent megtett annak érdekében, hogy a legjobb hazafiaknak, a kommunistáknak, - akik élenjártak a nemzet szabadságáért folytatott harcban, - ezt a tevékenységét megakadályozzák. A vádlott közreműködése döntően eredményezte azt, hogy Ságvári Endre nyomára tudtak jutni, melynek eredményeképpen társaival együtt a Kommunisták Magyarországi Pártjának akkor egyik vezető funkcionáriusát meg tudták gyilkolni. Mindezekre figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság az enyhítésre irányuló fellebbezéseket, mint alaptalanokat elutasította."[8]

A Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága Katonai Kollégiumának Különtanácsa 1959. XI. 25-én kelt ítélete, mint befejezett emberölés eszköze és bizonyítéka dr. LEDÉNYI Ferenc hadbíró ezredes elnökletével, CSONKA Tibor ezredes, LISZT Vilmos ezredes, BORGOS Gyula rendőr ezredes, KUCSERA László rendőr ezredes ülnökök részvételével jött létre.

KRISTÓF László rehabilitációs ítélete

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága a Budapesten, 2006. III. 6. napján tartott nyilvános ülésen meghozta ítéletét.[9] A felülvizsgálati tanács tagjai, s így az ítélet aláírói dr. KÓNYA István a tanács elnöke, dr. ÉDES Tamás előadó bíró, dr. AKÁCZ József bíró, dr. HORVÁTH Ibolya bíró, dr. BELEGI József bíró voltak.

Az ítélet rendelkező része szerint: *„A háborús bűntett és más bűncselekmények miatt Kristóf László és társai ellen folyamatban volt büntető ügyben a Kristóf László I. rendű terhelt testvére által benyújtott felülvizsgálati indítvány elbírálása során a Budapesti Katonai Bíróság B.I. 065/1959. számú és a Legfelsőbb Bíróság Katf.Kt. 094/1959. számú ítéletét a Kristóf László I. rendű terheltre vonatkozó részében hatályon kívül helyezi.*

Kristóf László I. rendű terheltet az emberek törvénytelen kivégzése által elkövetett háborús bűntett miatt emelt vád alól felmenti; az emberek törvénytelen megkínzása által elkövetett háborús bűntettként értékelt cselekményeket 4 rendbeli hivatali hatalommal visszaélés bűntettének minősíti, s az emiatt, valamint a fogolyszökés bűntette és hatósági közeg elleni erőszak bűntette miatt indított büntetőeljárást megszünteti.

A felülvizsgálati eljárás során felmerült 9000 /kilencezer/ forint bűnügyi költséget az állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye."[10]

Az ítélet indokolása megállapította, hogy:

- a felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslati eljárás, amelyben lényegesen szűkebb körű az érdemi vizsgálat lehetősége, mint a rendes jogorvoslati eljárásban;
- a Büntető eljárási törvény 405. és 406. §-a kimerítően felsorolja azokat az okokat, melyek alapján sor kerülhet a jogerős bírósági határozatok felülvizsgálatára;
- a Be 420. §-a /1/ bekezdése értelmében a felülvizsgálati eljárásban a jogerős határozatban megállapított tényállás az irányadó. A tényállás tévedései, pontatlanságai nem küszöbölhetők ki, a tényállás nem módosítható, a felülbírálat annak alapján kell megtörténjen.

A Legfelsőbb Bíróság megállapította továbbá, hogy *„A felülvizsgálat tárgyát képező ítéletek szerkesztéséből, egyes megfogalmazásaiból, a bizonyítékok értékelése és a jogi indokolás során írt okfejtésekből az eljárás koncepciós vonásai egyértelműen felismerhetők."*[11] Ugyanakkor a sérelmezett ítéletek koncepciós elemei, felülvizsgálati eljárásban, az idézett törvényi rendelkezésekre tekintettel, nem voltak kiküszöbölhetők.

Kivételes, nem általános helyzet az, hogy ilyen körülmények között is törvényes ítélet hozható. Az esetek nagyobb részében a történeti tényállás koholt valótlanságai, amelyek akár a hamis tanúvallomások, akár a tényállásnak a hatóság által való eltorzítása, megváltoztatása miatt keletkeznek, nem küszöbölhetők ki, s egy bűncselekményi tényálláshoz igazított történeti tényállás utóbb lehetetlenné teheti a törvényes ítélet meghozatalát.

A Legfelsőbb Bíróság megállapította továbbá, hogy *„A felülvizsgálati indítvány abban a részében, mely szerint az eljárt bíróságok a büntető anyagi jogi rendelkezéseket megsértve állapították meg az I. rendű terhelt bűnösségét az emberek törvénytelen kivégzése által elkövetett háborús bűntettben teljes egészében alapos."*[12]

A felülvizsgálati indítvány elbírálása a megtámadott határozatok meghozatala idején hatályos jogszabályok alapján történt.[13] Ezt a bűncselekményt az követte el, aki általában akár belföldön, akár külföldön felbujtója, tettese vagy részese volt emberek törvénytelen kivégzésének.[14] A korabeli ítélkezési gyakorlat egy ember megölését is e bűncselekmény körébe vonta, ha a törvényi tényállás további elemei hiánytalanul megvalósultak. A háborús bűntettek megállapíthatósága szempontjából mindig vizsgálni kellett a célzatot, mert feltétlenül tényálláseleme a szóban levő bűncselekményeknek, hogy azokat a háborús célkitűzések érdekében, vagy azokkal kapcsolatban kövessék el.

„Az I. rendű terheltnek a Ságvári Endrével szemben tett intézkedés során kifejtett magatartása több okból sem volt értékelhető bűncselekményként.

1. Kristóf László I. rendű terhelt és a vele együtt intézkedő csendőrök mindenben a korabeli jogszabályoknak megfelelően, tehát nem »törvénytelenül« jártak el.

Ságvári Endre körözés alatt állt, az ellene indított eljárás alapját az 1921. évi III. tc. képezte. A tc.1.§-a értelmében „aki az állam és társadalom rendjének erőszakos felforgatására vagy megsemmisítésére, különösen valamely társadalmi osztály kizárólagos uralmának erőszakos létesítésére irányuló mozgalmat vagy szervezkedést kezdeményez vagy vezet bűntettet követ el és öt évig terjedő fegyházzal büntetendő."[15]

E rendelkezés alapján a korabeli államhatalom mind a baloldali, mind a jobboldali szélsőséges mozgalmakkal szemben eljárt.

KRISTÓF László társaival együtt ilyen jogszabályi háttéren nyugvó, két ízben megerősített elöljárói parancs alapján intézkedett. Ebben a helyzetben az eljárt hatósági közegek eljárása az intézkedés során törvényes volt.

Az intézkedő személyek az ezt követő események, a fegyverhasználat során is betartották a rájuk, illetve eljárásukra vonatkozó előírásokat, rendelkezéseket.

„Az irányadó tények szerint Ságvári Endre a szabályszerű intézkedésnek ellenszegült, lőfegyvert vett elő és azzal több lövést adott le, s az egyik csendőrnek halálos sérülést okozott.

A csendőrök fegyverhasználati jogát a »Szervezeti és Szolgálati Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára« szabályozta. Ennek 49. §-a 330. pontja értelmében a szolgálatban álló csendőr a fegyverét jogosult mindenki ellen használni, aki őt tettlegesen megtámadja, vagy támadással veszélyesen fenyegeti.

Ugyanezen szabályzat szerint a szolgálatban álló csendőr köteles a fegyverét használni

- ha másnak közvetlenül, jogtalanul és súlyosan veszélyeztetett életét, testi épségét, személyes szabadságát vagy vagyonát másként megvédeni nem lehet,

- ha valaki a csendőrt szolgálati ténykedésében a fegyverhasználattal való fenyegetés dacára tettlegesen akadályozza és az ellenszegülést másként megtörni nem lehet.

Az 1932. évi XIII. te. 1. § - a /1/ bekezdése értelmében a rendőrség fegyverviselésre jogosult tagja vagy közege hivatásának jogszerű teljesítése közben fegyvert használni jogosult: (4./pont)a súlyos bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy emiatt elítélt olyan egyén kézre kerítése végett, akit el kell fogni, ha kézre kerítése fegyverhasználat nélkül nem látszik lehetségesnek.

Az irányadó tényállás szerint Kristóf László I. rendű terhelt fegyvert nem használt. A fentiek kifejtése azért szükséges, mert abból levonható, hogy az intézkedés egésze — a többi csendőr fegyverhasználatára is kiterjedően —szabályszerű, törvényes volt.

Kristóf László I. rendű terhelt bűnösségének megállapítására e bűncselekmény miatt a büntető anyagi jog alapvető általános tételei szerint törvénysértően került sor.

A szóban levő háborús bűntett elkövetője az lehetett aki »felbujtója, tettese vagy részese volt emberek törvénytelen kivégzésének.«

A tényállás szerint amikor Cselényi Antal az utcán lelőtte Ságvári Endrét, Kristóf László a cukrászda padozatán feküdt sérülten. Az utcán történteknek bármilyen „részese", sőt észlelője sem volt.

A korabeli büntetőjogi szabály /1878. évi V. t c . / szerint tettes az, aki valamely törvényes tényálladék egészét vagy egy részét megvalósítja, vagy a bűncselekmény véghezvitele céljából büntetés alá eső előkészületi cselekményt visz végbe.

Az elbíráláskor hatályos 1950. évi II. tv. /Btá./ 20. §-a /1/ bekezdése értelmében tettes az, aki a bűntettnek a törvényben meghatározott tényállását egészben vagy részben megvalósítja.

A részesség két típusa a felbujtás és a bűnsegély.

A Btá. 20. §-a /2/ bekezdése szerint felbujtó az, aki mást bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír, bűnsegéd pedig az /Btá.20. §-a /3/ bekezdése/ aki másnak a bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan segítséget nyújt.

Az idézett törvényi rendelkezések alapján belátható, hogy Kristóf László tettese nem lehetett a Ságvári Endre lelövésével esetleg megvalósult bármely bűncselekménynek, de részese sem, mivel a felbujtónak a tettes szándékát kiváltó, a bűnsegédnek pedig legalább a tettes szándékát erősítő magatartást kell tanúsítania.

Összegezve az eddig leírtakat:

Kristóf László ez esetben megvalósított cselekménye - a többi eljáró csendőr esetleges felelősségétől függetlenül is - nem valósított meg bűncselekményt, elítélésére a büntető anyagi jogi rendelkezések megsértésével került sor."[16]

Az eljárt bíróságok a korabeli büntető anyagi jogi rendelkezéseket megsértve állapították meg a terhelt bűnösségét az emberek törvénytelen megkínzása által elkövetett háborús bűntettben, a fogolyszökés bűntettében és a hatósági közeg elleni erőszak bűntettében i s.

„Az irányadó tények szerint Kristóf László közelebbről meg nem határozott helyen és időben részt vett négy, név szerint is megnevezett személy bántalmazásában, kínzásában. A tényállás más részéből kiderül /12. oldal utolsó bekezdése/ hogy ezt - másokkal együtt vallomás kicsikarása érdekében tette.

Ezt a cselekményt az eljárt bíróságok tévesen minősítették a BHÖ 82. pontja e/ alpontja szerinti emberek törvénytelen megkínzása által elkövetett háborús bűntettnek."[16]

Megszakítva az ítélet idézését, rá kell mutatnunk az ítélet indokolásának elején a legfőbb bírói forum által is rögzített azon tényre, hogy az „irányadó tények" nem jelentik a valós tényeket, csupán azt, hogy azok a felülbírált ítélet nem felülbírálható — akár igaz, akár valótlan — ténymegállapításai. KRISTÓF László mindig tagadta, hogy kínzásban, kihallgatásban

részt vett volna, de a törvény nem engedi meg a történeti tényállás (ami és ahogyan történt a korábban eljárt bíróság leírt tényállása szerint) megváltoztatását.

A védő indítványában felhívta a figyelmet arra, hogy adott esetben mérlegelendő és eldöntendő az eset körülményei, a vallatás célja és az okozott megpróbáltatás súlya alapján, hogy az törvényellenes kényszereszköz alkalmazása vagy alkalmaztatása által elkövetett, öt évig terjedhető börtönnel büntetendő hivatali hatalommal való visszaélés, vagy a halállal büntethető, emberek törvénytelen megkínzásával elkövetett háborús bűntett.[17]

A Legfelsőbb Bíróság rámutatott:

„A háborús bűntettek - mint erről már volt szó - akkor valósultak meg, ha a cselekmény és a háborús célok közötti összefüggés kimutatható volt, azt a háborús célkitűzések érde-kében vagy azokkal kapcsolatban követték el.

Az ítéletek indokolásából levonható, hogy a bántalmazott, megkínzott négy személy a baloldali mozgalom tagja volt, az eljárás alá vonásuk tehát nem volt mentes politikai jellegű megfontolásoktól. A meglehetősen hézagos tényállás alapján azonban nem állapítható meg, hogy Kristóf László és társai magatartását háborús célkitűzések irányították.

Ez a cselekmény azonban bűncselekmény volt Megvalósította ugyanis az 1878. évi te. /Csemegi Kódex/ 477. §-ában meghatározott hivatali hatalommal visszaélés bűntettét, amelyet az a közhivatalnok követett el, aki azon célból, hogy vádlottól, tanútól vagy szakértőtől vallomást csikarjon ki, ezek valamelyike ellen bármily törvényellenes kényszereszközt alkalmaz vagy alkalmaztat /kényszervallatás/.

E bűncselekmény büntetési tétele öt évig terjedő börtönbüntetés volt.

A cselekmény téves jogi minősítése törvénysértő jogkövetkezményekre vezetett; az eljárt bíróságok nem vizsgálták meg, hogy e cselekmények büntethetősége az elbírálás idejére nem szűnt-e meg.

Az 1878. évi V. tc. 105. §-a 3. pontja értelmében az elévülés kizárja a bűnvádi eljárás megindítását, mégpedig öt év elteltével, ha a bűntettre öt évi, vagy annál rövidebb tartamú szabadságvesztést ír elő a törvény. Hasonló rendelkezést tartalmaz az elbíráláskor hatályos Btá. 25. §-a b/ pontja, mely szerint az elévülés megszünteti az elkövető büntethetőségét egyéb - tíz évet meg nem haladó börtönnel büntetendő - bűntett esetében az arra megállapított szabadságvesztés legmagasabb tartamának megfelelő idő, de legalább három év elteltével. Megállapítható tehát az elkövetési időre /1944. nyara/ tekintettel, hogy Kristóf László büntethetősége e cselekmény miatt 1949. nyarán megszűnt.

A bíróságok akkor jártak volna el törvényesen, ha az e cselekmény miatt indított büntetőeljárást a korabeli Bp. /1951. évi III. törvény/ 175. §-a /3/ bekezdése a/ pontja alapján megszüntették volna."[19]

A felülvizsgálati indítvány érvelésével szemben az eljárt bíróságok abban nem tévedtek, hogy megállapították: KRISTÓF László I. rendű terhelt elkövette a fogolyszökés bűntettét és hatósági közeg elleni erőszak bűntettét is.[20]

Az irányadó - és a felülvizsgálati eljárásban nem vitatható tények szerint KRISTÓF László I. rendű terhelt hatósági őrizetből szökött meg, és ennek sikere érdekében az intézkedő rendőrt bántalmazta.

A felülvizsgálati indítványban foglaltakkal szemben a büntethetőséget kizáró tévedés sem írható a javára.

A tényállás egyértelmű: a rendőr közölte vele, hogy őrizetbe veszi, és az sem kérdéses, hogy tudta, az intézkedő személy rendőr, tehát hatósági közeg (hivatalos személy).

Az I. rendű terhelt bűnösségének kimondására — ennek ellenére — e körben is törvénysértően került sor.

Az eljárt bíróságok nem vizsgálták az eset körülményeit, súlyát, holott ez a korabeli jogszabályok és ítélkezési gyakorlat szerint sem volt mellőzhető. *„Ha az elkövetett bűntett - az eset összes körülményeinek mérlegelése alapján - olyan csekély jelentőségűnek mutatkozik, hogy a törvény szerint alkalmazható legenyhébb büntetés is szükségtelen a bűnösség megállapítását és a büntetés kiszabását mellőzni kell."*[21]

„Kristóf László I. rendű terhelt a háború befejezése után beilleszkedett a társadalomba, jogkövető magatartást tanúsított. Kellő alappal vélhette, hogy tizennégy év eltelte után már nem vonják felelősségre - az általa egyébként jogszerűnek tartott - cselekményei miatt. Ebben a helyzetben került sor 1958-ban a rendőri intézkedésre. Tisztában volt azzal, - a már addig lezárt eljárások ismeretében - hogy a Ságvári Endre ellen foganatosított intézkedésben való részvétele miatt igen súlyos következményekre számíthat. Ezt figyelembe véve a magatartása: a menekülés és az annak sikere érdekében elkövetett cselekmény, a rendőr kisebb súlyú bántalmazása, ha bűncselekményt is valósított meg, olyan csekély súlyú, jelentőségű volt, hogy nem igényelte a bűnösség megállapítását és büntetés kiszabását.

Az e cselekmények miatt indított büntetőeljárást a Bp.175.§-a /3/ bekezdése d/ pontja alapján meg kellett volna szüntetni.

A Legfelsőbb Bíróság - a kifejtettekre tekintettel - a megtámadott határozatok Kristóf László I. rendű terheltre vonatkozó részét a Be 425. §-a alapján hatályon kívül helyezte és a Be 426. §-a /1/ bekezdése a/ pontja alapján maga hozott a törvénynek megfelelő határozatot.

Kristóf László I. rendű terheltet az emberek törvénytelen kivégzése által elkövetett háborús bűntett miatt emelt vád alól - bűncselekmény elkövetése hiányában - a Be 331. §-a /1/ bekezdése alapján felmentette,

a további bűncselekmények miatt indított büntetőeljárást pedig — a határozatban megjelölt jogszabályok alapján — megszüntette.

Az ügy sajátosságaira tekintettel le kell szögezni: a Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálata kizárólag a büntetőjogi megítélésre terjed ki és semmiben sem érintette az elbírálás tárgyát képező események történelmi, politikai értékelését. Ságvári Endre személyiségének, történelmi szerepének vizsgálata illetve

méltatása nem a bíróságra, hanem a történészekre tartozik." [22] Eddig a Legfelsőbb Bíróság ítélete.

KRISTÓF László ártatlansága a történet tényei szerint eléggé világos és egyértelmű. Melyek voltak a Legfelsőbb Bíróság felmentő ítéletének törvényes alapjai?

1. KRISTÓF László I. rendű terhelt és a vele együtt intézkedő csendőrök mindenben a korabeli jogszabályoknak megfelelően, tehát nem „törvénytelenül" jártak el. KRISTÓF László — társaival együtt — törvényes alapon nyugvó elöljárói parancs alapján intézkedett. Ebben a helyzetben a csendőrök és rendőrök eljárása az intézkedés során részleteiben is törvényes volt.

2. A következő események során megtartották a rájuk, illetve eljárásukra vonatkozó előírásokat, rendelkezéseket. Az irányadó tények szerint SÁGVÁRI Endre a szabályszerű intézkedésnek ellenszegült, lőfegyvert vett elő és azzal több lövést adott le, tűzharcot kezdeményezett, három intézkedő hatósági személyt megsebesített, az egyik rendőrnek halálos sérülést okozott. A fegyverhasználat szükséges és elkerülhetetlen volt a Magyar Királyi Csendőrség szolgálati szabályzatának vonatkozó pontja alapján.[23] Továbbá a Magyar Királyi Rendőrség e témakörre vonatkozó az 1932. évi törvényi szabályozása szerint[24] a rendőrség fegyverviselésre jogosult tagja vagy közege hivatásának jogszerű teljesítése közben fegyvert használni jogosult súlyos bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy emiatt elítélt olyan egyén kézre kerítése végett, akit el kell fogni, ha kézre kerítése fegyverhasználat nélkül nem látszik lehetségesnek.

3. Az irányadó tényállás szerint KRISTÓF László I. rendű terhelt fegyvert nem használt. A tényállás szerint amikor CSELÉNYI Antal az utcán lelőtte SÁGVÁRI Endrét, KRISTÓF László a cukrászda padozatán feküdt sérülten. Az utcán történteknek bármilyen „részese", sőt észlelője sem volt. KRISTÓF László I. rendű terhelt bűnösségének megállapítására e bűncselekmény miatt a büntető anyagi jog alapvető általános tételei szerint törvénysértően került sor.

A szóban levő háborús bűntett elkövetője az lehetett aki *„felbujtója, tettese vagy részese volt emberek törvénytelen kivégzésének".*

A korabeli büntetőjogi szabály szerint tettes az, aki valamely törvényes tényálladék egészét vagy egy részét meg-valósítja, vagy a bűncselekmény véghezvitele céljából büntetés alá eső előkészületi cselekményt visz végbe., felbujtó az, aki mást bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír, bűnsegéd pedig az, aki másnak a bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan segítséget nyújt. Az idézett törvényi rendelkezések alapján belátható, hogy KRISTÓF László tettese nem lehetett a SÁGVÁRI Endre lelövésével esetleg megvalósult, valójában meg sem valósult bármely bűncselekménynek, de részese sem, mivel a felbujtónak a tettes szándékát kiváltó, a bűnsegédnek pedig legalább a tettes szándékát erősítő magatartást kell tanúsítania.

Összegezve

- Az 1944. évi intézkedés egésze szabályszerű, törvényes volt. Ebből következik, hogy egyik intézkedő csendőr és rendőr — így KRISTÓF László — felelőssége sem állapítható meg.
- Ha a fegyverhasználat jogszerűtlen lett volna — noha a tények és a 2006. évi ítélet éppen annak szabályosságát bizonyítják — KRISTÓF László büntetőjogi felelőssége akkor sem lett volna megállapítható, mert a fegyverhasználat és KRISTÓF László magatartása között semmilyen okozati összefüggés nem volt.

KRISTÓF László tehát nem valósított meg bűncselekményt, elítélése a büntető anyagi jogi rendelkezések súlyos megsértésével történt. Nézetünk szerint emberölés áldozata lett, s azért nem Bíróság útján elkövetett emeberölésé, mert ezek a szervezetek, mint a politikai bűnözés eszközei, nem méltók a "Bíróság" minősítésre.

Kristóf László 2006-évi felmentő ítélete súlyos bűncselekmény ügyében megfelelő tartalommal és formában, a helyes anyagi és eljárási jog alkalmazásával meghozott jogtörténeti jelentőségű határozmány, amely az emberi személy méltóságát

és a közjót megfelelően szolgálta, bizonyságot téve arról, hogy az egyén büntetőjogi felelősségének alapkérdései, amelyek az emberi személy méltóságát alapjaiban érintik, politikai rendszerektől és világnézetektől függetlenül eldönthetők és eldöntendők. Az igazságszolgáltatás része a társadalomnak, annak hatása alól nem mentes, ugyanakkor viszonylagos önállósága van abban a tekintetben, hogy képes és alkalmas legyen az egyén büntetőjogi felelősségének egyértelmű eldöntésére, az egyén és a társadalom hatalmi-világnézeti helyzetére tekintet nélkül. A döntés az általános tanulság mellett azt a különös igazságot fejezi ki, hogy a kötelességét jogszerűen teljesítő rendfenntartó a jogbiztonság védelmében cselekszik, maga is a jogbiztonság alapján élvez védelmet, intézkedéseiért kizárólag a jog mércéje alapján felelős, alkotmányos viszonyok között vele szemben politikai-hatalmi-világnézeti helyzetek vagy megítélések vagy ezek megváltozása miatt nincsen alapja és helye felelősségrevonásnak.

Jegyzetek:

[1] OMSZ

[2] A Csendőrség Központi Nyomozó Parancsnokságának heti összesítő jelentése. (1944. VII. 31.)
HIM-HL. KRISTÓF László és társai. B. 020/1959. IV. d. 318–320.

[3] OL. K-148. 60/1944.pol.en. 1944-2 - 5715.

[4] OL. K-148. op.cit. 175/J/1944.

[5] SZABADOS Lajos a KRISTÓF-perben a tárgyaláson elmondott vallomásában is hitelesnek látszó közlést tett arról, hogy őt KÁDÁR Jánossal tévesztették össze, amint JUHÁSZ István viselkedéséből megtudta. Ez a közlés azért is lehet hiteles, mert kihallgatása közvetlenül a letartóztatás utáni órákban történt.
HIM-HL. Budapest, Katonai Bíróság. KRISTÓF László és társai. Vizsgálati iratok. B. 020/1959. III. D. 184.

[6] SE-IOBIA, 1944. évi főkönyv.

[7] BHÖ 1952, 1958. 82. pont / e) alpont.

[8] HIM-HL. KRISTÓF László és társai. B. 020/1959. IV. d. Kt. 094 / 1959.sz. ítélet 4.oldal.

[9] Loc.cit. ; LBI. Bfv.X.1.185/2005/7. számú, 2006. III. 6-án kelt, felülvizsgálat tárgyában hozott ítélete. Szerző, mint volt védő birtokában.

[10] LBI. Bfv.X.1.185/2005/7. számú, 2006. III. 6-án kelt, felülvizsgálat tárgyában hozott ítélete. op.cit.

[11] Loc.cit. 6. p.

[12] Loc.cit. 7. p.

[13] 1998/XIX.tv. 420. §-a /2/ bekezdése/

[14] BHŐ op.cit. 82. pontja e/ alpontja - korábban 81/1945. /II.5./ ME. sz. R. 11.pontja f/ alpontja.

[15] LBI. Bfv.X.1.185/2005/7. számú, 2006. III. 6-án kelt, felül-vizsgálat tárgyában hozott ítélete. op.cit.

[16] Loc.cit.

[17] Loc.cit.

[18] 1878/V.tc. ; 81/1945. (I. 25.) ME.r. 11. § 5.pont. ; BHÖ op.cit. 128.pont. ; Loc.cit. 1945, 82. pont / e) alpont.

[19] LBI. Bfv.X.1.185/2005/7. számú, 2006. III. 6-án kelt, felül-vizsgálat tárgyában hozott ítélete. op.cit.

[20] BHÖ op.cit. 218. §-a /1/ bekezdésében meghatározott a BHÖ 96. §-a /2/ bekezdésében meghatározott.

[21] BHÖ op.cit. 56. §

[22] LBI. Bfv.X.1.185/2005/7. számú, 2006. III. 6-án kelt, felülvizsgálat tárgyában hozott ítélete. op.cit. 13.p.

[23] SZUT-1941. 49. § 330. pont.

[24] 1932/XIII.tc. 1. § /1/ bekezdése 4./pontja.

Forrás- és irodalomjegyzék, a jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

LEVÉL-, IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRI GYŰJTEMÉNYEK

HIM-HL (2.;5.;8.;9.;)	—	Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár.
LBI (9.;10.;11.;12.;15.;16.; 17.;18.;19.;22.;)	—	Legfelsőbb Bíróság Irattára.
OL. K-148 (3.;4.;)	—	Országos Levéltár BM elnöki iratok.
SE-IOBIA (6.;)	—	Semmelweis Egyetem Igazságügyi Orvostani és Biztosítástani Intézet Archívuma

JOGSZABÁLYGYŰJTEMÉNYEK

BHÖ (7.;14.;18.;20.;21.;)	—	*Hatályos Anyagi Büntetőjogi Szabályok Hivatalos Összeállítása.* Közzéteszi az Igazságügyminisztérium. Budapest, 1952, Jogi és Államigazgatási Könyv és Folyóiratkiadó. 314 p.

SZABÁLYZATOK

SZUT-1941 (23.;)	—	*Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1941, Stádium Sajtóvállalat. 411 p.

JOGSZABÁLYOK

1878/V.tc. (18.;)	—	1878/V.tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és a vétségekről.
1932/XIII.tc. (24.;)	—	1932/XIII.tc. a Magyar Királyi Rendőrség fegyverhasználati jogáról.
81/1945. (I. 25.) ME.r. (18.;)	—	81/1945. (I. 25.) ME.r. a népbíráskodásról. *Magyarországi Rendeletek Tára,* LXXIX.évf. (1945) I. füzet 17-24.p.
1998/XIX.tv. (13.;)	—	1998/XIX.tv. a büntetőeljárásról.

VILÁGHÁLÓS HIVATKOZÁSOK

OMSZ (1.;)	—	Országos Meteorológiai Szolgálat, Éghajlati Adatbank. *Világhálón:* http://www.met.hu/

Mellékletek jegyzéke:

I.sz. melléklet.
A kormányzói kabinetiroda levele a belügyminiszterhez.
II.sz. melléklet
Honvédségi Közlöny KRISTÓF *László kitűntetéséről szóló közlése.*

I.sz. melléklet.

A kormányzói kabinetiroda levele a belügyminiszterhez.

S ü r g ő s !
175 /J/1944 B i z a l m a s !

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

A Kormányzó Ur Ő Főméltósága a m.kir.rendőrség budapesti főkapitányának folyó évi julius hó 28-án 60/1944.pol.eln. szám alatt Nagyméltóságod utasitása alapján előterjesztett javaslatára Cselényi Antal detektivnek a Magyar Arany Érdemkeresztet a hadiszallagon, Palotás Ferenc II.gy. törzsőrmesternek a Magyar Ezüst Érdemérmet a hadiszallagon, Kristóf László gy. őrmesternek és Pétervári János rendőrőrmesternek pedig a Magyar Bronz Érdemérmet a hadiszallagon óhajtja adományozni.

Ehhez képest van szerencsém Nagyméltóságodat felkérni, hogy a nevezettek érdekében a megfelelő előterjesztést megtenni méltóztassék.

Egyben megengedte Ő Főméltósága azt is, hogy a sulyosan sebesült Pétervári Jánosnak a kitüntetési jelvény már most átadassék és ezért egy Magyar Bronz Érdemkeresztet a hadiszallagon a nevezettnek való átadás végett a m.kir. rendőrség budapesti főkapitányához eljuttattam.

A vonatkozó kitüntetési javaslatokat idezártan megküldöm.

Fogadja Nagyméltóságod őszinte tiszteletem nyilvánitását.

Ambrózy

Nagyméltóságu
vitéz J a r o s s A n d o r
m.kir. belügyminiszter urnak,
B u d a p e s t.

K148-1944-2-5715 9

Megjegyzés: A belügyminiszter a kormányzónak megtette az előterjesztést, mert PALOTÁS Ferenc, KRISTÓF László és PÉTERVÁRI János kitüntetéséről a *Honvédségi Közlöny* tudósít, megtörtént számukra a kitüntetések átadása. CSELÉNYI Antal kitüntetésének megtörténtéről nem találtunk adatot, ám a kabinetiroda felkérése alapján az előterjesztés meg kellett történjen.

Forrás ! OL. K-148. 1944-2-5715.

II.sz. melléklet

Honvédségi Közlöny KRISTÓF *László kitüntetéséről szóló közlése.*

1944. szeptember 6. 39. számú Honvédségi Közlöny 801

dr. Gyócsy Ferenc (1911. Kiskorpád, Kiss Rozália, — 921.) tart. állatorvos-főhadnagynak.
Molnár István (1908. Tokaj, Balázs Julianna, — 808.) tart. hadnagynak,
Marecsky János (1916. Battonya, Tárkány Margit, — 974.) psz. zászlósnak,
Galambos Károly (1917. Budapest, Nagy Erzsébet, — 618.) psz. szertári zászlósnak,
Gilly Andor (1918. Székesfehérvár, Galambos Róza, — 816.) és
Angyal László (1920. Alsógöd, Pataki Mária, — 612.) tart. zászlósoknak,
dr. Heinrich Mihály (1913. Kolozsvár, Bartha Teréz, — 424.) tart. orvos-zászlósnak,
Schenk József (1913. Budapest, Koller Erzsébet, — 925.),
Horváth Ferenc (1910. Lugos, Neustadtl Ilona, — 104.) és
Punger Kálmán (1919. Nagykanizsa, Czuppon Katalin, — 424.) tart. gazdászati zászlósoknak,
Dési Albert (1914. Dés, Schäffer Hedvig, — 424.) tart. állatorvos-zászlósnak,
Kovásznay István (1917. Ujpest, Vuskits Józsa, — 809.) tart. szertári zászlósnak,
dr. Lakatos Károly (1914. Hajduhadház, Jászay Erzsébet, — 127.) tart. hadapródőrmester, címzetes orvos-zászlósnak, valamint
a hősi halált halt dr. Bakonyi István (1904. Sátoraljaujhely, Porkoláb Borbála, — 961.) tart. orvos-zászlósnak, a hadműveletek során az ellenség előtt tanusított önfeláldozó magatartásáért.

(Rendelet száma: 69.096/eln. 8/c. — 1944. évi szeptember hó 1-én.)

A Kormányzó Úr Ő Főméltósága 1944. évi augusztus hó 17. napján, Budapesten kelt legfelsőbb elhatározásával adományozni méltóztatott:

a Magyar Ezüst Érdemérmet hadiszalagon:

Palotás Ferenc II. törzsőrmesternek a m. kir. csendőrség központi nyomozó parancsnoksága állományában, államellenes szervezkedések felderítése terén teljesített kiváló szolgálataiért, valamint egy régen körözött vezető kommunista egyén tűzharcban történt leküzdése alkalmával tanusított bátor magatartásáért:

a Magyar Bronz Érdemérmet hadiszalagon:

Kristóf László őrmesternek a m. kir. csendőrség központi nyomozó parancsnoksága állományában, egy régen körözött kommunista elfogása és tűzharcban történt leküzdése alkalmával tanusított önfeláldozó és bátor magatartásáért.

(Rendelet száma: 105.765/eln. 20. — 1944. évi augusztus hó 28-án.)

A Kormányzó Úr Ő Főméltósága Budapesten, 1944. évi augusztus hó 17. napján kelt legfelsőbb elhatározásával az alább felsoroltak részére, a világháborút követő forradalmak, valamint az ország elszakított területeinek visszaszerzése körül életüket veszélyeztető önfeláldozással véghezvitt cselekedeteik elismeréseként

a Nemzetvédelmi Keresztet

adományozni méltóztatott:

Nagyőszy Miklós vezérőrnagynak,
vitéz Kubai Lajos nyugállományú vezérőrnagynak,
Kollibál József és
vitéz nemes báti Berkó István nyugállományú ezredesek, címzetes vezérőrnagyoknak,
vitéz Petrovay Károly és
Szabó Arthur ezredeseknek,
Farbaky József csendőrezredesnek,
vitéz Csuthi Gyula szakszolgálatos ezredesnek,
vitéz nemes lécfalvi Gyárfás Győző,
vitéz nemes nagyilosvai Ilosvay Péter,
Liptay György és
Skripecz Dezső nyugállományú ezredeseknek.

Forrás ! *Honvédségi Közlöny,* LXI.évf. (1944) 39.sz. 801.p.

PARÁDI József

A polgári magyar állam fegyveres rendvédelmi testületei

Az első tisztázandó téma, hogy mit tekintünk polgári magyar államnak. Nyilvánvalóan a Kárpát-medencében a több mint ezer éves magyar államfejlődés olyan szakasza tartozik a polgári magyar állam időszakába, amikor — a korábbi rendi viszonyokon már túllépett a magyar nemzet — a gazdasági, társadalmi körülmények és állam felépítmény pedig már a polgári lét viszonyainak megfelelő volt. Ezen állapotba a magyar nemzet az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc kapcsán került először. Ezen rövid időszak azonban döntően a honvédő harcokkal telt el. 1848-1849 nem tekinthető a békés államépítés időszakának. A rendvédelem terén döntően a korábbi időszak többségében lokális rendvédelmi testületei működtek ekkor is.

A magyar politikai vezetés sem volt egységes a rend fenntartásának a kívánatos módját illetően. Létrejöttek ugyan új szervezetek is, ezek azonban egyrészt, mint például a nemzetőrség csupán részben láttak el rendvédelmi teendőket, feladataik jelentős része nem rendvédelmi, hanem honvédelmi volt. Másrészt pedig az újonnan létesített testületek inkább csupán a központban működtek, az ország többi részén pedig a korábbi szervezetek tevékenységére támaszkodva igyekeztek a rendet fenntartani.

Az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc kapcsán tehát megvalósult az első kísérlet a polgári magyar állam létrehozására, ennek részeként pedig a polgári magyar rendvédelmi modell kialakítására.[1] Ez azonban csupán kísérlet maradt, melyet a cári csapatok által támogatott HABSBURG-hatalom vérbe fojtott.

A neoabszolutizmus alatt ugyan a Kárpát-medencében a HABSBURG-hatalom a polgári viszonyok kiépítésére, illetve megszilárdítására törekedett, azonban e folyamatot a magyar

nemzet kárára kívánta megvalósítani, azaz a polgárosodást és annak intézményrendszerét a magyar nemzet felszámolására szerette volna felhasználni. A HABSBURG neoabszolutizmus megszűntette a magyar államot, területét pedig tartományokra szabdalva beolvasztotta az Osztrák Császárságba. Hivatalos nyelvévé pedig a németet tette. A magyar hazafiakat üldözték, még a nemzeti viseletet is büntették. Az osztrák jogrendet és államszervezetet kényszerítették a magyarságra. Ennek részeként — a HABSBURG hatalom által az egész birodalomban bevezetett — császári csendőrség és rendőrség váltotta fel a Kárpát-medencében is a korábbi rendvédelmi testületeket.[2] 1861-től a rendszer ugyan enyhült, a lényeg azonban változatlan maradt.

Ez a magyar nemzetellenes politika azonban nem csupán az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc miatti bosszú szülötte volt. A HABSBURG-birodalom valamennyi nemzetét el szerették volna németesíteni, hogy a kialakított német tömegre támaszkodva HABSBURG vezetéssel valósíthassák meg a nagynémet egységet. E politikai célt szolgálta a jogeljátszás elmélete (Verwirkungstheorie), melynek az volt a lényege, hogy a magyaroknak ugyan voltak jogaik, ezeket azonban elvesztették az uralkodójukkal való szembefordulásuk által. Ezen álnok teóriát DEÁK Ferenc cáfolta a kiegyezési folyamat kapcsán.[3]

A kiegyezéskor tehát a magyar politikai vezetés nyilvánvalóan nem vehette át a neoabszolutizmus rendvédelmi szervezeteit, mivel azok az állami elnyomás eszközei voltak és a magyar nemzetellenességükhöz kétség sem fért. A HABSBURG körök részéről ugyan keletkeztek ezen testületek Magyar Királyságban diszlokáló alakulatainak esetleges további működésére vonatkozó indítványok, a magyar fél azonban egyértelműen elzárkózott ezektől.

Az Osztrák Császárságban azonban más volt a helyzet. Az örökös tartományokban a kiegyezést követően a korábbi birodalmi rendvédelmi testületek tovább működtek. A rend fenntartásának az Osztrák-Magyar Monarchia két társországában egymástól eltérő módon való megvalósítását a kiegyezési

törvény lehetővé tette. Mivel a magyar és az osztrák kiegyezési törvény — amelyek ugyan nem voltak egymásnak tükörfordításai, azonban a tartalmuk tekintetében tökéletesen megfeleltek egymásnak — a közös ügyeket és azokban a két társország, illetve az uralkodó kompetenciáit rögzítette csupán. Az összes többi témában a két társország szabadon dönthetett.

A Magyar Szent Korona alá tartozó területeken a kiegyezéssel a neoabszolutizmus rendvédelmi testületei megszűntek. Ebből fakadóan pedig felmerült azon kérdés, hogy milyen legyen a polgári magyar állam rendvédelme, azaz milyen testületek tartsák fenn a rendet a Magyar Királyságban. Nem arról volt szó ugyanis, hogy a magyar nemzet maradi lett volna és csökönyösen ragaszkodott a rendfenntartás rendi szisztémájához. A magyarság csupán az idegen elnyomó hatalom szervezetit kívánta megszűntetni a hazájában, a modernizációtól azonban nem ódzkodott. Ezen alaphelyzet következményeként. A polgári magyar állam rendvédelmi struktúrájának a kialakítását kezdetben két körülmény határozta meg.

Egyrészt a magyar politikai vezetés érvényre kívánta juttatni a reformkorban a municipalisták és a centralisták vitája során diadalra vitt önkormányzatiság eszméjét. Ebből következően az új magyar polgári államban jelentős szerep jutott az önkormányzatoknak. Ennek részeként pedig a rendfenntartás kompetenciáit — a közigazgatás modernizációjának lényeges részeit tartalmazó törvényekben — az önkormányzatokhoz telepítették, melyet a korabeli szóhasználat szerint a rendőrhatósági jogkör terminus technicussal illettek.[4] A törvényhatóságok és a községek a rendőrhatósági jogkörük érvényre juttatása érdekében jogosultak voltak önkormányzati rendőrségek létrehozására és működtetésére.

A kiegyezést követően tehát a rendfenntartás az önkormányzati rendőrségek vállán nyugodott. A központi államhatalom csupán azokon a szakterületeken hozott létre a kormány közvetlen irányítása alá tartozó rendvédelmi testületeket, ahol az önkormányzati irányítás nem volt megoldható, illetve egyes kiemelt fontosságú földrajzi térségek esetében. Ilyen kiemelt

fontosságú térségnek tartották kezdetben csupán a fővárost[5], majd a vámhatárterületet[6], végül pedig a speciális helyzetű Fiumét is.[7] A központi hatalomnak közvetlenül alárendelt rendvédelmi testületként hozták létre a Magyar Királyi Pénzügyminisztériumhoz, illetve a Magyar Királyi Igazságügyminisztériumhoz tartozóan a Magyar Királyi Pénzügyőrséget[8], és a Magyar Királyi Fegyőr testületet[9].

Az állami és az önkormányzati rendvédelmi testületek között kezdettől fogva jelentős különbségek voltak. Az állami rendvédelmi szervezetek testületenként egységes .szolgálati szabályzattal, öltözékkel, fegyverzettel és felszereléssel rendelkeztek. Ezzel szemben az önkormányzati rendőrségek szolgálati szabályzata, öltözéke önkormányzatonként változott. Az önkormányzati rendőrségek tagjai pedig — ellentétben az állami rendvédelmi testületekkel, amelyek számára a kormány testületenként egységes fegyverzetet rendszeresített — egyénileg szerezték be fegyvereiket. Ebből fakadóan pedig a legolcsóbb, a használhatatlanság határát súroló fegyverekkel rendelkeztek az önkormányzati rendőrségek személyi állományainak a tagjai. Egy-egy önkormányzati rendőrségen belül tehát minden rendőrnek másféle fegyvere volt. Az önkormányzati rendőrségek fegyverzete akkor vált többé kevésbé egységessé, amikor a XIX-XX. század fordulóján a Magyar Királyi Csendőrség számára rendszeresített forgópisztolyokat lecserélték Frommer-féle öntöltő pisztolyokra. Ekkor — az egyébként használható, jó állapotú — forgópisztolyokat kedvezményes áron felajánlották megvételre az önkormányzati rendőrségek tagjai számára, akik többségükben éltek is e lehetőséggel.[10]

A dualizmus kezdetén pedig a magyar önkormányzati rendvédelmi testületekben tevékenykedők képzettségi szintje és szociális színvonala is elmaradt az állami rendvédelmi testületek tagjaihoz képest. Az állami rendvédelmi testületek legénységi állományával szemben az iskolai végzettségbeli követelmény az elemi iskolai bizonyítvány volt. Ilyen bizonyítványt az kaphatott, aki tudott írni olvasni és el tudta végezni a négy számtani alapműveletet. A tisztek esetében a képzettségbeli kö-

vetelmény az érettségi, illetve magasabb beosztások esetében felsőoktatási intézmény diplomája volt. A XXI. század elején bizonyára megmosolyogtatók ezen képzettségbeli követelmények, azonban nem szabad elfeledkezni arról, hogy a XX. század elején a Magyar Királyság lakóinak csupán 1 %-a rendelkezett érettségivel. A rendőrökkel szembeni állami iskolai végzettségbeli követelményt pedig a rendszerváltást követően emelték fel az általános iskolai végzettségről érettségire. A tisztekkel szemben pedig napjainkban is a képzettségbeli követelmény a felsőoktatási intézmény diplomája.

Az állami iskolai előképzettségbeli követelményből fakadóan az állami rendvédelmi testületek tagjai szakmai tanfolyam eredményes lezárását követően kezdhették meg próbaszolgálatukat. A tisztek esetében pedig az elméleti és gyakorlati közigazgatási szakvizsga letétele után kezdhették el a gyakornoki idejük érdemi részét. Ezzel szemben az -önkormányzati rendőrségek tisztjeivel (rendőrtisztviselőivel) szemben ugyanazon elvárások voltak érvényben, mint amit a közigazgatás civil tisztviselőivel szemben támasztottak. Az önkormányzati rendőrségek legénysége esetében pedig — mivel az analfabéták számára nem lehetett tanfolyamot indítani, márpedig az önkormányzati rendőr legénység átlag 20 %-a analfabéta volt — a felkészítést úgy oldották meg, hogy kezdetben tapasztalt rendőr társaságában küldték ki szolgálatba a rendőr újoncokat. A szolgálatból való bevonulást követően pedig a számukra mentorként kijelölt rendőrtiszt kikérdezte a szolgálat során végzett tevékenységéről és elmagyarázta a rendőr újoncoknak, hogy mi miért helyes és azt hogyan kell megvalósítani. Ezt mindaddig folytatták, amíg a rendőr újonc elsajátította a helyes viselkedés, illetve intézkedés szabályait. Az ilyen jellegű felkészítésnek is megvoltak a maga előnyei, amelyek azonban a nyomába sem érhettek a tanfolyam rendszerű felkészítésnek.[11]

Az önkormányzati és az állami rendvédelmi testületek személyi állományainak szociális viszonyai terén is jelentős eltérés volt. Az állami rendvédelmi testületek tagjainak szociális viszonyai sokkal kedvezőbbek voltak, mint az önkormány-

zati rendvédelmi szervezetek tagjaié. Az állami rendvédelmi testületek tagjai — a központi államhatalomnak közvetlenül alárendelt civil állami alrendszerek munkatársaihoz hasonlóan — 40 éves szolgálati idő után a fizetésük 100 %-val mehettek nyugdíjba, azonban 65 éves korukban mindenképpen nyugállományba helyezték őket függetlenül a 65. életévükre összegyűjtött szolgálati éveiktől. A nyugdíj mértékét aszerint állapították meg, hogy az állami szférában hány szolgálati évet töltött el a nyugállományba vonuló. 10 évi munkaviszony után a fizetés 40 %-a járt nyugdíjként, melyet minden állami szférában eltöltött év után 2 %-kal emeltek. Ezért nem maradhatott aktív állományban senki 40 évnél hosszabb szolgálati idővel, mivel a nyugdíja senkinek sem lehetett magasabb mint a fizetése. A fegyveres szervezetk tagjai esetében pedig a szolgálati idő első öt évét duplán számították.[12]

Az állami alkalmazotti lét másik pillérét a lakhatás alkotta. Minden állami alkalmazott — így a rendvédelmi testületek személyi állomány is — jogosult volt a családfő beosztási szintjétől és a családja nagyságától függő méretű és komfortfokozatú lakásra. Ennek a lakásnak a lakbérét a foglalkoztató állami szervezet teljes egészében megtérítette, még a családfő nyugdíjazását követően is, sőt a halála után az özvegyének is mindaddig, amíg újra férjhez nem ment.[13]

Az állami alkalmazottak szociális viszonyainak következő pillérét az egészségügyi ellátás képezte. A rendvédelmi testületek tagjai és a velük közös háztartásban élő közvetlen hozzátartozóik — a civil állami alkalmazottakhoz hasonlóan — fizetésük 2-3 %-ának megfelelő összeg befizetésével jogosulttá váltak a térítésmentes orvosi ellátásra, beleértve a kórházi kezelést, továbbá a kedvezményes gyógyszervásárlás lehetőségét is. Magyarországon a polgári magyar állam időszakában fokozatosan vált egyre egységesebbé és kiterjedtebbé a biztosítási alapon működő orvosi ellátás. Az 1940-es évekre a rendszer már oda fejlődött, hogy mintegy 14 féle hivatási csoport számára működtek a baleset- és egészségbiztosítások.[14]

A központi államhatalomnak közvetlenül alárendelt egyenruhás szervezetek tagjai jogosultak voltak az egyenruhaellátásra. A legénység ezen ellátást természetben kapta, a tisztikar tagjai pedig úgynevezett ruhapénzben részesültek, amely a szabónál csináltatott egyenruha árának a fedezésére volt hivatott.

Természetesen nem elhanyagolhatóak az állami alkalmazottak fizetései sem. A fizetés mértékét három dolog határozta meg: az iskolai végzettségbeli szint (tudás), a szolgálatban eltöltött idő (tapasztalat) és a betöltött beosztás szintje (felelősség). Természetesen azonos szintű szakismeretet igénylő munkakörök között is jelentős eltérések lehettek, például a veszélyeztetettség tekintetében, melyeket pótlékokkal honorálták. Így kaphattak testületi pótlékot a rendvédelmi testületek tagjai. Az állami alkalmazottak fizetésének a mértékét tehát nem a munkaerőpiaci kereslet-kínálat határozta meg, hanem a társadalmi hasznosság, amely végzettségben, tapasztalatban és felelősségben jutott kifejezésre. Az érettségihez és annál magasabb iskolai végzettséghez kötött munkaköröket XI fizetési osztályba sorolták, amely fizetési osztályokban az állami alkalmazottak fizetése egységes volt függetlenül attól, hogy mely szakterületen tevékenykedtek. Ennek a mintájára alakították ki a rendvédelmi testületek legénységeinél is a fizetési rendszereket amelyek azonban testületenként eltérőek voltak.[15]

Az állami alkalmazottak ellátásának az alapelve az volt hogy az állam kötelessége alkalmazottai számára a társadalmi állásukhoz méltó életvitelhez szükséges feltételek biztosítása.

Ebben az ellátási rendszerben az önkormányzatok által foglalkoztatottak, így az önkormányzati rendőrségek tagjai sem részesültek. Ehelyett az önkormányzatok a munkatársaikkal szerződést kötöttek. E szerződésekbe foglalt juttatások azonban általában elmaradtak a központi államhatalom által biztosítottaktól.

Az önkormányzati rendőrségi létnek volt még egy sajátos eleme, amely az ott szolgálatot teljesítőket megkülönböztette az állami rendvédelmi testületek személyi állományától. Neve-

zetsen az önkormányzati tisztségviselőket, így a helyi rendőrségek tisztjeit is — korabeli szóhasználat szerint a rendőrtisztviselőket — is hat évente választották. Márpedig az újraválasztásnak akkor volt realitása, ha a helyi notabilitások egyike támogatta az érintett rendőrtisztviselőt. Ebből az alaphelyzetből fakadóan nehezen lehetett biztosítani a rend fenntartása érdekében végzett tevékenység során a törvény előtti egyenlőséget. Az önkormányzati rendőrségek legénységi állománya tekintetében pedig az a helyzet állt elő, hogy — mivel az önkormányzati tisztviselők közvetlenül is utasíthatták a helyi rendőröket — olyan feladatokkal is megbízták a rendőrlegénység tagjait, amelyeknek nem sok köze volt a rend fenntartásához, azonban az adott önkormányzati tisztviselő érdekeit, kényelmét szolgálta.[16]

Mindez oda vezetett, hogy az önkormányzati rendőrségek rendőrtisztviselői szervezkedni kezdtek a testületeik államosítása érdekében. 1886-ban rendőrkapitányi konferenciát szerveztek, amelynek az ajánlásai nyomán az önkormányzatokkal foglalkozó 1886. évi törvényekbe már belefoglalták, hogy a rendőrkapitányokat élethossziglan (nyugdíjig) kell kinevezni. Továbbra is megoldatlan maradt azonban az önkormányzati rendőr testületek személyi állományának a problémája.[17]

A magyarországi rendőrtisztviselők egyesületet is létrehoztak érdekeik képviselete céljából. A Magyra Rendőrtisztviselők Országos Egyesülete (MROE) a zászlójára tűzte az önkormányzati rendőrségek államosításának a gondolatát. Kongresszust szerveztek (1893) és az államosítás szükségességéről könyvet írattak a nyugat-európai rendőrségeket tanulmányút formájában megismerő rendőrtiszttel. A könyv egyik példányát pedig átadták a miniszterelnöknek.

A XX. század elején a rendőrtisztviselők kezdeményezése kedvező fogadtatásra talált. A dualizmust általában a központosítás jellemezte, bár a korabeli központosítás messze elmaradt a későbbi korokétól. A korabeli magyar kormányok a rendőrségek államosítását a programjaikkal összeegyeztethetőnek tartották. Az önkormányzatok számára is szimpatikus volt a felvetés, hiszen úgy szabadulhattak meg a költségvetésük tetemes részét

lekötő rendőrségi kiadásoktól, hogy a rendőrség is fennmaradhatott a városukban.

Végül az országgyűlés 1912-ben felkérte a belügyminisztert arra, hogy két év leforgása alatt dolgoztassa ki az önkormányzati rendőrségek államosításának a törvényjavaslatát. A belügyi tárcánál a feladat teljesítése érdekében külön osztályt hoztak létre. A Magyar Királyi Belügyminisztérium a javaslatot 1914-ben az országgyűlés elé terjesztette, amely azt átdolgozásra visszaküldte. Közben azonban kitört az I. világháború, a törvényjavaslat végleg lekerült a napirendről. E törvényjavaslat elemeit használva került sor azonban az önkormányzati rendőrségek államosítására 1919. X. 1-én.[18]

A magyarországi rendőrségeket a fővárosi rendőrség mintájára államosították. Az új magyar állami rendőrség elnevezése Magyar Királyi Állami Rendőrség lett, amelyben nem csupán a korábbi önkormányzati rendőrségeket egyesítették, hanem e szervezetbe integrálták a fővárosi rendőrséget és a határrendőrség maradványait is. A trianoni békediktátum által megcsonkított Magyar Királyság területén hét rendőr-főkapitányságot állítottak fel, amelyek alárendeltségébe tartoztak a városi kapitányságok. A budapesti főkapitányság alárendeltségébe a kerületi kapitányságok kerültek. A főkapitányságok hatósági területe megegyezett a csendőr kerületek működési területén található városok területével.

1931-ben a Magyar Királyi Állami Rendőrséget átszervezték és átkeresztelték. A testület új neve Magyar Királyi Rendőrségre változott. A vidéki főkapitányságokat pedig összevonták egy vidéki főkapitányságba budapesti székhellyel, amelynek az alárendeltségében működtek a vidéki városok kapitányságai. A főváros továbbra is egy főkapitányság maradt, amely a kerületi kapitányságokat irányította. 1931-től tehát Magyarországon két rendőr-főkapitányság működött.

Ekkor szűntették meg az Országos Rendőr-főkapitányságot, amely — a felállításának rövid időszakát leszámítva — egyébként sem működött. Az országos rendőr-főkapitány frankhamisítási ügybe keveredése miatt az Országos Rendőr-főkapi-

tánysághoz senkit sem neveztek ki, lényegében fantom szervezet volt. A magyar rendőrség irányítását a Magyar Királyi Belügyminisztérium illetékes osztálya valósította meg 1931 előtt és után is.[19]

A magyar rendőrség az államosítását követően fokozatosan igyekezett felzárkózni a Magyar Királyi Csendőrség mellé. Az államosításhoz kapcsolódóan az első eredmények egyike volt, hogy megszűntették a rendőri analfabétizmust. Melynek nyomán egységesítették a testület tagjainak szakmai felkészítését. A II. világháborúig a csendőrséghez viszonyított lemaradásából sokat be is hozott a testület, azonban a Magyar Királyi Csendőrség elsődlegessége mindvégig fennmaradt. Ez viszont nem jelentette azt, hogy a rendőrség mindig, mindenben lemaradt. Voltak olyan rendvédelmi szakterületek, amelyekben megelőzte a csendőrséget. Ilyen volt például a nyomozati tevékenység.

Az első detektívtestületet a fővárosi rendőrség kötelékében az 1880-as években hozták létre. Innen sugárzott szét a detektívtestület mintája a nagyobb vidéki városokba. A csendőrségnél azonban a járásőrmesterségek formájában csak 1903-ban hoztak létre olyan státuszokat, amelyekben nyomozó teendőkkel, megbízott személyeket foglalkoztattak, azonban az I. világháború idején ezeket is felszámolták, végül pedig az első nyomozó szervezeti szakalegységet 1930-ban állították fel.[20]

A polgári magyar állam időszakában a rendőrségek, majd a rendőrség a városokban, vidéken pedig a csendőrég tartotta fenn a rendet. Mindkét szervezet a belügyi tárca irányítása alá tartozott. A Magyar Királyi Csendőrséget 18881-ben állították fel. A testületnek azonban voltak Kárpát-medence-i előzményei, amelyek a Francia Nemzeti Csendőrségből eredeztethetőek.[21]

A francia kutatók a testületet a XV. századig vezetik vissza. Eredetileg a haderőn belüli rend fenntartásáért felelős íjjász alakulat volt. A testület hatásköre — a lakosság kérésére — fokozatosan terjedt ki békeidőben is a polgári lakosságra a hadműveleti területeken, majd azon túl a Francia Királyság

teljes vidéki területére. A testület eredeti neve Maréchaussée volt, melyet *XVI. Lajos* változtatott csendőrségre.[22] A „Nagy Francia Forradalom" idején a testületet ugyan — más szervezetekhez hasonlóan — megszűntették, azonban gyorsan kiderült, hogy szükség van rá, ezért visszaállították. A csendőrséget BUONAPARTE Napóleon modernizálta.

Európában a Francia Császárság vonzáskörébe tartozó államokba exportált francia polgári államigazgatási modell részeként terjedt el az intézmény. A testületet azonban BUONAPARTE Napóleon bukása után sem szűntették meg, mivel kitűnően megállta a helyét a rend fenntartása terén. A Csendőrség a kortárs rendőri szervezeteknél gyorsabban, tartósabban és olcsóbban hozta létre és tartotta fenn a rendet vidéken. A XIX. század a csendőrség diadal százada volt, mivel — Nagy Britannia kivételével — Európa valamennyi országában létrehozták a csendőrség intézményét.[23]

A Magyar Királyságban a főrendek már a reformkorban kísérletet tettek a csendőr testület felállítására. Gyűjtést is indítottak a magyar csendőrség létrehozási költségeinek a fedezésére. Az uralkodó egyetértésével azonban a kezdeményezés nem találkozott, így az elhalt.[24]

A HABSBURG-birodalomba a csendőrség intézménye itáliai közvetítéssel érkezett. Lombardia hagyományosan a HABSBURG-birodalomhoz tartozott. BUONAPARTE Napóleon azonban a tartományt a Francia Császárság vazallus államává tette. Így ott is bevezették a francia államigazgatási modell részeként a csendőrséget. BUONAPARTE Napóleon bukását követően pedig — amikor a tartományt visszacsatolták a HABSBURG-birodalomhoz — a lombardiai csendőr ezredet a közbiztonság fenntartása terén elért kiváló eredményei miatt megtartották. A HABSBURG neoabszolutizmus kiépítése során pedig a lombardiai csendőr ezred jelentette a mintát a kiépülő birodalmi csendőrség számára.[25]

A Kárpát-medencében a második, immár sikeres kísérlet a csendőrség felállítására 1849-ben valósult meg. Ekkor — a neoabszolutista berendezkedés részeként — állították fel a HABS-

BURG császári csendőrséget a HABSBURG-birodalom teljes területén, így az államiságától megfosztott Magyarországon is.[26] Ez a szervezet azonban nem nyerte el a magyar nemzet tagjainak a szimpátiáját, mivel a rend fenntartása mellett a hazafiak üldözése is a feldatát képezte, melyet szorgalmasan gyakorolt.

A rendfenntartás jogkörét az önkormányzatoktól a központi hatalom kompetenciájába kerülését már az Olmütz-i alkotmány is tartalmazta.[27] Ezt az ideát a fiatal uralkodó és környezete is magáévá tette.

A kiegyezéssel azonban a rend fenntartásának jogosultsága nem került a közös ügyek közé, így az ismét a két társország belügyévé vált. A magyar kormány — a kedvezőtlen neoabszolutizmuskori tapasztalatok miatt — a csendőrség intézményét nem látta szívesen a Kárpát-medencében. Mivel azonban az 1870-es években nyilvánvalóvá vált, hogy a vármegyei pandúrság, illetve a települési rendőrségek nem képesek a rendet fenntartani, ezért létrehozta a magyar kormány a Magyar Királyi Csendőrséget a törvényhatósági jogú városok kivételével a Magyar Szent Korona alá tartozó területek teljes egészére kiterjedő hatáskörrel.[28]

Az Osztrák-Magyar Monarchiában — a dualista államalakulat közjogi helyzetéből fakadóan — összesen két csendőrség működött. Az Osztrák Császárság örökös tartományainak vidéki területeire kiterjedő hatáskörrel a császári csendőrség. Lényegében tartományonként egy-egy csendőr ezreddel, bár kisebb-nagyobb diszlokáció módosításokon a dualizmus időszakában is átesett a testület. Az osztrák csendőrség a kiegyezés előtti császári csendőrségnek a HABSBURG császárság területén állomásozó alakulataiból állt.

A Magyar Királyságban az 1881-ben létesített Magyar Királyi Csendőrség működött a törvényhatósági jogú városok hatósági területének a kivételével. A horvát csendőrség is a Magyar Királyi Csendőrséghez tartozott, bár a testületen belül autonóm módon működött a horvát szábor felügyeletével és a horvát kormány irányításával.

Létezett egy harmadik csendőrség is, amely a Bosznia-Hercegovina-i csendőrség volt. A tartományt az Osztrák-Magyar Monarchia 1878-ban okkupálta, 1908-ban annektálta. Bosznia-Hercegovinát azonban az Osztrák-Magyar Monarchia két társországa közül egyikhez sem csatolták, hanem a Magyar Királyság és az Osztrák Császárság a közös pénzügyminiszter által irányította a tartományt, amely még alkotmányt is kapott. A Bosznia-Hercegovina-i csendőrség a tartományi kormány irányítása alá tartozott. Annak ellenére azonban, hogy a tartomány az Osztrák-Magyar Monarchia egyik tagállamához sem csatolták Bosznia-Hercegovinát bekapcsolták az Osztrák-Magyar Monarchia „vérkeringésébe", mivel a vámszövetséget és annak járulékos részeit azaz a vámbevételek felhasználását, a jövedéki rendszert, illetve pénzrendszert, mértékrendszert, a postát stb. is kiterjesztették a tartományra.[29]

Az Osztrák-Magyar Monarchia mindkét társországában és a dualista államalakulathoz tartozó Bosznia-Hercegovinában is a csendőrségek működési elvei, szervezeti felépítésük — más európai országokhoz hasonlóan — közel álltak ugyan egymáshoz, azonban ezek a szervezetek mégis egymástól függetlenül működtek, egymás működési területén sem fejthettek ki tevékenységet.

A polgári magyar állam időszakában Magyarországon, valamint a szomszédos országokban is — azaz a dualizmus alatt az Osztrák Császárságban, a Szerb és a Román Királyságban, illetve a két világháború közötti időszakban Csehszlovákiában, a Román Királyságban, a Szerb-Horvát Királyságban, majd Jugoszláviában és Ausztriában — Úgynevezett kontinentális rendvédelmi modell működött. Ennek az volt a lényege, hogy az ország rendvédelme két pillérszervezet típuson nyugodott, melyek közül az egyik a csendőrség a másik pedig a rendőrség volt. A városokban a rendőrség vagy rendőrségek működtek, vidéken pedig mindenütt a csendőrség. Ez a modell némileg az Anschluss után, illetve Csehszlovákia és Jugoszlávia széthullásával hígult fel, amikor az utódállamok rendvédelmi rendszereiben német mintára megjelentek a Harmadik

Német Birodalom rendfenntartó testületeire hasonlító szervezetek. A Magyar Királyságban azonban — legalábbis a német megszállásig — a rendvédelem két pillérszervezete a Magyar Királyi Csendőrség és a rendőrségek, majd az államosított magyar rendőrség volt, kezdetben Magyar Királyi Állami Rendőrség végül pedig Magyar Királyi Rendőrség elnevezéssel.

A polgári magyar állam időszakában tehát — a környező országokhoz hasonlóan — duális rendvédelmi modell működött Magyarországon. A dualitás abban az értelemben is megvalósult, hogy a rendőrség polgári fegyveres őrtestület, a csendőrség pedig katonailag szervezett fegyveres őrtestület volt. A katonailag szervezett fegyveres őrtestületek közé azokat a szervezeteket sorolták, amelyekben a személyi állomány tagjainak alá- és fölérendeltségi viszonyai katonaiak voltak. A testületi tagok személyükben katonának minősültek, ezért a honvédelmi tárca kompetenciájába tartoztak függetlenül attól, hogy a testület, amelyben szolgálatot teljesítettek mely tárca irányítása alatt állt. A katonailag szervezet fegyveres őrtestületek tagjai a haderő szárazföldi fegyverneme rendfokozati rendszerének a rangjait viselték. Őket a katonákra általában vonatkozó jogosultságok megillették, illetve kötelezettségek terhelték.

Ezzel szemben a polgári fegyveres őrtestületek személyi állománya tagjainak alá- és fölérendeltségi viszonyai hivatalnokiak voltak. A polgári fegyveres őrtestületek személyi állományának a tagjai személyükben nem minősültek katonának ezért nem a honvédelmi tárca, hanem a testületüket felügyelő tárca kompetenciájába tartoztak. A polgári fegyveres őrtestületek tagjai nem a katonai rangrendszer, hanem a testületi rendfokozati rendszer rangjait viselték. Őket a katonákra általában vonatkozó jogosultságok nem illették meg, illetve kötelezettségek nem terhelték.[30]

A csendőrség és a rendőrségek majd az államosítást követően a rendőrség személyi állományának a létszáma a történelmi Magyarországon és a trianoni békediktátum által megcsonkított Magyarországon is testületenként 12 000 fő volt. Ez a 24 000 csendőr és rendőr alkotta a korabeli magyar érendvédelem gerincét. A rendvédelemben foglalkoztatottak összesített létszámához viszonyítva a csendőrség és a rendőrség különkülön a dualizmus időszakában a teljes létszám 36,6 százalékát, a két világháború időszakban pedig 31,98 százalékát képezte.[31]

A polgári magyar állam kontinentális típusú rendvédelmi modelljében a két pillérszervezeten kívül más szervezetek is résztvettek, amelyek működése — bár nem bírt olyan meghatározó jelleggel, mint a csendőrség vagy a rendőrség — szükséges volt, mivel alapfeladataik ellátása során az ország működéséhez szükséges feltételek kialakítását és fenntartását jelentős mértékben elősegítették.

A dualizmus időszakában a társ rendvédelmi testületek közé tartoztak:

- a Magyar Királyi Nemesi Testőrség (a kiegyezés után szervezték újjá 89 fő);
- a Magyar Királyi Darabont Testőrség (1904-ben hozták létre 53 fő);
- Magyar Királyi Képviselőházi őrség (1912-ben állították fel 78 fő). Az országgyűlés elnökének a felügyelete alá tartozott.

Mindkét testőrség fenntartási költségei az udvartartás költségvetését terhelték. A testőrségek a főudvarmester alárendeltségébe tartoztak.

E testületek katonailag szervezett fegyveres őrtestületek voltak. Tevékenységüket nem közvetlenül, hanem közvetve az állami főméltóságok és a magyar állam szimbólumainak az őrzés által fejtették ki.

A dualizmus időszakában polgári fegyveres őrtestületként működött:

- a Magyar Királyi Határrendőrség (1906-ban állították föl, legnagyobb létszáma 500 fő körüli volt) és a belügyi tárca irányítása alatt állt.;
- a Magyar Királyi Pénzügyőrség (1867-ben hozták létre 5 500 fő) és a pénzügyi tárca irányítása alatt állt;

- a Magyar Királyi Fegyőrség (a magyar börtönügy fejlesztése kapcsán az első házszabály kialakításával 1869-ben hozták létre 3 000 fő);
- a Magyar Királyi Vám- és Adóőrség (1872-1886 mintegy 250 fő, amelyet a katonai határőrvidék visszapolgárosításának az idejére és erre a területre kiterjedően állítottak fel) a pénzügyi tárca irányítása alatt állt.[32]

A két világháború közötti időszakban a jogfolytonosságnak megfelelően a dualizmuskori rendvédelmi testületek működtek tovább némi módosítással:

- a Magyar Királyi Koronaőrség (1945-ig működött) a legfőbb közjogi méltóságok közé sorolt koronaőrök felügyelete alá tartozott, akiket az országgyűlés kért fel és megbízatásukat törvényben rögzítették;
- a Magyar Királyi Nemesi Testőrséget és a Magyar Királyi Darabont Testőrséget összevonták Magyar Királyi Testőrséggé (1921-1945) a testület a kormányzói kabinetiroda főnökének az alárendeltségébe tartozott;
- a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség (1945-ig működött) az országgyűlés elnökének az alárendeltségébe tartozott.

E két testület mellett újonnan is létrehoztak katonailag szervezett fegyveres őrtestületeket, ezek voltak a:

- Magyar Királyi Folyamőrség (1921-1939 1 620 fő, a belügyi tárca nyílt és a honvédelmi tárca rejtett felügyelete alá tartozott, 1939-ben integrálták a Magyar Királyi Honvédségbe Honvéd Folyamerő elnevezéssel);
- Magyar Királyi Vámőrség (1921-1932, melyet átszerveztek és átkereszteltek 1932-ben Magyar Királyi Határőrséggé. A pénzügyi tárca nyílt és a honvédelmi tárca rejtett felügyeletével működött. A határőrséget pedig 1939-ben beolvasztották a Magyar Királyi Honvédségbe Honvéd Határvadászok elnevezéssel. A Magyar Királyi Vámőrség és utódszervezetei nem láttak el vámszaki feladatokat. Legális teendőjük a határőrizet volt. Rejtett feladatukat a határvédelem alkotta, melyet 1938 után már nyíltan gyakorolhattak. A nyílt szervezet létszáma a vámőrség esetében 4 210 fő, a határőrség esetében pedig 5 734 fő volt.)

A folyamőrséget és a vámőrséget a trianoni békediktátum bujtatott enyhítése céljából állították fel. Mindkét testület katonailag szervezett fegyveres őrtestület volt ugyan, azonban személyi állománya — legalábbis nyíltan — nem tartozhatott a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztériumhoz, illetve a két testület tagjai a magyar szárazföldi haderőnem katonai rangjaitól eltérő rangrendszert viseltek.

A polgári fegyveres őrtestületek sem sokat változtak a két háború között.

- A Magyar Királyi Határrendőrség maradványai 1919-ben beolvadtak az államosított magyar rendőrségbe, amely a belügyi tárca irányításával működött.
- A Magyar Királyi Pénzügyőrség változatlan feladatkörrel és 3 000 fővel tovább működött a pártállam kiépítéséig, a pénzügyi tárca irányításával.
- A fegyőrök 3 000 fős létszámmal szintén tovább működtek a pártállam rendvédelmi modelljének kialakításáig az igazságügyi tárca irányításával.[33]

A két világháború közötti időszakban a magyar rendvédelem sajátos vonásává vált, hogy a rendvédelmi testületekben igyekeztek elrejteni a haderő kötelékéből, amit csak lehetett. Ezen időszakban a rendvédelmi testületek létszáma a terület-visszacsatolásokig megegyezett a történelmi Magyarország rendvédelmi testületeinek a létszámával az újonnan felállított rendvédelmi szervezetektől eltekintve. Ez a helyzet abból fakadt, hogy az entente — tekintettel a magyarországi tanácsköztársaságra — jóval megengedőbb volt a rendvédelmi testületek létszámának megállapítása terén, mint a haderő tekintetében, ahol csupán 35 000 főt engedélyeztek. Ezt a helyzetet a magyar kormány igyekezett hasznosítani. Így jöhetett létre például a Rendőr Újonc Iskola (RUISK), amelynek a nyílt feladata a rendőrségi páncélozott járműveket kezelő személyzetnek a kiképzése volt. A valóságban azonban a honvédség számára

nem engedélyezett páncélos fegyvernem szakemberképzésének a csíráját képezte.[34]

Hasonlóan alakult a helyzet a határőr szervezetekkel is, mivel az entente hatalmak megszüntették a Szövetségközi Ellenőrző Bizottság magyarországi működését 1927. IV. 1-ei hatállyal, a Nagykövetek Tanácsának 1927. III. 26-ai határozatában foglaltaknak megfelelőn. Ezt követően a magyar haderő gyalogezredeinek 1/3-a a határőr szervezet rejtésében diszlokált az államhatárok mentén. Erre a magyar államnak égetően szüksége volt. A kisantant államok hadereje ugyanis egyenként is lényegesen nagyobb és jobban felszerelt volt, mint a Magyar Királyi Honvédség, amely számár a haditechnikai fejlesztést sem engedték meg. A kisantant országok vezérkarai pedig közös hadműveleti tervet is kidolgoztak a maradék Magyarország lerohanására. A magyar vezetés tisztában volt azzal, hogy huzamos ideig nem képes a kisantant haderejének ellenállni. Ezért az esetleges konfliktus megoldását diplomáciai síkra kívánta terelni. A magyar vezetés azonban el szerette volna kerülni azt a helyzetet, maikor a diplomaták a megszállt ország kedvezőtlen helyzetéből kénytelenek tárgyalni. Ezért az esetleges ellenséges támadás esetén az ellenséges előrenyomulás lassítása volt a cél, hogy az ipari centrumok — amelyekhez a trianoni békediktátum határai közel kerültek — haditermelésre átállva minél több felszerelési tárgyat állíthassanak elő, amelylyel a hátország lakosság felszerelhető. Ezzel a tömeggel pedig már elérhető lehetett volna az a cél, hogy az ellenséges haderő ne szállhassa meg az ország teljes területét a konfliktus diplomáciai síkra tereléséig.[35]

Nem csupán a rendvédelmi testületekben igyekezett a magyar állam vezetése katonai erőt elrejteni. A közigazgatás szervezetében és civil vállalatok szférájában is törekedtek haderő rejtésre. Ilyen volt például a Magyar Aeroforgalmi Részvénytársaság (MAEFORT), majd — miután az entente követelésére a társaságot a magyar állam kénytelen volt feloszlatni — a Magyar Légiforgalmi Részvénytársaság (MALÉRT) és az Euroexpress Rt. is. A Magyar Királyi Kereskedelemügyi minisztérium szervezetében hozták létre 1921. VIII. 1-én a rejtés feltételeinek az elősegítése céljából a XI. (légiforgalmi) osztályt, majd 1924. IX. 10-én a Magyar Légügyi Hivatalt (LÜH). A Magyar Légügyi Hivatal keretei között formálódtak a magyar légierő leendő szervezeti elemei.[36]

A polgári magyar állam rendvédelmi modelljének felvázolásakor azonban nem elégséges csupán az országcsonkító trianoni békediktátum következményeire tekintettel lenni. Nélkülözné a történelmi objektivitást, ha csupán a vizsgált időszak magyar államában működő rendvédelmi testületek halmazaként tekintenének a korabeli rendvédelemre. A történelmi valósághoz közelítés érdekében feltétlenül célszerű néhány rendvédelmi szakterület lényegével is foglalkozni.

A karhatalom érdekes utat járt be a vizsgált időszakban. Ebben a korban — mint ahogyan később is egészen a rendszerváltásig — természetes volt, hogy a nemzeti haderő alakulatai szükség esetén igénybe vehetőek voltak a tömegmegmozdulások kezelése érdekében. A kortársak bizonyára megmosolyogták volna, ha valaki doktréner megközelítésből fakadóan mereven szétválasztotta volna a honvédséget a rendvédelemtől, hiszen mindkét szakterület fenntartásának a költségeit a magyar nemzet teremtette elő és ugyanazon magyar kormány alárendeltségébe tartozott. Minden bizonnyal értelmetlen pazarlásnak tekintették volna a honvédség kizárását a karhatalmi teendőkből, hiszen a honvéd alakulatok tekintetében rendelkezésre állt a jelentősebb létszám és felszerelés, csupán a felkészítésről kellett gondoskodni. A kortársak sokkal inkábba arra ügyeltek, hogy a karhatalmi akciók a nemzeti érdekek mentén valósuljanak meg. Gróf ANDRÁSSY Gyula — a haderő kiegyezés nyomán megvalósuló alakítása kapcsán — éppen a „belrend" érdekében tartotta fontosnak a Magyar Királyi Honvédség felállítását, mivel a közös haderő karhatalmi igénybevételét a Magyar Királyságban elfogadhatatlannak tartotta.[37]

Ebből a felfogásból fakadóan a karhatalmi feladatok ellátására kijelölt honvéd alakulatok személyi állományát megfelelő felkészítésben részesítették. Az alkalmazási korlátokat más

szempontok alapján jelölték ki a polgári magyar állam időszakában. Először magát a témakört igyekeztek jogi úton és egzakt módon szabályozni, melyet rendszeresen fejlesztettek. Ahelyett tehát, hogy a magyar államnak a csapaterős karhatalmi teendők ellátására leginkább alkalmas szervezetét a Magyar Királyi Honvédséget kizárták volna e feladatkör ellátásából, inkább az igénybevételt, a végrehajtást igyekeztek szabályozni. Ebből fakadóan különbséget tettek a viszonylag nagyobb létszámot igénylő karhatalmi teendők és a kisebb létszámigényű karhatalmi feladatok ellátása között. A honvédség csapatainak a bevetésére általában akkor kerülhetett sor, ha a rendvédelmi erők elfoglaltak voltak, illetve a késedelem veszéllyel járt.[38]

A rendvédelmi testületek közül a szerényebb létszámú karhatalmi teendők ellátására pedig azt a rendvédelmi szervezetet vette igénybe a magyar állam, amely arra egyáltalán alkalmas lehetett. A dualizmus időszakában ez a testület a Magyar Királyi Csendőrség volt. A rendőrségek államosítása után is a rendőrségnek csupán a karhatalmi feladatok ellátására létrehozott szakalegysége volt alkalmas ilyen jellegű teendők eredményes ellátására. Ennek érdekében a fővárosi rendőrség kötelékében 1932-ben karhatalmi századot létesítettek, melyet 1934-re zászlóaljjá fejlesztettek.[39]

Később a II. világháború időszakában a Magyar Királyi Csendőrség kötelékében is kialakítottak ugyan karhatalmi szakalakulatot 1942-ben a galántai zászlóalj formájában. A cél azonban elsősorban nem a tömegmegmozdulások kezelésére alkalmas karhatalmi erő kialakítása volt, hanem — a II. világháború tapasztalatai alapján — olyan szervezet létrehozása, amely eredményesen felléphetett az ellenséges diverziós csapatokkal szemben.[40]

A civil rendvédelem tekintetében a XXI. századi magyarországi rendvédelmi helyzet — mely jelentős mértékben külföldi rendszerek átvétele nyomán jött létre — sok tekintetben eltér a polgári magyar állam úgynevezett civil rendvédelmétől. Abban a tekintetben ugyan megegyezik a két civil rendvédelem, hogy mindkettőben működtek magánnyomozó iro-

dák, ahogyan a vizsgált időszakban őket nevezték magándetektívek.[41]

A civil rendvédelem fogalomkörébe tartozónak a társadalom tagjainak az önszerveződése nyomán az őrzés és védelem szakterületén tevékenykedőket tekintem. Álláspontom szerint nem tartoznak e körbe a központi államhatalom, illetve az önkormányzatok rendvédelmi testületei és azok személyzete. Ez azonban nem zárja ki, sőt kívánatossá teszi szférára vonatkozó állami koncepció kialakítását és annak jogszabályban rögzített megfogalmazását.

A polgári magyar államban nem működtek magánbiztonsági cégek. Ez az „iparág" nem létezett. A jelentős műtárgyakkal, természeti értékekkel rendelkezők kötelesek voltak létrehozni az értékeik védelme céljából őrségeket. Ilyen őrségek őrizték a gátakat, a pályatesteket, az erdőket stb. Törvényi úton határozta meg az állam, hogy mekkora erdőterületre, pálya- illetve gáthosszra stb. kellett egy-egy őrnek esnie. Ezen őröknek a családjukkal együtt a számukra kijelölt területen kellett lakniuk. E célból az őket foglalkoztató, családi ház jellegű lakást volt köteles a számukra biztosítani. A foglalkoztatók a szolgálati lakás és a fizetés mellett egyenruhával és általában szolgálati fegyverrel is ellátták az őrségeiket. Az őrzendő vagyontárggyal rendelkező tulajdonosok tehát nem egy magán őrző-védő céghez fordultak tulajdonuk védelme érdekében, hanem saját maguk foglalkoztatták az államilag előírt őrlétszámot. A magyar állam azonban nem engedte ki a kezéből a magénvagyon őrzését megvalósító személyek képzését. A tanfolyamra jelentkezőket gondosan megválogatták A tanfolyamokat sikeresen elvégző embereket nevezték közhatósági jogú személyeknek, mivel nem csak joguk, hanem kötelességük is volt az általuk észlelt törvénysértésekkel szemben fellépni akár kényszerítő eszköz alkalmazásával is. Az elfogott személlyel szemben azonban nem járhattak el, őket át kellett adniuk a legközelebbi rendvédelmi szervezetnek, ahol az ügyet végigvitték. Személy- és vagyonvédelem céljára a vagyontárgyak tulajdonosai kizárólag közhatósági jogosultsággal rendel-

kező személyeket alkalmazhattak. Szükség esetén több kisebb tulajdonos — például csekély terjedelmű erdőbirtokkal rendelkező tulajdonosok — társulhattak annak érdekében, hogy a számukra előírt őrző-védő létszámot foglalkoztassák.[42]

A civil rendvédelem ezen formája rendkívül hatékony volt mivel a szakterületen foglalkoztatottak többsége éppen ott élt, ahol általában ritkán fordultak meg az emberek. Ezekben a térségekben kiváló helyismerettel rendelkeztek, semmi sem kerülhette el a figyelmüket, különösen nem a törvénysértő magatartás. A törvénysértőket el is foghatták. A térség rendvédelmét megvalósító szervezetek számára hatalmas segítséget jelentettek a közhatósági jogú személyek, különösen akkor, ha — megfelelő szaktanfolyam eredményes elvégzése nyomán — szakszerűen intézkedtek.

A közhatósági jogú személyek ugyan csupán segítők voltak, azonban a történelmi Magyarországon a mintegy 190 199 fő, illetve a trianoni békediktátum által megcsonkított Magyar Királyságban 20 434 közhatósági jogú személy tevékenykedett, így is jelentős előnyhöz juttatva a rendvédelmi testületeket a bűnelkövetőkkel szemben.

A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek ismertetésekor nem lehet figyelmen kívül hagyni a korabeli magyar állam rendvédelmi modelljének egészére ható körülményeket, tényezőket sem.

A polgári magyar állam rendvédelmi rendszere meglehetősen takarékos volt. A létszámot figyelembe véve a történelmi Magyarországon és a trianoni határok közé szorított Magyar Királyságban egyaránt 12 000 fő csendőr és 12 000 fő rendőr tevékenykedett. Ez a 24 000 fő tartotta fenn a rendet nem számítva a különböző rendvédelmi szakfeladatokra specializált egyéb rendvédelmi testületeket. Ez létszámadat akkor figyelemre méltó ha összevetjük azzal, hogy a XXI. század magyar rendőrsége — amely egy testületként látja el a vizsgált időszakban működő magyar rendőrség és csendőrség feladatkörét — mintegy 44 000 fő.

A személyi állomány belső arányait tekintve a polgári magyar állam időszakában a rendvédelmi testületek létszámának hozzávetőlegesen 5 %-a tartozott a testület működését biztosító kiszolgáló személyzethez. Ugyanilyen arányban vett részt a tiszti kar a testületi létszámokban. A fennmaradó 90 % pedig a konkrét végrehajtó szolgálat valamilyen tevékenységét végezte. Biztosított volt a tisztikar tekintélye azáltal is, hogy kizárólag valamilyen vezetői tisztséget töltöttek be, amelyhez — a magyar társadalom korabeli iskolai végzettségi szintjéhez viszonyítva — magas színvonalú képzettség párosult.

A személyi állomány szellemiségét — a minden szervezetben előforduló csekély számú kivételtől eltekintve — alapvetően a nemzethűség, a hivatásszeretet, a tiszteletttudó viselkedés és a bajtársi magatartás, valamint a korrupciómentes tevékenység jellemezte.[43]

Végezetül talán érdemes kitérni a polgári magyar állam rendvédelmi testületei kapcsán a pártállami időszak félremagyarázásainak a maradványaira is.

Nevezetesen az egyik talán legfontosabb tévhit lényege abban foglalható össze, hogy a polgári magyar állam rendvédelme nem a magyar törvényekben rögzített rend fenntartására irányult, hanem a vagyonos rétegek erőszakszervezete volt, amely elnyomta a magyar nemzet többségét. Ennek a valótlanságnak az ékes cáfolata a karhatalmi létszám, amely töredéke volt az ÁVH keretében majd 1956 után önálló testületként működő magyar karhatalom személyi állományának.

Ugyanez a helyzet a politikai rendőri jellegű tevékenységek esetében is. Ilyen jellegű szervezeti egység a magyarországi tanácsköztársaság bukását követően jött létre a fővárosi rendőrség, majd az államosított magyar rendőrség kötelékében kezdetben 30 fővel, amely az 1920-as évek végére 80 főre nőtt. A szervezeti egység feladatköre és létszáma gyarapodott ugyan, azonban a nyomába sem léphetett a magyar pártállam Államvédelmi Hatóságának. A polgári magyar állam rendvédelmi modelljében ugyan nyilvánvalóan először jelent meg a

politikai rendőrség típusú szervezeti elem a rendőrségnél politikai főcsoport, a csendőrségnél pedig 1930-tól egy alosztály formájában. Ez a két szervezeti elem azonban eltörpült a korabeli magyar rendvédelem teljes struktúrájához viszonyítva. a jogosultságaik tekintetében pedig ugyanolyan jogok illették meg e szervezeti egységekben szolgálatot teljesítőket mint azokat a testületi tagokat, akik a szervezetük más részében tevékenykedtek. A polgári magyar állam nem rendelkezett önálló politikai rendőrség típusú szervezettel, mint ahogyan a pártállam az államvédelmi hatósággal.[44]

Összességében megállapítható, hogy a polgári magyar állam rendvédelme nem a diktatúrákra jellemző mutatókkal rendelkezett. Működését a mérsékelt létszám és a szakmai hozzáértés jellemezte a tevékenysége pedig kétség kívül eredményes volt.

Jegyzetek:

[1] URBÁN: 51-207.p.

[2] ZACHAR: Hagyomány és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szervezeteknél. 67.p. ; Idem: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. 105-106.p. ; Idem: Az osztrák rendvédelmi modell történelmi gyökerei. 202-204.p. ; Idem: A HABSBURG-hatalom és a magyar rendvédelem. 146-149.p.

[3] GALÁNTAI: 28.p. + 32.p. + 44.p.

[4] Az önkormányzatok újjászervezése során kétféle településtípust határoztak meg a vonatkozó törvények, nevezetesen a törvényhatósági jogú városokat és a községeket. A községeken belül pedig megkülönböztettek rendezett tanácsú városokat, nagyközségeket és kisközségeket. A korábbi magyar terminológia szerint szabad királyi városok alkották a törvényhatósági jogú városokat az átsorolás azonban nem volt automatikus. Az eljelentéktelenedett szabad királyi városokat ugyanis a rendezett tanácsú városok közé sorolták. A korábbi mezővárosok amelyek az új terminológia szerinti rendezett tanácsú városokat alkották közül pedig a legfejlettebbeket a törvényhatósági jogú városok közé soroltak. A különböző szintű települések szintenként eltérő jogosultságokkal és kötelezettségekkel rendelkeztek.
1870/XLII.tc. ; 1871/XVIII.tc. ; CSIZMADIA: 119-135.p.

[5] 1872/XXXVI.tc. ; 1881/XXI.tc.

[6] 1903/VIII.tc. ; 5 692/1905. (XII.29.) ME.r. ; 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr.

[7] 1916/XXXVII.tc.

[8] 1/1867.PM.kr.

[9] 1869. (II. 10.) IM.r. 121-148.p.

[10] PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei. 97-100.p.

[11] Idem: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. 90-91.p.

[12] Idem: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai. 57-60.p.

[13] Loc.cit.

[14] PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. 92-97.p. ; PARÁDI Ákos: 61-65.p.

[15] PARÁDI József: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. 105-108.p.

[16] BORBÉLY — KAPY: II.köt. 392-935.p.

[17] 1886/XXI.tc. 80. § ; 1886/XXII.tc. 69. §

[18] 5 047/1919 (X. 1.) ME.r.

[19] 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r.

[20] REKTOR: 123.p. + 175-176.p.

[21] PRESZLY: 17-29.p.

[22] ŐRY: 75-77.p.

[23] PRESZLY: op.cit. 18.p.

[24] REKTOR: op.cit. 85-86.p.

[25] PRESZLY: op.cit. 18.p.

[26] Nr.272/1849.

[27] ZACHAR: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből. op.cit. 105.p. ; Idem: Hagyomány és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szervezeteknél. op.cit. 69.p.

[28] 1881/III.tc. op.cit.

[29] GALÁNTAI: op.cit. 135-138.p.

[30] PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. 77-80.p.

[31] Loc.cit. 84.p.

[32] PARÁDI József: *A magyar rendvédelem története.* 68-96.p.

[33] Loc.cit. 101-129.p.

[34] BONHARDT: 12-14.p.

[35] PARÁDI József: A Magyar Királyi Vámőrség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. 81-90.p.
[36] OLASZ: 63-65.p.
[37] GALÁNTAI: op.cit. 107.p.
[38] RAVASZ : A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi jogosultságai. 81-86.p. ; Idem: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban császári és királyi előzményekkel. 51-61.p. ; PARÁDI József: Rendvédelem-karhatalom 1867-1945. 111-119.p. ; Idem: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében. 83-88.p. ; VEDÓ: A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenységének szabályozása a dualizmus idején. 171-178.p. ; Idem: A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi fellépésének gyakorlata. 143-151.p. ; Idem: A haderő karhatalmi tevékenysége 1867-1918. 155-161.p.
[39] BORBÉLY — KAPY: op.cit. 111.p.
[40] REKTOR: op.cit. 213.p.
[41] BOBÁK: 19-30.p.
[42] PARÁDI Ákos — PARÁDI József
[43] PARÁDI József: *A magyar rendvédelem története.* 97-100.p. + 130-135.p.
[44] BORBÉLY — KAPY: op.cit. 159-161.p. ; REKTOR: op.cit. 205-210.p.

Forrás- és irodalomjegyzék, a jegyzetekben alkalmazott rövidítések :

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

BORBÉLY – KAPY (16.;39.;44.;) — BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941.* Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. I.köt. 1-299.p. II.köt. 300-600.p.

CSIZMADIA (4.;) — CSIZMADIA Andor: *A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig.* Budapest, 1976, Akadémia Kiadó. 560 p. HU-ISBN 963 05 0713 7.

GALÁNTAI (3.;29.;37.;) — GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918.* Budapest, 1985, Kossuth. 387 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.

PARÁDI Ákos — PARÁDI József (42.;) — PARÁDI Ákos — PARÁDI József: *Rendvédelmünk 1867-1945.* Budapest, 2006, Rendőrtiszti Főiskola. 81 p. HU-ISBN 963 06 0281 4.

PARÁDI József: *A magyar rendvédelem története.* (32.;33.;43.;) — PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története.* Budapest, 1996², Osiris. 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.

PRESZLY (21.;23.;25.;) — PRESZLY Lóránd: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1919.* Budapest, 1920, Honvédelmi Sajtóvállalat. 142 p.

REKTOR (20.;24.;40.;44.;) — REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története.* Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.

URBÁN (1.;) — URBÁN Aladár: *Szabadság és rend.* Budapest, 2015, Argumentum. 243 p. HU-ISBN 978 963 44 6710 6.

TANULMÁNYOK

BOBÁK (41.;)	—	BOBÁK Artúr: A magánnyomozás átörténete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* IX.évf. (1999) 10.sz. 19-32.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én hangzott el, Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a *„A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre."* című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
BONHARDT (34.;)	—	BONHARDT Attila: Egy rendvédelmi szerv mögé rejtett honvédségi alakulat rövid története. A Magyar Királyi Állami Rendőrség központi újonciskolája. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* V.évf. (1995) 6.sz. 12-15.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi vál-tozata 1994 októberében hangzott el, Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a *„A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme"* című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
OLASZ (36.;)	—	OLASZ Lajos: Légiszuverenitás és légiellenőrző szolgálat a HORTHY-korban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 63-76.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2016. II. 12-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszéke által szervezett közbiztonság-történeti tudományos szimpozion-sorozatának a *„125 éve lépett be a polgári magyar állam belügyi tárcája a határőrizetbe"* című XVI. szimpozionján. A publikált tanumány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
ŐRY (22.;)	—	ŐRY Károly: A Maréchaussée-tól a Gendarmerie Nationale-ig. A Francia Csendőrség történeti előzményei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* VII.évf. (1997) 8.sz. 75-77.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak *„A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig"* című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
PARÁDI Ákos (14.;)	—	PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja). *Rendvédelem-történeti Fü-zetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.
PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. (10.;)	—	PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* XI.évf. (2005) 13.sz. 97-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. március 19-én, Párizsban

hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak *„A közbiztonság közös európai örökségünk"* című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

PARÁD József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. (11.;)	—	PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* XIII.évf. (2007) 16.sz. 90-93.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak *„A rendvédelmi szak-képzés története"* című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
PARÁD József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. (12.;13.;)	—	PARÁD József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* XV.évf. (2008) 17.sz. 57-64.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a *„A rendvédelem humán viszonyai"* című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. (14.;)	—	PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis),* XIX. évf. (2010) 22. sz. 92-114. p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak *„Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre"* című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
PARÁDI József: Rendvédelem-karhatalom 1867-1945. (38.;)	—	PARÁDI József: Rendvédelem-karhatalom 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* XX.évf. (2011) 23.sz. 111-123.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. október 9-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a *„A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek."* című XXIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
PARÁDI József: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. (15.;)	—	PARÁDI József: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* XXII.évf. (2012) 26.sz. 105-119.p. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el, a

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak *„Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében"* című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Vámőrség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. (35.;) —	PARÁDI József: A Magyar Királyi Vámőrség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 81-98.p. HU-ISSN 1216-6774.
PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. (30.;31.;) —	PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 77-84.p. HU-ISSN 1216-6774.
PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében. (38.;) —	PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.
RAVASZ: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi jogosultságai. (38.;) —	RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi jogosultságai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* V.évf. (1995) 6.sz. 81-88.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994. októberében Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak *„A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme"* című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

RAVASZ: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. (38.;) —	RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.
VEDÓ: A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenységének szabályozása a dualizmus idején. (38.;) —	VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenységének szabályozása a dualizmus idején. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* XXIII. évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 185-196.p. HU-ISSN 1216-6774.
VEDÓ : A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi fellépésének gyakorlata. (38.;) —	VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi fellépésének gyakorlata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 143-154.p. HU-ISSN 1216-6774.
VEDÓ: A haderő karhatalmi tevékenysége 1867-1945. (38.;) —	VEDÓ Attila: A haderő karhatalmi tevékenysége 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 155-165.p. HU-ISSN 1216-6774.
ZACHAR: Hagyomány és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szervezeteknél. (2.;27.;) —	ZACHAR József: Hagyomány és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szervezeteknél. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta His-toriae Praesidii Ordinis),* HU-ISSN 1216-6774. II.évf. (1992) 3.sz. 65-74.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1991. november 19-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak *„Tradíció és korszerűség"* című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ZACHAR: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. (2.;27.;) — ZACHAR József: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. *Rend-védelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* VII.évf. (1997) 8.sz. 105-109.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak *„A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig"* című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ZACHAR: Az osztrák rendvédelmi modell történelmi gyökerei. (2.;) — ZACHAR József: Az osztrák rendvédelmi modell történelmi gyökerei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis),* IX. évf. (1999) 10.sz. 202-206.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak *„A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre"* című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ZACHAR: A HABSBURG-hatalom és a magyar rendvédelem. (2.;) — ZACHAR József: A HABSBURG-hatalom és a magyar rendvédelem. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* IX.évf. (2005) 14.sz. 146-149.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. november 8-án, hangzott el, Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak *„Az ezeréves magyar rendvédelem"* című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

JOGSZABÁLYOK

Nr.272/1849. (26.;) — Nr.272/1849. Kaiserliche Verordnung, vommit die Errichtung einer Gendarmerie im ganzen Umfange des österreichischen Kaiserthums nach den angetragenen Grundzügen genehmigt wird. [Császári rendelet, az Osztrák Birodalom egészére kiterjedő hatáskörű csendőrség felállításáról és annak feladatai tárgyában.] *Reich- Gesetz- und Regierungsblatt,* [Birodalmi törvény- és kormánylap] II.évf. (1850) 297-300.p.

1869. (II. 10.) IM.r. (9.;) — 1869. (II. 10.) IM.r. házszabályok és szolgálati utasítások a magyar királyi országos fegyintézetek, úgyszintén az azoknál alkalmazott hivatalnokok és őrök számára. *Magyarországi Rendeletek Tára,* III.évf. (1869) I.füzet. 49-148.p.

1870/XL.tc. (5.;) — 1870/XLII.tc. a köztörvényhatóságok rendezéséről.

1871/XVIII.tc. (5.;) — 1870/XVIII.tc. a községek rendezéséről.

1872/XXXVI.tc. (5.;) — 1872/XXXVI.tc. Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről.

1881/III.tc. (28.;) — 1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

1881/XXI.tc. (5.;28.;) — 1881/XXI.tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről.

1886/XXI.tc. (17.;) — 1886/XXI.tc. a törvényhatóságokról.

1886/XXII.tc. (17.;)	—	1886/XXII.tc. a községekről.
1903/VIII.tc. (6.;)	—	1903/VIII.tc. a határrendőrségről.
1916/XXXVII.tc. (7.;)	—	1916/XXXVII.tc. a Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségről.
1/1867. (III. 10.) PM.kr. (8.;)	—	1/1867. (III. 10.) PM.kr.
5 692/1905. (XII.29.) ME.r. (6.;)	—	5 692/1905. (XII.29.) ME.r. a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetéséről. *Magyarországi rendeletek Tára,* XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455.p.
91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. (6.;)	—	91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. valamenynyi törvényhatósághoz Fiume város kivételével a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetésének a végrehajtásáról. *Magyarországi rendeletek Tára,* XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455-1541.p.
5 047/1919 (X. 1.) ME.r. (18.;)	—	5 047/1919 (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról. *Magyarországi Rendeletek Tára,* LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.
6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. (19.;)	—	6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. a rendőrség szervezeti változásairól. *Magyarországi Rendeletek Tára,* LXV.évf. (1931) XII.füzet. 1533-1534.p.

SZAKÁLY Sándor

A Magyar Királyi Csendőrség 1881-1945

„*Magyarországnak sok közintézménye van, de a leghasznosabb, a legmegbízhatóbb és a legderekabb a Magyar Királyi Csendőrség intézménye. Nem csak azért, mert a törvénynek tud érvényt szerezni, hanem azért is, mert a társadalomnak hasznos tagokat nevel.*" E dicsérő sorokat a Magyar Királyi Csendőrség megalakulása után több mint harminc esztendővel vetette papírra TISZA Miksa rendőrkapitány, a *Magyarország rendőrségeinek története a legrégibb időktől 1912-ig* című munkájában.

Hasonlóan vélekedett a csendőrségről ANDRÁSSY Gyula gróf, volt belügyminiszter is, aki így írt: „*. . . mint belügyminiszter nagy gonddal és szeretettel fejlesztettem a csendőrséget, melyet elsőrangú szervezetnek tartottam, mely Magyarországnak egy dísze és egyik legsikerültebb alkotása.*"

A Magyar Királyi Csendőrség felállításának előzményei

Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc leverését követően, még 1849 júniusában hozott császári rendelet értelmében megkezdték a HABSBURG-birodalom területén az úgynevezett zsandár ezredek felállítását. Ezeknek az ezredeknek a feladata a nagyobb városokon kívüli területek közbiztonságának a védelme, felügyelete volt. 1850-ben a birodalom területén összesen 16 zsandár ezred állomásozott.

1860-ban a zsandár ezredek számát tízre csökkentették, majd 1866-ban átszervezés folytán az elnevezést zsandár- parancsnokságra módosították. A kiegyezéskor, az Osztrák-Magyar Monarchia létrejöttével a magyarországi zsandár-parancsnokságokat feloszlatták, az erdélyi és horvátországi zsandár-parancsnokság azonban megmaradt.

A magyar országgyűlés általában elégedetlen volt az inkább „osztrák” mint magyar zsandársággal, az ellenzéki képviselők a zsandárság feloszlatását követelték. A parlamenti viták eredményeként 1876. III. 27-én TISZA Kálmán magyar miniszterelnök kezdeményezése nyomán a király egyetértésével a kormány megbízta a honvédelmi minisztert a zsandár-parancsnokság átvételére a közös haderőtől és a szükséges intézkedések meghozatalára. A honvédelmi miniszter 1876. IV. 26-án kiadott két rendelkezése értelmében az erdélyi zsandár-parancsnokság „M.kir. Erdélyi Csendőrség”-gé alakult. Létszáma 1876. V. 1-én 17 tiszt, 156 altiszt és 624 csendőr volt. Ugyanezen időben a Horvát-Szlavónországban állomásozó, zsandár-parancsnokság is átalakult, mégpedig „M.kir. Horvát-Szlavón Csendőrség”-gé.

Miközben e két területen létrejött a csendőrség a magyarországi vármegyék területén a közbiztonsági szolgálatot a vármegyei önkormányzatoknak köszönhetően a pandúrok látták el, akik a vármegye alkalmazásában álltak, igen kis létszámban. Egy-egy vármegye területe úgynevezett, csendbiztosi kerületre oszlott, melyek élén a csendbiztos állt és alá beosztva működtek a pandúrok. Egy-egy vármegyét tekintve létszámuk alig néhány tíz fő volt. Tevékenységük — közbiztonsági szempontokat tekintve — számos kívánnivalót hagyott maga után. A csendbiztosi, illetve pandúr korszak idején a közbiztonság helyzete annyira megromlott, hogy még vármegyén belül is veszélyes volt útra kelni. A kormányzat látva a helyzetet változtatásokat kívánt. A „pandúrrendszer” hátrányai voltak: a már említett kis létszám mellett a pandúrok kiképzetlensége, személyük gyakori változása és az a megkötés, miszerint csak a vármegye határain belül működhettek. Így a legbiztosabb megoldás a bűnelkövető számára a szomszédos vármegyébe történő menekülés volt.

Az Erdélyben működő zsandárság, majd csendőrség tevékenységének eredményeit figyelembe véve a kormányzat úgy döntött, hogy az ország egész területére ki-terjeszti a csendőrség intézményét.

A csendőrség megszervezése

TISZA Kálmán miniszterelnök 1880. XI. 29-én nyújtotta be törvényjavaslatát, a magyar közbiztonsági intézmények újjászervezéséről.

Javaslatában kifejtette, hogy miért van szükség egy egységes közbiztonsági testület felállítására. Indoklása szerint:

- a régi közbiztonsági szervezetek alkalmatlanok a feladatok ellátására, ezért feltétlenül szükséges az élet- és vagyonbiztonság megóvása miatt egy új szervezet létrehozása;
- a vármegyék állandóan kérik a kormányt a közbiztonságért való felelősség átvételére;
- a csendőrség Erdélyben bebizonyította használhatóságát a létrehozandó csendőrség a belügy- és honvédelmi miniszterek felügyelete alatt a közigazgatósági hatóságok rendelkezésére is állna;
- az átszervezés folyamatosan történne, a csendőrség át-venné a korábbi rendvédelmi szervezetek személyi állományából a hely- és közbiztonsági ismeretekkel rendelkezőket.

A törvényjavaslatot hosszas vita után kisebb módosításokkal elfogadták, amit február 14-én szentesített az uralkodó és február 15-én kihirdették a 12 paragrafust tartalmazó törvény. A jogszabály részletesen felsorolta a csendőr kerületeket, illetve az azok hatáskörébe tartozó területeket.

A csendőrség szervezete és szolgálata

A csendőrség szervezetének kiépítésére — pontosabban teljes kiépítésére — 1881 és 1888 között került sor. Közben a parancsnokságok elnevezésében némi módosulás következett be, de ennek alapvető jelentősége nem volt.

A csendőrség kettős alárendeltségéből adódóan a közbiztonsági szolgálat és gazdászati ügyek a belügyminiszternek, míg a fegyelmi és személyi ügyek a honvédelmi miniszternek az alárendeltségébe kerültek. A Magyar Királyi Honvédelmi Minisztériumban csendőrségi osztály jött létre, mely a felsorolt ügyekkel foglalkozott, míg a Magyar Királyi Csendőrség „élére” felügyelőt neveztek ki.

A csendőrség szervezete a következőképen nézett ki: csendőr kerület – csendőr szárny – csendőr szakasz – csendőr őrs. Az 1887-ben a kiépült szervezet — amely később még bővült, változott — hat kerületre, 25 szárnyra, 63 szakaszra és 916 őrsre tagolódott. Ugyanekkor a csendőrség személyi állományában 117 tiszt és 5 385 fő legénységi állományú személy teljesített szolgálatot. A csendőrség legénységi állománya — mivel hivatásos csendőrökből állt, akik tisztesi, illetve altiszti rendfokozattal teljesítettek szolgálatot — a Magyar Királyi Honvédség altiszti karának a jellegével bírt.

A csendőrség tagjainak szolgálatteljesítése három formából állt. Rendes szolgálat, felhívás folytán teljesített szolgálat, ellenőrző szolgálat.

A rendes szolgálat a nap mint nap felsőbb utasítás nélkül kötelezően végzett portyázásból állt, ami azt jelentette, hogy a csendőr járőrnek a meghatározott területét be kellett „portyáznia". A rendes szolgálatban álló csendőr járőr két főből állt és általában 18-24 órát volt szolgálatban. Ennek az időnek az egyharmadát pihenésre fordíthatták, szigorúan meghatározott formában.

A felhívásra történő szolgálatteljesítés azt jelentette, hogy a csendőrség az illetékes bíróság, ügyészség, közigazgatási hatóság „felhívásának", illetve területileg nem illetékes bírói és közigazgatási hatóságok „megkeresésének" tett eleget. Szigorúan tilos volt azonban olyan „felhívásnak", „megkeresésnek" eleget tenni, amely törvényellenes volt, vagy nem tartozott a csendőrség szolgálati feladatai közé.

Az ellenőrző szolgálat a felettes parancsnokságok úgynevezett „szemléit" jelentette, amikor az alájuk beosztottak működését, stb. ellenőrizték. A járőrök ellenőrzését az őrsparancsnok végezte, de évente tiszti ellenőrzésekre is sor került.

A csendőrség működésének eredményessége

A Magyar Királyi Csendőrség felállításával létrejött a kormányzattól függő, egységes közbiztonsági szervezet, amely a fejlesztés nyomán nyolc csendőr kerületre bővült, működése

során jelentős eredményeket ért el a bűnmegelőzés és felderítés terén. Az úgynevezett „betyárvilágot" gyorsan és hatásosan sikerült felszámolni, a csendőrség viszonylag gyorsan, európai mércével mérve is jelentős közbiztonsági testületté vált. A naprakészségét az állandó képzés, a felszerelés és a körülmények állandó javítása, valamint az a testületi szellem biztosította, mely szinte egyedülálló volt a magyar közbiztonsági testületek történetében.

A csendőrség működése során konfliktushelyzetekben elsősorban a századforduló agrárszocialista mozgalmainak fellendülése nyomán lépett fel. Egy korabeli kimutatás szerint 1891 és 1914 között a csendőrség 105 esetben avatkozott be jelentősebb formában munkásmozgalmi megmozdulásokba, ezek zömét az agrárszocialista megmozdulások jelentették, mivel a csendőrség szolgálatát a városokon kívül látta el. Ezeken a megmozdulásokon mintegy 550 000 ember vett részt összesen. Közülük meghalt — nyilván a csendőrségi fegyverhasználat következtében — 61 fő, súlyosan sebesült 203 fő, könnyű sebesülést szenvedett 665 fő, míg 1 443 személyt tartós őrizetbe vettek. Ugyanekkor a csendőrség tagjai közül meghaltak hatan, súlyosan megsebesültek 22-en, könnyen 13-an.

A csendőrség az I. világháború és forradalmak időszakában

Az I. világháború kitörését követően a Magyar Királyi Csendőrség tevékenysége bővült. Tagjainak egy része a hadrakelt seregben tábori csendőri szolgálatot teljesített, ugyanakkor a háborús körülmények miatt a csendőrség személyi utánpótlása szünetelt. A háború ideje alatt a bűncselekmények között megjelentek a békeidőben szinte ismeretlenek, mint például a katonai behívások megtagadása stb. Ezen esetekben is a csendőrség volt köteles eljárni a hátországban.

1918-1919-ben a Magyar Királyi Csendőrség helyzetében módosulás állt be. Míg az úgynevezett őszirózsás forradalom után a csendőrség még működött, addig a proletárdiktatúra kikiáltása után rövidesen elveszítette önállóságát, mert mint testületet a rendőrségekkel együtt beolvasztották a Vörös Őrségbe. E testület

felállításáról az 1919. III. 26-án keletkezett rendelet intézkedett. A Vörös Őrségbe szolgálatot teljesítő volt csendőrök a korábban megszokott közbiztonsági feladatot látták el, mindaddig, amíg a magyarországi tanácsköztársaság fennállt.

A csendőrség újjászervezése

Az 1919 augusztusa után létrejött rendszer az élet- és vagyonbiztonság megteremtése érdekében már az első hetekben visszaállította a csendőrséget a korábbi formájában és a közbiztonsági feladatok ellátásával bízta meg. A törvényi szabályozás, illetve a csendőrség helyzetének meghatározása, szervezetének és létszámviszonyainak megállapítása az 1920. XI. 10-én hozott minisztertanácsi határozat szerint indult meg. E határozat kimondta, hogy a Magyar Királyi Csendőrség létszáma 18 084 főben állapíttatik meg, szervezete pedig hét kerületből, 26 vármegyei és 169 járási parancsnokságból, továbbá 200 lovas és 951 gyalogos őrsből, valamint 22 gazdászati hivatalból áll.

Nem ismerjük pontosan, hogy ez a terv miként valósult meg, de az szinte biztosnak látszik, hogy a meghatározott létszámot nem sikerült sohasem elérni, igaz az is, hogy később ez módosult, mivel megszületett az 1922/VII. törvénycikk, amely a Magyar Királyi Állami Rendőrség, illetve a Magyar Királyi Csendőrség létszámáról, kiegészítéséről, fegyverzetéről és egyéb, a testületekkel kapcsolatos kérdésekről szólt. Ezen törvény értelmében a Magyar Királyi Csendőrség létszáma maximum 12 000 fő lehetett, pontosabban egyik testületben (csendőrség, rendőrség) sem lephették túl a 12 000 főt. E létszámon belül a csendőrségnél maximum 600 hivatásos tiszt teljesíthetett szolgálatot.

Az 1922/VII. törvénycikk arról is rendelkezett, hogy a csendőrség kizárólagosan a belügyminiszternek van alárendelve, a gyakorlatban azonban másként nézett ki. A csendőrség kettős alárendeltségben állt, éspedig a belügyminiszternek, illetve a honvédelmi miniszternek volt alárendelve. Megítélésem szerint a törvénycikkben foglaltak arra szolgáltak, hogy az

1920. VI. 4-én aláírt trianoni békediktátum katonai előírásait megkerülhessék és a csendőrség kötelékében lehessen elrejteni katonai alakulatokat is, illetve a katonailag szervezett őrtestület így ne kerülhessen a békeszerződés hatálya alá.

Erre az időre esett a csendőrség végleges tagozódása, felépítése, illetve területi elhelyezkedésének kialakulása. Létrejöttek a csendőr kerületek, az osztályok, a szárnyak, szakaszok és az őrsök.

A legkisebb egység, az őrs volt. Többféle őrs létezett, gyalogos, lovas, illetve vegyes őrsöket különböztethetünk meg, ezek létszáma hattól huszonöt főig terjedt. Megjegyzendő, hogy a csendőr őrsökön csak tiszthelyettesek — korábbi elnevezés szerint altisztek — teljesítettek szolgálatot. Az őrsöket az őrs-parancsnokok vezették tiszthelyettesi rangban, ami 1941-ig rendfokozatot jelentett és a később rendszeresített főtörzsőrmesteri rendfokozatnak felelt meg.

A szakasz élén a legmagasabb tiszthelyettesi rendfokozatot — alhadnagy — viselő csendőr állt, tehát még mindig nem volt tiszti parancsnokság. A legalsó parancsnokság, ahol már tiszt teljesített szolgálatot a szárny-parancsnokság volt.

Az osztály-parancsnokságok élén rendszerint törzstisztek — őrnagyok, alezredesek — álltak. Az osztályok területe egyébként általában megegyezett az egyes vármegyék területével, tehát ha a közigazgatási területet vesszük figyelembe, akkor az többnyire egybeesett a csendőrség megfelelő szintű parancsnoksága alá tartozó működési területtel.

A legfelső szint a csendőr kerület volt, melynek élén csendőr ezredes állt. Ezek a kerületek számukat és területi elhelyezkedésüket illetően megegyeztek a honvéd vegyesdandárok, illetve vegyesdandár-parancsnokságok területével. Székhelyük ugyanott volt, ahol a vegyesdandár-parancsnokságoké. A csendőr kerület-parancsnokságok száma 1938-ig hét, majd nyolc volt. Az észak-erdélyi területek visszacsatolása után a csendőr kerület-parancsnokságok száma tízre emelkedett.

A Magyar Királyi Csendőrség közbiztonsági és belső szolgálatot látott el. A belső szolgálat értelemszerűen az őrsö-

kön zajlott és gyakorlatilag a honvédségben is megszokott, ismert belső szolgálatnak felelt meg. A közbiztonsági szolgálat volt a jelentősebb és az négy nagyobb területet foglalt magában, és pedig: az államrendészeti szolgálatot, a közrendészeti szolgálatot, az igazságügyi rendészeti szolgálatot és a karhatalmi szolgálatot.

Igen figyelemreméltó a közigazgatás és a csendőrség kapcsolata. A helyzetet körülbelül egy mellérendelési viszonynak lehet felfogni. Ugyanis, amikor az 1880-as években, pontosabban 1881 után létrehozták a Magyar Királyi Csendőrséget, akkor a helyi közigazgatásban, illetve a vármegyéknél nagyon komoly gondot jelentett, hogy azok a jogok, illetve hatáskörök, amelyek eddig a vármegye kezében voltak kicsúsznak onnét és így az állam — tehát a központ, a centrum — fog a helyi ügyekbe is ezáltal beavatkozni. Ezt egy olyan áthidaló megoldással oldották meg, hogy a csendőrség a helyi közigazgatás megkeresése alapján is elláthatta feladatát.

A csendőrség tisztjeinek képzése a két világháború közötti Magyarországon általában a honvédség tisztjeivel együtt valósult meg lényegében azért, mert — egy katonailag szervezett őrtestületről volt szó, amely számos vonatkozásban kiképzés, kiegészítés, fegyelmi ügyek stb. — a honvédelmi miniszternek volt alárendelve. A kinevezések, áthelyezések a honvédelmi miniszter által történtek, a belügyminiszter hozzájárulásával és egyetértésével. A belügyminisztérium — ha szabad így fogalmazni — a testület működésének a szakmai, tehát közbiztonsági részével foglalkozott.

1928-ban Pécsett létrehozták a Zrínyi Miklós Közrendészeti Akadémiát, amely nevéből ítélve bizonyára a csendőrség, illetve a rendőrség számára kellett, hogy tiszteket, képezzen. A gyakorlatban azonban arról volt szó, hogy a Ludovika Akadémia kicsinek és szűknek bizonyult a tisztképzés terén — a trianoni békediktátum ugyanis a magyar tisztképzés számára is szűkmarkú lehetőségeket biztosított — emiatt szükségesnek látszott egy „fiókintézmény" létrehozása. Tény azonban az, hogy Pécsett már megindult — megítélésem szerint a belügyminisztérium kívánságának megfelelő — csendőrtiszti képzés is. Egy volt csendőrtiszt, egykori pécsi akadémikus emlékezése szerint a majdani csendőrtisztek képzése az első két év során a gyalogos tiszti képzésben részesülőkével teljesen azonos volt. Az első két év befejezése után lehetett pályázni a folyamőrökhöz, a légierőhöz, illetve a csendőrséghez. A huszonhat pályázó közül a csendőrséghez tízet vettek fel. A harmadik évben kezdődött meg a szakirányú képzésük és ekkor az ő költségeiket már a belügyminisztérium fedezte, tehát ezek a kiadások a Magyar Királyi Belügyminisztérium költségvetésében voltak elhelyezve. A pécsi Közrendészéti Akadémia 1931-ben megszűnt. A későbbiek során a Ludovika Akadémián külön csendőr osztály indult és a jövendő csendőrtiszteket ott képezték ki.

Az 1930-as évek elején a próbaszolgálatot teljesítő tiszteknek két évig a honvédségnél kellett szolgálatot teljesíteniük, csak azt követően kerültek át a csendőrségi testületbe hozzátéve ehhez azt, hogy ugyanazon jogokkal és kötelességekkel rendelkeztek és bírtak, mint a honvédtisztek, ugyanolyan büntetőjogi felelősség terhelte őket, ugyanolyan alárendeltségi és egyéb viszonyaik voltak.

A tisztképzéssel kapcsolatban talán még annyit, hogy az 1930-as évek végén, az 1940-es évek elején megjelentek a csendőrség állományában a jogi abszolutóriummal, illetve állam- és jogtudományi doktorátussal rendelkező tisztek. Ők tartalékos tiszti rendfokozattal rendelkeztek, a csendőrtiszti tanfolyam elvégzése után kerültek át a csendőrség személyi állományába főhadnagyi rendfokozatban, mivel már egyetemi végzettséggel rendelkeztek.

A csendőrlegénység képzésénél rendkívül lényeges, hogy az alapot a tizennyolc havi próbaszolgálat képezte. A próbaszolgálat után történt a véglegesítés — természetesen nem minden esetben — attól kezdve a csendőr gyakorlatilag a nyugállományba helyezéséig iskolák, tanfolyamok sokaságát végezte el. Rendkívül lényeges volt az állandó képzés. A különböző iskolák, tanfolyamok gyakorlatilag egymásra épültek kezdve a járőrtárs iskolától a nyomozó tanfolyamokon át az

őrsparancsnoki iskoláig. A különböző időtartamú iskolák, tanfolyamok mellett a csendőrlegénység számára a mindennapos képzés természetes volt. Azok, akik nem voltak szolgálatban a csendőr ősön naponta foglalkoztak írással, olvasással, számolással, a szolgálati utasítással. Ezek a foglalkozások katonás fegyelemben és rendben zajlottak le. Az egymás közötti érintkezés is szigorú szabályok szerint zajlott, nem volt jellemző a beosztott és az elöljáró közötti tegeződés stb.

A csendőrségnek voltak úgynevezett „szakosított szervei" nem biztos, hogy ez a legszerencsésebb elnevezés. Az 1930-as években megjelentek a nyomozók, a munkásmozgalmi visszaemlékezésekből oly rettenetesnek lefestett csendőrnyomozók.

1931-ben állították fel a Magyar Királyi Csendőrség Központi Nyomozó Parancsnokságát. Addig a nyomozati munkát is mindenütt az őrsök végezték. A központi nyomozó parancsnokság, illetve a különböző kerület-parancsnokságok mellett működő nyomozó alosztályok kiépülése 1933-ra befejeződött. Ezek a nyomozó alosztályok a kerület-parancsnokságok alárendeltségében, de szakmai tekintetben a központi nyomozó parancsnokságnak alárendelve működtek. A nyomozó alosztályok külső és belső csoportra oszlottak. A belső csoport végezte a papírmunkát, míg a külső csoport feladata volt a nyomozás. Nyomozást az alosztályok csak saját területükön végezhettek, ha a másik nyomozó alosztály területét is érintette az ügy, akkor az is bekapcsolódott a munkába. Országos ügyekben a központi nyomozó parancsnokság irányította a munkát, a nyomozást.

A II. világháború időszakában értelemszerűen megerősödött a Magyar Királyi Csendőrség és emelkedett a létszáma is. Ezen esetben azonban nem szabad egy nagyon lényeges dologról megfeledkezni, mégpedig arról, hogy a csendőrség megerősítésére alkalmazott személyek és szervezeti egységek tagjai nem kerültek át a testület személyi állományába. Ezek az újonnan szervezett alakulatok olyan alegységek voltak, amelyeket elsősorban karhatalmi föladatok ellátására

hozták létre. Léteztek az úgynevezett sorcsendőr zászlóaljak például Galántán, amelyek hivatását a karhatalmi feladatok teljesítése képezte. A kormány — az 1943. évi minisztertanácsi határozat értelmében — a tábori csendőrség kiegészítése és pótlása céljából Székesfehérvárott is fel kívánt állítani egy ilyen alakulatot. Ebben az alakulatban szolgálatot teljesítők sem szóban, sem írásban nem használhatták a csendőr elnevezést, egyenruhájuk sem csendőrségi volt. A karhatalmi feladatok ellátása azért volt lényeges, mivel a csendőrségre számos olyan feladat hárult a világháború évei alatt, mely a közbiztonsági feladatok ellátásától nagymértékben elvonhatta volna. Ez pedig ütközött volna elsődleges feladatával. Megengedhetetlennek tartották volna annak a helyzetnek az ismételt bekövetkezését, amely az I. világháború éveiben létrejött, amikor is a csendőrség állományából a frontra vezényeltek százakat, főleg tiszteket, enyhítendő az ott fennálló tiszthiány. Ezek a vezénylések az I. világháború során a hátországi közbiztonsági tevékenység romlását eredményezték.

Végezetül néhány gondolatot a csendőrség megszüntetésével kapcsolatban. Úgy vélem nem állok egyedül azon véleményemmel, hogy a Magyar Királyi Csendőrség 1945 utáni meg- és elítélése elsősorban nem szakmai, hanem politikai szempontok alapján történt. Nem a közbiztonság, vagy rendvédelem szempontjai érvényesültek. A felszámolási folyamat első lépése az ideiglenes nemzeti kormány rendelete volt, melyet MIKLÓS Béla miniszterelnök írt alá. Ez az 1690/1945. (V. 7.) ME.r. volt az, amely a Magyar Királyi Csendőrség feloszlatását rendelte el, mégpedig a kollektív felelősség alapján, azon az alapon, melyet ma már Magyarországon is illik visszautasítani! Az én szememben kollektív felelősségnek számít, ha például valakinek azért vonják meg a nyugdíját mert 1938-ban elhunyt férje a csendőrségnél szolgált, vagy azért nem kerülhet egyetemre valaki, mert az apja csendőrtiszt volt és a példákat lehetne sorolni.

A Magyar Királyi Csendőrség feloszlatását kimondó miniszterelnöki rendelettel egy olyan furcsa helyzet állt elő —

amely számomra még a nagy társadalmi változások idején sem elfogadható —, mely bűnnek tekinti a szabályzatokban lefektetett előírások betartását, a parancsok teljesítését, stb. Megítélésem szerint egy közbiztonsági testület, egy rendvédelmi testület esetében — függetlenül egy adott ország társadalmi berendezkedésétől — nem tekinthetjük pozitív példának a parancsok megtagadását, az előírások megszegését. A Magyar Királyi Csendőrség tagjaitól ezt várta volna el 1945 után a rendeletek többsége a közvélemény egy része. A volt csendőrség elítélése politikai és büntetőjogi úton is alapvetően két tényezőnek tudható be: a magyarországi deportálásokban történt közreműködése, illetve a munkásmozgalom, pontosabban az illegális kommunista mozgalom elleni fellépései. Nagyon lényegesnek tartanám mindkét esetben a források és a tények nem pedig emlékek alapján megvizsgálni a csendőrség szerepét, felelősségét. Hozzátéve azt, hogy a bűnöket elkövetőket, a szabályzatok előírásait túllépőket valóban felelősségre kell vonni! Azokat azonban, akik a törvényes előírások, rendelkezések alapján cselekedtek egy testülethez való tartozásuk miatt nem szabadna bíróság elé állítani. Furcsának találnám — akár korunkban is —, hogy egy közbiztonsági testület tagjai azt mérlegelnék, hogy a szabályzatokat, amelyek valamennyiük számára kötelezőek, miként tudnák kijátszani, előírásait nem teljesíteni. Egyébként, ha valaki a sokat hivatkozott szolgálati utasítást alaposan megnézi, akkor abból kiderül számára, hogy a csendőrnek semmiféle joga nem volt arra, hogy bármiféle ellenvetést tegyen. A csendőrség legfőbb katonai parancsnokának, a csendőrség felügyelőjének állt volna módjában esetleg e téren lépéseket tenni. 1944-ben azonban — ismereteim szerint — Ő sem tett semmit, ellenben annak az Ideiglenes Nemzeti Kormánynak volt a tagja, amely a csendőrség feloszlatásáról (is) intézkedett.

Felhasznált irodalom

- *Híven, becsülettel, vitézül! Epizódok a csendőr szolgálati életéből.* Budapest, 1905², Franklin. 270 p.

- HOLLÓS Ervin: *Rendőrség, csendőrség, VKF-2.* Budapest, 1971, Kossuth. 428 p. HU-ISBN —

- KÖVENDY Károly et al. (szerk.): *A Magyar Királyi Csendőrség a törvény és a rend szolgálatában 1881-1945. A csendőr békében, háborúban és emigrációban.* Toronto, 1973, Sovergin Press. 430 p. ISBN —

- *A magyar királyi csendőrség szolgálati körére vonatkozó törvényes rendelkezések kivonatos gyűjteménye. Hivatalos kiadás.* Budapest, 1908, Várnay és fia „Municipia” kiadóhivatala. 715 p.

- PARÁDI József: A polgári magyar állam első központosított közbiztonsági szerve a Magyar Királyi Csendőrség. *Belügyi Szemle,* XXXVII.évf. (1989) 2.sz. 35-40.p. HU-ISSN 0133-6738.

- PRESZLY Lóránd: *A csendőrség úttörői.* Budapest, 1926, Hírlap Nyomda. 378 p.

- Idem: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1919.* Budapest, 1920, Honvédelmi Sajtóvállalat. 142 p.

- REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története.* Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.

- SZAKÁLY Sándor: Egy közbiztonsági testület létrehozása és feladata a XIX-XX. század fordulóján. (A Magyar Királyi Csendőrség). *Főiskolai Figyelő Plussz,* I. évf. (1990) 2. sz. 2013-2018. p. HU-ISSN 0866-4404.

- Idem: *A magyar tábori csendőrség.* Budapest, 1990, Zrínyi. 154 p. HU-ISBN 963 326 560 6.

- *Szervezeti és Szolgálati Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség szá-számára.* Budapest, 1927, Pallas. 411 p.

- TISZA Miksa: *Magyarország rendőrségeinek története a legrégibb időktől 1912-ig.* Igló, 1913, Szepesi Lapok Nyomda. 327 p.

- *Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1881, Pesti Könyvnyomda. 191 p. [az utasítás megjelent még: *Magyarországi Rendeletek Tára,* XV.évf. (1881) 4.sz. 1167-1344.p.]

A tanulmány először megjelent:

Hadtudományi Tájékoztató,
I.évf. (1994) 1.sz. 88-100.p. HU-ISSN 1419-7758.

SZIGETVÁRI Oszkár

A Magyar Királyi Csendőrség nyomozó alakulatai

A fővárosi rendőrség 1885, évi[1] államosítását[2] követően létrejövő detektívtestület sikerei példaként szolgáltak a kor rendvédelmi testületeinek hasonló nyomozó szervek életre hívására.[3] A fővárosi rendőrséghez hasonlóan, bár jóval később került sor a Magyar Királyi Csendőrség berkein belül a nyomozó munkára specializálódott szervezeti egység létrehozására.[4]

A Magyar Királyi Csendőrség felállításakor[5] nem rendelkezett bűnügyi munkára specializálódott szervezeti egységgel. Annak ellenére, hogy a bűnözés sajátossága a vidék és város vonatkozásában erős eltérést mutatott, nyilvánvalóvá vált a bűnügyi szolgálat szükségessége. Ennek első kezdeményezése a járásonként felállított dualizmuskori járásőrmesterségek létrehozása volt. A járásőrmesterek esküvel kötelezett rangosztályba nem sorolt havidíjasok voltak. A csendőr törzsőrmester elé sorolták őket, azokkal egy összevont állománycsoportot képeztek. A járásőrmesterek a nekik alárendelt csendőr őrsök közvetlen elöljárói voltak, amelyeket együttvéve csendőrjárásnak neveztek. A csendőrjárások parancsnokai pedig a járásőrmesterek voltak. A járásőrmesterek a szakasz-parancsnokságokon, valamint a közigazgatási járások székhelyein állomásoztak. Állomáshelyeiket a csendőr kerület-parancsnokok javaslatára a belügyminiszter állapította meg. A csendőr kerületek törzséhez beosztott járásőrmesterek a csendőr kerület-parancsnok utasítása szerint kerültek alkalmazásra. A létszámukat időnként a szükség függvényében a belügyi és honvédelmi miniszter közös beleegyezéssel határozta meg. Csendőr járásőrmesternek azok az őrmesterek voltak kinevezhetőek, akik csendőr járásőrmester jelöltként járás-parancsnoki tevékenységüket egy évig kiválóan látták el. Tehát a nyomozati munkát is végző járásőrmesterek nem az őrsökhöz, hanem a szakasz-pa-

rancsnokok közvetlen irányítása alá tartoztak.[6] Kettős feladat jellemezte a járásőrmesteri beosztásokat betöltő csendőrök tevékenységét: egyrészt ellenőrző tevékenységet láttak el, diszponáltak a járásokban a csendőr őrsök felett, másrészt bűnügyi munkát végeztek.[7] A történelmi Magyarország területén 1913-ban az utolsó békeévben, a nyolc csendőrkerületben mintegy 428 csendőr járásőrmester és 83 járásőrmester jelölt szolgált.[8] Ezen számokkal arányban 1914-ben a járások száma 483 volt.**(I.sz. melléklet)**

Az I. világháború során keletkező csendőrhiány következtében a járásőrmesterségeket megszüntették,[9] azonban a csendőrségi nyomozó munka szervezése a háborút követően más utakon ugyan, de folytatódott.[10]

A Magyar Királyi Csendőrség az 1881. évi szervezetéhez képest — kisebb módosításoktól eltekintve — lényegében változatlan struktúrával működött az I. világháború végéig. A nagy területen szétszórt, viszonylag kis létszámú csendőr őrsök végezték a megelőző, a közrendvédelmi és a nyomozó szolgálatot egyaránt.[11] Ezekre a feladatokra a magyar rendőrségeknek többféle állománycsoportot alkotó személyi állomány állt a rendelkezésére. Két főállománycsoport létezett: az őrszemélyzeti (közrendvédelmi) és a detektívek (nyomozók). Ezzel szemben a csendőrség személyi állománya egységes volt, viszont a csendőrtisztek konkrét végrehajtó szolgálat teljesítésében nem vehettek részt, a csendőrlegénység végezte a közrendvédelmi és a nyomozószolgálat teendőit egyaránt.[12] A polgári magyar állam időszakában a társadalmat átható változások a bűnelkövetőket is kifinomultabb elkövetési módszerek kidolgozására sarkallták, melyre a bűnüldöző szervezetek is reagáltak különböző technikai és taktikai eljárások bevezetésével, a kriminalisztika önálló tudománnyá való fejlesztésével. A személyi bizonyítékok mellett, mint például a tanúvallomás teret nyertek a tárgyi bizonyítási eszközök, melyek felkutatása és rögzítése külön képzettséget és technikát igényelt.[13]

A bekövetkezett társadalmi változásokra és a bűnüldözés új kihívásaira reagálva a Magyar Királyi Csendőrségen 1928-

ban kezdődött el a bűnügyi szolgálat kiépítése. Ez a folyamat az 1930-as évek elejéig zajlott le, ekkor modernizálták a rendvédelmi testületek teljes apparátusát, melynek keretében hozták létre a budapesti székhelyű csendőr nyomozó-parancsnokságot is.[14] Csendőr kerületenként szerveztek egy nyomozó alosztályt, melyek szakmai tevékenységét a Magyar Királyi Csendőrség Nyomozó Parancsnokság koordinálta.[15]

A nyomozó szolgálatok a csendőrfelügyelőség alárendeltségében működtek. A különféle nyomozati eljárásokhoz szükséges szakapparátussal, technikai eszközökkel, nyilvántartással, laboratóriummal a központi nyomozó szerv rendelkezett, ezzel hozzájárulva a sikeres bűnügyi munka elvégzéséhez. 1933-ban a nyomozó osztály-parancsnokság sajtóirodája hírközponttá alakult, amely elsősorban állambiztonsági ügyekben gyűjtött és elemzett híreket. Egyéb hírszerző tevékenységet informátorok felhasználásával is folytattak, valamint sajtó és rádióadás figyelést is végrehajtottak.[16]

1931-ben belügyminiszteri körrendelettel hoztak létre a Magyar Királyi Csendőrség nyomozó szolgálatának a szervezetén belül egy külön politikai alosztályt — mivel 1921-től a magyar jogrendszer részévé vált a politikai bűncselekmények kategóriája — melynek feladata a szélsőséges politikai mozgalmak megfigyelése, leleplezése volt.[17]

A végleges formájukat 1930-ra elérő nyomozó alakulatok a csendőr őrsökkel közösen látták el feladatukat, őket a helyi jelentőséget meghaladó, speciális felszerelést és szaktudást igénylő bűnesetek felderítésekor segítették. További feladataik közé tartozott az őrsök nyomozásainak összehangolása, valamint a Magyar Királyi Rendőrséggel való együttműködés biztosítása. Ennek ékes példája az 1932 és 1933 között a Dunától keletre és Egertől délre fekvő területeken több vagyon és élet elleni deliktumok felderítése. A kiterjedt területeket érintő több bűncselekmény vonatkozásában az őrsök önállóan nem értek el eredményt, azonban az azonos elkövetési mód összehasonlításakor a nyomozó szolgálatok által levont következtetések alapján a tettesek kézre kerítése megtörtént.[18]

Lehetőség nyílt a megfigyelések, puhatolások eredményes végrehajtására, hiszen a nyomozó alakulat tagjai polgári ruhában is elláthatták feladatukat, akár közigazgatási hatóságok igénybevételével is. Ekkor rejtve viselt revolverrel teljesítettek szolgálatot, csendőr mivoltukat pedig szükség esetén igazolványukkal fedhették fel.[19]

A nyomozó alakulatok a nyomozó osztály Budapesten állomásozó nyomozó osztály-parancsnokságából és nyolc nyomozó alosztályból álltak. Az osztály-parancsnokság szakmai felügyeletet látott el és diszponált a nyomozó alosztályok felett, sajtóirodát működtetett. Az alosztályok közül egy közvetlenül az osztály-parancsnok alárendeltségében működött, a további hét a csendőr kerület-parancsnokságok alárendeltségében látta el feladatát.[20]

A nyomozó osztály-parancsnokság első parancsnoka 1928. VIII. 1-től TIHANYI Ferenc volt. Az őt követő emblematikus nevek között találhatjuk SELLYEY Vilmost és vitéz RIDEGH Raymondot is[21], akik olyan maradandó műveket alkottak, mint például a *Bűnügyi Nyomozástan*, amelyek mind az oktatás, mind a nyomozás gyakorlati alkalmazása során nélkülözhetetlenek voltak.[22]

A Magyar Királyi Csendőrség nyomozó osztályának törzsalosztálya politikai nyomozásokat hajtott végre. További két főcsoportra államrendészeti és bűnügyi főcsoportokra tagozódott a törzsalosztály. Az államrendészeti főcsoport a jobboldali, baloldali, zsidó, nemzetiségi és kémkedési csoportokra tagozódott. A bűnügyi főcsoport a közellátási és a bűnügyi csoportra oszlott. A törzsalosztály vezetéséhez tartozott továbbá az iktatócsoport, a politikai nyilvántartó, gépelő csoport és az ügyviteli szolgálatot ellátó úgynevezett belső csoport. Az oktatói alcsoport is ide tartozott. Alosztályvezetői közvetlen alárendeltségében működött a helyszínelő készenléti szolgálat, amely készültségi szolgálat fényképészéből, nyomozóból, valamint gépkocsivezetőből állt. A nyomozó osztály bűnügyi laboratóriuma segítségével a nyomozás során feltárt bizonyítékok vizs-

gálatára, szakértői vélemények támogatására intézkedett, oktatási tevékenységben is részt vett.[23]

A helyszínelő gépkocsi a budapesti nyomozó alosztály használatában volt, a többi alosztály helyszínelő felszerelései az erre a célra kialakított bőröndökben kerültek elhelyezésre. Az alosztályok rendelkeztek fényképészeti laboratóriummal is.[24]

A Magyar Királyi Csendőrség kerületei nyomozó alosztályainak felépítése szinte teljesen megegyezett a törzsalosztályéval, azzal a különbséggel, hogy az államrendészeti és bűnügyi szervezeti egységek nem tagolódtak további csoportokra és nem rendelkezett politikai nyilvántartó csoporttal. A nyomozó alosztály-parancsnok egyben a csendőr kerület-parancsnok közbiztonsági előadója is volt.[25]

A csendőrségi összekötőtiszt a rendőrség főkapitányságaihoz intézett megkereséseinek kiküldéséről, illetve az illetékes osztályra jutásáról gondoskodott. Feladata volt továbbá a priorálás iránti kérelmek teljesítése is, melynek érdekében szakképzett beosztottakkal is rendelkezett. Ezen kívül feladatát alkotta még a budapesti csendőr járőrök eligazítása is. A csendőrségi hírközpont a csendőrségi hírszolgálat és nyilvántartás ellátását is teljesítette, továbbá — a rendőrség főkapitányságainál működő csendőrségi összekötőtisztjén keresztül — kapcsolatot tartott fent a rendőrséggel. 1929-ben 21 rádióállomás kezdte meg működését a Magyar Királyi Csendőrségnél. A belügyi tárca II. számú postaállomása a nyomozó osztály keretében működött, segítségével kapcsolódott be az osztály-parancsnokság a hírszolgálatba. A nyomozó alakulatok a csendőrség szervezetébe teljes mértékben beilleszkedve látták el feladatukat, támogatták az őrsöket, részükre adatokat szolgáltattak, melynek segítségével az őrs tette meg a feljelentést. A nyomozó alosztály felépítését tekintve egy a szokásosnál — amely 6-20 főt jelentett — nagyobb létszámú őrs volt, mely csendőr tiszt parancsnoklása alatt állt. Működési területe azonban nem őrskörletre, hanem a csendőr kerület teljes hatósági területére terjedt ki.[26]

A személyi állomány vonatkozásában a Magyar Királyi Csendőrség: szolgálati szabályzata kimondta, hogy a tisztek sem rendőri hatóságnak, sem pedig rendőri közegnek nem voltak tekinthetők, így a nyomozásban sem vehettek részt. Erre tekintettel a tényleges nyomozati tevékenységet a legénységi (altiszti), személyi állomány végezte.[27] A csendőr önkéntes jelentkezés alapján válhatott a nyomozó szerv tagjává. Szükséges volt az előírt gyakorlati tapasztalat megléte és a kiváló szolgálati minősítés. Az előírt feltételek megléte esetén bizottság döntött a jelentkező felvételéről, esetleg elutasításáról. Az itt szolgálatot teljesítő nyomozók további ismereteket sajátítottak el, melynek során a speciális technikai eszközök használatát ismerték meg, ezen szaktudással felvértezve támogatták az őrsöket a nyomozásoknál.[28]

A nyomozó alosztály személyi állománya a nyomozó csendőrökből, nyomozó járőrökből, külszolgálatot teljesítő legénységi állományból, valamint kivezényelt járőrökből állt.

A szolgálati formák tekintetében a nyomozáshoz kapcsolódóan a Magyar Királyi Csendőrségnél többféle szolgálati fajta alakult ki:

1. A *helyszínelő készenléti szolgálatot* egy-egy fényképész, daktiloszkópus, kutyavezető, nyomozó, gépkocsivezető látta el.

Szolgálatszervezés tekintetében alosztályvezetői hatáskörben gondoskodni kellett arról, hogy a szolgálat a nap 24 órájában rendelkezésre álljon és a kivonulás a riasztástól számítva 30 percen belül megtörténjen.

2. *Napos szolgálat* az alosztály meghatározott feladatainak ellátása érdekében működő szolgálati forma volt, amely 24 órás váltásokkal valósult meg a szolgálatot ellátó személyi állomány cseréjével. A szolgálatvezető és a helyszínelő készültségi szolgálatot ellátók kivételével minden nyomozó részt vett a szolgálat teljesítésében.

3. A *távbeszélő és ügyeleti szolgálat* 24 órás váltással valósult meg, amelyben az irodai alkalmazottak, nyilvántartók, rádiókezelők vettek részt.

4. Az *ügyeleti szolgálat* a rendőrségi összekötőtiszt helyiségében 13 óra 30 percről másnap reggel 8 óráig tartott. A szolgálatban részt vettek az összekötőtiszt segédmunkatársai, valamint az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalba vezényeltek.[29] **(II.sz. melléklet)**

A Magyar Királyi Csendőrség felállításáról rendelkező 1881. évi törvény alapján a csendőrség a közbiztonsági szolgálat teljesítésére rendelt, katonailag szervezett fegyveres őrtestület volt.[30] A testület nyomozati cselekményeket csak olyan területen foganatosíthatott, amely városok területeihez nem tartozott.[31] Amennyiben a csendőr ilyen területeken mégis tettenérést vagy elfogást foganatosít — például nyomon üldözést követően — az elfogott személyt átadta a város rendőrhatóságnak. Abban az esetben, ha a város rendőri ereje nem bizonyult elégségesnek a közbiztonság szavatolásához, akkor a városi hatóság főnöke a csendőrség segítségét igénybe vehette. Abban az esetben, ha törvényhatósági joggal felruházott város területén csendőrség működött vagy szervezés alatt állt, akkor a rendőrség helyett a csendőrség is igénybe vehető volt. Ekkor a város szerződést kötött a csendőrséggel és a csendőrségi szolgálatért fizetni volt köteles.[32]

A bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi törvény rendelkezései szerint a nyomozást az ügyész rendelte el, majd irányította is azt.[33] A végrehajtást a rendőri hatóság, valamint közegei valósították meg. A csendőrség a rendőrségnél nagyobb önállóságra tett szert a nyomozás elrendelése és a nyomozati cselekmények foganatosítása tekintetében, mivel működési területén a jelentős távolságok áthidalása miatt nem volt lehetőség az ügyész közvetlen és folyamatos irányítására. Az ügyész gyakran a csendőrségi jelentésekre alapozta vádiratát, mivel az általa újra megismételt nyomozati cselekmények késedelemmel jártak volna az ügy kimenetelét illetően. A nyomozó alakulatok munkáját az illetékes ügyész megkeresés útján irányíthatta.

A nyomozás által megállapított eredményeket a nyomozók az őrsnek jelentették, majd az őrs tette meg a feljelentést. Több

őrs területére kiterjedő tevékenység esetén nyomozati tervet készítettek, biztosították az együttműködést, továbbá hasznosították a szükséges technikai eszközök, laboratórium által nyújtott lehetőségeket. Ezen kívül az általuk a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, megfigyelést igénylő és kiutasított személyekről vezetett nyilvántartást az őrsök rendelkezésére bocsátották. A csendőrség nyomozó szolgálatainak tevékenységét alapvetően a hatályban lévő büntető kódex és büntető perrendtartás határozta meg. Nem elhanyagolható szempont, hogy a vizsgált cselekmény a hivatalból üldözendő tettek csoportjába tartozott, esetleg magánindítvány megtétele volt szükséges a hatósági beavatkozáshoz. A nyomozó szervezeti egységek gyakorlati tevékenységét a belügyminiszter az *„Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség nyomozó alakulatai számára"* című körrendelettel szabályozta, amely egyben e tevékenység szabályzatát is alkotta. Ez az utasítás kiterjedt az ügyiratkezelésre, bűnügyi nyilvántartás vezetésére, sajtóanyagok kezelésére, a nyomozó szolgálat sajátosságaira és a személyi szabályokra is.[34]

Figyelemreméltó az a szakmai tapasztalatokat összefoglaló tananyag, ami elengedhetetlen gyakorlati iránymutatást adott a nyomozás lefolytatásához. Ilyen remekművek például a *Bűnügyi nyomozástan,*[35] vagy *A Bűnügyi nyomozás kézikönyve,*[36] amely művek egy teljesen átfogó képet és segédletet adtak a nyomozás metodikájáról, módszertanáról az adatgyűjtéstől kezdve egészen az adatok kiértékeléséig, továbbá kitértek a nyomozás buktatóinak részletezésére is, például a hamis tanúvallomásra, betegség színlelésére stb. Ilyen mértékű oktatási anyag leképezése szinte csak a detektívtestület esetében figyelhető meg. A leírt tapasztalatok kiterjedtek a nyomozás fogalmára, lényegére, szakmai fogásokra, a különböző bűncselekmények esetében végzett tevékenységek helyes végrehajtására.

Az előírt és rendszeres képzéseken kívül a csendőr tisztek által szerkesztett *Csendőrségi Lapok* című folyóirat is lehetőséget biztosított a folyamatos fejlődésre, gyakorlásra. A havonta több ízben megjelenő lapban a jogszabályi, szervezeti válto-

zásokon kívül folyamatosan közöltek valódi bűneseteket is, de azok kinyomozásának leírását mellőzték. Ennek megoldására pályázatot írtak ki, majd az eredményes megoldást prezentáló csendőröket jutalomban részesítették.[37]

Néhány konkrét eset leírása által lehetőség nyílt a személyi állomány tapasztalatszerzésére és a több alkalommal előforduló fogások elsajátítására, a nyomozás során ismétlődő csapdák felismerésére, kikerülésére:

- 1927. év novemberében például bejelentés érkezett, hogy holtan találták PÉTERI József vadőrt Süttör község közelében egy vadászkunyhóban. A helyszínen készült adatgyűjtés és vázlatok alapján megállapítást nyert, hogy emberölés történt. A szemből kapott lövésen kívül erre utalt a kunyhóban talált nem a sértettől származó cigarettavég. A helyszínbejárás során lábnyomok vezettek el a helyszínről több száz méteren keresztül Süttör irányába. Az őrsön számon tartott orvvadászok nyilvántartásának ellenőrzése megtörtént, majd a több lehetséges gyanúsított meghallgatása és alibijének igazolása következett. Megtörtént a gyanúsítottak hozzátartozóinak és rokonainak kihallgatása is az ellentmondások tisztázása végett. Ezt követően a rögzített lábnyomok gyanúsítottak általi lábbelijének összevetése következett. Az ellentmondások tisztázását követően és a rögzített nyomok alapján előkerített csizma, mint tárgyi bizonyítási eszköz súlya alatt a gyanúsított megtört. Bevallotta, hogy vadat kívánt elejteni, azonban a vadőr meghallotta az általa leadott lövést. Ezt követően talált rá a vadőr a kunyhóban, amiben rejtőzött. Amikor benyitott és meglátta ijedtségében rálőtt a vadőrre, aki ennek következtében lelte halálát. Miután felfogta tettének súlyosságát elmenekült a helyszínről az elkövetéshez használt puskát, valamint csizmáját is elrejtette. A csizma különleges talpnyomata alapján — ami rögzítésre került a helyszínen — a lábbelit készítő cipész be tudta azonosítani megrendelőjét, aki egy nyilvántartott orvvadász volt.[38]
- 1935 áprilisában TŐKÉS Józsefné és sógornője sérelmére rablótámadás történt, melynek során a két ágyban fekvő nőre rálőttek, majd értékeket követeltek tőlük. A lakóingatlan szom-

szédségában a család tulajdonában lévő üzlethelyiség volt található. A két sérült nő közül TŐKÉSNÉ az értékek átadására történő felszólításnak látszólag eleget téve kiment egy másik szobába, de onnan kimenekült és segítségért kiáltott, melynek hatására az elkövető elmenekült. Az elkövető ruházatából egy bundát ismertek fel, ami a sértett kamrájából származott. Ezt az elkövető hátrahagyta, miután elmenekült.

Az összegyűjtött információk arra utaltak, hogy a lakás éjszakai bezárását követően az elkövető már a lakásban volt. Órákkal az elkövetés előtt bújt el a kamrában, ahol az ott talált bundát viselte. Az elkövetés körülményeiről arra lehetett következtetni, hogy a cselekmény célja nem anyagi haszonszerzés, hanem indulati cselekmény volt. Tehát megkezdődött a kereskedő család haragosainak számba vevése, feltérképezése. Miután az üzleti partnerek alibije igazolást nyert, egy ingatlanvételi szálat találtak a nyomozók. Egy elárverezett ingatlant vásárolt a család, amiből a korábbi lakóknak ki kellett költözniük. A korábbi lakó fia ezért megfogadta bosszút áll az új tulajdonosokon. Miután a nyomozás elvezetett idáig a helyszínen rögzített lábnyomok összevetése megtörtént az érintett cipőjének nyomával, így bűnössége kétséget kizáróan megállapítást nyert. Tettét azzal magyarázta, hogy az új tulajdonosokat okolta ingatlanuk elvesztése és családja kiköltöztetése miatt. Elhatározta, hogy a történtek miatt bosszút áll, így fegyverrel már az elkövetés előtt több órával elrejtőzött az ingatlanban, ahol magára vett egy ott talált bundát, amit később hátrahagyott a menekülés során.[39]

A nyomozások részleteibe menő ismertetése nélkül is megállapítható, hogy a korabeli metodika napjainkig alapjaiban nem változott. A tanúk általi ellentmondások tisztázása érdekében történő szembesítés a gyanúsítható személyekről vezetett nyilvántartások jelenleg is használatban lévő eljárások. A fent ismertetett eseteknél sem kerülte el a nyomozók figyelmét, hogy a tanúk nem minden esetben pártatlanok, szavahihetőségük nem megkérdőjelezhetetlen. Már ekkor is érdemesnek tartották a szavahihetőség vizsgálatát és számba vették a hamis

tanúzás lehetőségét. Továbbá figyelembe vették a helyszíni nyomrögzítés jelentőségét, hasznosságát is. Az alapvető nyomozati stratégiák nagy részének kimunkálása már a vizsgált időszakban megvalósult, amellyel szilárd alapot hoztak létre jelenkori nyomozásaink eredményes megvalósításához.

A nyomozások eredményessége tekintetében a felderítettségi mutató 90 % körüli volt. Már 1908-ban — a nyomozó szolgálatok megalakulását megelőzően — az őrsök is megoldották a bűnesetek többségét. Hatóság elleni erőszak elkövetése 1 384 esetben történt, melyből összesen 2 maradt megoldatlanul. Emberi élet elleni 3 303 regisztrált cselekményből mindössze 53 eset marad kinyomozatlan. Szemérem elleni erőszak 833 esetben került regisztrálásra, melyből 1 eset maradt felderítetlen. Rablást vagy zsarolást 1 618 esetben regisztrálták, melyből csupán 36 esetet nem sikerült felderíteni. Lopást 43 577 esetben jegyeztek be, melyből 2 677 eset maradt kinyomozatlan.[40]

Az eredményességhez a magas szakmai tudáson, a személyi állomány kiemelkedő hozzáértésén kívül hozzájárult a lakosság támogatása is. Napjaink közhiedelmével ellentétben a törvényt tisztelőknek nem volt félnivalója a csendőrségtől. A lakosság kifejezetten örült a csendőröknek, hiszen a bűncselekmények felderítésének eredménye a bűnözők kézre kerítése — ami az újabb cselekmények megakadályozásához vezetett — a testület tevékenységéhez kapcsolódott. a Magyar Királyi Csendőrség informátorokat, bizalmi személyeket alkalmazott, csendőri mivoltuk leplezésével operatív nyomozati feladatokat is ellátott.

A kiegyezést megelőzően a császári csendőrség az elnyomás eszköze volt, így érthető módon nem volt népszerű a lakosság körében. Ezt követően viszont a Magyar Királyi Csendőrség már a magyarság támasza volt, amely a történelmi Magyarország vidéki területein a közbiztonságot magas színvonalon szavatolta. A testület tagjai a társadalom megbecsültségét és elismerését vívták ki eredményes szolgálat ellátásukkal és részrehajlás nélküli tevékenységükkel.[41] Ezzel szemben a tör-

ménytelen úton járók joggal tarthattak a testülettől, ám ők sem azét, mert velük szemben önkényt alkalmaztak volna, hanem azért mert biztosak lehettek abban, hogy törvénysértő tetteikről a csendőrség szinte kivétel nélkül lerántja a leplet.

A közhatósági jogú személyekkel (éjjeli őrök, erdőőrök, mezőőrök, pályaőrök, gátőrök)[42] való együttműködést a szolgálati utasítás szabályozta. Ennek értelmében a közbiztonság eredményes megvalósítása érdekében törekedni kellett a jó egyetértés fenntartására. A mai terminológiára lefordítva ez hatósági jogsegélyt, információcserét, kölcsönös tájékoztatást jelentett.[43]

Budapesti székhelyű nyomozó osztály-parancsnokság keretében működő csendőrségi bűnügyi nyilvántartás is segítette az eredményes bűnüldöző tevékenységet. A nyilvántartás inkább a bűnmegelőző szemléletre alapult ezért az elfogandó körözött személyeken kívül a megfigyelést igénylő, rendőri felügyelet alatt álló, eltűnt, feltételesen szabadon bocsátott, kiutasított egyéneket rögzítette. Azok az egyének is bekerültek a nyilvántartásba, akiknek személyazonosságát kellett megállapítani, illetve, akik saját hivatalos okmányaikat vesztették el. A melléknyilvántartások rögzítették az egyének korábbi bűncselekményeit, illetve az elkövetővel vagy bűncselekménnyel kapcsolatos egyéb információkat. Említésre méltó továbbá a Magyar Királyi Csendőrség nyomozó parancsnoksága által évente kétszer kiadott nyomozókulcs, ami a meghatározott időszakon belül kibocsátott kőrözéseket tartalmazta. A kapott adatokat, információkat külön kiértékelő csoport elemezte az esetleges összefüggések tisztázása és összekapcsolása miatt. Ezt a mai terminológia szerint értékelő-elemző munkának hívjuk, ami szintén bevált és jelenleg is alkalmazott tevékenység.

A csendőrség bűnügyi szolgálatai a testület politikai prekoncepciókon nyugvó felszámolása nyomán eltűntek a múlt homályában, figyelmen kívül hagyva eredményességüket, alkalmasságukat. A polgári magyar állam erős támaszának megsemmisítése utat nyithatott a pártállami politikának, hogy kezét rátegye a rendvédelemre és az elnyomás eszközéül használja.

Legyen szó akár a csendőrségi nyomozószolgálatokról vagy bármely — a fővárosi detektívtestület mintájára létrehozott — bűnügyi szervezeti egységről, közös jellemzőként írható le, hogy a szakma sikerességét csak a hivatásos állomány megfelelő képzettségével, tapasztalatával, elkötelezettségével, hazaszeretetével és alázatával lehetett szavatolni. A rendvédelmi feladatok sokszínűsége, bővülése, tagozódás megkívánta a bűnügyi szolgálatok életre hívását, hiszen azok eredményes elvégzése, a kihívásoknak való megfelelés egy olyan multidiszplicnális tudás meglétét tette és teszi napjainkban is szükségessé, amely csak a szervezeten belüli szakosodással valósítható meg. Ennek ékes példája a különböző bűnügyi szolgálatok felállítása és e téren felgyülemlett tapasztalatok felhasználása. A csendőrség esetében működő központi és csak bizonyos esetekben nyomozást folytató, nyomozati tevékenységet átvevő, felügyelő nyomozó alosztályok prioritás szerinti munkamegosztása a mai rendőrségi nyomozás során is alkalmazott és működő metodika. Gondoljunk a BRFK-án belül a rablási vagy életvédelmi osztályok tevékenységére. Az úgynevezett kisebb súlyú ügyek a kerületi rendőrkapitányságok hatáskörében maradnak, azonban a nagyobb horderejű speciális szakértelmet is igénylő ügyeket az ezek nyomozására szakosított szakcsoportnak adják át.

A ma is működő gyakorlati munkamegosztási módszerek mellett, jelen korunk rendőreinek, nyomozóinak példaértékű mintául szolgálhat a csendőrségi nyomozók munka iránti alázata, kötelességtudata, önmagával szemben támasztott igényessége.

Fontos ezeknek a személyi kompetenciáknak, motivációknak a feltárása, hiszen napjaink nyomozóit ezek sarkallhatják eredményesebb munkavégzésre, és azoknak a belső erőknek az életre hívására, amik a korabeli detektíveket, nyomozókat sikeressé és a bűnüldözés emblematikus alakjaivá tették.

Hozzá kell tennünk, hogy a korabeli rendfenntartó erők esetében rendelkezésre állt az idősebb tapasztalt személyi állomány, az ismeretek továbbadása így nem halt el. Napjaink-

ban a rendőrség esetében ez az átlagéletkor a 30 évet sem éri el, így a gyakorlati tapasztalatok átadása igen nehézkes, a tankönyvi anyagok pedig nem adhatnak felkészülést a valódi kihívásokra, azok kezelésére.

Nem elhanyagolható tény az sem, hogy a korabeli nyomozó, detektív beosztások ellátásához szükséges állami iskolai végzettség követelményekhez képest korunk rendvédelmi beosztásaihoz szükséges állami végzettségek színvonala jelentősen leromlott. A csendőrség esetében a legénységi állomány felvételekor is alapvető kitétel volt az írni-olvasni tudás, ezzel egy időben a rendőrség személyi állományában analfabéták is teljesítettek szolgálatot. A fővárosi detektívtestület esetében az érettségi a beosztások betöltésének előfeltétele volt, ekkor a lakosság kevesebb, mint egy százaléka rendelkezett hasonló állami iskolai végzettséggel. Úgy vélem ezek a követelmények a mai társadalom szintjére átkonvertálva jelentősen kimagasodtak. Holott a siker egyik alappillére a személyi állomány képzettségi színvonala. Amíg e téren nem lépünk előre nem várhatjuk el, hogy jelentős javulást érjünk el a rendvédelemben.

Nem elhanyagolható továbbá, hogy a csendőrség személyi állománya — ellentétben korunk rendőrségével — lényegében mentes volt a protekciótól. A szolgálati karrier az érdemek és képességek alapján valósult meg, nem pedig a kapcsolatrendszerek felhasználásával. A csendőrségi nyomozó alakulatok vagy akár a fővárosi detektívtestület sikerességének másik oka — a személyi állomány magas képzettségbeli és etikai állapotán túlmenően — a fokozott közterületi jelenlét volt. A korabeli detektívek szolgálatuk java részét az utcán, információszerzéssel, puhatolással, megfigyeléssel, informátorok beszervezésével töltötték. A csendőrség tekintetében a szervezet a 90 %-os eredményességét szintén a közterületi jelenléttel tudta produkálni. Az előre begyűjtött információk felhasználása vagy a bűnügyileg fertőzött területek, egyének ellenőrzése alapvetően bűnmegelőző intézkedések.

Napjainkban a központi szervezetek, szakcsoportok nyomozóinak kivételével a helyi, területi szinteken szolgálatot ellátó nyomozók bürokratikus terhei megnőttek. A főváros tekintetében bizonyos kerületeknél az egy főre jutó aktaszám nemritkán a hatvanat is eléri. Ez a tény pedig szembe helyezkedik a korabeli már bevált fokozott területi jelenlét metodikájával. Hiszen egy detektív is csak abban az esetben lehetett eredményes, amennyiben ismeri a területén élő és tevékenykedő rovott múltú egyéneket, „becsületsüllyesztőket", ehhez pedig elengedhetetlen, hogy szolgálati idejének javát a közterületen töltse. Tehát az eredményes és feltárt múltbéli sikerek felé fordulás indokolt lenne, hiszen ami egyszer már bevált, esetleg kudarcot vallott, annak tanulságként kellene szolgálnia a jövőbeli szervezeti struktúra kialakításához. Nem feltétlenül az eltérő összetételű társadalmakban, más törvényi környezetben és gazdasági, politikai háttérrel rendelkező régiók mintáit kell követnünk, el kell gondolkozni a múlt tapasztalatain és a részünkre szabott, körülményeinknek leginkább megfelelő stratégiát kell megalkotnunk a bűnüldözés, bűnmegelőzés berkein belül.

Jegyzetek:

[1] BORBÉLY — KAPY: 22-23.p., 239-246.p.
[2] 1881/XXI.tc.
[3] SZIGETVÁRI
[4] 71 464/1930. (III. 2.) BM.kr. ; REKTOR: 175-176.p.
[5] 1881/II.tc. ; 1881/III.tc.
[6] *Utasítás a Magyar Királyi csendőr-járásőrmesterek számára.*
[7] PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* 98-99.p.
[8] *A Magyar Királyi Csendőrség zsebkönyve.* 54-62.p.
[9] PRESZLY: 72-76.p. ; SZAKÁLY: *A magyar tábori csendőrség története 1938-1945.* 13-19.p.
[10] SZIGETVÁRI: op.cit. 141-142.p.
[11] A dualizmus időszakában — a fővárosi rendőrség kivételével — a városi rendőrségek önkormányzati kompetenciába tartoztak. A detektívtestületet — nyugati mintát követve — először a fővárosi rendőrségnél vezették be. Ezt követően pedig fokozatosan a nagyobb vidéki városok rendőrségeinek a szervezetében is megjelentek a detektív testületek. A rendőrségi detektív testület országos méretűvé a magyarországi rendőrségek államosítása nyomán vált.
BORBÉLY — KAPY: op.cit. 392-405.p. ; 5 047/1919. (X. 1.) ME.r.
[12] SZAKÁLY: A Magyar Királyi Csendőrség 1919-1941.
[13] SELLYEY: 421-424.p.
[14] 71 464/1930. (III. 2.) BM.kr. op.cit.
[15] PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* op.cit. 98.p.
[16] NYESTE: 52-54.p.
[17] 1921/III.tc. ; PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* op.cit. 99.p.
[18] REKTOR: 207-209.p.
[19] 1896/XXXIII.tc.
[20] SELLYEY: op.cit. 421-424.p.
[21] SZAKÁLY: *Akik a Magyar Királyi Csendőrséget 1919 és 1945 között vezették.* 86-87.p. + 95-96.p. + 110-111.p. + 204-205.p. + 219-220.p. + 247-248.p.
[22] RIDEGH — OLCHVÁRY-MILVIUS
[23] KAISER: 57-58.p.
[24] SELLYEY: op.cit. 424.p.
[25] KAISER: op.cit. 57-58.p.

[26] SELLYEY: op.cit. 424.p.
[27] A Magyar Királyi Csendőrség legénységi állománya napjaink terminológiája szerinti tiszthelyettesi rangcsoport rangjait viselte és a Magyar Királyi Honvédség altiszti karának a jellegével bírt. A tiszthelyettes a két világháború közötti időben az altiszti rangcsoporton belül konkrét réangot jelölt.
[28] KAISER: op.cit. 75-80.p.
[29] SELLYEY: op.cit.
[30] PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. ; 1881/III.tc. op.cit. 2. §
[31] A kiegyezést követően Magyarországon a törvényhatóságokat rendező 1870. évi és a községeket rendező 1871. évi többször módosított törvényekkel szabályozták a települések státuszát. A törvényhatósági jogú városok alkották a nagyvárosi kategóriát, amely napjaink megyei jogú város fogalmának az elődje volt. A korábbi szabad királyi városok kerültek ebbe a kategóriába, azonban az eljelentéktelenedett szabad királyi városokat nem emelték át a törvényhatósági jogú városok közé. Viszont a legjelentősebb volt mezővárosokkal gyarapították a törvényhatósági jogú városokat. A törvényhatósági jogú városokon kívül eső összes többi települést a községek közé sorolták. Így a községek elnevezés gyűjtőfogalmat jelentett, amelybe a rendezett tanácsú városok — korábbi mezővárosok — is beletartoztak.
1870/XLII.tc. ; 1871/XVIII.tc.
[32] 1882/X.tc.
[33] 1896/XXXIII.tc. op.cit.
[34] NYUT-1930
[35] RIDEGH—OLCHVÁRY-MILVIUS: op.cit.
[36] ENDRŐDY
[37] A *Csendőrségi Lapok* a Magyar Királyi Csendőrség képes szakmai folyóirata volt, amely havonta kettő-három alkalommal jelent meg. A lapot csendőr-tisztek szerkesztették. Az első tizenhárom évfolyam 1907 és 1919 között jelent meg, majd 1924-ben folytatódott a tizennegyedik évfolyammal és 1944-ben fejeződött be a harmincnegyedik évfolyammal. A folyóirat főszerkesztői voltak 1924. évet követően PINCZÉS Zoltán (1924-1934), MOHÁCSY Lajos (1935-1938), BEÖTHY Kálmán (1939-1942), BENEDEK Mihály (1943-1944). 1924 és 1944 között 279 nyomozati témájú közlemény jelent meg a folyóiratban.
[38] MÓDOS: 27.p.
[39] MONORI: 137-144.p.

[40] REKTOR: op.cit. 433.p.
[41] PARÁDI: A XIX-XX. századi magyar rendszerváltozások és a csendőrség. 103-107.p.
[42] PARÁDI Ákos — PARÁDI József: 31-56.p. ; PARÁDI Ákos: 64-79.p.
[43] SZUT-1888. 216.p. ; SZUT-1941. 14-15.p., 45.p.

Forrás- és irodalomjegyzék, a jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

BORBÉLY – KAPY (1.;11.;) — BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941.* Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. I.köt. 1-299 p. II.köt. 300-600 p.

ENDRŐDY (36.,) — ENDRŐDY Géza: *A bűnügyi nyomozás kézikönyve.* Losonc, 1897, Kámány Nyomda. 288 p.

KAISER (23.;25.;28.;) — KAISER Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között.* Pécs, 2002, Pro Pannónia Kiadó Alapítvány. 175 p. HU-ISBN 963 90 7982 0. /Pannónia Könyvek/ HU-ISSN 0237-4277.

PARÁDI Ákos — PARÁDI József: (42.;) — PARÁDI Ákos — PARÁDI József: *Rendvédelmünk 1867-1945.* Budapest, 2006, Rendőrtiszti Főiskola. 81 p. HU-ISBN 963 06 0281 4.

PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* (7.;15.;17.;) — PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.

PRESZLY (9.;) — PRESZLY Lóránd: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1919.* Budapest, 1920, Honvédelmi Sajtóvállalat. 142 p.

REKTOR (4.;18.;40.;) — REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története.* Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.

RIDEGH—OLCHVÁRY-MILVIUS (22.;35.;) — RIDEGH Raymond — OLCHVÁRY-MILVIUS Attila: *Bűnügyi nyomozástan.* I.köt. Budapest, 1936, Hornyánszky. 652 p.

SZAKÁLY: *A magyar tábori csendőrség története 1938-1945.* (9.;) — SZAKÁLY Sándor: *A magyar tábori csendőrség története 1938-1945.* Budapest, 2000², Ister. 173 p. HU-ISBN 963 92 4324 8.

SZAKÁLY: *Akik a Magyar Királyi Csendőrséget 1919 és 1945 között vezették.* (21.;) — SZAKÁLY Sándor: *Akik a Magyar Királyi Csendőrséget 1919 és 1945 között vezették.* Budapest, 2013, Magyar Napló. 301 p. HU-ISBN 978 963 99 6127 2.

TANULMÁNYOK

PARÁDI Ákos (42.,) — PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* XV.évf. (2008) 18.sz. 28-51.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak *„Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században."* című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A XIX-XX. századi magyar rendszerváltozások és a csendőrség. (41.;) —	PARÁDI József: A XIX-XX. századi magyar rendszerváltozások és a csendőrség. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis),* XXI. évf. (2011) 25. sz. 102-110.p. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005*" című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. (30.;) —	PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis),* XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 77-84.p. HU-ISSN 1216-6774.
SELLYEY (13.;20.;24.;26.;29.;) —	SELLYEY Vilmos: A csendőr nyomozó alakulatok szervezete és szolgálata. 421-426.p. In MÁRTONFFY Károly (szerk.): *A mai magyar közigazgatás.* Budapest, 1936, Állami Nyomda. 850.p. /A korszerű közszolgálat útja, 2./
SZAKÁLY: A Magyar Királyi Csendőrség 1919-1941. (12.;) —	SZAKÁLY: A Magyar Királyi Csendőrség 1919-1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Ata Historiea Praesidii Ordinis),* V.évf. (1995) 6.sz. 122-129.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994 októberében Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme*" című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SZIGETVÁRI (3.;10.;) —	SZIGETVÁRI Oszkár: A fővárosi rendőrség detektívtestülete 1885-1918. 133-162.p. In PARÁDI József et al. (szerk.): *Ünnepi parergák Ernyes Mihály 65. születésnapja tiszteletére.* Budapest, 2016, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 193 p. HU-ISBN 978 615 80 3091 5. A tanulmány korábbi változata 2016. október 28-án a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A katonailag szervezett fegyveres őrtestületek és a polgári fegyveres őrtestületek a XIX-XX. századi magyar állam határőrizetében*" című XXXI. konferenciáján hangzott el. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

CIKKEK

MÓDOS (38.;) —	MÓDOS Gergely: Megfejtés. *Csendőrségi Lapok,* XXI.évf. (1931) 1.sz. 25-27.p.
MONORI (39.;) —	MONORI Pál: A bosszú szerepe. 137-144.p In *Tanulságos nyomozások. Összeállítva a Csendőrségi Lapokban közölt cikkekből.* Budapest, 1941, Stephaneum Nyomda. IV.rész. 199 p. /Csendőrségi Lapok Könyvtára, 5./

ZSEBKÖNYVEK

A Magyar Királyi Csendőrség zsebkönyve. (8.;) —	*A Magyar Királyi Csendőrség zsebkönyve.* Budapest, XXVII.évf. 1913, Franklin. 370 p.

SZABÁLYZATOK

SZUT-1888. (43.;)	—	*Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1888, 1898, Pesti Könyv-nyomda. 224 p.
Utasítás a Magyar Királyi csendőr-járásőrmesterek számára. (6.;)	—	*Utasítás a Magyar Királyi csendőr-járásőrmesterek számára.* Budapest, 1903, Országos Központi Községi Nyomda Részvénytársaság. 46 p.
NYUT-1930 (34.;)	—	*Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség nyomozó alakulatai számára.* (NYUT) Budapest, 1930, Pallas. 188 p.
SZUT-1941. (43.;)	—	*Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1941, Stádium Sajtóvállalat. 411 p.

KÉZIRATOK

NYESTE (16.,)	—	NYESTE Péter: *A bűnüldözési és a nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtés rendszerspecifikus sajátosságai, szektorális elvei.* Doktori disszertáció (NKE) Kézirat. Budapest, 2016. 284 p.

JOGSZABÁLYOK

1870/XLII.tc. (31.;)	—	1870/XLII.tc. a köztörvényhatóságok rendezéséről.
1871/XVIII.tc. (31.;)	—	1871/XVIII.tc. a községek rendezéséről.
1881/II.tc. (5.;)	—	1881/II.tc. a csendőrség legénységi állományának a kiegészítéséről.
1881/III.tc. (5.;30.;)	—	1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.
1881/XXI.tc. (2.;)	—	1881/XXI.tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről.
1882/X.tc. (32.,)	—	1882/X.tc. a Magyar Királyi Csendőrség által a törvényhatósági joggal felruházott városok kül- és belterületén való teljesítendőkről.

1896/XXXIII.tc. (19.;33.;)	—	1896/XXXIII.tc. a bűnvádi perrendtartásról.
1921/III.tc. (17.;)	—	1921/III.tc. az állami és a társadalmi rend hatályosabb védelméről.
5 047/1919. (X. 1.) ME.r. (11.;)	—	5 047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról. *Magyarországi Rendeletek Tára,* LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.
71 464/1930. (III. 2.) BM.kr. (4.;14.;)	—	71 464/1930. (III. 2.) BM.kr. csendőrségi nyomozó alakulatok felállítása és csendőr nyomozó utasítás kiadása tárgyában. *Belügyi Közlöny,* XXXVI.évf. (1931) 10.sz. 160.p.

<u>*Mellékletek jegyzéke*</u>:

I.sz. melléklet

A történelmi Magyarország csendőr járásőrmestereinek jegyzéke, nevük előtt a kerületek, amelyhez tartoztak.

II.sz. melléklet

A Magyar Királyi Csendőrség nyomozó szolgálatának szervezeti felépítése.

I.sz. melléklet

A történelmi Magyarország csendőr járásőrmestereinek névjegyzéke, nevük előtt a kerületek, amelyhez tartoztak.

Csendőr járásőrmesterek:

VII. GRÓSZ Frigyes, VI. BABCSÁK István, VI. HEVESI Béla, IV. BAUM József, III. HAYN János, III. MARSCHALL Frigyes III. SOMOGYI Lajos, VII. KAUFMES Mihály, III. FÉNYES Bertalan, III. VIOLA Márton, II. BENE Lajos, V. BAUER Antal II. NÉMETH József, VII. HALÁSZ Mihály, VII. NAGY Miklós, III. NAGY Mihály Lajos, VIII. NAGY Géza, II. EHRMANN Mátyás, V. RECKERT János, VI. SZILVA György, VI. SZŐCS Mihály, IV. HOLLÓSI Ignácz, VI. KARDOS Géza János, VII. SZOTYORI Lajos, VI. NÉMETH Dávid, I. BACZONI György, VIII. VIDI János, VI. GÁBRIEL Alajos, III. DARÓCZI Endre, I. POPICZKA Kelemen, VII. KIBÉDI Sándor, VI. BOGNÁR Jakab, VII. ILLYÉS János, VII. KOVÁCS Kornél, VII. LŐRINCZI Ferencz, VI. PREIDT Mihály, III. BARTA Mór, III. LEPÁRT József, VII. SIPOS János, I. PORUMBA József, V. MACSEK István, III. SZÉKELY Hermann, VIII. PÉTER Lajos, IV. HOLICS Lajos, II. KIEFER Péter, VI. TÓTH Ferencz II. ,VII. KOVÁCS Albert, I. TÓTH Imre, VI. NÉMETH István I., IV. GARAMSZÖGI László, III. PÁL Péter, V. RHEIN János, III. ZINGAI Gyula, VIII. BALLÁCS József, VIII. KÁLLAY Fülöp, V. FAZEKAS Lajos, I. KRECZA László, II. KOVÁCS BUNA József, III. HEGEDÜS János, VIII. KERESZTESI Mihály, III. LAMOS Árpád, V. JUHÁSZ András, IV. SÁROSI László, VIII. SCHWARCZ Mátyás, III. NAVRATILL László, III. SZOBOCZKI József, V. BAKOS Ferencz, II. TÁBOROSI Sándor, II. PAP Miklós, VII. KOVÁCS Bálint, IV. TÓTH János, II. OLÁH Mihály, IV. KUPECZ G. Márton, VI. ÁGOSTON József, VI. BAUMHOLCZER Dávid, IV. KÁZMÉR Benjamin, III. SZLATKI Pál, IV. VANKÓ Lajos, III. SCHNEIDER Gáspár, VIII. SCHMIDT Henrik, II. RUSZ Lipót, IV. LUDÁNYI József, VIII. LÉNÁRT József, VII. KOZMA Dénes, III. UNOKA Pál, V. TÁBORSZKY István, IV. RÁCZ Péter, VI. MÉSZÁROS József, VIII. ÁCS Géza, IV. SZABÓ Ferencz, IV. PAPP Antal, V. PACHMAYER Róbert, IV. MISKI Zsigmond, II. BRATEÁN Ferencz, VI. SZEKÉR József, IV. NYUSÁL Ambrus, VI. JAKAB Máté, VI. VLASITS János, IV. SZABÓ Mihály, III. MATUZ György, VIII. MARTON Gyula, IV. CZUCZOR András, IV. MAGYAR László, IV. TERNAI Miklós, IV. BÁTORI Ferencz, VIII. LÁNG Lajos, IV. SCHREINER Ambrus, I. JÁKÓ János, VII. FEKETE György, I. GOMBÁS Dániel, I. TÖVISSI György, VII. KOVÁCS Gyula, I. KÓSA Ignátz, VII. PATAKFALVI Mihály, I. VASS

István, I. HORVÁTH József, VIII. SZABÓ Lajos I., VII. NÉMETH Ferencz, VIII. BLEIER Rezső, I. MENTŐ Ferencz, VII. TAMÁS Elek, II. DIÓSI Vazul, III.. FORRÓ Sándor, VI. BERÉNYI Dénes, VIII. BERECZKI Sándor, II. SOMOGYI Antal I. ,V. BALLER Miksa (v.i.sz.), IV. MARIÁN Miklós, I. GYŐRFFY András, VII. BOKOR Jakab, I. CSIKI Antal, I. RANCZ Lajos, III. FAZEKAS Ferencz, VI. MOHÁCSI Ferencz, VI. BÉRES Ferencz, VI. ANTALFI József, II. SZÁNTHÓ József, II. JESKÓ István, II. DESPODT István, VI. WOLF Mózes, VIII. BOROS Kálmán, VI. BAIER József, VI. SZAUTNER János, VI. VARGA István I. ,II. PAPP Lehel, VI. NIESZL István, VI. NÉMETH Albert (V. i. sz.) ,II. BAKOS András I., III. BIRÓ József, II. GÁL Lajos ,V. HEGYI Jakab, V. ZÁDORI Mihály, II. SCHERER Ede, VI. SÜTŐ Jakab, VI. NAGY Lajos I., V. RACHEL Pál, V. PAULIK János, V. BANOS György, V. PEKALA Mihály, V. SZABÓ Lajos, VIII. GARGYA Gergely, VI. HORVÁTH József II. ,VI. OLÁH Ferencz, VI. TOMPEK József, VI. VÁRADI Ferencz, V. STOCK János, V. ERDŐFI Ferencz, V. FÜKŐ Pál, VII. SOÓS György, VI. HORVÁTH József, I. II. BURBACH Jakab, II. SZŐCS Antal, I. KERESZTESI György, III. TÓTH József II. ,VIII. ZILLES János, VI. MARTON Gyula, V. VARGA Dániel, VIII. CSORDÁS Ferencz, III. ERDŐS Mihály, VI. NÉMETH István IV., IV. NEMES Károly, VI. HORVÁTH Ferencz I. ,II. JESZENSZKY András, VIII. ANIK János, II. KICSI János, V. GRIGELY Antal, VIII. KOVÁCS Ferencz, IV. CSENGERI András, IV. LÉNÁRD Sándor, V. TÓTH György, I. HERLITSKA Venzel, V. PALATINUSZ János, V. NAGY Sándor, VI. MOLNÁR Géza, II. SZŰCS János I., III. HERBSZT József, VIII. GÁL Ignácz, IV. BENCZE János, IV. ILLYÉS Mihály, IV. SIMON Lajos, IV. MARKSTEIN Bertalan, V. BONGÁR János, V. KOLLÁR Mihály, V. LADICZKY János, V. RADVÁNYI Mihály, IV. CSORBA Alajos, IV. KÚRCSMÁROS Mihály, IV. ISTÓK Mihály, III. FEJES István, IV. NAGY Pál, VIII. BODNÁR András, VII. SZABÓ József, IV. VARGA Ferencz, VI. UGRAY Lőrincz, V. PÁLKA János, III. NOVÁK István, II. AMBRUS Béla, I. FARKAS János, IV. BARNA Sándor, IV. SARKADI N. Lajos, VI. NAGY István, VI. ALBERT János, II. BIRTALAN József, V. HIDEGH József, V. SZÉLYES Mózes, V. ROM Mihály, VI. MISZLAI István I., V. JUHÁSZ István I., II. TAMÁS András, I. GRÓSZ Gusztáv, I. BÁLINT Ferencz, I. SZOLGA Albert, IV. VIRÁG András, I. KERESZTES József, II. KARA Mihály, VIII. MÁTÉ Kálmán, VIII. OLÁH János, VI. HILDECZ János, VIII. FAJT Jakab, IV. GÖÖZ József, III. KECZ Péter, VII. NAGY István (V.i.sz.), VII. ARUS József, VI. KAJSZA Ferencz, VIII. VARGA János II., VII. NAGY József, II. SIPOS Antal, V. FARKAS József III. (V. i. sz.) ,VI. JENEI Károly, VI. SZABÓ János I. ,V. KOVÁCS Sándor, VI. SOMOGYI István, I.

IMRE Dénes, I. PÉTER József, II. WALTHER Győző, VI. KOVÁCS Sándor II., V. PATAKI András, VI. RÉTI Salamon, VI. VINCZE József, II. KELEMEN Ferencz, IV. SZÉPLAKI János, VIII. LŐRINCZ István, VIII. MÓRA József ,V. LOSONCZI Márton, IV. DOLÁK M. József, III. FEHÉR Ignácz, V. SINDLER Imre, VI. VINCZE János, V. CSÉFAI Géza, IV. VEISZER János, V. MODRÓDSZKI Károly, VII. BOKOR György, II. EHLEITER Ferencz, III. BOZSODI Zsigmond, II. DÉNES István, III. KISS József, II. BARDÓCZ Salamon, VI. NÉMETH István V. ,V. BALÁZS Pál, V. HUNYADI József, V. BARÁTH István, V. SZITÁL András L., V. RAVASZ Ferencz ,V. MÉSZÁROS Márton, VI. SÁMSON László, IV. PAPP Gergely (V. i. sz.), VI. RAFFAI Ferencz, III. KUPÁS Márton, IV. TÓTH István, IV. SZTREZSENYICZKY L., III. ZALAVÁRI István, VI. STEINER Pál, IV. LÁSZLÓ János, III. GÁLFI Illés, VII. KACSÓ József, III. DEÁKY Ignácz, II. VARGA Gusztáv, II. METZNER Károly, VI. MAGASI Antal, I. NAGY Sándor II. ,VII. LŐRINCZ István, V. THURZÓ Vilmos, IV. FODOR Fülöp, V. PALÓCZI Mihály, VIII. HARIS József, II. BRUCKNER Gyula, III. Cs. TÓTH Sándor, VIII. SÍPOS Károly, V. MEZEI Péter, VII. HORVÁTH Sámuel, VIII. SZALAY János, II. PALKÓ Sándor, VII. VARGYAS Márton (V. i. sz.). ,II. APÁTHY Domokos, V. NAGY István I. ,VIII. GÁBOSI Benjámin, VIII. SZIGETI József ,VI. FÁBOS Mihály, VII. HARCSA Imre, V. ROSENTHAL Ignácz, I. DÁVID Ferencz, IV. JUHÁSZ Mihály, III. PESTI Ferencz, VII. DEBRECZI József, VIII. ZEKE Lajos, II. JAKABOS István, VIII. PÉCSI Imre, VIII. MAROSI József (V. i. sz.), IV. KOVÁCS Mihály, VI. HORVÁTH Ferencz II., I. RÁCZ Miklós, VI. MÉSZÁROS János L., IV. GÖNDÖR György, VIII. BORSIK Pál, VIII. BAJKÓ Jónás, VII. ELEKES Mihály, VIII. KISS József L., V. NAGY György, III. KOVÁCS Mátyás, III. DÉKÁNY Bened., II. BOROS Károly, VII. SAS Ignácz, V. VLÁD Szilárd, II. SIMON Lajos, VIII. HORVÁTH Mihály, III. STOLCZ József, III. P. TÓTH Imre, II. KRISTEL György, VI. KISS József II. ,VII. KÉNESI Gergely, VII. BENDE Lajos, I. MIHÁLY István, VII. HORVÁTH Vincze, I. BERTALAN Sándor, I. KÓSZA József, III. GÖMÖRI Mátyás, IV. ZAMBÓ Pál, V. SZABÓ Gábor, VI. KATONA László, IV. SZALAI Sándor I., VIII. DURKÓ Gábor, VIII. SZAKONYI Dániel, I BENEDEK Péter, III. SZURGYI Ferencz, I. LŐRINCZ István, VII. BAJKA Sándor, III. ZILLICH Pál, VI. NAGY Ferencz, II. ILYÉS István, III. HORVÁTH F. I., V. STADLER József, I. FERENCZ András, VIII. RÖSSLER Ede, I. KERTÉSZ Ignácz, II. BÁTHORI János, V. ÉLIÁS Ferencz, VII. KONCSAG János, VIII. SZABÓ Ferencz, VIII. LÁZÁR Kálmán, VII. BOGDÁN István, VIII. CSICSAI János, VII. VIDA Albert, III. SZENTKERESZTI Gy., VII. RÁCZ Károly, III. VAJDA Gyula, VII. GÁSPÁR János I,

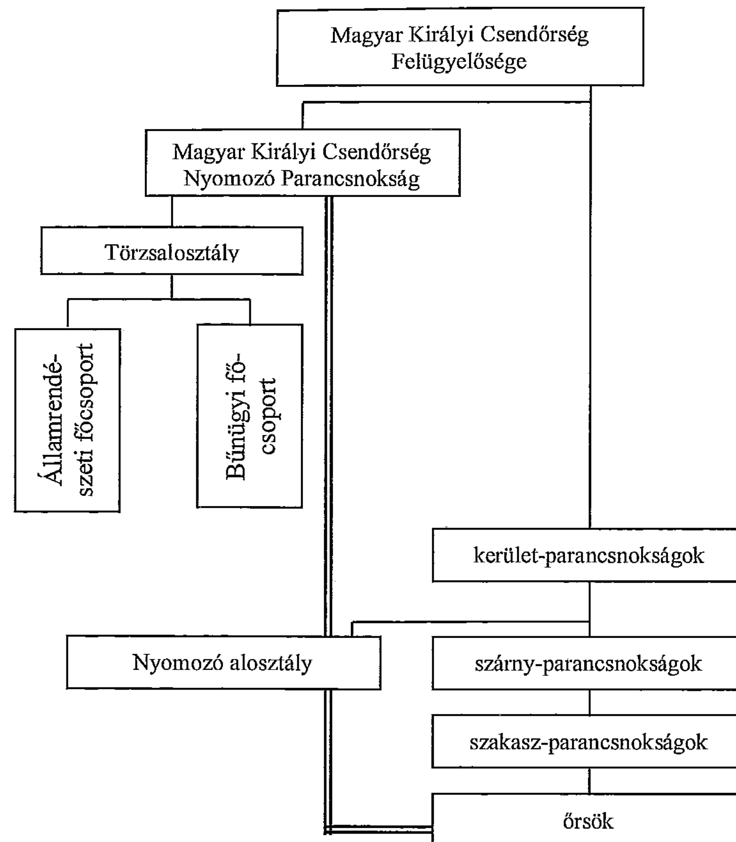
II. SOÓS Imre, V. KALINA János, II. SZUDAL Marin, VIII. GYŐREI István, VII. CZIFRA János L ,IV. BARTH Károly, II. ONET Károly, VIII. JANKÓ Mór, VIII. ASZTALOS Sándor, IV. SCBNOBEL István, V. KLÉGA Pál, II. NYIRI Sándor, IV. FODOR Imre, I. HULPUJ György, VI. PERÉNYI György, VI. GÁLOS János, IV. VOLF János, VIII. MOJSZA György, II. SZABÓ István, I BARTHA Ferencz, I. ANTAL Imre, III. HÁZY János, V. KÁZMÉR Ferencz, I. CSOMAFÁI László, V. KINN János, II. KEREKES Sándor, III. POLGÁR György, VIII. SZALINKA Pál, II. HEGYI József, VII. SZÖCS Tivadar, VI. TREMMEL János, V. CSÖLLE András, IV. VANDRA Károly, I. BORDOS Ferencz, IV. SEBESTYÉN Sándor, VI. BARANYI András, V. PÉTERVÁRI István, I. MEDGYÉSTALVI József, VII. Antal Lajos

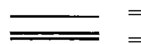
Csendőr járásőrmester jelöltek: II. SZILÁGYI János őrm., I. MAGYAROSI Imre őrm., I. OROVITZ Imre, VI. PATKÓ János, I. GYÜMÖLCSÖS J., III. SIMON József, VII. BARDÓCZ Áron, VII. BIRÓ János, VII. BARTÓK Ferenc ,VII. ERŐS Antal, III. GYÓI László, VIII. ÁGOSTON János, IV. BRÁTH Dezső, IV. LIGACS István, IV. MAJERCSIK István, III. JÁRDÁNHÁZI G., II. KISSIMON M., VII. SZALAI István, VII. NAGY Pál, VII. KACSÓ János, VII. ZÖLDE Mihály, II. KOMLÓSI Károly, VIII. GYARMATI Károly, IV. TÓTH Dániel, V. VARGA István, VI. RÉTI József, VIII. TÖRŐ Sándor, IV. BOHULA Péter, IV. KOVÁCS György, II. ANTALLI Ján., I. NAGY Imre, VIII. HORVÁTH J. II., III. HATALA Mihály, VI. KAPRONCZAI Pál, I. KISS János I., VII. KOVÁCS Fer. II., IV. HORVÁTH Mih. ,V. BERKES József, IV. HUNYADI János őrm. ,VIII. VIGVÁRI Imre, IV. FEHÉR Márton, VIII. STEINER Ottó, I. TÖRÖK Imre, VI. PÁLMAI Ant., II. RÉTI János, VII. HUNYADI Istv. ,I. GÁL Sándor I., VII. HUBER János, VII. ÁDÁM József, VI. KUMI József, III. GÉMES Márton, VI. RENDESI János, VI. PAP István, V. BORISZ István, II. MAROSI Ferencz, II. KISS Sándor I., VII. ALBERT János, VII. BOÉR Miklós, VII. ILLYÉS János II., VI. KÖNYE Gábor, VI. BARASICS Kálm., II. FARKAS János őrm., VII. TOMPA Fer., VIII. ESZÉNYI Lajos, VII. AMBRUS Péter, III. VARGA Istv. I., VI. NÉMETH Istv. VI., I. ORBÁN Elek, VI. NOVÁK István, VII. HORVÁTH Istv.II., VII. KOMANICS Ján., II. LUKÁCS Fer., IV. LÁSZLÓ Antal, II. FILLMANN Laj., VII. LUKÁCS János, IV. OBERBÜCHLER F., III. FARKAS Józs. II., VII. MORÉ Ágoston, III. SZALAI Pál, VI. SOÓS Gyula, I. CAMPEÁN Gy., I. SIMON András, V. PÁL István

Forrás ! *A Magyar Királyi Csendőrség zsebkönyve. XXVII. évf.* (1913). A magyar királyi és a m. k. horváth-szlavon csendőrség címés névtára 54-62. p.

II.sz. melléklet

A Magyar Királyi Csendőrség nyomozó szolgálatának szervezeti felépítése.

Jelmagyarázat: = alá-, fölérendeltségi viszony
= szakterületi felügyelet

Forrás ! SELLYEY Vilmos: *A csendőr nyomozó alakulatok szervezete és szolgá-lata.* 421-426.p. In MÁRTONFFY Károly (szerk.): *A mai magyar közigazgatás.* Budapest, 1936, Állami Nyomda. 850.p. /A korszerű közszolgálat útja, 2./

SZAKÁLY Sándor

A Magyar Királyi Csendőrség Nyomozó Osztály parancsnokai

TIHANYI Ferenc
(1928. VIII. 1. - 1931. IV. 1.)

Dr. vitéz DAMASY Farkas
(1931. IV. 1. - 1935. XII. 15.)

vitéz SELLYEY Vilmos
(1935. XII. 15. - 1940. II. 1.)

vitéz RIDEGH Raymond
(1940. II. 1. - 1943. II. 1.)

vitéz CZIGÁNY József (ideiglenesen)
(1943. II. 1. - 1944. X. 16.)

vitéz FERENCZY László
(1944. XI. - 1945. V.)

Czigány József, vitéz, ezredes (Gyalogság).

(Zalaegerszeg, Zala vármegye 1894. IV. 3. – Vác, Pest-Pilis-Solt- Kiskun megye, 1977. III. 16.)

Apja: Czigány József, takács.

Anyja: Szedmák Anna.

Vallása: római katolikus.

Iskolái, végzettsége: gimnázium 1–8. osztály, érettségi, Zalaegerszeg, csendőrtiszti tanfolyam (1918–1919).

Nyelvismerete: német (gyenge).

Rendfokozatai: Tartalékos zászlós: 1915. VIII. 1., Tartalékos hadnagy: 1916. VIII. 1., Tartalékos főhadnagy: 1918. XI. 1., Százados: 1926. XI. 1. (3. rangszám), Őrnagy: 1937. XI. 1. (12. rangszám), Alezredes: 1941. XI. 1. (5. rangszám), Ezredes: 1943. VIII. 1.

Szolgálata: 1914–1915: egyévi önkéntes. 1915–1918. XI. 1.: m. kir. 18. honvéd gyalogezred, századszolgálat, szakasz és századparancsnok. 1918. XI. 1. - 1919. III. 16.: csendőrtiszti tanfolyam hallgató. 1919. VIII. 8. - 1920. VI. 1.: csendőrségi próbaszolgálat a soproni csendőrszárnynál. 1920. VI. 1. - ?: ?, ? - 1923. XII. 1.: székesfehérvári csendőrkerülete, győri járás, járási csendőrparancsnok. 1923. XII. 1. - 1928: Győr vármegyei csendőrparancsnokság, illetve győri osztályparancsnokság, segédtiszt. 1928. VIII. 1. - 1934. VIII. 1.: szombathelyi III. csendőrkerületi parancsnokság, őrsparancsnokképző iskola, 1. század oktatótiszt (polgári büntetőjog, polgári perrendtartás). 1934. VIII. 1. - 1936. V. 1.: szombathelyi III. csendőrkerületi parancsnokság 3. nyomozó alosztály, beosztott. 1936. V. 1. - 1938. VIII. 1.: szombathelyi III. csendőrkerületi parancsnokság, 3. nyomozóalosztály, nyomozó-alosztály parancsnok-helyettes. 1938. VIII. 1. - 1941. II. 1.: szombathelyi III. csendőrkerületi parancsnokság, 3. nyomozó alosztály, nyomozóalosztály

parancsnok. (1939. IX. 4. - 1939. X. 16.: vezényelve Husztra, a nyomozó alosztály megszervezésére, 1940. XI. 23-tól tartósan vezényelve a csendőrség Központi Nyomozó Osztályához beosztott tiszti minőségben). 1941. II. 1. - 1941. X. 1.: budapesti I. csendőrkerület, budapesti gyalogtanosztály, parancsnok. 1941. X. 1. - 1943. II. 1.: csendőrség Központi Nyomozó Osztály, ideiglenes parancsnokhelyettes. *1943. II. 1. - 1944. X. 16.: csendőrség Központi Nyomozó Parancsnokság, ideiglenes parancsnok. 1944. X. 16. - 1945: szombathelyi III. csendőrkerület, kerületi parancsnok.*

Kitüntetései: Magyar Érdemrend lovagkeresztje (1940), Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon, kardokkal, Kormányzói Dicsérő Elismerés Magyar Koronás Bronzérme, Ezüst Vitézségi Érem I. osztálya, Károly Csapatkereszt, Háborús Emlékérem kardokkal és sisakkal, Tiszti Katonai Szolgálati Jel II. osztálya, Erdélyi Emlékérem, osztrák Háborús Emlékérem kardokkal, bolgár Háborús Emlékérem.

Vitéz: 1934. VI. 3.

Családi állapota: nős, 1. Knoll Szabó Janka (Szombathely,1898. – 1941. I. 10.); 2. Karácson Laura (Izsopallaga, 1906. – 1984.).

Gyermeke: Irén (Győr, 1924. I. 9.–).

Temetése, sírja: Zalaegerszeg.

Egyéb: 1945 márciusától 1945 novemberéig Németországban. Hazatérése után 1947. III. 19-én letartóztatta az ÁVO. A budapesti Népbíróság 1947. X. 7-én (Nbr. 11. §. 15. pont, 13. §. 3. pont, 2. bekezdés) 15 évi fegyházra, politikai jogai gyakorlásának 10 évre történő felfüggesztésére, teljes vagyonelkobzásra, állásának nyugdíj igény nélküli elvesztésére ítélte. Az ítéletet 1950. III. 9-én 3 évi és 6 havi börtönre csökkentették a mellékbüntetés fenntartásával. 1950. V. 20-án a főbüntetést 10 évi fegyházra változtatták. 1956 májusában szabadult. A Budapest I. RfK 01986/1958. számú, 1958. IV. 24-i határozatával közbiztonsági őrizet alá helyezték, melyet 1959 májusában szüntettek meg.

DAMASY (1926-ig DLABIK) Farkas, dr. vitéz, vezérőrnagy (Gyalogság). (Apahida, Komárom vármegye, 1889. II. 15. - Rakamaz, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, 1963. I. 22.)

Apja: DLABIK István, MÁV ellenőr.

Anyja: RAISZ Antónia.

Vallása: római katolikus.

Iskolái, végzettsége: gimnázium 1–4. osztály (Kolozsvár). Honvéd hadapródiskola 1–4. évfolyam (1903–1907) Nagyvárad. 1912-ben magánúton érettségi vizsgát tett. Csendőrtiszti tanfolyam (1921–1922). Szegedi Egyetem, jogi abszolutórium (1924). Pázmány Péter Tudományegyetem, állam és jogtudományi doktor (1927).

Nyelvismerete: román (Tökéletes), német (Jó), olasz (Jó).

Rendfokozatai: Hadapród-tiszthelyettes: 1907. VIII. 18. (1907. IX. 1-jei rang, 18. rangszám), Hadnagy: 1908. XI. 1. (?), Főhadnagy: 1913. XI. 1., Százados: 1916. V. 1., Őrnagy: 1927. XI. 1. (1. rangszám), Alezredes: 1934. V. 1. (2. rangszám), Ezredes: 1938. V. 1. (2. rangszám) Vezérőrnagy. 1941. XI. 1. (1. rangszám).

Beosztásai: 1907. VIII. 18. - 1911. V. 1.: m. kir. 24. honvéd gyalogezred, század szolgálat. 1911. V. 1. - 1915. V. 2.: m. kir. 20. honvéd gyalogezred. 1915. V. 2. - 1915. VIII. 1.: kórházban. 1915. VIII. 1. - 1915. X. 20.: pótzászlóaljnál. 1915. X. 20 - 1916. XII. 27.: Ludovika Akadémia, oktatótiszt (Szolgálati Szabályzat, Gyakorlati Szabályzat, Hivatás és álláskötelmek). 1916. XII. 27. - 1917. III. 1.: m. kir. 24. honvéd gyalogezred. 1917. III. 1. - 1918. VI. 15.: m. kir. 22. honvéd gyalogezred. 1918. VI. 15. - 1918. VIII. 1.: sebesült. 1918. VIII. 1. - 1919. IV.: Ludovika Akadémia, századparancsnok. 1919. IV. - 1919. VI.: mátyásföldi repülőgépgyár,

munkászászlóalj, zászlóaljparancsnok. 1919. VI. - 1921. VI. 15.: Vörös Parancsnokképző, illetve Ludovika Akadémia tanár és századparancsnok. 1921. VI. 15. - 1922. VI. 15.: csendőrtiszti tanfolyam, hallgató. 1922. VI. 15. - 1922. XI. 1.: próbaszolgálaton a pécsi csendőrkerületnél, 1922. XI. 1. - 1926. V. 1. pécsi (1925-től pécsi IV.) csendőrkerület, marcali szárny, szárnyparancsnok. 1926. V. 1. - 1926. X. 1.: csendőrség állandó tanulmányi bizottság, előadótiszt. 1926. X. 1. - 1931. IV. 1. csendőrség felügyelője, előadótiszt. *1931. IV. 1. - 1935. XII. 15.: m. kir. csendőrség nyomozó-osztályparancsnokság, parancsnok.* 1935. XII. 15. - 1936. II. 1.: Belügyminisztérium VI-c. osztály, előadótiszt (tartósan vezényelve). 1936. II. 1. - 1936. V. 1.: Belügyminisztérium VI. c. osztály, ideiglenes osztályvezető-helyettes. 1936. V. 1. - 1937. VII. 15.: Belügyminisztérium VI-c. osztály, osztályvezető-helyettes. *1937. IX. 1. - 1938. V. 1.: budapesti I. csendőrkerület, ideiglenes kerületi parancsnok. 1938. V. 1. - 1939. VIII. 1.: budapesti I. csendőrkerület, kerületi parancsnok. 1939. VIII. 1. - 1941. VIII. 1.: Honvédelmi Minisztérium 20. osztály, osztályvezető. 1941. VIII. 1. - 1942. XI. 1.: a csendőrség felügyelőjének helyettese.* 1943. II. 1.: nyugállomány. 1945. I. 14. - 1945. III. 10.: szolgálattételre behívva a csendőrség és rendőrség főfelügyelőjéhez.

Kitüntetései: Magyar Érdemrend középkeresztje (1943), Magyar Érdemrend tisztikeresztje (1938), Magyar Érdemrend lovagkeresztje (1933), Katonai Érdemkereszt III. osztálya hadidíszítménnyel, kardokkal (1915), Ezüst Katonai Érdemérem hadiszalagon, kardokkal, Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon, kardokkal, Kormányzói Dicsérő Elismerés Magyar Koronás Bronzérme, szalagján a hadidíszítménnyel, kardokkal ékesített III. osztályú Vaskorona Rend kisebbített alakjával, Kormányzói Dicsérő Elismerés Magyar Koronás Bronzérme (1929), Károly Csapatkereszt, Sebesültek Érme, szalagján egy sávval, Háborús Emlékérem kardokkal és sisakkal, Tiszti Katonai Szolgálati Jel II. osztálya, Erdélyi Emlékérem, Vöröskereszt Bronz Díszérme,

Katonai Jubileumi Kereszt (1908), osztrák Háborús Emlékérem kardokkal, bolgár Háborús Emlékérem.

Vitéz: 1926. VI. 20.

1948. VIII. 16.: „Nem igazolt".

Családi állapota: nős, VÉCSEY Ida Viktória (Besztercebánya, 1896. VI. 3. – Budapest, 1972. X. 26.).

Gyermekei: László (Marcali, 1920. ?; – 1926. X. 2.); Andrea (Budapest, 1929. X. 8. –).

Temetése, sírja: nincs adat

Egyéb: 1945. I. 14. és 1945. III. 10. között, mint nyugállományú vezérőrnagy a csendőrség és rendőrség főfelügyelőjénél volt beosztva. 1945 szeptembere és 1946 szeptembere között internálva (Csepeli internálótábor). 1946–1951: segédmunkás, könyvkötő. 1951 júniusában kitelepítve Rakamazra.

FERENCZY László, vitéz patakfalvi, alezredes (Gyalogság).

(Felsővisó, Máramaros vármegye, 1898. III. 8. – Budapest, 1946. V. 31.)

Apja: FERENCZY János, főszolgabíró.

Anyja: HÁBEL Irma, tanárnő.

Vallása: római katolikus.

Iskolái, végzettsége: gimnázium 1–4. osztály, Honvéd hadapródiskola 1–4. évfolyam (1913–1917) Nagyvárad. Budapesti Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar (1920–1921), csendőrtiszti tanfolyam (1921–1922).

Nyelvismerete: német (Jó), latin (Jó).

Rendfokozatai. Zászlós: 1917. VIII. 18. (1917. IX. 1-jei rang), Hadnagy: 191?, Főhadnagy: 1923. IX. 1., Százados: 1928. XI. 1. (6. rangszám), Őrnagy: 1940. IX. 1. (3. rangszám), Alezredes: 1942. X. 1. (1942. IX. 30-ai rang).

Beosztásai: 1917. VIII. 18. - 1918. XI.: m. kir. 1. honvéd gyalogezred. 1921. VI. 15. - 1922. VI.: csendőrtiszti tanfolyam hallgató, ? - 1924. VII. 15.: Észak-Pest I. vármegyei csendőriskola, alantostiszt. 1924. VII. 15. - 1928. VIII. 1.: székesfehérvári csendőrkerület, Győr vármegyei csendőriskola, alantostiszt (később székesfehérvári II. csendőrkerület győri csendőriskola, oktatótiszt). 1928. VIII. 1. - 1934. II. 15.: székesfehérvári II. csendőrkerület, győri osztály, segédtiszt. 1934. II. 15. - 1934. VIII. 1.: székesfehérvári II. csendőrkerület, győri szárny, szárnyparancsnok-helyettes.1934. VIII. 1. - 1938. IV. 15.: szegedi V. csendőrkerület, gyulai szárny, szárnyparancsnok. 1938. IV. 15. - 1939. I. 9. debreceni I. csendőrkerület, 6. nyomozó alosztály, beosztott tiszt. 1939. I. IX. - 1939. III. 14.: debreceni VI. csendőrkerület, 6. nyomozó alosztály parancsnokául tartósan vezényelve.

1939. III. 14. - ?: debreceni VI. csendőrkerület 1. szárny (Debrecen), szárnyparancsnok. ? - 1940. V. 1.: debreceni VI. csendőrkerület törzs, beosztott előadótiszt. 1940. V. 1. - ?: kassai VIII. csendőrkerület 8. nyomozóalosztály, parancsnok. 1942. VII. 12. - 1944. I. 05.: Központi Nyomozó Parancsnokság „A" előadócsoport, beosztott. 1944. 01. 05. - 1944. III. 28.: hadműveleti területek tábori rendészeti nyomozó parancsnoka. 1944. III. 28. - 1944. VIII. 15.: összekötő tiszt a németek felé. 1944. VIII. 15. - 1944. XI.: Központi Nyomozó Parancsnokság „A" előadócsoport, vezető. *1944. XI. - 1945: m. kir. csendőrség Központi Nyomozó Parancsnokság, parancsnok.*

Kitüntetései: Magyar Érdemrend lovagkeresztje (1943), Kormányzói Dicsérő Elismerés Magyar Koronás Bronzérme (1940), Arany Vitézségi Érem, Ezüst Vitézségi Érem II. osztálya, Károly Csapatkereszt, Nemzetvédelmi Kereszt, Háborús Emlékérem kardokkal és sisakkal, Tiszti Katonai Szolgálati Jel II. osztálya, Erdélyi Emlékérem, osztrák Háborús Emlékérem kardokkal, bolgár Háborús Emlékérem.

Vitéz: 1929. VI. 16.

Családi állapota: nős. 1. Spindler Alice (*Besztercebánya, 1898. XII. 22.); 2. Késmárky Valéria (*1910).

Gyermekei: első feleségétől: Elinor (*Budapest, 1923. II. 21.); Lóránt (*Győr, 1925. I. 18.); második feleségétől: Márta (*Budapest, 1944. III. 1.)

Temetése, sírja: Budapest, 1946. V. 31., Rákoskeresztúri Új Köztemető, 298-as parcella.

Egyéb: 1945. X. 28-tól előzetes letartóztatásban. A budapesti Népbíróság 1946. IV. 9-én (Nb. XVIII 937/1946/7 szám) kötél általi halálra, politikai jogai gyakorlásának 10 évre történő felfüggesztésre, bárhol feltalálható vagyonának elkobzására ítélte. Az ítélet 1946. V. 31-én jogerőre emelkedett s azon a napon végrehajtották.

RIDEGH (1934. V 25-ig CAMERLE) Raymond [Rajmund], vitéz, ezredes (Gyalogság).

(Mitrovica, Szerém vármegye, 1893. IX. 12. - Peru, 1958. IX. 6.)

Apja: CAMERLE Sándor, cukorgyár igazgató.

Anyja: KUMMER Ernesztina.

Vallása: római katolikus.

Iskolái, végzettsége: gimnázium 1–8. osztály, érettségi Pancsova, csendőrtiszti tanfolyam (1922).

Nyelvismerete: német (Tökéletes), szerb (Tökéletes), angol (Jó).

Rendfokozatai: Hadnagy: ?, Főhadnagy: 1915. I. 17., Százados: 1922. IX. 1. (18. rangszám), Őrnagy: 1934. V. 1. (6. rangszám), Alezredes. 1938. V. 1. (7. rangszám), Ezredes. 1942. IV. 1. (1942. III. 31-i rang).

Beosztásai: 1914–1918: cs. és kir. 6. gyalogezred, 1918–1921: könyvelő Budapesten, 1922. I. 16. - 1922: csendőrtiszti tanfolyam (Budapest), hallgató, ? - 1924. I. 14.: debreceni csendőrkerület, fehérgyarmati járás, járási csendőrparancsnok, 1924. I. 15. - 1925. I. 15.: budapesti csendőrkerület, kiskunhalasi csendőrség pótlóidomító osztály, beosztott tiszt, 1925. I. 15. - ?: szegedi V. csendőrkerület, bácsalmási szárny, szárnyparancsnok, ? - 1928. VIII. 1.: szegedi V. csendőrkerület, kiskunhalasi szárny, szárnyparancsnok, 1928. VIII. 1. - 1929. IV. 1.: szegedi V. csendőrkerület, battonyai szárny, szárnyparancsnok, 1929. IV. 1. - 1930. VII. 15.: szombathelyi III. csendőrkerületi parancsnokság, őrsparancsnokképző iskola (Szombathely), oktatótiszt, 1930. VII. 15. (VIII. 1-én vonult be) - 1931. VIII. 15.: pécsi IV.

csendőrkerületi parancsnokság, beosztott tiszt, 1931. VIII. 15. - 1932. IX. 1.: budapesti I. csendőrkerület, létszámfeletti, 1932. IX. 1. - ?: m. kir. csendőr nyomozó parancsnoksághoz beosztva, 1934. II. 1. - 1938. VIII. 1.: „m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokság", beosztott tiszt, 1938. VIII. 1. - 1940. II. 1.: m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokság, parancsnok-helyettes, *1940. II. 1. - 1943. II. 1.: m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokság, majd „m. kir. csendőrség központi nyomozó parancsnoksága", parancsnok.* 1943. X. 1.: nyugállomány.

Kitüntetései: Magyar Érdemrend tisztikeresztje (1943), Magyar Érdemrend lovagkeresztje (1940), Katonai Érdemkereszt III. osztálya hadidíszítménnyel, kardokkal, Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon, kardokkal, Kormányzói Dicsérő Elismerés Magyar Koronás Bronzérme, szalagján a hadiszalagos, kardokkal ékesített Ezüst Katonai Érdemérem kisebbített alakjával, Kormányzói Dicsérő Elismerés Magyar Koronás Bronzérme, Károly Csapatkereszt, Sebesültek Érme, szalagján egy sávval, Nemzetvédelmi Kereszt (1942), Háborús Emlékérem kardokkal és sisakkal, Tiszti Katonai Szolgálati Jel III. osztálya, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem, osztrák Háborús Emlékérem kardokkal, bolgár Háborús Emlékérem, Nagy honvéd sportügyességi jelvény (1943).

Vitéz: 1934. VI. 3. (V. 24. [?])

Családi állapota: nős, MAJÁN Ilona (*Békéscsaba, 1902. II. 25.)

Gyermeke: Frigyes (*Budapest, 1925. I. 28.)

Egyéb: vitéz RIDEGH Rajmond - OLCHÁRY-MILVIUS Attila: Bűnügyi nyomozástan I–II. Hornyánszky Viktor R.–T. nyomdája, Budapest, é. n. [193?]; RIDEGH Rajmond: Közúti közlekedési balesetek nyomozása. Budapest, 1934.

SELLYEY (1932. X. 26-ig SCHRÉDL) Vilmos, vitéz, ezredes (Gyalogság).

(Bogdása [Baranyasellye?], Baranya vármegye, 1890. június 12. – Bajorország, NSzK, 1951. IV. 14.)

Apja: SCHRÉDL Károly, csendőr járásőrmester.

Anyja: SZVOBODA Jusztinia.

Vallása: római katolikus.

Iskolái, végzettsége: gimnázium 1–4. osztály, Honvéd hadapródiskola 1–3. évfolyam (1906–1909) Pécs, Ludovika Akadémia 1–3. évfolyam (1909–1902), Csendőrtiszti tanfolyam (1921–1922).

Nyelvismerete: német (Nem megfelelő).

Rendfokozatai: Hadnagy: 1912. VIII. 18. (1912. IX. 1-jei rang), Főhadnagy: 1914. VIII. 1., Százados: 1917. XI. 1. (138. rangszám) /Csendőrként 1920. IX. 1., 2. rangszám/ Őrnagy: 1930. V. 1. (2. rangszám), Alezredes. 1936. V. 1. (2. rangszám), Ezredes: 1940. IX. 1. (1. rangszám).

Beosztásai: 1912. VIII. 18. – ?: m. kir. 18. honvéd gyalogezred, beosztott tiszt, századparancsnok, 1919. X. 1.: belépett a Nemzeti Hadseregbe, 1921. VI. 15. - 1922.: csendőrtiszti tanfolyam hallgató, ? - 1924. V. 15.: budapesti csendőrkerület, biai járási csendőrparancsnok, 1924. V. 15. - 1933. III. 15.: budapesti I. csendőrkerületi parancsnokság, fogalmazótiszt (előadótiszt), 1933. III. 15. - 1934. II. 1.: m. kir csendérség nyomozóosztály parancsnokság, beosztott tiszt, 1934. II. 1. - 1935. XII. 15.: m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokság, parancsnok-helyettes, 1935. XII. 15. - 1940. II. 1.: m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokság, parancsnok, 1940. II. 1. - 1941. VII. 1.: Honvédelmi

Minisztérium 20. osztály, osztályvezető-helyettes, *1941. VII. 01. - 1942. IV. 20.: szegedi V. csendőrkerület, kerületi parancsnok, 1942. IV. 20. - 1944: székesfehérvári II. csendőrkerület, kerületi parancsnok.*

Kitüntetései: Magyar Érdemrend tisztikeresztje (1936), Katonai Érdemkereszt III. osztálya hadidíszítménnyel, kardokkal (1916), Ezüst Katonai Érdemérem hadiszalagon, kardokkal (1915), Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon, kardokkal (1915), Kormányzói Dicsérő Elismerés Magyar Koronás Bronzérme, szalagján a Ferenc József Rend hadiszalagos lovagkeresztjének kisebbített alakjával (1929/1930), Kormányzói Dicsérő Elismerés Magyar Koronás Bronzérme, Károly Csapatkereszt, Sebesültek Érme, szalagján két sávval, Háborús Emlékérem kardokkal és sisakkal, Tiszti Katonai Szolgálati Jel II. osztálya, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem, osztrák Háborús Emlékérem kardokkal, bolgár Háborús Emlékérem.

Vitéz: 1935. XII. 4.

Családi állapota: nős, FALUDY Erzsébet (New York, USA, 1907. – Doyleston, Pennsylvania, USA, 1987. III. 27.)

Gyermekei: Vilmos (1943 –), Erzsébet (1947 –), egy leány és egy örökbefogadott másik gyermek: László (1941 –).

Temetése, sírja: nincs adat

TIHANYI Ferenc, őrnagy (Gyalogság).

(Nagyvárad, Bihar vármegye 1884. III. 4. –Piliscsaba, Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye, 1960. IX. 14.)

Apja: TIHANYI János

Anyja: GRAHOF(F)ER Ida.

Vallása: római katolikus.

Iskolái, végzettsége: nincs adat

Nyelvismerete: német (?).

Rendfokozatai: Hadapród: 1908. V. 01. (3. rangszám), Hadapród-tiszthelyettes: 1908. 10. 16., Hadnagy: 1912. 05. 1. (3. rangszám), Főhadnagy: 1915. III. 1. (4. rangszám), Százados: 1918. XI. 1. (3. rangszám) /később 1917. IX. 1-re javítva/ Őrnagy: 1927. XI. 1 (6. rangszám).

Beosztásai: 1905. X. 01. – 1906. IX. 30.: cs. és ki.r 28. tábori vadászzászlóalj, egyévi önkéntes, 1907. XI. 1. – 1908. V. 2.: próbaszolgálat a m. kir. csendőrségnél, 1908. V. 2. – 1909. XI. I.: IV. csendőrkerület állományában, 1909. XI. 1. - 1910. V. 1.: V. csendőrkerület állományában, 1910. V. 1. - ?: VIII. csendőrkerület állományában, 1911. 02. 16. - ?: VII. csendőrkerület, gyergyószentmikkósi szakasz, ideiglenes szakaszparancsnok, ? - 1918. XI.: II. csendőrkerület, orsovai szakasz, szakaszparancsnok, ? – 1920. III. 1.: ?, 1920. III. 1. – ?: a szegedi csendőrkerület, kerületi parancsnok-helyettes mellé „ügyésztiszti minőségben" beosztva, 1924. VII. 1. - 1928. VIII. 1.: tartósan vezényelve a m. kir. csendőrség állandó tanulmányi bizottságához, *1928. VIII. 1. - 1931. IV. 1.: m. kir. csendőrség nyomozóosztály-parancsnokság, osztályparancsnok,* 1931. IV. 1. - ?: budapesti I. csendőrkerületi

parancsnokságnál, létszám felett, 1931. IX. 1.: nyugállomány.

Kitüntetései: Ezüst Katonai Érdemérem hadiszalagon, kardokkal, Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon, kardokkal, Kormányzói Dicsérő Elismerés Magyar Koronás Bronzérme (1930), Tiszti Katonai Szolgálati Jel III. osztálya, Katonai Jubileumi Kereszt (1908).

Családi állapota: nős, felesége Glasius Piroska.

Temetése, sírja: 1960. IX. 16-án, Piliscsabai köztemető.

Egyéb: 1951 júniusában kitelepítve Budapestről.

Az életrajzok először megjelentek :

SZAKÁLY Sándor:
Akik a magyar királyi Csendőrséget 1919 és 1945 között vezették. Történelmi - statisztikai áttekintés a magyar királyi csendőrség felső vezetőiről.
Budapest, 2013, Magyar Napló. 301 p.
HU-ISBN 978 963 99 6127 2.

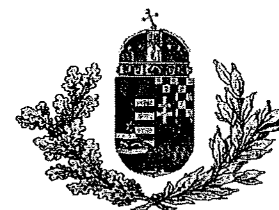

Cs—18.

UTASÍTÁS

A MAGYAR KIRÁLYI CSENDŐR - JÁRÁSŐRMESTEREK

SZÁMÁRA

BUDAPEST,
ORSZÁGOS KÖZPONTI KÖZSÉGI NYOMDA RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG
VI., VÁCZI – KÖRÚT 61. SZÁM
1903

ELSŐ FEJEZET.

Szervezeti határozványok.

1. §.

A csendőr-járásőrmesterek szolgálati állása és elnevezése.

A csendőr-járásőrmesterek csendőrségi szolgálati esküvel kötelezett „rangosztályba nem sorolt havidíjasok", mint ilyenek a „Törzsőrmester" elé sorolnak. („Szolgálati Szabályzat a m. kir. honvédség számára" I. rész, 1. melléklet, G. csoport.).

A csendőr-járásőrmesterek a csendőr-törzsőrmesterekkel egy összetes állományt képeznek.

A külső (közbiztonsági) szolgálatra alkalmazott csendőr-járásőrmesterek közvetlen katonai *elöljárói* a nekik alárendelt csendőr-őrsöknek, melyek együttvéve egy *„csendőr járást"* képeznek.

Ennek hivatalos czíme : *„N — i csendőrjárásparancsnokság".*

2. §.

A csendőr-járásőrmesterek állomáshelyei.

A külső szolgálatra alkalmazott csendőr-járásőrmesterek *elvileg* a csendőr szakaszparancsnokságok, valamint a közigazgatási járások székhelyein állomásoznak és egyúttal parancsnokai az ott levő őrsöknek is.

Oly közigazgatási járásokban, ahol kivételesen a főszolgabírói hivatal székhelyén csendőr-őrs nincsen a csendőr járásparancsnokságot a járás székhelyhez legközelebb fekvő csendőr-őrs parancsnoka vezeti.

Azon csendőr-járásparancsnokságokhoz, melyekhez csak egy vagy két őrs tartozik, a körülményekhez képest

a csendőr járásparancsnokságot a járás székhelyhez legközelebb fekvő csendőr-őrs parancsnoka vezeti.

Azon csendőr-járásparancsnokságokhoz, melyekhez csak egy vagy két őrs tartozik, a körülményekhez képest a szomszédos járások területén elhelyezett őrsök közül egy vagy legfeljebb két őrs beosztható.

A csendőr-járásőrmesterek állomáshelyeit a csendőrkerületi parancsnokok javaslata alapján, a belügyminister állapítja meg.

A csendőrkerületek törzséhez belső szolgálatra beosztott csendőr-járásőrmesterek a csendőrkerületi parancsnok rendelkezése szerint alkalmaztatnak.

3. §.

A csendőr-járásőrmesterek rendszeresített állománya.

A csendőr-járásőrmesterek állománya a honvédelmi minister által — a belügyministerrel egyetértőleg — időnkint a szükséghez képest állapíttatik meg.

4. §.

Állomány kiegészítés.

Csendőr-járásőrmesterré való kinevezés.

1. Csendőr-járásőrmesterekké csak azon csendőr-őrmesterek nevezhetők ki, akik mint csendőr-járásőrmester-jelöltek jelöltek csendőr-járásparancsnoksági teendőket egy évig kifogástalanul önállóan végeztek.

Az ezen idő alatt alkalmatlanoknak talált őrmesterek előbbi viszonyukba visszahelyezendők.

A kinevezés még azon feltételhez is van kötve, hogy az illetők sajátkezűleg kiállított „Térítvény"-nyel kötelezik magukat arra, hogy csendőr-járásőrmesterré leendő

kineveztetésük esetében ezen rendfokozatban legalább öt évét ténylegesen szolgálnak.

2. A kinevezésre sorba jutó csendőr-járásőrmesterjelöltekről a honvédelmi minister a csendőrkerületi parancsnokságoktól esetről-esetre az 1. számú melléklet mintája szerinti beadványt követeli be.

A kinevezés — a belügyminister hozzájárulásával — a honvédelmi minister által történik és a „Rendeleti Közlönyében" közzétététik.

A kinevezettek a honvédelmi minister által a 2. számú melléklet mintája szerinti „Kinevezési okirat"-tal lát-tatnak el.

5. §.

A csendőr-járásőrmesterjelöltek nyilvántartása. Csendőr-járásőrmesterek áthelyezése.

1. A csendőr-járásőrmesterjelöltek a honvédelmi ministeriumban tartatnak nyilván és a beálló üresedésekhez képest a 4. §. 2. pontja értelmében léptettetnek elő.

2. A csendőr-járásőrmestereknek áthelyezését a kerületi parancsnokság javaslata alapján, a belügyministerrel egyetértőleg, a honvédelmi minister rendeli el.

6. §.

Illeték. Öltözet. Fegyverzet és felszerelés. *)

1. A csendőr-járásőrmesterek illetékei a „Csendőrségi illeték szabályzat"-ban vannak megállapítva..

2. A csendőr-járásőrmesterek öltözete és kitüntetése ugyanolyan, mint a csendőr-törzsőrmestereké, azzal a különbséggel, hogy a hajtókák és a szegélyek világos buzér posztóból valók.

*) Lásd Rendeleti Közlöny a m. kir. honvédség számára. Szabályrendeletek 1903. évi 16. sz.

3. A fegyverzet és felszerelés ugyanolyan, mint a többi csendőr-altiszté, azon különbséggel, hogy a csendőr-járásőrmesterek gyalogsági tiszti kardot viselnek, melynek hüvelyén azonban a szuronynak a kardhoz való megerősíthetése végett, külső hordkamó is van alkalmazva.

Hogy a kard gyalog teljesítendő szolgálat alkalmával a járást ne akadályozza, a kardkötőszíj karikába egy vékony aczélláncz erősítendő, melynek alsó végén egy hordkamó van, melybe menetközben a kard, a kardhüvely felső karikájánál fogva beakasztatik.

A gyalog csendőr-járásőrmester fegyverzetéhez még egy csendőrségi forgópisztoly is tartozik.

Szolgálat teljesítése alkalmával a két lőfegyver közül vagy csak a karabély, vagy pedig csak a forgópisztoly viendő el, előbbi csak akkor, ha azt az egyöntetűség vagy a csendőr-járásőrmester személyes biztonsága megköveteli.

7. §.

Anyakönyvi lapok vezetése; minősítvényi táblázatok szerkesztése.

1. A csendőr-járásőrmesterek anyakönyvi lapjainak vezetésére mérvadó határozványok, a csendőrség állományához tartozó személyek anyakönyvi lapjának vezetésére nézve érvényben álló utasításokban foglalvák.

2. A minősítvényi táblázatok szerkesztésére és véleményezésére vonatkozólag a csendőrségnél őrmestertől lefelé (hadapródok kivételével) a legénységi állományhoz tartozó személyek minősítvényi táblázatainak szerkesztésére vonatkozó szabályok érvényesek.

A minősítvényi táblázatok szerkesztésére és véleményezésére hivatott egyének a 3. sz. mellékletből vehetők ki.

8. §.

Alárendeltség.

A fegyelmi és büntető bírósági jog alkalmazása.

1. A csendőr-járásőrmesterek szolgálatilag és katonailag közvetlenül a felettük álló tiszti elöljárónak vannak alárendelve.

2. A csendőr-járásőrmesterekkel, szemben a szolgálati szabályzat I. rész 657. pontjának *b)* betűje alatt felsorolt *fegyelmi fenyítések* a következő eltérésekkel alkalmazhatók:

a) a rendi fenyítések csak táborban, vagy laktanyában való elhelyezés esetén szabhatók ki;

b) a csendőr-járásőrmesterek fegyelmi úton le nem fokozhatok, hanem a megintési jegyzőkönyv alapján rendfokozatukból és a csendőrségből elbocsátandók.

Ennek foganatosítása végett a szolgálati szabályzat I. rész 658. pontjában körülírt eljárás ellenük akként alkalmazandó, hogy ha jegyzőkönyvileg történt megintésük sikertelen maradt, a szabályzat értelmében felszerelt jelentés, elhatározás végett a honvédelmi ministerhez felterjesztendő.

c) szobafogsággal fenyített csendőr-járásőrmesterre a legalsóbb rang és zsoldosztályú illetékre való szorítás nem alkalmazható.

3. Ha csendőr-járásőrmesterek *büntető bíróságilag* oly bűntett vagy vétség miatt ítéltetnek el, mely az altiszt lefokozását vonja maga után, az ítéletben nem lefokozá-

suk, hanem rendfokozatukból és a csendőrségből való elbocsátásuk mondandó ki.

A rendfokozatból és csendőrségből való elbocsátásban (2. és 3. pont) az illető által a csendőrségbe való belépés előtt a közös hadseregben vagy a honvédségben esetleg viselt rendfokozatnak elvesztése is benfoglaltatik.

9. §.

Nősülés.

A csendőr-járásőrmesterek nősülésére nézve a m. kir. honvédség és csendőrség részére fennálló *„Nősülési szabályzat”* (1887. évi 34. számú Rendeleti Közlöny) és a csendőrségi szervezeti utasítás 43. §-a mérvadó.

10. §.

Szabadságolás.

A csendőr-járásőrmesterek szabadságolására nézve az A—42 jelzetű *„Szabadságolási szabály a m. kir. honvédségnél és csendőrségnél havidíj élvezetében álló tényleges állományú személyek részére”* (Rendeleti Közlöny 1895. évi 5. szám) mérvadó.

Az illetők mint „rangosztályba nem sorolt havidíjasok” szabadságolásuk esetén a legénységi egyének számára meghatározott *„Szabadságolási igazolvány”*-nyal látandók ugyan el, de a „Szabadságolási szabály” 2. §. c) pontjában körülírt esetekben az *„Illetékes szabályzat”*-ban meghatározott szabadságolási díjat épp úgy tartoznak fizetni mint a rangosztályba sorolt havidíjasok.

11. §.
Felülvizsgáltatás. Nyugállományba helyezés.

A csendőr-járásőrmesterek felülvizsgáltatására nézve a m. kir. honvédség havidíjas egyéneinek felülvizsgáltatásáról szóló A—10. jelzésű „Szabály", ellátási — ellátási igényeikre nézve pedig — úgy önmagukat mint családjaikat illetőleg is — a m. kir. csendőrség nyugdíjigényeiről szóló törvények mérvadók.

12. §.
Kötelező áthelyezés más csapattesthez. Kilépés. Elbocsátás.

1. Az 5 évi szolgálati kötelezettség leteltével (lásd 4. §. 1. pont 3. bek.) a csendőr-járásőrmesterek — úgy mint a csendőr altisztek — egy-egy további év tartamára a csendőrségben való megmaradásra magukat évről-évre kötelezhetik.

2. Ha azonban tovább szolgálni nem óhajtanak, akkor:

a) a mar nem védköteles, továbbá a szolgálati kötelezettségnek már eleget tett, de még népfelkelési kötelezettség alatt álló csendőr-járásőrmesterek a csendőrség kötelékéből a népfelkelési kötelezettség fenntartása mellett, ha pedig ennek eleget tettek, anélkül elbocsátandók;

b) a még szolgálatkötelesek és pedig:

1. A közöshadseregbeli kötelezettség alatt állók, mint őrmesterek csapattestük tartalékába visszahelyezendők.

2. A közöshadseregbeli szolgálati kötelezettségűknek már eleget tett, de még honvédségi szolgálati kötelezettségben állók, ugyancsak mint őrmesterek helyezendők át az illetőségüknek megfelelő honvéd csapattest tartalékába.

Mindezen esetekben az illetők a csendőrségi ellátási igényüket elvesztik.

A fenti állomány változásokat a honvédelmi minister rendeli el és az a) pontban említettek közül azok számára, kik népfelkelési kötelezettség alatt már nem állanak, a 4. szám alatt mellékelt minta szerinti *„Kilépti bizonyítványt"* is kiállítja.

A *b)* alatti esetekben, valamint az *a)* alatt említettek közül azok, kik még népfelkelési kötelezettség alatt állanak, a tartalékba való áthelyezés, illetve az elbocsátás alkalmával, a többi legénységhez hasonlóan, „katonai"- vagy „honvéd"-, illetve „népfelkelési igazolványi könyv"-vel látandók el.

3. A csendőrség kötelékéből saját kérelmükre kilépett csendőr-járásőrmestereknek a csendőrségbe való újbóli felvétele a honvédelmi ministernek van fenntartva. Az újbóli felvétel a kinevezési okiratra feljegyzendő.

4. A hadtörvényszéki ítélet folytán, valamint a megintési jegyzőkönyv alapján rendfokozatukból és a csendőrségből elbocsátott, már nem védköteles csendőr-járásőr-mesterek fogyatékba hozandók és a csendőr-kerületi parancsnokság által az 5. számú minta szerint kiállítandó.

„Elbocsátási igazolvány"-nyal ellátandók a még védkötelesekkel pedig ép úgy járandó el, mint a hadtörvényszéki ítélet folytán elbocsátott, illetőleg lefokozott még védköteles csendőr-altisztekkel. A csendőr-járásőrmesteri kinevezési okirat ily esetekben az illetőtől elveendő és a bűnperiratokhoz csatolandó.

MÁSODIK FEJEZET.

A csendőr-járásőrmesterek álláskötelmei és hatásköre.

13. §.

Hogy a csendőr-járásőrmester fontos és felelősségteljes szolgálatát helyesen betölthesse, szükséges, hogy az egész csendőrségi szolgálatot alaposan ismerje, magát folyton tovább képezze és úgy szolgálatban, mint azon kívül alárendeltjeinek és a lakosságnak minden tekintetben mintaképül szolgáljon.

14. §.

A csendőr-járásőrmester hasznavehetőségének, megbízhatóság, körültekintés és erély, biztos, — de tapintatos föllépés szolgálatban és azonkívül, megfelelő szellemi és oktatási képesség, erkölcsös életmód képezi alapját.

A csendőr-járásőrmester sohase tévessze szem: hogy katona. Ennélfogva katonai feszes magatartásra úgy gyalog, mint lóháton, valamint a külső megjelenése, a tiszta és csinos öltözködésre, fellépésre, beszédmodorra, nagy súly fektetendő.

15. §.

Szigorúan tilos neki bárkitől bármiféle a ételt, italt, stb. ingyen elfogadni és felelős azért is, hogy családtagjai az ő alárendeltjeitől vagy azoknak hozzátartozóitól semmiféle kedvezményt, ajándékot, ételt vagy italt el ne fogadjanak, még kevésbé, hogy ilyeneket tőlük követeljenek.

16. §.

A csendőr-járásőrmester alárendeltjeinek szellemi és testi képességeit, továbbá jellem-tulajdonságait tanulja megismerni, hogy őket ezek szerint megítélhesse és velük helyesen bánhasson.

17. §.

A csendőr-járásőrmester tartsa szem előtt, hogy ő alárendeltjeinek közvetlen vezetője és tanácsadója.

Ha tehát alárendeltjei hozzá akár szolgálati, akár pedig magánügyekben felvilágosításért vagy tanácsért fordulnak, kérdéseikre adja meg nekik készségesen tőle telhetőleg a helyes választ.

Azon csendőr-járásőrmester, aki alárendeltjeit jó tanáccsal és felvilágosítással nem látja el, azon egészen jogos megítélésnek teszi ki magát, hogy a szolgálati ügyekben hozzá intézett kérdésekre a szabályok hiányos ismerete miatt nem tud válaszolni, a mi csak a tekintély aláásására vezet.

18. §.

A csendőr-járásőrmesternek kötelessége alárendeltjeiben az istenfélelmet, az erkölcsösséget, a jó magaviseletet, a közszellemet, a bajtársiasságot és a kötelességérzetet fejleszteni és ezen tulajdonságokat ápolni alárendeltjeit tehát fegyelmezett csendőrökké nevelni.

Alárendeltjei irányában igazságos és a szükséges szigor mellett jó indulatú és méltányos legyen.

Szigorúan tilos kicsinyes beavatkozásokkal vagy felesleges hibák miatti utólagos üldözéssel, alárendeltjeit keseríteni vagy ezek szolgálati kedvét csobítani.

A csendőr-járásőrmester igyekezzék alárendeltjeinek jó és rossz tulajdonságait megismerni, hogy ezek szerint a jó tulajdonságokat ápolja, a rosszaktól pedig méltányos bánásmóddal, tanáccsal, jó akaró oktatás és fegyelmeztetéssel őket leszoktassa.

19. §.

Csak ha alárendeltjeinek bizalmát bírja, lehet azoknak jó tanácsadója és vezetője.

20. §.

A közigazgatási hatóság székhelyén levő csendőr-járásőrmester a járási hatóság első tisztviselőjénél, vagy távollétében helyettesénél, rendszerint csak a szűkséghez képest és pedig az illető tisztviselő által megállapítandó időközökben megjelenni tartozik, hogy a csendőr-járásparancsnokság közbiztonsági viszonyairól neki jelentést tegyen és netáni felhívásait átvegye.

21. §.

A csendőr-járásőrmester járásának minden viszonyait alaposan ismerje és a közbiztonságot érintő minden eseményről tudomással bírjon.

Ő ellenőrzi elsősorban alárendelt őrseinek a működését, tevékenységét, közbiztonságra vonatkozólag tett intézkedéseit és járása területén a közbiztonság jó állapotáért, valamint a szolgálatnak a fennálló szabályok, utasítások és rendeletek értelmében való helyes és pontos kezeléséért felelős.

22. §.

A csendőr-járásőrmester különösen oda hasson, hogy a nyomozó szolgálat alárendeltjei által a csendőrségi utasításban előirt szabályok szigorú betartása mellett teljesíttessék.

Kötelessége tehát alárendeltjeit minden alkalommal, különösen pedig az őrs szemléknél, a nyomozó szolgálat minden részébe a szabályok szellemében gyakorlatilag bevezetni, oktatni és e tekintetben maga részéről is a legjobb példát adni, egyszóval minden igyekezetével oda kell törekednie, hogy a közbiztonsági szolgálatnak e fontos részét alárendeltjei teljesen ismerjék, a szabályokat helyesen alkalmazzák és eredményesen működjenek.

Az ez irányban bármely alkalommal szerzett tapasztalatait, a legénység oktatására használja fel, a gyakorlati közbiztonsági szolgálatban netán előfordult hiányosságokat szabálytalan vagy jogtalan eljárást magyarázza meg és a legénységet oktassa ki, hogy azok miképp volnának elkerülhetők; a helyes, eredményes nyomozásokat pedig, mint követendő példákat állítsa a legénység elé.

23. §.

Parancsok, utasítások, figyelmeztetések és kioktatások röviden, velősen, kételyt és félreértést kizáró módon és oly modorban adandók, hogy azok az alárendeltek önérzetét ne sértsék.

Kisebb mulasztások vagy nem rossz akaratból eredő csekélyebb hibák oktatással, figyelmeztetéssel vagy dorgálással intézendők el, ilyenekért tehát fenyíteni nem szabad.

Idegenek előtt oktatásokat, figyelmeztetéseket és dorgálásokat soha sem szabadt adni.

A tekintély megóvása és emelése szempontjából idősebb csendőrnek fiatalabbak előtt való megdorgálása lehetőleg kerülendő, ennek rendszerint csak a kihallga-

tásnál az őrsparancsnok, esetleg helyettese előtt, vagy ha az nem volna jelen, négyszem között kell történnie.

Ugyanez áll az altisztekre nézve, kik alárendeltek, vagy rangban fiatalabbak előtt, soha meg nem dorgálhatók.

A csendőr-járásőrmester tehát fegyelmi fenyítő jogával csak akkor éljen, ha sem jóakaró figyelmeztetés, sem oktatás vagy dorgálás már nem használt.

24. §.

A csendőr-járásőrmester tehát az alárendelt altisztek és csendőrök fegyelme és katonai rendtartása fölött szigorúan őrködni köteles. Ő a kikülönített altiszt fenyítő jogával (Szolg. szab. I. Rész. 664. pont) van felruházva.

A csendőr-járásőrmester által kiszabott büntetések esetről-esetre a szakaszparancsnoknak bejelentendők, aki azokat a büntetési lapokba bejegyzi; a szárny székhelyén lévő szakaszparancsnok az ily jelentéseket szalag alatt a szárnyparancsnokságnak felterjeszti, míg a külszakaszparancsnok a jelentéseket a havi büntetési jegyzőkönyvben megőrzi és a havi büntetési jegyzőkönyvi kivonattal együtt terjeszti fel a szárnyparancsnokságnak, mely azokat betekintés és a büntetési jegyzőkönyvbe történt bevezetés; után, a szakaszparancsnokságoknak ismét visszaküldi.

25. §.

A csendőr-járásőrmester a fegyelem kezelésében elöljáró szakaszparancsnokát a legnagyobb odaadással támogatni köteles.

Tartsa szigorúan szem előtt azt az Igazságot, hogy sok fenyítés sem a csapatnak, sem pedig a parancsnoknak diszére nem válik.

Minden erejéből tehát oda törekedjék, hogy alárendeltjeit jóakaró bánásmóddal, figyelmeztetésekkel, oktatásokkal és különösen a maga részéről tanúsított legjobb példaadással a kihágás elkövetésétől megóvja és ezen eljárása által a fegyelmet alosztályában mindig a lehető legjobb karban tartsa.

26. §.

Elvül tekintendő, hogy minden a csendőrségi szolgálat kezelésével összefüggő fontosabb ügyet a szakaszparancsnoknak kell kivizsgálnia,

A csendőr-járásőrmester azonban köteles, ha a járás területén nagyobb mérvű fegyelmi zavarok fordulnak elő vagy egyes alárendeltjei által elkövetett, súlyosabb természetű büntetendő cselekmény miatt nála panasz vagy feljelentés tétetik, illetve ilyenekről más utón szerez tudomást, az esetnek a legrövidebb utón — esetleg táviratilag vagy telefon útján — a szakaszparancsnoknak való bejelentése után, a helyszínére sietni s mindaddig, míg a szakaszparancsnok ott meg nem jelenik, a rend helyreállítására és a bűnnyomok és bizonyítékok biztosítására szükséges intézkedéseket megtenni.

Ugyan így jár el a járásőrmester fegyverhasználatok alkalmával is.

27. §

Ha a járásőrmester alárendelt csendőr által elkövetett kisebb büntetendő cselekményekről, vagy kihágásokról, úgyszintén alárendeltjeit érintő és a szolgálattal össze-

függő *kevésbé fontos eseményekről* értesítést nyer, erről szakaszparancsnokának azonnal — esetleg táviratilag vagy távbeszélő útján — jelentést tesz és aszerint, amint az esetnek *azonnali* vagy alkalmilag leendő kivizsgálása rendeltetett el, azonnal vagy alkalmilag a helyszínén a tényálladékot megállapítja s ott a szükséges intézkedéseket megteszi, eljárásáról pedig a csendőr-szakaszparancsnokának jelentést tesz.

Ugyanazon, valamint az előző §-ban említett esetekben a szakasz székhelyén lévő csendőr-járásőrmester az állomáshelyén levő csendőr-tiszt utasítása szerint jár el.

HARMADIK FEJEZET.

A külső szolgálatra alkalmazott csendőr-járásőrmesterek szolgálati teendői.

28. §.

A külső szolgálatra alkalmazott csendőr-járásőrmesterek szolgálata:

A) a külső szolgálatra;

B) a nyomozó cselekmények irányítására, illetve teljesítésére;

C) a saját őrsének vezetésére;

D) az irodai tevékenységére;

E) az őrszemlékre oszlik fel.

29. §.

A) A csendőr-járásőrmester külső szolgálata a következő:

1. Saját őrsének járőreit a szükséghez képest időközönkint ellenőrizni tartozik. A rendes ellenőrzések a járási-őrsön az oda beosztott helyettese által teljesítendők.

Szolgálati utazásai közben külőrsei egyes járőreit időközönkint ellenőrzi, illetve meggyőződik arról, hogy külőrseinek legénysége a gyakorlati szolgálatot mikép teljesíti és szolgálatban magukat hogy viselik.

2. A csendőr-járásőrmesternek járásának minden községében egy év leforgása alatt, legalább egyszer meg kell fordulnia; oly helyeken pedig, ahol iparvállalatok vannak, vagy egyébként sok munkás dolgozik gyakrabban is köteles megjelenni.

Ezen helyeknek, valamint a községeknek meglátogatására a legalkalmasabbak a szolgálati utazások, tehát őr-

szemlék, kivizsgálások vagy egyéb kirendelések, ellenőrzések stb. Máskülönben azonban a csendőr-járásőrmester belátására van bízva, hogy e helyeken, illetve községekben mikor forduljon meg, *de ily látogatások mindig csak szolgálati jellegűek lehetnek.*

Valahányszor a csendőr-járásőrmester egy, az állomáson kívül fekvő községben, vagy az előbb említett helyeken szolgálatilag megjelenik, mindannyiszor a község 1 elöljáróságával, nemkülönben értelmes és megbízható egyénekkel, oly helyeken pedig, ahol munkások dolgoznak a munkaadóval, a munkások vezetőivel és a munkások közül is egyesekkel érintkezésbe lépjen, tőlük a közbiztonságra vonatkozó adatokat szerezze be és *tapintatos módon* a csendőrök szolgálati működéséről és magaviseletéről is győződjék meg.

3. Ha járásában a közbiztonság súlyos természetű bűncselekmények (p. o. rablógyilkosság, rablás, nagyobb-szabású, legalább 4 000 korona értéken felüli lopások, gyújtogatás, hivatalos helyiségekben történt betörések és egyáltalában közfeltűnést keltő közbiztonsági zavarok, fegyveres csavargók megjelenése) vagy veszélyes jellegű politikai és társadalmi (szociális) mozgalmak, lázadás vagy zendülés stb. által megzavartatnék vagy veszélyeztetnék, úgyszintén nagyobb kárral járó elemi csapások: tűzvész, vízáradás, valamint feltűnést keltő balesetek és szerencsetlenségek előfordulta esetén, azonnal a helyszínére sietni s ott a törvényes rend helyreállítása, a veszély elhárítása, a segély megadása céljából a szükséges intézkedéseket — esetleg a kirendelt hatósági közeggel egyetértőleg és annak utasítása szerint — megtenni tartozik. Ha pedig a közbiztonság helyzete valamely őrs megerősítését tenné szükségessé, azt a saját járása területén elhelyezett őrsök létszámából azonnal elrendelni, erről elöljáró szakasz-parancsnokának haladéktalanul jelentést tenni, amennyiben pedig ily megerősítés a saját őrseinek létszámából egészben vagy részben elégséges nem volna, a szükséges intézkedés megtétele végett azonnal elöljáró szakaszparancsnokságához fordulni köteles.

Összpontosítás esetén, ha a szakaszparancsnok vagy más csendőrtiszt a helyszínére nem érkezett volna, a kirendelt csendőrlegénység felett a vezényletet ő veszi át és az eseményt még a helyszínéről és pedig ott, ahol az lehetséges, távbeszélő útján vagy táviratilag, máskülönben röviden írásbelileg úgy elöljáró szakaszparancsnokságának, mint a szolgabírói hivatalnak bejelenti; bevonulása után pedig a szakaszparancsnokságnak részletes írásbeli az állomáson lévő közigazgatási hatóságnak azonban az esetről csak szóbelileg jelentést tesz.

A szakasz állomásán lévő csendőr járásőrmester az ily jelentéseket a szakaszparancsnoknak szintén szóbelileg teszi meg.

Ha a körülmények folytán a csendőr-járásőrmesternek a helyszínén való tartózkodása többé nem szükséges úgy állomáshelyére vonuljon be ez esetben az összpontosítás tartama alatt a kirendelt legénységet időközönkint ellenőrizni tartozik.

30. §.

B) A csendőr-járásőrmester a járásban előfordult bűncselekményeknek helyes nyomozása és a nyomozás közben foganatosítandó teendők helyes keresztülvitele érdekében, az állomásán vagy annak közelében levő, — a csendőrségi szolgálati utasítás 91. §-ában megjelölt — igazságügyi hatóságokkal és ha a nyomozást a járási rendőrhatóság vezeti

(Csendőrségi szolgálati utasítás 93. §.) úgy ezen hatósággal is szoros szóbeli érintkezésben álljon.

Amint a járásparancsnok egy nagyobb bűncselekményről ez utón vagy bármiképpen tudomást szerez, haladéktalanul az állomáson lévő és az előbbi §-ban említett illetékes hatósághoz siet és ezzel a nyomozás érdekében szóbeli érintkezésbe lép. Ezen hatóságtól nyert minden útbaigazítást, tanácsot, figyelmeztetést vagy felhívást az illető nyomozó csendörökkel, a legrövidebb utón és haladéktalanul közli és gondoskodik arról, hogy a nyomozás további folyamára netán szükséges hatósági intézkedésre, esetről-esetre, a nyomozó csendöröknek késedelem nélkül tudomására jussanak. A járása területén előfordult bűncselekmények nyomozására vonatkozólag köteles tehát a csendőr-járásőrmester a nyomozás helyes irányáról magának meggyőződést szerezni, a járőröket — nyomozás közben a szükséghez képest felkeresve — oktatni és buzdítani és ezáltal alárendeltjeit eredményhez segíteni.

Elvül szolgáljon, hogy a járásőrmester maga csak nagyszabású és közfeltűnést keltő bonyolultabb bűncselekmények nyomozását vezesse.

31. §.

C) A csendőr-járásőrmester egyúttal az állomásán levő csendőr-őrs parancsnoka; ezen őrs vezetésére vonatkozólag tehát reá nézve mindazon szabályok mérvadók, melyek egy őrsparancsnokra érvényesek (Csendőrségi szolg. utasítás 164—178. §.), azon kivétellel azonban, hogy saját őrsének területén, az őrsparancsnok által teljesítendő külszolgálatok közül csakis a 29. §. 1.) alatt előirt ellenőrzéseket teljesiti. Más külszolgálatot, hogy

fontos és széles körű egyéb szolgálatait fennakadás nélkül elvégezhesse, nem teljesít.

32. §.

D) A csendőr-járásőrmester irodái tevékenysége ké részre oszlik és pedig:

1. a saját őrsirodájának és
2. a járásparancsnokság irodájának vezetésére.

1-hez. saját őrsirodájának vezetése tekintetéiben a járásparancsnoknak mindazon szabályokat, amelyek egy őrsiroda vezetésére vonatkoznak, ép úgy be kell tartania, mint minden őrsparancsnoknak Ott azonban, hol egy másodaltiszt, vagy megfelelő helyettese áll rendelkezésre, az őrsirodát a csendőr-járásőrmester felügyelete és felelőssége mellett, helyettese vezesse.

2-ikhoz. A csendőr-járásparancsnokság irodájának vezetésére vonatkozólag a következők szolgáljanak irányadóul:

a) Az írásbeli teendő a lehető legkisebb mérvre szorítandó ; minden oly ügy tehát, amely szóbelileg elintézhető, írásba nem foglalandó.

Az őrsparancsnokokat reá kell szoktatni, hogy minden oly jelentést, kérelmet, panaszt stb., amelyeknek elhalasztásából sem a szolgálat, sem pedig egyes egyénekre kár nem háramlik, alkalomadtán — pl. szemlekor, vagy más egyéb szolgálati érintkezés alkalmával — szóbelileg intézzék el.

b) A csendőr-járásparancsnokságnál csak oly ügyiratok iktatandók, melyek a parancsnokságra czimezve érkeznek be, továbbá oly ügyek, amelyeket a csendőr-járásőrmester ad ki alárendelt őrseinek, vagy jelent be elöljáró parancsnokságainak, vagy a hatóságoknak.

c) Oly parancsokat, melyekre hátiratilag tétetik jelentés, lemásolni, vagy kivonatolni és a jelentés fogalmazványát e másolatokra írni felesleges, hanem tökéletesen elegendő, ha ily ügyeknek a tárgya és elintézési módja, az iktatóban rövid szavakkal bejegyeztetik.

d) Az őrsök szolgálati útja a csendőr-járásparancsnokságnál kezdődik. Ennek következtében mindazon ügyiratok, amelyek a szakaszparancsnoksághoz, vagy felsőbb parancsnokságokhoz terjesztendők fel, az őrsök részéről a csendőr-járásparancsnoksághoz küldetnek.

A csendőr-járásőrmester ezen ügyekét sem nem iktatja, sem pedig róluk kivonatokat, vagy másolatokat nem csinál, hanem csak láttamozási záradékkal látja el, melyben ha jelenteni valója van, saját véleményének ad kifejezést és úgy terjeszti fel szolgálati úton az illetékes parancsnoksághoz.

e) Az őrsök részéről minden fogalmazvány, amelyet a szakaszparancsnokságnak kell átvizsgálni és láttamozásra a csendőr-járásparancsnokság útján terjesztetik fel a szakaszparancsnoksághoz.

A csendőr-járásőrmester e fogalmazványokat szintén átvizsgálja és megjegyzéseit a fogalmazványokra megteszi.

E fogalmazványok a csendőr-járásparancsnokság útján adandók vissza az őrsnek.

Ha a csendőr-járásőrmester szolgálatilag hosszabb ideig állomáshelyétől távol vagy szabadságon van, a fogalmazványokat helyettese minden megjegyzés nélkül továbbítja a szakaszhoz.

f) Minden oly parancs vagy intézkedés, amely az őrsöknek szól és amelyet csendőr-járásparancsnoknak is tudnia kell, a csendőr-járásparancsnokság útján adandók ki az őrsöknek.

33. §

A járásparancsnokság irodájában vezetendők:

1. Iktatókönyv;

2. az alárendelt legénység minősítvényi jegyzéke és ugyan e füzetben a legénység őrsönkinti elhelyezéséről egy kimutatás, valamint „Kimutatás a járásban fekvő községek évi portyázásáról" és végre

3. statisztikai kimutatás, az őrsök közbiztonsági tevékenységéről.

Az iktatókönyv alakja ugyanolyan, mint a, szakasztoknál használatban levő iktatókönyveké.

A járásparancsnokság iktatmányai az őrs iktatmányaitól külön csomagolandó!

Az iktatmányok évfolyamonkint, félív sűrűségben, sorrendben, két félív nagyságú kéregpapír tábla közé teendők, e felirattal: „N—i csendőr-járásparancsnokság iratai 1902."

Minthogy e csomagokban nem lesz meg minden iktatószám, könnyebb áttekintés végett az iktatókönyv megjegyzési rovatában egy függőleges rovat „irattári szám" fejczímmel húzandó, melybe az irattári szám jegyzendő be.

Irattári számnak az neveztetik, amellyel az iratcsomóba helyezett ügyiratok számszerinti sorrendben meg vannak számozva. Például: ha az iktatókönyv 1-ső számú átjáró, vagy oly ügy, amelyről fogalmazvány nem marad: hátra, akkor ez irattári számot nem kap s igy az iktatókönyv „irattári szám" rovatába egy pont jön, ha pedig az iktatókönyv 2., 3. és 4-ik száma olyan, amelyről fogalmazvány marad a csendőr-járásparancsnokságnál, akkor az iktatószám 1. irattan számot, a 3-ik iktatószám 2. irattári számot és a 4-ik iktatószám 3-ik irattári szánhat kap.

Ha az 5—10 iktató számnak ismét nem volna fogalmazványa, a 11. iktatószámnak azonban igen, akkor az 5—10 iktatószámig az iktatókönyv „irattári szám" rovata ki lesz pontozva, míg a 11-ik iktató szám a 4. irattári számot nyeri stb. Említett rovatba az irattári számok csak egyszerűen, 1. 2. 3. 4. stb. jegyzendők be.

Minden ügyirat irattári száma az illető ügyirat hátlapjára, az alsó szél közepén, az iratcsomóba helyezés előtt, színes íronnal feljegyzendő.

Az ügyiratok akként csomagolandók, hogy a legkisebb szám legalul feküdjék.

Az alárendeltek minősítése egy oly nagyságú jegyzőkönyvecskében tartandó nyilván, mely a zubbonyzsebben elfér.

A jegyzőkönyvecskében minden alárendelt számára 2—3 oldallap nyitandó. Az első minősítés a szakaszparancsnok minősítvényi jegyzékéből veretendő be a csendőr-járásőrmester e jegyzékébe, amely alá a csendőr-járásőrmester azután esetről-esetre a tapasztalt változásokat a kelet megjelölésével bevezeti.

E jegyzékbe továbbá mindén alárendeltnél röviden bejegyzendő, hogy hányszor és miért volt fenyítve.

E minősítési jegyzék minden év deczember hó közepén a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő.

A legénység minősítésére vonatkozó adatok a csendőr-járásőrmester által mindig a legnagyobb lelkiismeretességgel írandók be, mert ezek a legénység minősítésénél szintén támpontul szolgálnak.

A legénységi minősítvények szerkesztése után, e jegyzék a csendőr-járásőrmesternek visszaadandó.

Ezen jegyzék végén a csendőr-járásőrmester alárendelt legénysége őrsök szerint, egy kimutatásba foglalan-

dó. Minden őrsre szintén 2—3 lapoldal számítandó, hogy a változások fennakadás nélkül bevezethetők legyenek.

E kimutatás a következő rovatokból álljon: 1. rendifokozat; 2. név; 3. mióta van az őrsön és 4. jegyzet.

A 4. rovatba az illető egyén alkalmazása jegyzendő be, de csak rövidítésekkel, például: őrsparancsnok = ö. p.; másodaltiszt = m. a.; helyettes =h.; járőrvezetö= j.v. stb.

E jegyzéket a csendőr-járásőrmester minden szemlére magával vinni tartozik, hogy az esetleges minősítési változásokat esetről-esetre bevezethesse.

Az őrsök közbiztonsági tevékenységéről a csendőr járásőrmester ugyanoly statisztikai kimutatást vezet, mint a szakaszparancsnokságok. A kimutatásokban a tevékenység őrsönként tüntetendő ki.

E kimutatásokba az esetről-esetre előforduló közbiztonsági zavarok és az eredmény hónap közben az illető rovatokba csak vonásokkal és irónnal jegyzendők be, a hónap végén a vonások összegzendők és ezen összeg tintával, számokkal beírandó.

Az őrsök e kimutatásaikat minden hó végén a csendőr-járásőrmesterhez felterjesztik, aki a maga kimutatását, melyet az őrsökről beérkezett jelentésekből hónapközben összeállít, összehasonlítja és így az őrsök kimutatásainak helyességéről meggyőződik, az esetleges hibákra megjegyzéseit megteszi és az őrsök kimutatásait a legrövidebb idő alatt visszaküldi, saját kimutatását pedig minden hó 3-ig a szakaszhoz felterjeszti.

34. §.

E) A csendőr-járásőrmester két havonkint egyszer valamennyi neki alárendelt őrsöt megszemlélni tartozik.

Ezen őrszemléket az őrszemlék megtartására vonatkozó vezérfonal határozmányai szerint teljesíti.

A rendes őrszemlék czélja, hogy a csendőr-járásőrmester az őrsök viszonyait tökéletesen megismerje, alárendeltjeit oktassa, ellenőrizze és vezesse, az észlelt helytelenségeket megszüntesse, alárendeltjeiben a katonai erényeket fejlessze és fenntartsa, azokat a közbiztonsági és eredményes kezelésére nézve kioktassa, a közbiztonsági szolgálatnak egész járásában czéltudatos és szabályszerű vezetését biztosítsa, (lásd II. fejezet 22. §) Egyszóval, hogy alárendeltjeit minden tekintetben használható és fegyelmezett csendőrökké nevelje és az őrsökön az egyöntetűséget és a szabályszerű szolgálati rendet biztosítsa.

Ebből következik, hogy a szemléttattó csendőr-járásőrmesternek ily alkalommal az őrsök állapotáról beható tájékozást kell szereznie, a szemléket tehát a legnagyobb alapossággal kell megtartani.

35. §.

A csendőr-járásőrmester szemle utazásait úgy ossza be, hogy az őrsökön lehetőleg váratlanul jelenjék meg. Evégből alárendelt őrseit rendszerint nem egyfolytában, hanem ott, ahol ezt saját állomásától való távolsági és kedvező közlekedési viszonyok megengedik, lehetőleg megszakításokkal szemlélje meg.

Ott azonban, ahol ez keresztülvihető nem volna, egyfolytában több őrs, esetleg a járás összes őrsei is megszemlélhetők.

Egy őrs rendes megszemlélésére az utazási idő beszámítása nélkül, rendszerint: 24 óra számitandó; hoszszabb időt a csendőr-járásőrmester csak akkor töltsön az

őrsön, amikor arra tényleg szükség van. Szemle miatt egy őrsön 48 óránál tovább nem maradhat.

A ruházati és felszerelési czikkek, a laktanya berendezési s egyéb kincstári tárgyak megvizsgálásánál a kicsinyes gyámkodás mellőzendő.

A csendőr-járásrmester tartsa szem előtt, hogy alárendeltjei nem ujonczok, hanem hosszasabban szolgáló altisztek, kiknek már tudniok kell, hogy a rendszeretet és tisztaság hivatásuknak egyik előfeltétele.

Ezen elvi szempont azonban nem zárja, ki azt, hogy a hanyag és megbízhatatlan legénységgel szemben, a kellő szigor alkalmaztassék.

A csendőr-járásőrmester tartsa szem előtt, hogy ő egyúttal saját őrsének is parancsnoka, ezen őrs vezetéséért tehát ép úgy felelős, mint minden más őrsparancsnok, ennek következtében a külőrsök szemléit úgy ossza be, hogy ha azt a viszonyok megengedik, saját őrsétől szemlék alkalmával egyfolytában legfeljebb. 4-5 napig maradjon távol.

A csendőr-járásőrmester az őrsszemlék megtartása tekintetében nincsen időhöz kötve, az egyes őrsöket akkor szemléli meg, amikor azt — már a váratlan megjelenés czéljából is — a szemléket azonban köteles az összes alárendelt őrsein, minden két hónapban befejezni.

Őrsszemlére való elindulását, valamint azt, hogy mely őrsön mikor tart szemlét, szolgálati utón, szolgálati jegyen röviden, előljáró szárny parancsnokságának esetről-esetre bejelenteni tartozik.

Elvül szolgáljon, hogy a csendőr-járásőrmester alárendelt őrseinek parancsnokaival és a csendőrökkel is gyakran érintkezzék.

Ha tehát egyik vagy másik őrsparancsnok valamely rendes szemlénél bármily okból nem volt jelen, vagy

pedig a szemle alkalmával egy őrsből több csendőr távol volt, ily őrsön a következő szemle előre meghatározott időben tartandó, t. i. az illető őrsparancsnok pár nappal előre utasítandó, hogy a kijelölt időben úgy ő mint pedig csendőrei — ha csak elodázhatatlan szolgálati teendők abban nem akadályoznák — a szemlénél jelen legyenek. Magától értetődik, hogy a szemleúton vagy egyébként állomásától távollevő csendőr-járásőrmester a járás területén előfordult minden fontosabb eseményről magát értesítteti, miáltal lehetségessé válik, hogy szükség esetén útjának megszakításával is megfelelően intézkedhessék.

36. §.

Ezenkívül meg van a csendőr-járásőrmesternek engedve, hogy ha az szükségesnek mutatkozik, bármily őrsét, bármely időben, soron kívül is meglephesse, nemkülönben hogy a járőröket szolgálatuk közbül, bármikor és bárhol is ellenőrizhesse.

E meglepetések különösen oly őrsökön alkalmazandók gyakrabban, ahol rendetlenséget, mulasztásokat, fegyelmezetlenséget tapasztal vagy gyanít vagy ha az illető őrsparancsnok megbízhatósága kétes.

Megbízható őrsparancsnokok, jó viseletű és jól működő őrsök váratlanul szintén meglephetők, de ritkán.

Ily meglepetések időközönkint éjjel is teljesítendők. Az éjjeli meglepetések alkalmával a legénység éjjeli nyugalmában nem zavarandó. Ilyenkor a csendőr-járásőrmester meggyőződik arról, hogy a szolgálatmentes legénység a takarodót betartotta-e? hogy a szobában kellő rend van-e? S végre megtekinti, hogy az irodavezetés folyamatban van-e ? A pénztárt ily alkalommal csak akkor rovancsolja, ha gyanú merült fel, hogy az szabálytalanul kezeltetik.

37. §.

Úgy a rendes szemlék, valamint a váratlan meglepetések eredménye, az őrsszemle-jegyzőkönyvében sajátkezűleg beírandó.

A rendes szemlékről a lelet a „Vezérfonal az őrszemlék megtartásához." czímű szolgálati könyvben előírt minta szerint szerkesztendő.

A nappali meglepetésekről írandó szemlelelet a következő kérdésekre adjon rövid feleletét:

1. ki találtatott a laktanyában?
2. az előírt foglalkozás betartatott-e?
3. általában mily rend találtatott?
4. a pénztárak rendben voltak-e?
5. kérelem vagy panasz jelentetett?
6. végre, milyen az őrs szolgálati működése, milyenek a közbiztonsági viszonyok és a legénység magaviselete?

Az éjjeli meglepetések szemlelelete a következőket tartalmazza:

1. ki táláltatott a laktanyában?
2. mily rend találtatott?
3. az irodavezetés folyamatban van e?
4. a legénység magaviselete ellen van-e kifogás?
5. ha a pénztárt is rovancsolta, vájjon az rendben táltatolt-e?

A szemleleletek a lehető legrövidebben, minden szószaporítás nélkül Írandók s azokba csak lényeges megjegyzések veendők fel.

Apró és az őrs állapotára befolyást nem gyakorló kifogások, a szemle folyama alatt nyomban elintézendők, vagy azonnali elintézésükre intézkedés teendő, ilyenek tehát a szemleleletben nem tárgyalandók. A csendőr-járásőrmester szemleleletei nem másolandók le. Oly lé-

nyegesebb hiányokat azonban, melyeknek elenyésztetésére a tiszti alosztályok vannak hivatva, tartozik a szakaszparancsnokságnak bejelenteni.

Hogy azonban az elöljáró parancsnokságok a csendőr-járásőrmesterek szemléinek eredményéről tudomással bírjanak, minden csendőr-járásőrmester minden második hó végével az előző két hónapban megejtett szemlék élményéről rövid jelentést szerkeszt, s azt szolgálati utat a szárnyparancsnoksághoz terjeszti fel.

A csendőr-járásőrmester, hogy említett jelentését összeállíthassa, szemlék alkalmával a jelentendő fontosabb tokát jegyezze fel magának.

E jelentés 6. sz. melléklet mintája szerint szerkesztendő.

38. §.

A csendőr-járásőrmester a szemléket higgadtan, komolysággal, tapintattal és értelmesen tartsa meg.

Tartsa szem előtt, hogy a szemlék főczélja: a legénységet oktatni, őket a szabályok helyes betartására serkenteni, a talált hibákat pedig kellő felvilágosításokkal, útmutatásokkal és rendelkezésekkel eloszlatni.

Tévedések vagy hibák miatt, melyek nem rosszakaratból vagy hanyagságból származnak, hanem tájékozatlanságnak vagy más körülménynek tudhatók be, — az alárendelt nem vonható felelősségre.

Hogy a csendőr-járásőrmester a legénység oktatását kellően teljesíthesse, a szemle előtt, a tantárgyak azon részéből, amelyekből oktatást és vizsgát szándékozik tartani, alaposan készüljön el.

Azon gyalog csendőr-járásőrmester, akinek járásában lovas őrsök is vannak, az utóbbiaknak kellő elenőrizhetése végett köteles a következő ismereteket elsajátítani:

1. A lószerelvény ismeretét, kantározást, nyergelést és málházást.

2. A „Különleges határozványok a m. kir. lovascsendőrök számára" czímű szolgálati könyvből az I., II., III., IV., VI. fejezeteket és a VII. fejezet 117-től 121-ig terjedő pontjait is.

3. A m. kir. honvéd lovasság gyakorlati szabályzatából az egyes kiképzést és a gyalog sorgyakorlatokat.

Azon lovas csendőr-járásőrmesternek pedig, akinek járásában gyalogőrsök is vannak, a m. kir. honvéd gyalogság gyakorlati szabályzatából az egyes kiképzést és a sorgyakorlatokat kell ismernie.

A gyalog csendőr-járásőrmester lovas őrsökön lovarda-gyakorlatot nem tart.

39. §.

A csendőr-járásőrmester valahányszor egy őrsön szemlét tart, vagy egy őrsön szolgálatilag megjelenik: az őrs-irodában szállásolja el magát és az őrsön étkezhet.

Ha a csendőr-járásőrmester az őrsön étkezik, ezért az általános szolgálati határozványok XV. fejezet 15/f.) pontjában meghatározott összeget fizcti be az őrs közgazdálkodásába; szállásért külön díjazás nem jár.

Minthogy a csendőr-járásőrmester, az őrsszemle utazásokra a szabályszerű étkezési pótlékon kívül külön átalányt kap, ennek folytán sem a rendes, sem pedig a soonkívüli őrsszemlékből, meglepetésekből vagy ellenőrzisekből keletkező utazások költségeit nem számíthatja fel

A gyalog csendőr-járásőrmester saját járásában teljesített szolgálati utazásokból felmerült költségeket következő esetekben számíthatja fel és pedig:

1.ha panaszos ügyeket kivizsgál;

2. ha legénysége bármely ok miatt összpontosíttatik és ezek ellenőrzése vagy a vezénylet átvétele végett az összpontosítás helyére sürgősen el kell utaznia; és

3. ha rendkívüli közbiztonsági zavar, vagy a fegyelemnek nagymérvű megzavarása miatt, a helyszínére rögtön ki kell mennie.

Mindhárom esetben azonban az illetékes utazásiköltségek csak a helyszínére és vissza illetékesek és csak akkor, ha a hely, ahova utaznia kell, a csendőr-járásőrmester állomáshelyétől 20 kilométernél távolabb fekszik.

A gyalog csendőr-járásőrmester szolgálati utazásait vasúton, hajón, előfogaton, kerékpáron vagy gyalog teljesítheti, e tekintetben nincs semmiféle korlátozásnak alávetve.

A lovas csendőr-járásőrmester járásában lóháton teljesített szolgálati utazások után semmiféle költséget fel nem számíthat; ha azonban nem lóháton teszi meg szolgálati utazásait, szintén tetszés szerint használhatja az utazási eszközöket, de utazási költséget a gyalog csendőr-járás-őrmesterre vonatkozó határozványok betartása mellett csak akkor számíthat fel, ha a saját őrsének vagy azon őrsnek esetleg vidéknek lovai, ahova utaznia kell, zárlat alatt állanak, vagy ha szolgálati lova beteg, vagy szolgálatképtelen, avagy ha vezeték ló nem áll rendelkezésre. Has csendőr által lovagolt lovat tehát igénybe nem vehet.

Oly utazásoknál, amelyeknek költségeit a kincstár külön megtéríti, előfogat csak azon esetben számítható fel, ha vasút vagy hajó nem állott rendelkezésre.

Ha egy csendőr-járásőrmester járása határait a szolgálat érdekében átlépni kénytelen, a járás határain túl esetleg felmerülő és indokolt utazás költségei az illetőnek megtérítendők.

MINTÁK.

1. sz. melléklet
a csendőr-járásőrmesteri utasítás 4. §-ához

Magyar királyi .... számú csendőrkerületi parancsnokság.

Beadvány*)

az előléptetési sorba álló csendőr-járásőrmester jelöltekről.

Rend-fokozat	N é v	Előléptetésre való minősültség	Megjegyzés

..............*190.... év .... hó .... n.*

N. N.
rendfokozat

*) Ezen beadványhoz az erkölcsi és személyi okmányok másolata csatolandó.

Magy. kir. honvédelmi miniszter.

2. sz. melléklet
a csendőr-járásőrmesteri utasítás 4. §-ához.

................*szám.*
XVI. 190

Önt a magyar királyi csendőrség állományában 190........évi................................hó 1-től számitandó ranggal és.........................rangszámmal *csendőr-járásőrmesterré* kinevezem.

Budapesten, 190....évi..................hó........n.

(Domb.-nyom. hiv. pecsét)

----
m. kir. csendőr őrmesternek

3. számu melléklet
a csendőr-járásőrmesteri utasitás 7. §-ához.

Kimutatás

a csendőr járásőrmesterek minősitvényi táblázatainak szerkesztésére és véleményezésére hivatott egyénekről.

	Megnevezése azoknak, kikről a minősítvényi táblázatok szerkesztendők		A szerkesztésre	A véleményezésre
			hivatva vannak	
1	Külszolgálatra alkalmazott	csendőr-járásőrmesterek	A szárnyparancsnok és az illető szakaszparancsnok	A csendőr kerületi parancsnok
2	A tanosztályhoz beosztott		Az oktató tiszt	

Megjegyzés : Ezen 1. és 2. pont alattiakról szóló minősítvényi táblázatok egy példányban szerkesztetnek és a csendőr-kerületi parancsnokságnál őriztetnek.

Magy. kir. honv. miniszter.

4. számu melléklet
a csendőr-járásőrmesteri utasitás 12. §-ához.

Kilépti bizonyitvány

Ezennel bizonyitom, hogy [Pozsony] megyében [Pozsonyban] született [..............] éves [nős] [Vas Imre] magyar királyi csendőr-járásőrmester a cs. és kir. közös hadseregben [tizenegy] évet és [nyolcz $^{20}/_{30}$] hónapot, a magyar királyi honvédségnél [öt] évet [tiz $^{10}/_{30}$] hónapot, a magyar királyi csendőrségnél [nyolcz] évet [három $^{13}/_{30}$] hónapot [kitünően] szolgált és saját kérelmére ezennel a csendőrségből való kilépésre az engedélyt azon megjegyzéssel nyeri, hogy ezentul sem a „csendőr" czim használatára, sem a csendőregyenruha viselésére joga nincsen.

Nevezett részt vett [az 1866-ik évi hadjáratban Poroszország ellen a trautenaui ütközetben megsebesült és a königgrätzi csatában tanusitott vitézségéért az 1-ső osztályu vitézségi ezüst éremmel kitüntettetett. A hadi-érem és a..............oszt. legénységi katonai szolgálati jel viselésére jogosult.]

Nevezett népfelkelési kötelezettség alatt mar nem all.

Kelt..

(Domb. nyom. hiv. pecsét.)

5. sz. melléklet
a csendőr-járásőrmesteri utasítás 12. §-ához

Magy. kir. [számú] csendőrkerületi parancsnokság.

..............szám.

Elbocsátási igazolvány.

A m. kir. [számú] csendőr-kerületi parancsnokság részéről ezennel bizonyíttatik, hogy [győr] megyében [győrött] született [ ] éves [nőtlen Erődi István] a közös hadseregben, a magyar királyi honvédségben és a magyar királyi csendőrségnél összesen [tizenhét] évet [két és $^{10}/_{30}$] hónapot szolgált és a viselt csendőr-járásőrmesteri czímének megtartása nélkül a csendőrségből elbocsátatott.

[Nevezett részt vett 1878-ik évben Bosznia és Hercegovina megszállásában s a hadiérem viselésére jogosítva van.]

Nevezett népfelkelési kötelezettség alatt már nem áll.

Kelt ....

(Hiv. pecsét)

N. N.
ezredes
csendőr-kerületi parancsnok

6. sz. melléklet
a 37. §-hoz
.... szárny.

Magy. kir. .... sz. csendőr-kerület

Jelentés

190......május és június hónapokban megtartott őrsszemlékről.

1. Legénység:	Itt csak azon őrsök sorolandók fel név szerint, ahol a rendszeresített létszámra hiány van; annak kitűntetésével, hogy hány főnyi e hiány. Azon őrsöknél, ahol a hiány mozgalmasabb, vagy nagyobb őrskörlet miatt érezhető, ennek röviden kifejezés adandó. — Ha az állomány az egész járásban teljes, a rovatba semmi sem írandó, hanem csak egy pont teendő.
2. Betegek:	Csak akkor töltendő ki, ha valaki a járás altisztjei vagy csendőrei közül beteg, pld. N. őrsvezető az X-i őrsön tüdőgyulladással; vagy N. csendőr az Y-i őrsről váltólázzal kórházban.
3. Öltözék, szerelék és egyéb tárgyak:	Csak annak gondozása írandó le. Azok a csendőrök vagy altisztek, akik ruházatukat feltűnően elhanyagolják, az őrs feltűntetése mellett megnevezendők.
4. Fegyverzet és lőszer:	Csak a talált hiányok írandók le röviden, az őrs és a tulajdonos megnevezésével. Ha a fegyverzet és lőszer rendben van, a rovatba egy pont teendő.
5. Oktatás:	Vezetésének eredménye; az írásbeli feladatokban való haladás. A próbacsendőrök névszerint felemlítendők és törekvésük a további kiképzésre nézve jelentendő. — Névszerint felemlítendők azon csendőrök, akik tanulásban hanyagok, valamint azona altisztek, kik az oktatást hanyagul veszik.
6. Szolgálat:	Milyenek a járás közbiztonsági viszonyai? Ha rendkívüli esetek fordultak elő a lefolyt hónapokban, ezek pár szóval, a helynek megnevezésével, ahol történtek, felemlítendők. A gyakorlati szolgálat miként kezelése, a felhívásoknak mikénti teljesítése, röviden megemlítendő. A közbiztonsági szolgálatra észlelt esetleges hátrányos körülmények mindig felsorolandók; végre jelentendők a közigazgatási hatóságoknak a közszolgálatra vonatkozó észrevételei is.

7. Fegyelem és magaviselet:	Csak a hátrányos tapasztalatok írandók röviden le, egyébként e rovatba is egy pont teendő.
8. Élelmezés:	A közgazdálkodás mikénti vezetése; napi betét.
9. Elhelyezés:	Az illető őrs feltűntetése mellett csak akkor jelentendő, ha van mit; egyébként egy pont teendő e rovatba.
10. Iroda és pénztárak:	Csak a talált hiányok jelentendők az illető őrs feltűntetése mellett, egyébként pont teendő e rovatba.
11. Kérelmek és panaszok:	Az előadottak lényege és mikénti elintézése.
12. Lovak és lószerek:	Az illető őrs megnevezésével a lovaknál talált hiány; általánosságban: a lovak gondozása, szerelék állapota és a lótáp minősége. A talált hiányok őrsönként mindig feltűntetendők.
13. Egyéb megjegyzések:	Dícséretben vagy megrovásban kik részesültek és miért? Ha külön jelentés tétetett, kinek tétetett és mire vonatkozólag? Ha nincs mit jelenteni, egy pont teendő a rovatba.

Szemlék és meglepések

Őrs	Rendes szemle	Meglepés	
		nappal	éjjel
	mikor?		
A.	V/5—6.	•	V/21.
B.	V/11.	•	•
C.	V/16.	V/8.	•
D.	V/24.	V/26.	•
E.	V/18—19.	•	V/30.

N. csendőr-járásőrmester.

Jegyzet. A jelentés a lehető legrövidebb mondatokban, úgymondva czímszavakban írandó. Elvül szolgáljon, ha nincs mit jelenteni, akkor ne írjon a csendőr-járásőrmester a rovatba semmit. Ha valami rendben van, azt fölösleges jelenteni, mert az magától értetődik. E jelentés minden második hó végével a szárnyparancsnokhoz szolgálati úton felterjesztendő.

Cs—4.

(TERVEZET)

UTASÍTÁS A M. KIR. CSENDŐRSÉG NYOMOZÓ ALAKULATAI SZÁMÁRA

(Nyut.)

Hivatalos kiadás

Budapest, 1930

Pallas részvénytársaság nyomdája Budapest, V., Honvéd - u. 10.
Felelős vezető : Tiringer Károly műszaki igazgató.

Bevezető rendelkezések.

Ezt az utasítást általánosságban vagy ennek egyes rendelkezéseit az utasítás szellemével össze nem egyeztethető módon magyarázni, önkényesen értelmezni, olyat, ami abban előírva nincs, elrendelni vagy követelni és végül az utasítás egyes rendelkezéseit magyarázó vagy értelmező parancsokat kiadni tilos. Az utasítást magyarázó magánműveket vagy oktatási segédeszközöket — a csendőrség körében — csak a belügyminiszternek a személyi osztály útján történt jóváhagyása után szabad terjeszteni. A m. kir. belügyminiszteren (személyi és szolgálati osztály útján) kívül senkinek sincs joga ahhoz, hogy a jelen utasítás bármelyik rendelkezése alól kivételt tegyen vagy engedélyezzen, hacsak az utasítás erre kifejezetten fel nem hatalmazza.

Abban az esetben, ha. az utasítás egyes rendelkezéseinek értelmezése tekintetében kételyek merülnek fel, a belügyminiszter döntését kell a személyi osztály útján kikérni. Általános érvényű vagy elvi jelentőségű döntéseknek az utasításba való bevezetése vagy előjegyzése, illetve szükség esetében az utasítás kiegészítése iránt a személyi osztály útján a belügyminiszter intézkedik.

„Nyomozó csendőr”, illetve *„nyomozó járőr* alatt *ebben az utasításban* a nyomozó alakulatok állományába tartozó, külszolgálatot teljesítő legénységet, illetve a nyomozó alosztályok által kivezényelt járőröket kell érteni, kivéve a 49. §-ban foglalt rendelkezéseket, amelyek a csendőrségnek *valamennyi* olyan járőrére vonatkoznak, akik Budapesten nyomozást foganatosítanak.

I. FEJEZET

Általános rész.

1. §
Szervi határozványok.

1. A m. kir. csendőrség nyomozó alakulatainak feladata, hogy országos jelentőségű vagy a helyi jelentőséget meghaladó, továbbá olyan természetű bűnügyek nyomozásánál, amelyeknek kiderítésé különleges szakképzettséget vagy technikai felkészültséget igényel, az őrsöknek segítséget nyújtsanak; a nagyobb területre kiterjedő ilyen nyomozásokat egységesen irányítsák, esetleg saját közegeikkel önállóan is végeztessék és végül, hogy a csendőrség bűnügyi nyilvántartó- és sajtószolgálatát ellássák és irányítsák.

2. A nyomozó alakulatok tagozódnak:

a) *nyomozó osztályparancsnokságra,* állomáshelye Budapest. Elnevezése: A m. kir. csendőrség nyomozó osztályparancsnoksága Budapest. Parancsnoka őrnagy, vagy alezredes, aki mellé egy főhadnagy segédtiszt van beosztva.

b) *a nyomozó alosztályparancsnokságokra* a kerületi parancsnokságok székhelyein.

A nyomozó osztályparancsnokság törzséhez tartoznak még:

a) egy százados, mint a sajtóiroda vezetője. Feladata: a m. kir. csendőrség sajtószolgálatának ellátása.

b) egy százados, mint motortiszt. Feladata: a csendőrség tulajdonában lévő gépjáróművek szakszerű ellenőrzése, az ezekkel kapcsolatos, továbbá a gépjáróművezetők kiképzésével és továbbképzésével kapcsolatos ügyeknek az osztályparancsnokság keretein belül való elintézése.

c) Egy főhadnagy összekötőtiszt. Feladata: a m. kir. csendőrség és a budapesti m. kir. rendőrség között a nyomozó szolgálatban szükséges személyes kapcsolatot fenntartani és úgy általánosságban, mint egyes konkrét ügyek nyomozásánál a csendőrség alakulatai es a budapesti rendőrség illetékes hatóságai és szervei között a szükséges összeműködést biztosítani.

Az irodai tennivalók ellátására a nyomozó osztályparancsnoksághoz csapatállományú tiszthelyettessegédmunkások vannak beosztva.

A nyomozó alosztályok parancsnoka százados, ennek helyettese főhadnagy. A budapesti alosztályhoz a helyettesen kívül egy alantos tiszt is be van osztva.

A nyomozó alakulatok tiszti és legénységi állományát a belügyminiszter rendeleti úton állapítja meg.

3. Minden alosztály két csoportra, ú.n. belső és külső csoportra tagozódik. A belső csoport a bűnügyi nyilvántartásokat vezeti, a külső csoport pedig a nyomozási teendőket végzi. Mindkét csoport egy-egy, az alosztályparancsnok javaslatára a kerületi parancsnok által kinevezett tiszthelyettes vezetése alatt áll.

A külső csoportoknak nyomozási szakok szerint alcsoportokra való felosztását — a szükséghez képest — az alosztályparancsnok eszközli és azok vezetőit is ő jelöli ki.

4. A nyomozó osztályparancsnokság közbiztonsági, szolgálati és gazdászati ügyekben a belügyminiszternek (VI – b. osztály útján) közvetlenül, minden más tekintetben a csendőrség felügyelője útján van a m. kir. belügyminiszternek (VI – c. osztály útján) alárendelve. A nyomozó alakulatok — a nyomó osztály kivételével — minden tekintetben az illetékes kerületi parancsnokságnak vannak alárendelve. A kerületi parancsnok elrendelheti

tehát egyes konkrét ügyek nyomozását, megfigyelések teljesítését és azt, hogy ezek eredményéről a nyomozó alosztály parancsnoka neki szóbeli vagy írásbeli jelentést tegyen. Jogában áll ezzel a szolgalattal kapcsolatban az alosztály legénységét és ezek ellenőrzése végett a tiszteket is bármikor és a kerület területén bárhova kirendelni. Ilyen ügyekben, továbbá a kerület kötelékébe tartozó őrsök nyomozó szolgálatát illetően a nyomozó alosztályparancsnok a kerületi parancsnoknak szakközege és az olyan ügyeknek, amelyek a nyomozó alosztály feladatkörével szoros kapcsolatban állanak, előadója. Az alosztályparancsnokot és helyettesét kerületi előadói tennivalókkal tulajdonképpeni hivatásuktól elvonni nem szabad.

A kerületi parancsnokságok a nyomozó osztályparancsnoksággal, valamint az utóbbi a nyomozó alosztályparancsnokságokkal meghagyások, illetve jelentések útján közvetlenül leveleznek.

A nyomozó alosztályok osztályparancsnokságig bezáróan valamennyi csendőrparancsnoksággal, továbbá (de csak nyomozási ügyekben) valamennyi honvédparancsnoksággal, közigazgatási, állami rendőrségi és igazságügyi hatósággal, a királyi bíróságokkal, valamint magánszemélyekkel közvetlenül, minden más hatósággal, valamint osztályparancsnokságnál magasabb csendőrparancsnoksággal pedig a kerületi parancsnokság útján leveleznek.

Gazdászatkezelési tekintetben a személyi illetményeket illetően a nyomozó alosztályok az állomáshelyükön levő csendőr osztályparancsnokságok gazdasági hivatalaihoz, a nyomozó osztályparancsnokság — valamint a nyomozási tevékenységből folyó dologi kiadások tekintetében az alosztályok is — a m. kir. csendőrség központi gazdasági hivatalához vannak utalva.

2. §
Személyi rendelkezések.

5. A nyomozó alakulatoknál szervezett összes rendszeresített helyekre a tiszteket a csendőrség felügyelőjének javaslatára a m. kir. belügyminiszter (VI – c. osztály útján) nevezi ki.

A nyomozó alakulatokhoz való beosztásra csak olyan tiszteket szabad javaslatba hozni, akiknek legalább 5 évi csendőrségi szolgálatuk s ebből legalább 3 évi közbiztonsági külső szolgálatuk van s úgy különös rátermettségüknél, mint hajlamaiknál és összegyéniségüknél fogva erre a szolgálatra alkalmasaknak látszanak. Azok, akik valamely idegen nyelvet beszélnek — feltéve, hogy az általános feltételeknek egyébként is megfelelnek — előnyben részesülnek.

6. A nyomozó alakulatok legénységét elsősorban önként jelentkezőkkel kell kiegészíteni. A jelentkezésre való felhívást a beálló létszámhiányhoz képest a nyomozó osztályparancsnokság kérésére a kerületi parancsnokságok teszik közzé. Legénységi állományú egyéneknek a nyomozó alakulatokhoz való áthelyezése a következő feltételekhez van kötve:

1. legalább 5 évi csendőrségi szolgálat, ebből legalább 3 évi közbiztonsági szolgálat az őrsön;
2. legalább általános „jó" minősültség;
3. jó szellemi képesség és megfelelő általános műveltség;
4. rendezett anyagi viszonyok, józan, szolid és takarékos életmód;
5. nyereségvágyból származó cselekmények, ittasság vagy ebből származó cselekmények, könnyelmű adósságcsinálás, függelemsértés és őrszolgálati kötelesség-

sértés miatt, hadtörvényszéki büntetlenség, illetve fegyelmi fenyítétlenség három évre visszamenően. Itt fel nem sorolt cselekmények miatt kiszabott bírói büntetések és fegyelmi fenyítések a nyomozó alakulatokhoz való beosztást nem zárják ki.

6. a felvételi vizsgálaton „alkalmas" osztályzat.

Megbízhatatlan vagy alkalmatlan egyénekkel való kísérletezésnek helye nincs.

7. A felvételi vizsgálatot úgynevezett psychotechnikai módszerrel kell megejteni, amelynek részleteit a nyomozó osztályparancsnok javaslatára a csendőrség felügyelője állapítja meg.

A felvételi vizsgálatra a jelentkezőket a nyomozó osztályparancsnok javaslatára a vizsgáztatandók számához képest a csendőrség felügyelője vagy Budapestre, vagy pedig a kerületi parancsnokságok állomáshelyére rendeli be. A felvételi vizsgálatot háromtagú bizottság ejti meg, melynek elnöke a nyomozó osztályparancsnok, tagjai az illetékes nyomozó alosztályparancsnok és egy, a kerületi parancsnokság által kirendelt tiszt. Ha a felvettek vizsgálat Budapesten történik, a bizottság a budapesti nyomozó osztály- és alosztályparancsnokból és a budapesti kerület által kirendelt tisztből áll.

A kiválasztott legénységnek a saját nyomozó alosztályhoz való áthelyezését az illetékes csendőrkerületi parancsnok rendeli el, egyik alosztálytól a másik alosztályhoz való áthelyezést pedig a nyomozó osztályparancsnok javaslatára az érdekelt kerületi parancsnokok egyetértően eszközlik.

A nyomozó osztályparancsnokság tisztjei és legénysége a budapesti I. kerület létszámfeletti, míg a nyomozó alosztályok tisztjei és legénysége az illetékes kerületek anyakönyvi állományába tartoznak.

8. A nyomozó alosztály parancsnokát a kikülönített alosztályparancsnok, az osztályparancsnokot — csak az osztály törzséhez tartozókkal szemben — a kikülönített osztályparancsnok fegyelmi fenyítő joga illeti meg.

Tisztek és legénység vezénylésére és áthelyezésére a Szút. 213. pontjában foglaltak mértékadók. Ha azonban a nyomozó osztályparancsnoknak valamely különleges feladat megoldásához tisztekre vagy nyomozó le-génységre van szüksége, ezek ideiglenes rendelkezésre bocsátását vagy valamely nyomozó alosztályhoz való vezénylését az illetékes csendőrkerületi parancsnokságtól kéri.

9. a szakoktatás és a nyilvántartások egyöntetűségének biztosítása és korszerű színvonalon tartása érdekében, nemkülönben saját személyének tájékoztatására a nyomozó osztályparancsnok évente kétszer a nyomozó alosztályokat megtekintheti.

Egy-egy alosztály megtekintésére 48 órát fordíthat. Tapasztalatairól a kerületi parancsnoknak szóbeli jelentést tesz és esetleges javaslatait előterjeszti.

3. §
Anyagi határozványok.

10. A nyomozó alakulatokhoz beosztott és végleg áthelyezett, külszolgálatot teljesítő legénység részére a tényleges szolgálatteljesítés napjaira a szabályszerű illetményeken felül rendfokozatra való tekintet nélkül napi 50 fillér „különleges pótdíj" illetékes, amelyet havonta utólag kell elszámolni.*

A szolgálatvezetők és nyomozók részére a polgári ruházatot a belügyminiszter engedélyével az illetékes kerületi parancsnokság szerzi be. Az erre vonatkozó igényléseket — a megállapított viselési időtartamok fi-

gyelembe vétele mellett — minden év augusztus 1-ére kell a belügyminiszterhez előterjeszteni.

A polgári ruházat — amelyről *úgy* a gazdasági hivatalnál, mint az alosztályoknál leltárt kell vezetni — a kincstár tulajdonát képezi s azt a legénységnek csak szolgálatban való használatra szabad kiadni. A polgári ruházat kiselejtítését a nyomozó osztályparancsnok eszközli kiszállásai alkalmával.

Mindazokat az egyéneket, akiknek polgári ruházat illetékes, forgópisztollyal és a szükséges lőszerrel a kincstár látja el.

11. Tisztek a polgári ruházat beszerzésére a nyomozó alakulatokhoz való áthelyezésük alkalmával egyszersmindenkorra 300 pengő ruhaátalányban részesülnek. Ha a nyomozó osztály állományából három éven belül egy olyan alakulat állományába helyeztetnek át, amelynél polgári ruházatra igényük nincsen, *egy* rend jó állapotban levő polgári ruhát és egy téli kabátot vagy egy felöltőt természetben beszolgáltatni kötelesek. Három év elteltével a polgári ruházat tulajdonukba megy át. Polgári ruhában eszközölt szolgálati utazásoknál, valamint nyomozások alkalmával a nyomozó alakulatok legénységének 50 százalékkal felemelt vezénylési pótdíj illetékes.*

12. A nyomozó alosztályok részére az irodai kiadatnak, nemkülönben a bűnügyi nyilvántartások összes kiadásainak és a fényképezési költségeknek fedezésére, végül pedig a helyszínelő gépkocsik elhasznált anyagainak pótlására havi 70 pengő fenntartási átalány, a budapesti alosztálynak pedig a „Nyomozati Értesítő és a nyomozókulcsok előállítási és szétküldési költségeire havi 450 pengő „Nyomozati átalány" jár. Úgy a fenntartási átalányról, mint a nyomozati átalányról külön pénztári naplót kell vezetni s

* Ez a rendelkezés csak a belügyminiszter által később megállapított időpontban lép életbe.

azokat nem szabad más célra fordítani, mint amire rendelve vannak.

A nyomozó osztályparancsnokság részére a bűnügyi nyomozásokkal kapcsolatos bizalmi kiadások fedezése céljából ú.n. „különleges átalány" illetékes. Kiszabatát és felhasználását külön rendelkezés szabályozza.

13. A nyomozó osztályt és az alosztályokat lehetően csendőrlaktanyában kell elhelyezni. Az illető helyiségeket az 1. számú melléklet tünteti fel.

A nyomozó osztályparancsnokságnak, továbbá az alosztályparancsnokoknak és az osztályparancsnokság sajtóirodájának, végül a nyilvántartó és ügyeleti helyiségekbe egy-egy távbeszélő állomás, illetve, ha a laktanyában házi központ van, egy-egy mellékállomás illetékes. Az osztályparancsnoknak, az alosztályparancsnokoknak és a sajtóiroda vezetőjének — ha nem laknak a laktanyában — magánlakásaikra a távbeszélő bevezetendő; ezen utóbbi állomások felszerelési, karbantartási és előfizetési költségét havi 50 beszélgetésig a kincstár viseli.

14. A gépkocsik és motorkerékpárok karbantartására az osztályparancsnokságnak kilométerátalány illetékes. Ebből az átalányból — amelyről külön pénztárnaplót kell vezetni és amelyet a csendőrség központi gazdasági hivatala kezel — utalványozást csak az osztályparancsnok eszközölhet. Az eszközölt kiadásokról gépkocsinkint (motorkerékpáronkint) is külön-külön kimutatást kell vezetni. Ha valamely gépkocsi (motorkerékpár) karbantartási átalányában megtakarítás mutatkozik, abból az év végén azt a vezetőt, aki az illető művet kezelte, a belügyminiszter — a nyomozó osztályparancsnok javaslatára — jutalomban részesítheti. Az üzemanyag elszámolását külön rendelkezés szabályozza.

4. §
A nyomozó alosztályok belső szolgálata.

15. A nyomozó alosztályok belső szolgálata tekintetében — feltéve, hogy ez az utasítás másként nem rendelkezik — általában ugyanazokat a rendelkezéseket kell értelemszerűen alkalmazni, amelyek az őrsök belső szolgálatára vonatkoznak. Napirend tekintetében a Szút. 4. melléklete irányadó.

Az irodai szolgálat — a Csüsz. 11. pontjának 2. bekezdésében lefektetett parancsnoki jogkör érintetlenül hagyása mellett — 8 órától, illetve tiszteknél 9 órától 14 óráig tart; annak az irodai személyzetnek a számára azonban, amelynek működése más időpontokhoz van kötve (Nyomozati Értesítő, sajtóiroda stb.) a parancsnok más irodai órákat is megállapíthat.

A napirendszerű oktatásban a külső csoport szolgálatmentes tagjai vesznek részt. A belső csoport tagjainak (nyilvántartók és az irodai segédmunkások, akiknek a nyilvántartó szolgálatban szintén kiképezve kell lenniők) továbbképzésére nézve az alosztályparancsnok intézkedik úgy, hogy ezek havonta — szolgálatuk mellett — legalább 8 oktatási órán részt vegyenek. Ezeket az oktatási órákat elsősorban az illető csendőröknek az irodai és a nyilvántartó szolgálatban való továbbképzésére kell fordítani.

16. Az oktatást elvben a külső csoport vezetője (helyettese), a belső csoport oktatását pedig a belső csoport vezetője (helyettese) tartja meg, de azon a szolgálatvezető és az alosztályparancsnok (helyettese) is minél gyakrabban résztvenni és ilyenkor személyesen is oktatni kötelesek. Vizsgáztatást havonta egyszer kell tartani.

A nyomozó alosztálynál oktatandó tantárgyakra és azok terjedelmére nézve külön rendelet intézkedik.

17. A nyomozó alosztályoknál a következő szolgálatokat kell tartani:

a) *Helyszínelő készültségi szolgálat*: 1 fényképész, 1 daktiloszkopus, 1 ebvezető, 1 nyomozó (lehetően alcsoportyezető vagy helyettes) és 1 gépkocsivezető. Ezt a készültségi szolgálatot az alosztályparancsnoknak úgy kell szabályoznia, hogy a helyszínelő alcsoport szükség esetén mind nappal, mind éjjel félórán belül útbaindulhasson. Ott, ahol ez a követelmény a helyszínelő alcsoport tagjaira fokozott terheket ró, vagy ahol ezt csak a laktanyában tartott készültségi szolgálattal lehet megoldani, a helyszínelő alcsoport tagjainak megfelelő szabad idejéről is gondoskodni kell.

b) *Napos szolgálat* az alosztály belső szolgálati teendőinek (Szút. 186. pont) ellátására, 24 órai felváltással. Ebben a szolgálatban a szolgálatvezető és a csoportvezetők kivételével mindazok a nyomozók vesznek részt, akik az *a)* alatti szolgálatba nem vezényeltetnek.

e) *Távbeszélő és ügyeleti szolgálat* 24 órai felváltással. Résztvesznek az összes nyilvántartók, irodai segédmunkások és a rádiókezelők. (A távbeszélő ügyeletes adja meg a nyilvántartási adatokra vonatkozó, távbeszélőn kért felvilágosításokat is.)

d) *A rendőrségi összekötő tiszt hivatalos helyiségében* ügyeleti szolgálat naponta ½ 14 órától másnap 8 óráig. Résztvesznek: a rendőrségi összekötőtiszt segédmunkása és az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalba vezényelt segédmunkások.

A nyomozó osztályparancsnokság rendes körülmények között külön távbeszélő és ügyeleti szolgálatot nem tart, ezzel szemben a budapesti alosztály távbeszé-

lő és ügyeleti szolgálatában a nyomozó osztályparancsnokság segédmunkásai is résztvesznek.

18. A nyomozó alosztályok az őrsök számára előírt előjegyzések közül csak a Csüsz. 152. pontjának *a), b), c), d)* (szolgálati lap helyett, járőrszolgálati naplók), *f) h)* (az egész kerület területére nézve), *m), o), p)* (ha helyben őrs nincs), *s), t)* és *u)* alpontjai alatt felsoroltakat, a minősítvényi jegyeket; a szárnyparancsnokságok részére előírtak közül csak a szabadságokról és a betegségekről szóló előjegyzéseket, a fő és havi büntetési jegyzőkönyvet, s végül a büntetési jegyzőkönyvi kivonatokat vezetik. Az alosztályok irodai munkálatait — a kt. ügyek, büntetési jegyzőkönyvek, valamint azokkivonatainak kivételével — az alosztályparancsnok uta-sításai szerint és a szolgálatvezető közvetlen ügyelete mellett az alosztályírnok végzi.

19. Az egyenruhás és polgári ruhás szolgálatokat a külső csoport vezetője vagy az ő helyettese a „Szolgálati Havifüzet"-be ugyanúgy írja elő, ahogy az az őrsök által vezetett Szolgálati Havifüzetre nézve a Csüsz. 41. §-ában elő van írva, azzal a különbséggel, hogy a szolgálat előírásának szövegében rövidítéseket nem használ, a szolgálati teljesítményt pedig nem órákban, hanem napokban és fél (0.5) napokban tünteti fel.

A szolgálatok közül csak a napos, ügyeleti, készültségi, valamint az ellenőrző szolgálatot kell külön megjelölni, minden más szolgálatot csak „Külszolgálat"-nak kell .előírni és havonta folytatóan meg kell számozni.

A nyomozó alosztályok közönséges belszolgálati ügydarabjaikat az iratcsomózási rendszer szerint kezelik, az egyes iratcsomókra tartozó ügyekről azonban nem vezetnek iratjegyzékeket, hanem valamennyit az iktató-

Nyut. Cs—4.

könyvbe iktatják s a vonatkozó iratcsomó számát amelybe az ügydarab tartozik, az iktatószám után tört alakban tüntetik fel. Pl. 836/5. per 1929. (Az iratcsomóba tartozó, 1929. évi 836. iktatószámú ügydarab.)

Az egyes ügyekben tett intézkedéseket az iktatókönyvbe nem kell feljegyezni, csupán az ügy végleges elintézése után kell az irattárba helyezés napját „Az elintézés napja" című rovatba beírni.

Az iratcsomó számot — szintén törtalakban — az iktatókönyv „Folyószám" című függélyes rovatába is be kell írni.

5. §
Összeköttetés a m. kir. rendőrséggel.

20. A városoknak, különösen azonban Budapest székesfővárosnak az egész ország közbiztonságára gyakorolt kihatása folytán a nyomozó alakulatok a magu szolgálatát csak a m. kir. rendőrséggel, különösen annak budapesti főkapitányságával való szoros érintkezés és együttműködés fenntartása mellett tudják eredményesen ellátni. Ezen érintkezésnek állandó tartása és személyessé tétele céljából a nyomozó osztályparancsnokságnak a budapesti m. kir. rendőrségi főkapitányságnál egy összekötőtiszt áll rendelkezésére.

21. Az összekötőtiszt a főkapitányság épületében nyer elhelyezést s feladata a következő:

1. Olyan sürgős bűnügyi nyomozási ügyekben, amelyekben a főkapitányság, illetve annak valamelyik osztálya vagy intézkedésre jogosított tagja a m. kir. csendőrség nyomozó alakulatának vagy esetleg őrsének sürgős közreműködését óhajtja igénybevenni s annak gyorsabbá, vagy hatékonyabbá tétele végett az összekötőtisztet a

közvetítésre rövid úton felkéri, — az utóbbi köteles az erre vonatkozó intézkedéseket a csendőrség! alakulatokkal szemben megtenni, illetve azokat a megkeresés sürgős foganatosítására felkérni és a foganatosítás tekintetében a főkapitányság esetleges kívánságait tolmácsolni;

2. olyan sürgős nyomozási ügyekben, amelyeket a nyomozó alosztályok és az őrsök az ő útján küldenek meg a budapesti főkapitányságnak, az illetékes osztályokban személyesen eljárni és a megkeresések soron kívüli foganatosítását kieszközölni;

3. a csendőrség és a m. kir. rendőrség működési területére kölcsönösen kiterjedő vagy együttesen folytatott bűnügyi nyomozások esetén az együttműködés biztosításában mindkét szervnek segítségére lenni és az esetleg közölt tájékoztatásokat kölcsönösen és sürgősen továbbítani;

4. a csendőr nyomozó alakulatok bizalmas közléseit vagy nyomozási adatait a főkapitánysággal és viszont személyesen közölni, illetve az ilyen ügyekre vonatkozó bizalmas iratokat közvetlenül az elintézés hivatottak kezeihez juttatni;

5. a nyomozó alakulatok vagy a csendőrségnek valamely más alakulata és a m. kir. rendőrség budapesti főkapitánysága között esetleg felmerült nézeteltérések eloszlatásában személyesen közreműködni;

6. csendőrségi szakkérdésekben a főkapitányság egyes osztályainak, illetve intézkedésre jogosított tagjainak felvilágosítást adni;

7. a nyomozó alakulatok, illetve az őrsök és az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal között a kapcsolatot fenntartani;

8. a budapesti rendőrfőkapitányság sajtóirodájával a személyes kapcsolatot fenntartani és szükség esetén a

sajtó képviselőinek a nyomozó osztályparancsnok esetenkint kiadandó rendelkezése, illetve a csendőrségi sajtóiroda vezetőjének felkérése szerint személyes felvilágosítással szolgálni és végül

9. a Budapesten nyomozás céljából megjelent csendőr jár őr őket a főkapitányságon útbaigazítani, feladatuk teljesítésében segítségükre lenni, őket eligazítani, elhelyezni és ellenőrizni.

22. Az összekötőtisztnek nem az a feladata, hogy feleslegesközvetítő szerv gyanánt a csendőrség és a rendőrség közé ékelve, azok mindennapi írásbeli érintkezését közvetítse és ezáltal bonyolítsa és meglassítsa, hanem ellenkezően: hogy csak kivételes fontosságú, vagy rendkívül sürgős esetekben a szükséges intézkedések gyors elrendelését vagy foganatosítását *személyes* és szóbeli közbelépése által biztosítsa. Éppen ezért írásbeli tevékenységét csak az elkerülhetetlenül szükséges mértékre kell szorítania, a főkapitánysággal vagy annak egyes osztályaival pedig írásban leveleznie egyáltalában nem szabad. Mindent személyesen, szóval kell elintéznie s a vonatkozó ügydarabra csak a megbeszélés eredményét kell röviden feljegyeznie.

Szolgálati ténykedését a legmesszebbmenő szolgálatkészség, előzékenység és udvariasság jellemezze.

Az összekötőtisztnek magánügyekben eljárni nem szabad.

23. Az összekötőtiszt rendszeres irodát nem vezet. Átvonulok jegyzékét, naplószerűen vezetett tárgyalási előjegyzést, sajtókönyvet, távbeszélgetések könyvét, postai feladó- es kézbesítőkönyvet azonban vezetnie kell. Az ezenkívül még szükséges előjegyzések vezetését a nyomozó osztály parancsnoka rendeli el. Általános

csendőrségi parancsokat, rendeleteket stb. az összekötőtisztnek nem kell kiadni, hanem azokat — amennyiben reá vagy szolgalatára vonatkoznak — a nyomozó osztályparancsnokságnál köteles megtekinteni.

Az összekötőtisztnek irodai segédmunkás van rendszeresítve.

A csendőr-nyomozó alosztályoktól és őrsökről érkező olyan kérdőíveket, táviratokat ügydarabokat, amelyek az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalban eszközlendő priorálásokra vonatkoznak, az összekötőtiszt naponta a reggeli órákban az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalba beosztott csendőrségi segédmunkásnak adja át s ugyancsak attól veszi vissza azokat aznap, elintézésük után és továbbítja a kérdező csendőr parancsnokságokhoz.

24. Az összekötőtiszt hivatalos helyiségébe, amelyre „A m. kir. csendőrség összekötőtiszt” feliratot kell alkalmazni, egy távbeszélőállomás illetékes.

Az összekötőtisztnek a hivatalos idő alatt mindig találhatónak kell lennie, illetve eltávozása esetén hátra kell hagynia hogy eltávozása esetén hol lesz található. Távbeszélő-állomása mellett mindig az összekötőtiszt vagy segédmunkása, a hivatalos időn kívül pedig a 17. pont d) alpontjában említett telefonügyeletes tartózkodik, aki a számára leadott parancsokat, közleményeket stb. továbbítani es; aki a csendőrjárőrök útbaigazításában és eligazításában őt helyettesíteni tudja.

Az összekötőtiszt segédmunkásával, továbbá az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalba beosztott csendőrségi egyénekkel szemben a fegyelmi fenyítőhatalmat a nyomozóosztály parancsnoka gyakorolja.

25. Az összekötőtiszt, illetve az őt helyettesítő altiszt a Budapesten nyomozás végett megjelenő csendőrjárőrök szolgalati lapjait láttamozza, őket a főkapitányságon útbaigazítja, amennyiben az elvégzendő feladat időtartamát meg lehet állapítani, az elutazás idejét is kitűzi es a szolgálati lapra reá vezeti.

Ha a nyomozó-járőrök részére a főkapitányságon átvonuló szóba áll rendelkezésre, annak felügyelete és ellenőrzése is az összekötőtiszt feladatköréhez tartozik.

II. FEJEZET

Bűnügyi nyilvántartás.

6. §
Általános rendelkezések.

26. A m. kir. csendőrség bűnügyi nyilvántartásának az a feladata, hogy alkalmas módon nyilvántartsa azokat a személyeket, bűncselekményeket, tárgyakat és segédadatokat, akiknek, illetve amelyeknek nyilvántartására a nyomozó alosztályoknak és az őrsöknek a közbiztonsági szolgálattal kapcsolatban szükségük van.

A budapesti nyomozó alosztály feladata ezenfelül még az is, hogy a jelen utasítás 84. pontjában foglalt nyomozati és nyilvántartási adatokat a csendőr őrsparancsnokságokkal, valamint a m. kir. rendőrség nyomozó hatóságaival a lehető leggyorsabban közölje.

27. A csendőrség bűnügyi nyilvántartása — céljának megfelelően — négy főcsoportra, úgymint: a személyek, bűncselekmények, tárgyak és segédadatok főcsoportjára oszlik. A főcsoportok osztályokra (nagy betű), az osztályok alosztályokra (római szám), az alosztályok csoportokra (arabs szám) és az utóbbiak pedig alcsoportokra (kis betű) tagozódnak. Még további tagozás esetén újra kis betűket, ezeken belül pedig újra arab számokat kell használni. Minden három jelzést. illetve háromnál kevesebb maradványt egymástól kötőjellel el kell választani. (Pl. G VIII. 1-a, G VIII 3-d13.)

28. A nyomozó alosztályok bűnügyi nyilvántartásán az ú. n. belső csoportokba beosztott egyének (nyilvántartok) vezetik, akik a csoportvezető (tiszthelyettes) közvetlen parancsnoksága alatt állanak. A nyilvántartóknak nyilvántartói

vizsgát kell tenniők, ennek letétele előtt őket nyilvántartási anyag kezelésére csak felügyelet mellett szabad alkalmazni.

A szükséges adatok nyilvántartása a rendszeresített szekrényekben, kéregpapírlapokon, kartotékszerűen és személyeknél abc-sorrendben, tárgyaknál pedig azok minősége vagy rendeltetése, bűncselekményekre vonatkozóan pedig azok minősítése szerint történik.

Az egymással összefüggő nyilvántartási osztályokat ugyanazoknak a nyilvántartóknak kell kezelniük.

A m. kir. csendőrség bűnügyi nyilvántartási adatai titkosak, azokról csak a m. kir. csendőrrötöknek (szakasz-parancsnokoknak), illetve ezek elöljáró parancsnokságainak, továbbá a kir. bíróságoknak, vizsgálóuraknak és kir. ügyészségeknek, a m. kir. honvédségnek külön megjelölt szerveinek, a m. kir. belügyminiszternek és a rendőri (állaim rendőrségi) hatóságoknak szabad felvilágosítást adni.

29. Elvként szolgáljon, hogy a felvilágosítást mindig ugyanazon az úton kell megadni, amelyen kérték. Tudakozólapnál — nemleges esetben — elegendő a megfelelő helyre: „A nyilvántartásban nem „fordul elő" bélyegzőt alkalmazni. Távirati válasznál elég a megkeresés számára hivatkozni és — nemleges esetben — a felvilágosítást „nemleges" szóval megadni. (Pl. 363/929. számra nemleges.)

Nyilvántartási adatokat távbeszélőn közölni csakis a m. kir. csendőrőrsökkel szabad, a fentebb felsorolt kir. bíróságokkal és hatóságokkal csak akkor, ha azok az alosztály székhelyén állomásoznak; ilyenkor a közölni kért adatok feljegyzése után a felvilágosítást kérő hatóságot vagy személyt mindig a nyomozó alosztálynak kell felhívnia s a kért adatokat lehetőén úgy kell közölnie,

hogy avatatlanok még a beszélgetés esetleges lehallgat a étén se jussanak használható adatok birtokába.

Nem a nyomozó alosztály állomáshelyén levő bíróságok és hatóságok távbeszélőn csak az illetékes csendőrőrs közvetítésével kérhetnek és kaphatnak — a beszélgetési díj megtérítése mellett — távbeszélőn felvilágosítást. Nem a nyomozó alosztály székhelyen állomásozó csendőrőrsökkel (szakaszparancsnokokkal) való beszélgetés előtt a felhívó azonosságát alkalmas módon megkell állapítani.

A nyomozó alosztályparancsnok gondoskodni köteles arról, hogy a nyilvántartó helyiséget olyan időben, amikor azokban senki sem tartózkodik, biztos módon, lezárva tartsák.

30. A m. kir. csendőrség nyilvántartásának alapját képezik:

1. a „Bűnügyi Körözések Lapja"-nak adatai; (54. pont);
2. a budapesti alosztály által kiadott „Nyomozati Értesítő" adatai;
3. a m. kir. csendőrőrsök által bejelentett (181. és 199. pont) adatok;
4. a bíróságok és hatóságok által közölt adatok;
5. a nyomozó alosztályok személyzetének személyes értesülései (141. pont) és végül
6. hírlapi közlemények (111. pont).

Ezeket az adatokat röviden „alapadatok"-nak nevezzük.

31. Azt, hogy melyik nyilvántartó melyik nyilvántartási osztályt kezelje, az alosztályparancsnok állapítja meg. A lehetőség szerint arra kell törekedni, hogy a nyilvántartók ugyanazt az osztályt, hosszabb ideig vezessék

és hogy nyomós okok nélkül más munkakörbe ne osztassanak be, mert csak így lehet biztosítani, hogy a nyilvántartók nyilvántartásuk anyagát tökéletesen megismerjék és hogy annak egyes személyekre, tárgyakra, eseményekre stb. vonatkozó előzményei! vagy részleteit emlékezetből is jól ismerjék. Ezzel a rendelkel azonban természetesen nincs megtiltva az, hol az alosztályparancsnok a nyilvántartókat a nyilvántartás egyes osztályaim között gyakoroltatás céljából időnkint cserélhesse.

32. A nyilvántartásokat valamennyi alosztálynak a legnagyobb lelkiismeretességgel és a legapróbb részletekig terjedő egyöntetűséggel kell vezetnie, amiért elsősorban az alosztályparancsnok vele szemben pedig a belső csoport vezetője felelős. A nyilvántartók munkákat úgynevezett kémpróba által a csoportvezető hetenént egyszer, az alosztályparancsnok (helyettese) pedig havonkint egyszer ellenőrizni köteles.

Ezt a kémpróbát a szemlélő elöljárók is mindig megejteni kötelesek. A kémpróbának a nyilvántartás általános állapotára vagy az egyes nyilvántartók munkájára vonatkozó eredményét az alosztályparancsnok (helyettese) és a szemlélő elöljárók a belső csoport „ellenőrzési Könyv"-ébe bevezetik. A talált hiányokat egyenkint és nem csak általánosságban kell bevezetni utána zárójelben pedig fel kell jegyezni a hibáért felelős nyilvántartó nevét is. Az előnyös észrevételeket — az érdekelt nyilvántartó megnevezése mellett — szintén fel kell jegyezni.

33. Minden nyilvántartónak egy, vezetéknevét és rendfokozatát feltüntető ruggyantabélyegzővel kell bírnia, amelyet minden általa elintézett ügydarabra, alapadatra és nyilvántartólapra ráütni tartozik.

34. A nyilvántartások vezetésében szigorúan ennek az utasításnak a rendelkezéseihez kell alkalmazkodni, amelyeket a nyomozó osztályparancsnok javaslatára csak a belügyminiszter változtathat meg. Az esetleg felmerülő olyan kevésbé lényeges részletkérdéseket, amelyekre ez az utasítás nem terjed ki, de amelyeknek szabályozása az egyöntetűség szempontjából szükségesnek látszik, csak az osztályparancsnok hivatott — az alosztályparancsnokok véleményének meghallgatása után — szabályozni.

7. §
A személyi nyilvántartás.

35. A személyi nyilvántartás személyek nyilvántartására szolgál és magába foglalja:

1. a bíróságok és hatóságok által körözött, letartóztatandó (elfogandó) egyéneket és azokat, akiket a csendőrségnek a Szút. 312. pontja értelmében saját kezdeményezéséből el kell fognia, tekintet nélkül arra, hogy ők a jelen utasítás 38. pontjában felsorolt vagy ott nem említett bűncselekményt követtek-e el, továbbá, akiket valamely bíróság vagy hatóság bármi okból keres, vagy akiknek a tartózkodási helyét puhatolja;
2. azokat a szokásos bűntetteseket és gyanús egyéneket, akik a csendőrség részéről megfigyelést igényelnek;
3. azokat az élő vagy elhalt személyeket (hullák), akiknek személyazonosságát meg kell állapítani;
4. a kémkedés gyanúja alatt állókat;
5. az eltűnt személyeket;
6. a katonaszökevényeket, megszökött fegyenceket és foglyokat;

7. a rendőri felügyelet alatt álló személyeket és a feltételesen szabadságolt fegyenceket;
8. az ország területéről kiutasított egyéneket;
9. azokat a személyeket, akiknek nyilvántartását valamilyen különleges indokból elrendelték;
10. elveszett személyazonossági igazolványok és névre szóló okmányok tulajdonosait.

36. A személyi nyilvántartás a következő osztályokra tagozódik:

A) *főnyilvántartás* (ennek függeléke a gúnynevek vilvántartása);

B) *foglalkozások szerinti* csoportosítás;

C) *különös ismertető jelek* szerinti csoportosítás;

D) *kémgyanús* egyének nyilvántartása

E) *eltűnt vagy feltalált,* névleg ismert személyek nyílvántartása;

F) ismeretlen személyek nyilvántartása;

G) szokásos bűntettesek és meghatározott bűncselekményekkel gyanúsítottak nyilvántartása.

A nevek nyilvántartása valamennyi osztályban külön-külön nyilvántartólapokon és — az F-osztály kivételével — amelyben a nevek nem ismeretesek — betűrendben történik.

37. A személyi nyilvántartás osztályainak részletes tagozódása a következő:

A)
Főnyilvántartás
(Betűrendben)

B)
Foglalkozás szerint:

1. ablakosok,
2. artisták,
3. bevásárlók,
4. bűvészek,
5. cigányok:
   a) lócsiszárok,
   b) rostakészítők,
   c) teknővájók,
   d) üstfoltozók,
   e) zenészek,
   f) vályogvetők,
   g) egyéb cigányok,
6. csavargók,
7. drótosok,
8. esernyőcsinálók,
9. házalók,
10. jósok,
11. kéjnők,
12. kintornások,
13. koldusok,
14. köszörűsök,
15. kupecek (alkuszok),
16. rongyszedők,
17. színészek,
18. ügynökök,
19. vándorló mesteremberek,
20. vásári árusok,
21. vásári mutatványosok,
22. vásári szerencsejátékosok,
23. egyéb vándorlók.

C)

Különös ismertetőjelek szerint:

I. Általános ismertetőjelek:

1. testmagasság, ha 170 cm.-től lényegesen eltér,
2. testtartás,
3. termet,
4. járás,
5. hang,
6. beszédmodor (némaság),
7. kiejtés,
8. anyanyelv (ha nem magyar),
9. különös szokások.

II. A fejen:

1. haj,
2. arc,
3. homlok,
4. halánték,
5. áll,
6. szem,
7. szemöldök,
8. fülek,
9. orr,
10. száj,
11. ajkak,
12. fogak.

III. A nyakon

IV. A törzsön:

1. mell,
2. has,
3. vállak.

V. A karokon:

1. felsőkar,
2. alsókar,
3. könyök,
4. kézfej,
5. tenyér,
6. újjak.

VI. A lábakon:

1. felső comb,
2. térd,
3. alsócomb,
4. lábfej,
5. lábujjak.

VII. Egyéb ismertetőjelek.

D)

Kémgyanús egyének:

I. Megtelepedettek:

1. férfiak,
2. nők.

II. Utazók:

1. férfiak,
2. nők.

E)

Eltűnt vagy feltalált, névleg ismert személyek:

1. eltűntek,
2. hullák,
3. öngyilkosok,
4. szerencsétlenül jártak,
5. gyengeelméjűek,
6. süketnémák.

F)

Ismeretlen személyek:

1. keresendők,
2. feltaláltak.

G)

Szokásos bűntettesek:

I. Állami és társadalmi rend elleni bűntettesek:
1. agitátorok,
2. anarchisták,
3. kommunisták.

II. Álhivatalnokok (hatósági jelleget színlelők):

III. Okmány- és közhitelpapír forgalmát veszélyeztetők:
1. csekkhamisítók,
2. Hitelpapírhamisítók,
3. okmányhamisítók,
4. okmánytolvajok.

IV. Pénzhamisítók:

V. A közrendet veszélyeztetők:
1. izgatók (esetleg csoportokba osztva),
2. közveszélyes munkakerülők.

VI. Közerkölcs elleni bűntettesek:
1. erkölcstelen merénylők,
2. erőszakos nemi közösülők,
3. fajtalankodók,
4. homoszekszuálisak,
5. leánykereskedök.

VII. Az ember élete és testi épsége elleni bűntettesek:
1. gyilkosok,
2. rablógyilkosok,
3. magzatelhajtók.

VIII. Vagyonbiztonság elleni bűntettesek:
1. általában:
a) árdrágítók,
b) gyújtogatok,
c) hamiskártyások,
d) orgazdák,
e) sikkasztok,
f) szélhámosok,
g) zsarolók.
2. csalók:
n) adománygyűjtők,
b) előfizetésgyűjtők,
c) élelmiszercsalók,
d) hamispénzcsalók,
e) házasságszédelgők,
f) kölcsön- és költség csalók,
g) lóvásári csalók,

h) marha vásári csalók,
i) megrendeléscsalók,
j) ingatlancsalók,
k) árucsalók,
l) parasztfogók,
m) vendéglői csalók,
n) egyéb csalók.
3. tolvajok:
a) *a tettes személye szerint:*
1. albérlőtolvajok,
2. alkalmi tolvajok,
3. cselédtolvajok
4. kéjnőtolvajok,
b) *az elkövetés helye szerint:*
1. áruházi tolvajok,
2. dohánytőzsdetolvajok,
3. hálókocsitolvajok,
4. irodai tolvajok,
5. kirakattolvajok,
6. lakásfosztogatók,
7. mulatóhelyiségtolvajok.
8. padlástolvajok,
9. pincebetörők,
10. posta tolvajok.
11. szállodai tolvajok,
12. temetőtolvajok,
13. templombetörők,
14. üzleti betörők,
15. vasúti tolvajok,
16. vásári tolvajok,
17. villa tolvajok,
c) *az elkövetés módja szerint:*
1. besurranok,

2. falbontó betörők,
3. zárnyitó betörők,
4. kasszafúrók,
5. Perselyfosztogatók,
6. rablók,
7. zsebtolvajok,

d) *a lopott tárgy mineműsége szerint:*

1. árutolvajok,
2. autó-motortolvajok,
3. baromfitolvajok,
4. ékszertolvajok,
5. géptolvajok.
6. huzaltolvajok,
7. járóműtolvajok,
8. kabáttolvajok,
9. kerékpártolvajok,
10. lótolvajok.
11. marha- és birkatolvajok,
12. pénztolvajok,
13. ruhaneműtolvajok,
14. szerszámtolvajok,
15. szíjtolvajok,

e) *csempészek,*

f) *szokásos bűntettesek és alapos gyanúval terheltek szeretői alfabetikus sorrendben.*

8. §
A kiderítetlen bűncselekmények nyilvántartása.

38. A csendőrségi nyilvántartás második főcsoportjában (mely egyúttal a H-osztályt is képezi) a következő kiderítetlen bűncselekményeket kell nyilvántartani:

1. felségsértés (kormányzósértés);

2. a király, a királyi ház tagjainak bántalmazása és a király (kormányzó) megsértése;
3. hűtlenség;
4. lázadás;
5. az állami és társadalmi rend felforgatására irányuló bűntettek és vétségek;
6. a magyar állam és a magyar nemzet megbecsülése ellen irányuló bűntettek és vétségek;
7. hatóság elleni erőszak bűntette;
8. az alkotmány, a törvény, a hatóságok vagy hatósági közegek ellem izgatás bűntette és vétsége;
9 magánosok elleni erőszak bűntette;
10. pénzhamisítás bűntette;
11. hamis vagy hamisított pénz forgalomba hozatala;
12. hamis vagy hamisított pénz csalárd használata;
13. hamis pénz kiadásának vétsége;
14. erőszakos nemi közösülés;
15. megfertőztetés;
16. természet elleni fajtalanság bűntette;
17. kerítés bűntette;
18. gyilkosság;
19. szándékos emberölés;
20. gyermekkitétel;
21. súlyos testi sértés bűntette;
22. lopás bűntette (értékhatár szerint);
23. sikkasztás bűntette;
24. rablás;
25. zsarolás bűntette és annak kísérlete;
26. csalás bűntette (értékhatár szerint);
27. köz- és magánokirathamisítás bűntette;
28. gyújtogatás bűntette;
29. közveszélyű rongálás bűntette;
30. kémkedés.

39. A kiderítetlen bűncselekmények osztályának részletes tagozódása a következő:

H)

I. Állami és társadalmi rend elleni bűncselekmények:
1. agitációk,
2. anarchista mozgalom,
3. kommunista szervezkedések,
4. röpiratterjesztések.

II. Hatósági jelleg színlelések:

III. Az okmány- és közhitelpapírforgalmat veszélyeztető bűncselekmények:
1. csekkhamisítások,
2. hitelpapírhamisítások,
3. okmányhamisítások,
4. okmánylopások.

IV. Pénzhamisítások:
1. magyar
   a) papírpénz,
   b) ércpénz.
2. idegen,
   a) papírpénz,
   b) ércpénz.
3. hamis pénz forgalombahozatala.
   a) papírpénz,
   b) ércpénz.

V. Közrend elleni bűncselekmények:
1. Izgatások (esetleg csoportokba osztva).

VI. Közerkölcs elleni bűncselekmények:

1. erkölcs elleni merényletek.
2. erőszakos nemi közösülések,
3. fajtalansági esetek,
4. homoszekszuális cselekmények,
5. leánykereskedők üzelmei (kerítés).

VII. Ember élete és testi épsége elleni bűncselekmények
1. gyilkosságok,
2. rablógyilkosságok,
3. magzatelhajtások,
4. mérgezések,
5. egyéb bűncselekmények.

VIII. Vagyonbiztonság elleni bűncselekmények:
1. általában:
   a) árdrágítási esetek,
   b) gyújtogatás (tűzeset),
   e) hamiskártyázások,
   d) orgazdaságok,
   e) sikkasztások,
   f) szélhámosságok,
   g) zsarolások,
2. csalások:
   a) élekmiszercsalások,
   b) hamispénzcsalások,
   c) házasságszédelgések,
   d) ingatlancsalások,
   e) kölcsön- és költségcsalások,
   f) lóvásári csalások,
   g) marhavásári csalások,
   h) megrendelési csalások,
   i) árúcsalások,
   j) parasztfogások,
   k) vendéglői csalások,

l) egyéb csalások.

3. lopások:

a) a tettes *személye szerint:*

1. albérlőlopások,
2. cselédlopások,
3. kéjnőlopások,
4. cigány lopások.

b) *az elkövetés helye, szerint:*

1. áruházi lopások,
2. dohánytőzsdei lopások,
3. hálókocsi lopások,
4. irodai (hivatali) lopások,
5. kirakatlopások,
6. lakásfosztogatások,
7. mulatóhelyeken elkövetett lopások
8. padlásfeltörések,
9. postai lopások,
10. szállodai lopások,
11. temetőkben elkövetett lopások,
12. templombetörések,
13. üzleti lopások,
14. vasúti lopások,
15. villabetörések.

c) *az elkövetés módja szerint:*

3. besurranások,
2. betöréses lopások,
3. kasszafúrások,
4. persely fosztogatások,

5. rablások,
6. zsebtolvajlások.

9. §

A tárgynyilvántartás.

40. A tárgynyilvántartás főcsoportjában (amely egyúttal az I. osztályt is képezi) nyilván kell tartam: *

1. a bűnjelt képező (Szút. 445. pont) és
2. az elveszett vagy megtalált tárgyakat és állatokat.

41. A tárgynyilvántartás részletes tagozódása a következő:

I)

I. Ékszerek:

1. Briliáns,
2. Fülbevalók,
3. gombok,
4. gyűrűk,
5. karkötök,
6. láncok,
7. nyakékek,
8. órák (nemesfémből), egyéb ékszerek.

II. Élelmi- és élvezeti cikkek:

III. Építőanyagok:

IV. Értékpapírok:

1. részvények,
2. zálogcédulák.
3. egyéb értékpapírok.

V. Fegyver, lőszer és robbanóanyag:

1. golyós puska,
2. pisztoly,

3. robbanószer,
4. serétes puska,
5. egyéb.

VI. Fényűzési cikkek:
1. gyűjtemények,
2. képek és rajzok,
3. régiségek,
4. szőnyegek (értékesek),
5. üveg-és porceléntárgyak (értékesek),
6. egyéb.

VII. Hang- és műszerek:

VIII. Használati tárgyak:
1. cigarettatárca (nem nemesfémből),
2. levéltárca,
3. óra (nem nemesfémből),
4. pénztárca,
5. retikül,
6. egyéb.

IX. Háziállatok
1. baromfi,
2. birka,
3. eb,
4. ló,
5. sertés,
6. szarvasmarha,
7. egyéb háziállat.

X. Háztartási cikkek:

XI. Ipari gépek és szerszámok:
1. ipari szerszámok.

2. írógép,
3. szíj,
4. varrógép,
5. egyéb gépek.

XII. Könyvek, folyóiratok, egyházi szerek:

XIII. Közlekedési eszközök:
1. automobil,
2. kerékpár,
3. kocsi,
4. motorkerékpár,
5. telefon- és távíróhuzal.
6. szekér,
7. vasúti alkatrészek és felszerelések
8. egyéb közlekedési eszközök.

XIV. Mezőgazdasági eszközök és cikkek:
1. mezőgazdasági gépek,
2. mezőgazdasági szerszámok,
3. egyéb mezőgazdasági cikkek.

XV. Nemesfém és nemesfém-tárgyak:
1. aranytárgyak,
2. ezüsttárgyak,
3. platinatárgyak,
4. feldolgozatlan nemesfém.

XVI. Okmányok és írások:
1. anyakönyvi okmányok,
2. hivatalos ügyiratok,
3. iskolai bizonyítványok,
4. levelek,
5. személyazonossági igazolványok,
6. röpiratok,

7. útlevelek,
8. egyéb okmányok.

XVII. Pénzek:
1. valódi,
a) magyar,
b) idegen;
2. hamisított:
a) magyar,
1. papírpénz,
2. fémpénz.
b) idegen.
1. papírpénz,
2. fémpénz.

XVIII. Ruházati cikkek:
1. bunda,
2. fehérnemű,
3. öltöny,
4. prém,
5. selyem,
6. szövet,
7. télikabát,
8. egyéb.

XIX. Termények:

XX. Vadászati és halászati cikkek:

XXI. Egyéb tárgyak, amelyek az I—XX. alatt nem foglaltatnak:

10. §
A segédadatok nyilvántartása.

42. A segédadatok nyilvántartásába a következő osztályok tartoznak:

J)
Visszavont körözések és megfigyelések lapjai:
(Betűszerinti sorrendben ötévenkint selejtítve.)

K)
Eseménynyilvántartás:
(Törvényhatóságonkint és időrendi sorrend szerint nyilvántartva.)

L
Országos vásárok:
(Az állatvásár első napja szerint rendezve.)

M)
Nyilvántartás a nyomozókulcs számára:
1. elfogandók betűrendes névsora,
2. különös ismertető jelek szerint:
a) általában,
b) a fejen,
c) a nyakon,
d) a törzsön,
e) a karokon,
f) a lábakon.

O)
Külön gyűjtendőek:
(Az 56. pont utolsó bekezdése szerint.)

11. §
A nyilvántartási betűrend.

43. Közismert tény, hogy a nevek írásmódja a kiejtéssel különösen régi vagy idegen eredetű vagy hangzású családneveknél nem mindig egyezik s ezért a helyes írásmód igen sok esetben kétes, vagy nem ismeretes; a nyilvántartó lapokat is tehát az úgynevezett fonétikus betűrend szerint kell elhelyezni es nyilvántartani.

A fonetikus betűrendben mindazokat a magán- és mássalhangzókat, amelyek akár a magyar, akár pedig bármely latin betűt használó idegen nyelven azonos kiejtéssel vagy a folyékony beszédben meg nem különböztethető rokonhangzással bírnak, vagy amelyeket a magvar nyelvben másként ejtünk ki, mint az illető idegen nyelvben, egyenértékűeknek, vagyis azonosaknak tekintünk azzal az illető hangzó magyar kiejtésének megfelelő vagy mássalhangzóval, amely a magyar betűrend sorrendjében legelőször fordul elő.

44. A fonetikus betűrendben az egyenlő értékű magán- és mássalhangzók a következők:

1.	a	=	a	22.	i	=	i
2.	á	=	a	23.	ie	=	i
3.	ae	=	a	24.	í	=	i
4.	ä	=	a	25.	j	=	j
5.	b	=	b	26.	k	=	c
6.	c	=	c	27.	l	=	l
7.	ch	=	h	28.	ly	=	l
8.	ck	=	c	29.	m	=	m
9.	cz	=	c	30.	n	=	n
10.	cs	=	c	31.	ny	=	n
11.	d	=	d	32.	o	=	o
12.	dz	=	c	33.	ó	=	o
13.	ds	=	c	34.	ö	=	o
14.	dzs	=	c	35.	ő	=	o
15.	e	=	a	36.	oe	=	o
16.	eö	=	o	37.	p	=	b
17.	é	=	a	38.	ph	=	f
18.	f	=	f	39.	r	=	r
19.	g	=	c	40.	s	=	s
20.	gy	=	c	41.	sch	=	s
21.	h	=	h	42.	sz	=	s

43.	t	=	d
44.	ts	=	c
45.	ty	=	d
46.	u	=	u
47.	ú	=	u
48.	ue	=	j
49.	ü	=	i
50.	ű	=	i
51.	v	=	f
52.	w	=	f
53.	z	=	c
54.	zs	=	c
55.	y	=	i

45. *Különleges szabályok:*

1. A magánhangzókat csak a név elején, mint első betűt, kell fonetikusoknak tekinteni és sorolni; a névben mindig a rendes (latin) betűrend sorrendjében sorolnak, ki-véve az ü betűt, amely a névben is i marad.

2. A kettőzött magán- és mássalhangzókat mindig egynek kell tekinteni. Pl. Maár = már, Öttevényi = ötevényi, Sommer = somer, Bükkházy = bükházy.

3. Ha két, bár egy csoportbeli mássalhangzó úgy kerül egymás mellé, hogy mind a kettő különféleképpen hangzik, akkor azokat — természetesen a fonetikus jelzésük szerint — két hangzónak kell tekinteni. Pl. Macskássy = maccási, Bácskay = baecai, Backamadarasi = baccamadarasi, de már Backer = bacer.

4. A *qu. x* és *chs* kettős mássalhangzók kettős hangzásukat mindig megtartják, ezeket tehát a hangzásukban előforduló mindkét mássalhangzó fonetikus betűjeleivel kell jelezni, vagyis *qu* = *c* + *f*, *x* = *c* + *s*, *chs* = *c* + *s*. Pl. Quintus = cfindus, Buxbaum = bucs-baiun, Ochs = ocs.

5. Az *ai, mi, ay, ei, ej, eu, ey* kettős hangzókat *úgy* kell tekinteni, mintha helyettük *aj* volna írva. PL Neumann = najman, Ney = naj, Fayl = faji, Preier = brajer, Fejsze = fajse stb.

6. Ha két külön-külön hangzó különböző magánhangzó van egymás mellett, akkor azokat *úgy* kell tekinteni, mintha közéjük *j* betű lenne írva. PL Sourek = sojurec, Bielik = bijelic, Biazini = bijacini, Joa-novits = jojanofic. (De: ae = a, eö = o, ie = i, oe = o, ue = i.) Megjegyzendő, hogy ha a két magánhangzó közé képzelt j betű előtt a vagy e magánhangzó van, azt az oda képzelt j betűvel együtt — az 5. pontban foglalt szabály alkalmazásával — aj-nak kell tekinteni. Pl. Deák = dajac, Teodor = dajodor.

7. A *h* betűt mássalhangzó előtt figyelmen kívül kell hagyni. Pl. Kahle = cale, Málirer = inarer, Kohnert = conerd, Uhlig = ulic stb.

8. Az itt 1—7. pont alatt felsorolt különleges szagokat a vezetékneveknek mindig csak annál az első három (illetve négy vagy öt) hangzójánál kell alkalmazni, amelyeket az elhelyezésnél az 51. pont értelmében figyelembe veszünk.

Az egyenértékű hangzókat és a hangzókra vonatkozó különleges szabályokat minden nyilvántartónak kívülről és tökéletes biztossággal kell ismernie.

46. A fonetikus betűrend szerint a nyilvántartó lapokat az adott vezetéknév első hangzója (betűje) szerint mindíg az azzal egyenértékű, a betűrend sorrendjében legelső helyen álló hangzóval jelzett fiókba kell elhelyezni, illetve ott kell keresni. Tehát pl. a Kovács nevet, a vele egyenértékű c hangzóval jelzett fiókban, az Elekes nevet az a-jelzésű, a Tomory nevet a: d-jelzésű, a Vogel nevet az f-jelzésű fiókban stb. A fiókok jegesének az egymással egyenértékű hangzók közül mindig a betűrendben legelső helyen álló hangzót kell mutatnia. A kezdőbetűk szerint elhelyezett vezetéknevet az illető

betűn belül is — a bennük következő második, harmadik és negyedik betűk szerint további betűrendben kell elhelyeznünk, mert enélkül a keresett nevet az ugyanazon kezdőbetű alá sorozott nyilvántartó lapok nagy száma miatt vagy egyáltalában nem, vagy csak hosszas keresgélés után lehetne megtalálni.

47. A vezetékneveket besorolás szempontjából 2 csoportra osztjuk: olyanokra, amelyek magánhangzóval és olyanokra, amelyek mássalhangzóval kezdődnek Azt a három vagy négy betűt, amelyek alapján a sorolást eszközöljük, képletnek (betűcsoportnak) nevezzük.

1. A magánhangzóval kezdődő nevek képletezésénél csak az első három betűt vesszük figyelembe. (Erdei = ard, Auer = aje.)

2. A mássalhangzóval kezdődő nevek képletezésénél a három első betűt és az utánuk netalán következő magánhangzók figyelmen kívül hagyása mellett a következő mássalhangzót vesszük fel a képletbe. (Fülöp = filb, Balogh = balc.)

Ez alól a szabály alól kivételt képeznek azok a nevek, amelyek három mássalhangzóval kezdődnek, mert ezeknél a harmadik betű után következő magán^ hangzót nem hagyjuk figyelmen kívül, hanem azt vesszük fel a képletbe.

Ha a mássalhangzóval kezdődő név harmadik hangzója után „j" betű következik, akkor azt — az „i" betűhöz hasonló hangzása miatt — nem mássalhangzónak, liánom magánhangzónak tekintjük, vagyis figyelmen kívül hagyjuk s csak az utána következő első mássalhangzót veszszük figyelembe. Pl. Puljer == bulr.

De ha figyelembe vehető más mássalhangzó nincs, a „j" betűt akkor is megtartjuk, ha a negyedik helyen áll. (Marjai =- marj,)

A keresztneveket nem képletezzük.

48. A nyilvántartási lapokat a vezetéknevekből alkotott képletek szerint soroljuk.

1. A sorolásnál elsősorban a képletek első betűjét vesszük figyelembe s ezek alapján a lapokat a fonetikus abc sorrendjében csoportosítjuk (a, b, c, d, f, h, i, j, 1, m, n, o, r, s, u). Ha a képlet csak egy betűből áll, akkor a nyilvántartási lap az ugyanezen betűvel kezdődő képlótok élére sorol. (Ó János név annak „0" képlete alapján az „O"-val kezdődő képletek élére sorol.)

2. A két, három, négy betűből álló képleteknél a további sorolást elsősorban a második betű alapján a következő sorrendben eszközöljük: a, e, i, o, u, b, c, d, f, h, j, 1, m, n, r, s, azaz a magánhangzók mindig megelőzik a mássalhangzókat (ba, be, bi, bo, bu, be, bd, stb.).

Ha a második betű is egyezik, akkor a sorolást a harmadik, ha még az is egyezik, a negyedik betűnök az előbbi bekezdésben meghatározott sorrendje szerint eszközöljük (bac, bad, bacm, bacr,).

3. Olyan képleteknél, melyeknél a két (három) első betű azonos, a sorrendet a betűk száma határozza meg. így a két (három) azonos betűvel kezdődő képleteknél, a kevesebb betűből álló képlet megelőzi a több betűből állókat (ba. bac, badr. be, bca, beid).

4. Teljesen egyező képleteknél az egymás közti sorolást a keresztnév kezdőbetűje alapján a magyar abc sorrendjében eszközöljük (Nagy János, Nagy Péter). Ha a keresztnevek kezdőbetűje is egyezik, a további sorolási a

születési idő - év, hó, nap határozza meg (Kiss Mihály 1905. XI. 10., Kiss Mihály 1901. V 5,).

5. Ugyanazon keresztnévnél a férfinév megelőzi az asszonynevet, tehát Béla előbb jön. mint Béláné.

49. A 48. pontban foglalt sorolási alapelveknek a következő részleteit is figyelembe kell venni:

Ha a *magánhangzóval kezdődő név* második betűje is magánhangzó, akkor a két első magánhangzóval a „Különleges Szabályok" szerint járunk el.

Ha a magánhangzóval kezdődő név második es harmadik betűje mássalhangzó, akkor a név második es harmada mássalhangzóit a velük egyenlő értelmű s a fonetikus betűrendben legelső helyen álló hangzók sorrendjében kell elhelyezni, tehát pl. Ébrey = abr. alá, Altmann = ald. alá.

Ha a magánhangzóval kezdődő név harmadik betűje magánhangzó (pl. Üregdy), akkor a harmadik hangzót nem a fonetikus, hanem a rendes betűrend magánhangzóinak sorrendjében helyezzük el. Pl. Eber-hardt = abe, Aner = aje, Aladics = ala, Elekes = ale, Ikafalvi = ica, Illés = ilé, TJtassy = uda stb.

50. Ha a *mássalhangzóval kezdődő név* második betűje magánhangzó, akkor a besorolásnál legelőször is ezt vesszük figyelembe, de nem a fonetikus, hanem a rendes betűrend szerint. Tehát: Kovács = co, Szekeres = se, Bélaházy = bé, Tanninger = da, Faludy = fa stb. Ha a mássalhangzóval kezdődő név második betűje is mássalhangzó, akkor a nyilvántartólapot nem arra a helyre kell helyezni, amelyet számára a második mássalhangzó a fonetikus betűrend sorrendje szerint kijelöl, hanem az ugyanazon betűvel kezdődő olyan nevek legvégére, amelyeknek a második betűje magánhangzó. Az így együtt

levő, két mássalhangzóval kezdődő nevek egymás között a második mássalhangzók fonetikus sorrendjében következnek: Pl. Blaha, Breier: a Bu-val kezdődő nevek után = bl, br. Krámer Klein: a Cu-val kezdődő nevek után = cl, cr stb.

Ha a mássalhangzóval kezdődő nevek harmadik betűje magánhangzó, akkor azt a rendes betűrend szerint soroljuk, kivéve az ü betűt, amely i marad. Pl. Krammer = cra, de ha a harmadik és negyedik betű is magánhangzó, akkor a „Különleges Szabályok" szerint járunk el. Pl. Kleiner = olaj.

Ha a harmadik betű is mássalhangzó (három mássalhangzóval kezdődő nevek), akkor a nyilvántartó lapokat a kettős mássalhangzóval kezdődő nevek legvégére kell helyezni, egymás között először a második azután a harmadik mássalhangzó fonetikus sorrendjében sorolva. Pl. Strasser = sdra, Stróbl = sdro.

Ha a negyedik betű magánhangzó, akkor azt figyelmen kívül hagyjuk (1. 47. pont 2. alpont) s az utána következő első mássalhangzót keressük meg s ezt tekintjük úgynevezett vezetőhangzónak, amelyet azonban nem a rendes, hanem a fonetikus betűrendben soroljuk. PL Balázs = balc, Balogh = balc, Fülöp = filb, Huszár = husr, Márevics = márf, Pillinger = biln, Szöllősy =-sols stb.

Ez alól a szabály alól kivételt képeznek azok a nevek, amelyek három mássalhangzóval kezdődnek, mert ezeknél a harmadik betű után következő magánhangzót nem hagyjuk figyelmen kívül, hanem vezetőhangzónak tekintjük s a lapokat azok rendes betűrendjében soroljuk. Pl. Strasser = sdra, Strommer = sdro, Stremmer = sdre, Stricker = sdri, Struchár = sdru.

Ha a negyedik betű is mássalhangzó (négyes mássalhangzóval kezdődő nevek), akkor a nyilvántartó lapok

az ugyanezen betű alatt levő hármas mássalhangzóval kezdődő nevek legvégére jönnek, egymás között a második, majd a harmadik, végül a negyedik mássalhangzó fonetikus sorrendjében sorolva.

Vannak olyan nevek, amelyek csak egy, két vagy pedig három hangzóból állanak. Ezek elhelyezésénél általános szabály, hogy ugyanazon kezdőbetű alatt az *egy* betűből álló nevek az elhelyezés sorrendjében megelőzik a két betűből állókat, a két betűből állók a három betűből állókat és végül a három betűből állók megelőzik azokat a neveket, amelyeknek az elhelyezésénél négy betűt vehetünk figyelembe. Pl. Ó (régi) az o-csoportban minden más nevet megelőz; utána jönnek a kétbetűs nevek; Őr, Ős stb., ezután a hárombetűsök, majd a négybetűsök. Őrfy pl. az orf betűcsoportban megelőz minden más olyan nevet, amely négy betű alapján lett sorolva.

Ha valamely egyes vagy kettős hangzónak akár a név elején, akár pedig magában a névben való hangzása többféle lehet vagy kétséges, akkor a főnyilvántartásba a nyilvántartólapon kívül annyi mutatólapot (l. 57. pont) is el kell helyezni, ahányféleképpen az illető név hangzik hangozhatik. Pl. Ziegler lehet Siegler és Cigler vagv zigler is; Rosner lehet Rózner is, Singer lehet Zinger is, Brzezina lehet Bzsezsina vagy Psesina. A képletben magánhangzóval kezdődő neveknél legfeljebb két magánhangzó, mássalhangzóval kezdődő neveknél pedig csak egy magánhangzó (de esetleg egy sem) szerepelhet.

51. A vezetéknév csoportjainak keretein belül a keresztnevek magyar betűrendben következnek egymásután.

A születési kiváltságot (herceg, gróf, báró), a nemességet vagy az azt jelző előneveket, a vitéz, doktor,

özvegy, idősb; ifjabb stb. megjelöléseket vagy ezek rövidített jelzéseit figyelmen kívül kell hagyni, de a név után zárójelben oda kell írni. Ugyancsak a név után, zárójelben kell feltüntetni az esetleges megkülönböztető vagy gúnynevet is. Pl. Péter János (Mihályé), Lajos Aladár (Birka). Ha valakinek a neve előtt kettős névre vagy asszonyi névre valló betűjelzés van (pl. B. Szabó János, vagy T. Nagy Mária), akkor a névről az első betűjelzés szerint is mutatólapot kell kiállítani.

Kettős vezetéknévnél mindig csak az első vezetéknevet kell figyelembe venni. Ha kétség merül fel aziránt, hogy kettős vezetéknévnél az első vezetéknév nemcsak előnév-e, akkor a második vezetéknévre mutatólapot kell kiállítani s azon az első vezetéknevet a második után zárójelben fel kell tüntetni.

A nagyon gyakori neveket, mint pl. Kiss, Nagy, Molnár stb., ha az ezen nevekre szóló nyilvántartólapok száma nagy, elkülönítve lehet kezelni. Ebben az esetben a Veres (Veress, Veöreös) nevet „Vörös"-ként, a Seres (Seress) nevet pedig „Sörös"-ként kell kezelni.

12. §.
A nyilvántartási főlapok.

52. A Bűnügyi Körözések Lapját, a Nyomozati Értesítőt, valamint az alosztály értesítéseket az alosztályhoz való megérkezésük után azonnal a személyi nyilvántartási vezető nyilvántartónak kell átadni. A nyilvántartók azoknak a személyeknek a neveit, akiket a jelen utasítás 35. pont 1—10. alpontjai értelmében az alosztálynál nyilvántartásba kell venni, piros irónnal aláhúzzák.

Ennek megtörténte után meg kell állapítani, hogy a körözött, illetve nyomozott egyénnek a főnyilvántartási

anyagban nincs-e már nyilvántartólapja (priorálás). Ha a körözésben (nyomozatban) ugyanazon személynek több neve (álneve) van megemlítve, akkor a priorálást valamennyi név alapján meg kell ejteni.

Ha a körözött (nyomozott) egyénnek a főnyilvántartásban nincsen nyilvántartó lapja, róla (férfiakról fehér, nőkről rózsaszínű) 10 X 12 cm nagyságú, kéreg-papírból készült, ú. n. „Nyilvántartási főlap"-ot (2. melléklet) kell kiállítani. A körözés (nyomozat) szövegében foglalt azokat a személyi és egyéb adatokat, amelyeket a nyilvántartási főlapra (főlap) reá kell vezetni, kék irónnal alá kell húzni.

53. A főlapok kiállításánál figyelemmel kell lenni a következőkre :

Nőknél a főlapra mindig a nyilvántartott valódi nevét kell írni. Ha a név kétes, utána zárójelben kérdőjelet kell tenni. A vezetéknevet idegen neveknél is mindig először kell írni.

A foglalkozás feltüntetése, különösen azonos nevű egyéneknél, az azonosítás szempontjából fontos.

Születési hely gyanánt csak a varost vagy a községet kell megjelölni, az országot csak akkor, ha a szülctési hely nem fekszik Magyarország területén.

A születési évet, hónapot és napot a születési hely után kell írni, minden megjegyzés nélkül. Pl. Szeged 1903. TX. 19.

Ha a születési év nem ismeretes, csak a nyilvántartott körülbelüli *hóra* van megjelölve, akkor a születési hely után az életkort kell beírni, de tört alakban oda kell írni az évet is, amelyre az illető kora vonatkozik. Tehát Pl., ha valaki Szegeden született és 1930-ban kb. 36 éves volt: Szeged 36/1930.

Ha a nyilvántartott *Illetőségi helye* nem ismeretes. akkor *állandó lakhely* gyanánt azt a helyet kell beírni, ahol a nyilvántartott legutoljára huzamosabb ideig tartózkodott. Nagyobb helységeknél célszerű a közelebbi címet (utca, házszám) is beírni.

A nyilvántartás oka gyanánt az elkövetett bűncselekményt kell beírni. Ha a nyilvántartott konkrét bűncselekménnyel nincs gyanúsítva, csupán megfigyelést igényel akkor ebbe a rovatba: „megf." betűket kell írni. Elveszett személyazonossági igazolványok vagy más okmányok tulajdonosainál ebbe a rovatba : „igazolv." , olya n feltalált élő egyéneknél, akiknek személyi adatait, lakhelyüket stb. kell megállapítani (gyenge-elméjűek, elmebetegek stb.) „felt." jelzést, névleg ismert hulláknál : „hulla" jelzést, eltűnteknél: „eltűnt" jelzést, katonaszökevényeknél: „katona", megszökött fegyenceknél: „fegyenc", megszökött raboknál: „rab", megszökött foglyoknál: „fogoly" , kiutasítottaknál: „kiutas." jelzést kell alkalmazni.

Alapadat gyanánt a Bűnügyi Körözések Lapjának, illetve a Nyomozati Értesítőnek számát, évfolyamát és tételszámát kell feljegyezni, amely a körözést, illetve a nyomozatot közölte. Pl. Bkl. 12/1929—1263. vagy: Nyé. 36/1929—482. Ha az alapadat gyanánt valamelyik nyomozó-alosztály értesítése (l. 20. §.) szolgált, úgy az illető alosztály kerületének számát (római számmal jelezve), az értesítés számát, évfolyamát és esetleg tételszámát kell feljegyezni. Pl. VI/36—1929—8. (Debreceni nyomozó alosztály 1929. évi 36. sz. értesítésének 8. tételszáma).) Ha pedig az alapadatot valamely, az alosztálynál iktatott ügydarab (lásd 78. pontot) tartalmazza, akkor csak annak az iktató számát és tört alakban az évszámot kell feljegyezni. (Pl. 686/B. 1929.) Ha az ügyiratok, amelyek a

nyilvántartási főlapon szerepelnek, később valamely utószámhoz csatoltattak (1. 75. pont utolsó bekezdését), akkor a főlapra utólag a legutolsó iktatószámot is fel kell jegyezni. de az előző számokat is meg kell hagyni. Természetes, hogy ilyenkor az összes ügyiratokat — tehát az előzményeket is — mindig a legutolsó iktatószámnál kell beírni.

54. A nyilvántartó lapok nem arra szolgálnak hogy az alosztály kizárólag azok alapján adjon felvilágosításokat, hanem hogy a nyilvántartót rávezessék az alapadatra, vagy hogy ugyanannak a személynek egyszerre több helyről eszközölt körözésére (nyomozatára) figyelmeztessenek.

Az alapadatok pontos feljegyzése tehát igen fontos, mert attól függ az egész nyilvántartás értéké és használhatósága.

Mindazokat a neveket, amelyekre mutatólap lett k allítva. a főlapnak „Mutatólap" (1. 57. pont) feliratú rovatába is be kell vezetni, hogy a nyilvántartás megszűnése esetén a főlappal együtt a mutatólapokat is ki lehessen emelni.

A *„melléklap"* rovatba a főlaphoz tartozó melléklap, esetleg a gyűjtőlap beosztási jelzését kell írni.

A *„megjegyzés"* rovat olyan adatok esetleges bejegyzésére szolgál, amelyeknek a főlap többi rovatában nincsen helyük, de amelyeknek bejegyzése akár az azonosítás, akár pedig a nyilvántartók figyelmeztetése szempontjából célszerűnek látszik. Ha a nyilvántartott egyénnek *feltűnő* különös ismertetőjelei vannak, célszerű azokat itt röviden feljegyezni. Olyan egyéneknél, akikkel szemben fokozott elővigyázatot kell tanúsítani, ebbe a

rovatba piros irónnal „veszélyes!” szót kell írni. Ugyanide kell írni az esetleges tettestársak neveit is.

A *„kiállította”* rovatba azt kell feljegyezni, hogy a főlapot melyik év, melyik hó, melyik napján és ki állította ki. Erre a célra a ruggyantabélyegzőt kell használni.

55. A főlapok fejrészén levő baloldali jelzés nélküli kockába az elhelyezés és a keresés megkönnyítése végett a képletet kell beírni, amelynek alapján a nyilvántartott neve a jelen utasítás 11. §-ában foglaltak figyelembe vettek mellett a fonetikus sorrendbe besoroltatott, — a főlap felső jobbsarkán levő azonos kockába pedig azt az évet kell írni, amelyben a főlap a nyilvántartott egyén fel nem találása esetén kiselejtíthető lesz. Ilyen gyanánt a legutoljára elkövetett, 1lletvc legsúlyosabb bűncselekmény elévülési évét (Btk. 106—108. §.) követő esztendőt kell feltüntetni. Tekintettel azonban arra, hogy a nyilvántartott időközben olyan újabb bűncselekményeket követhet el, amelyek az elévülési időt is kitolják, ezt a bejegyzést irónnal kell eszközölni.

Az ország területéről örökre kiutasított egyéneknél ebbe a kockába dűlt keresztet kell írni.

Feltételesen szabadságolt fegyencek a feltételes szabadság lejártát követő évet kel feltűntetni.

Gyanús (megfigyelendő) egyéneknél a főlap a kiállításától számított öt év alatt évül el, ha az illető ezen idő alatt eljárásra okot nem szolgáltatott.

A főlap első oldalán levő hat számozott kocka az úgynevezett figyelmeztető jelzések céljait szolgálja, amelyeknek az a rendeltetésük, hogy a nyilvántartót egyes támpontokra vagy körülményekre a keresés alkalmával mintegy optikai úton figyelmeztessek. Elfogandó egyéneknél az 1. kockába kék pontot kell tenni. A többi koc-

kákba alkalmazondó jelzéseket a gyakorlat folyamán mutatkozó szükség szerint és az alosztályparancsnokok javaslata alapján a nyomozó osztályparancsnok szabályozza. A jelzéseket változtatni tilos.

A főlap hátlapján levő kockák később szabályozandó statisztikai adatok jelzésére szolgálnak.

56. A főlap kiállítása után a nyilvántartó az alapadat szélzetére reávezeti, hogy a főlapot mikor és ki állította ki. Pl. „Főlap 1929. V/l. Fekete th.” A feljegyzések nagy számára való tekintettel, de a könnyebb olvashatóság céljából is célszerű ennek a bejegyzésnek a nem változó szövegét is ruggyantabélyegzővel alkalmazni.

Ha a nyilvántartó egy több önálló tételt tartalmazó alapadat (Bűnügyi Körözések Lapja, Nyomozati Értesítő, alosztályértesítés stb.) alapján több főlapot állított ki, akkor a fenti feljegyzést elég az alapadatot tartalmazó közlemény legvégén, egyszer alkalmazni, ha azonban az ugyanazon közleményben szereplő személyek főlapjait többen állították ki, akkor a kiállító nevét minden egyes tétel szélzetére külön oda kell írni.

Abban az esetben, ha a körözött (nyomozott) elvennék már van fölapja, azt ki kell emelni és a folytat gos adatokat újabb főlap kiállítása nélkül, a már meglevő régi főlap üresen maradt részére reá kell vezetni.

Abban az esetben, ha a körözött (nyomozott) egyénnek már van főlapja, azt ki kell emelni és a folytatólagos adatokat újabb főlap kiállítása nélkül, a már meglévő régi főlap üresen maradt részére reá kell vezetni. Pl. „Kecskeméti ügyészség csalás miatt körözi. Bkl. 16/1929—186” Vagy: „Kajdacsi őrs betöréses lopással gyanúsítja Nyé. 8/1929—186”. Vagy: „Kémgyanús B. 246/1929.” Az egyes bejegyzéseket vonallal el kell választani.

Az alapadatot tartalmazó közlemény szélzetére a nyilvántartási főlapon történt folytatólagos bejegyzést is úgy kell feljegyezni, amint az az előző pontban a főlapok kiállításánál van elrendelve.

Ha valamely hatóság vagy szerv már elkészített és kitöltött nyilvántartási lapokat küld *meg* a nyomozó alosztálynak nyilvántartás végett, azokat — ha terjedelmük megengedi — iktatás nélkül be kell sorolni, a szükséges melléklapokat azonban az ilyen főlapokról is ki kell állítani. A csendőrségi nyilvántartó lapoktól eltérő terjedelmű ilyen nyilvántartási lapokat a jelen utasításban lefektetett általános elvek szerint külön kell gyűjteni, de róluk a főnyilvántartásban mutatólapokat kell kiállít ríni. Az esetleges ilyen külön gyűjtemény az O. osztályt képezi, az ebbe sorolt lapokat „O. lapok"-nak nevezzük.

13. §
A mutató- és melléklapok.

57. Ha a főlapon szereplő egyénnek több neve (álneve) ismeretes, vagy ha a név hangzása többféle lehet, akkor minden egyes névre külön-külön világoskék színű, ú. n. *„mutatólap"*-ot kell kiállítani. A mutatólapra csak az álnevet kell felírni, alatta utalni kell arra a névre, amely alatt az illető nyilvántartott egyén főlapja ki van állítva, Tévedések elkerülése végett a mutatólapra az illető foglalkozását, születési helyét és évét, vagy ha ezek nem ismeretesek, valami egyéb olyan adatot is fel kell írni, amelyből a helyes főlapot meg lehet találni. Erre különösen olyan neveknél van szükség, amelyek gyakran fordulnak elő s amelyek ezért több főlapon is szerepelhetnek.

58. Azokról a súlyos, veszélyes vagy szokásos bűntettesekről, akiknek a 36. pont B-G) osztályai alatt felsorolt, melléknyilvántartásokban való nyilvántartása is szükségesnek Látszik, a főlapon és az esetleges mutatólapokon kívül *„melléklap"*-okat is ki kell állítani, a lőlap megfelelő rovatában pedig a beosztási jelzéssel jelezni kell, hogy az illetőnek a személyi nyilvántartás melyik osztályában van melléklapja.

Beosztási jelzés gyanánt az alcsoportoknak, illetve az alcsoport alsóbb tagozatainak azt a betű- és számjelzését kell alkalmaznunk, amely a 7-10. §-okban foglaltatik. Vagyis Pl. GIII3. azt jelenti, hogy a nyilvántartott egyénnek a G) osztály (szokásos bűntettesek) III. csoportjában az okmányhamisítok között, GVIII3—b1. az áruházi tolvajok között, B14. a köszörűsök között stb. melléklapja van.

A melléklapokon mindig a főlapra vezetett névnek kell szerepelnie. Férfiak melléklapja fehér, a nőké rózsaszín.

59 Melléklapokat a B—O) osztályok részére lehet kiállítani. A melléklapok nem rovatozottak, csupán a név (vezérszó) kelve van megjelölve, a szükséges egyéb adatokat a nyilvántartó belátása szerint jegyzi fel. Valamenynyi melléklapon fenn, a baloldali számozatlan figyelmeztető kockába a név képletét, a jobboldali számozatlan kockába pedig annak az osztálynak, illetve alosztálynak stb. a beosztási jelzését kell írni, amelybe a melléklap tartozik. A számozott kockákba később meghatározandó figyelmeztető jelzéseket kell majd alkalmazni.

Ha a melléklapon vezérszó gyanánt név szerepel, annak a főlap első vízszintes rovatába beírt névvel egyeznie kell. A melléklapra fel kell jegyezni vezérszó

gyanánt a nevet, ez alá zárójelben az esetleges álneveket, azután folytatóan és röviden, hogy milyen bűncselekményeket, hol és milyen módon szokott elkövetni, illetve hol és milyen módon követett el, az eltűnt vagy feltalált személyeknél pedig, hogy hol és mikor találtattak fel vagy tűntek el. A bejegyzés után az alapadat számát is fel kell tüntetni.

Folytatólagos adatok tudomásulvétele esetén azokat folytatóan a melléklapra fel kell jegyezni, az egyes bejegyzéseket egymástól vonallal el kell választani s minden bejegyzés után annak a nyilvántartónak a nevét is oda kell írni, aki a bejegyzést eszközölte.

Az F) osztályba tartozó olyan eltűnt vagy keresendő személyeknél, akiknek a nevük nem ismeretes vezérszó gyanánt az illető nemét, körülbelüli életkorát és a feltalálás vagy eltűnés helyét és napját kell írni.

60. A kiderítetlen bűncselekmények nyilvántartásába csak a jelen utasítás 38. pontjában felsorolt bűncselekményeket kell felvenni, de ha ugyanaz a gyanúsított vagy bűnszövetkezet követett el sorozatos bűncselekményeket, ott fel nem sorolt büntettek és vétségek is felvehetők. Vezérszó gyanánt a bűncselekménynek nemcsak a büntetőtörvény szerinti minősítését kell írni, hanem azt a lehető legközelebbről is meg kell jelölni. Pl. nemcsak „lopás", hanem „ékszerlopás, lólopás, sertéslopás" stb., nem „okirathamisítás", hanem „bizonyítványhamisítás, váltóhamisítás" stb. A vezérszó után fel kell jegyezni, hogy a bűncselekmény mikor és hol követték el, mennyi a kárérték, milyen a sérelem mérve, ki a sértett és a gyanúsított. Ha a gyanúsított ugyanazzal vagy több összefüggő cselekményével több bűncselekményt követett el. akkor vezérszó gyanánt a legsúlyosabbat, esetleg a

gyanúsított egyén ére legjellemzőbbet kell feltüntetni, ha azonban ugyanaz az ismeretlen gyanúsított — bár estleg ugyanazon alkalommal — több önálló bűncselekményt követett el, mindenikről külön-külön melléklapot kell kiállítani.

61. A tárgynyilvántartásban a bűnjelül szolgáló vagy más okból nyilvántartott tárgyat lehetőleg úgy kel kell vezérszó gyanánt megjelölni, hogy annak nemét, anyagát, minőségét, rendeltetését stb. a keresésénél első pillantásra meg lehessen állapítani. Tehát pl. nemcsak „óra", hanem „ingaóra, ébresztőóra, aranyóra egyfedelű, ezüstárca kétősfedelű" stb., nemcsak „ló", hanem „kancaló", „heréltló" stb., nemcsak „pisztoly", hanem „forgópisztoly, Steyer-pisztoly" stb. Ha valamely tárgy gyári vagy más száma ismeretes, *úgy* azt is a vezérszóhoz kell írni.

Hivatkozni kell a mintafüzet számára és tételszámára, amely alatt az illető tárgy ábrája megtalálható, illetve amelyik a nyilvántartott tárgyhoz a leginkább hasonlít.

Elveszett tárgyak és állatok közül csak az 50.— pengőn felüli értékkel bírókat kell nyilvántartani.

62. Az egyes osztályok fő- és melléklapjai között rendszerint összefüggés van. Gyakran előfordul ugyanis, hogy a főlapon nyilvántartott egyén bűncselekményéből vagy pedig a kiderítetlen esetekből származó bűnjel a tárgynyilvántartásba is belekerül. Szükséges tehát, hogy a főlapok a melléklapokkal, valamint az utóbbiak egymással — összefüggésük szerint — összekapcsoltassanak, hogy a gyanúsított elfogása, a bűncselekmény kiderülése vagy a bűnjel megkerülése esetén az illető személyre vagy esetre vonatkozó összes fő- és melléklapok kiemelhetők legyenek. Ezért az ugyanazon bűncselekményre,

vagy az ugyanazon gyanúsítottak által elkövetett sorozatos bűncselekményekre vonatkozó melléklapok valamelyikének hátoldalára piros tentával fel kell írni, hogy melyik osztály milyen vezérszava és számú melléklapjai függnek Össze egymással. Azt a melléklapot, amelyre ezeket az adatókat feljegyezzük, *„gyűjtőlap"*- nak nevezzük. Szám gyanánt az alapadat számát kell feltüntetni. Pl.:

Összefügg:
- HVIII3—b5 Kirakatlopás. Nyé 17/1926—682.
- I. 14. Brilliáns gyűrű Bkl. 12/1929—1864.
- I. 17. Brilliáns nyakék Nyé. 17/1926—682. stb.

Vagy pl.:
- B7. drótos.
- CI3. hang.
- GVIII3—b6 lakásfosztogató.

A főlapon és az Összes többi melléklapokon elegendő csak a gyüjtőlapra utalni.

Gyűjtőlap gyanánt mindig a legelőször, illetve a főlap után legelőször kiállított melléklap szolgáljon. A gyűjőolapot az 1. oldal 1. jelzőkockájában piros ponttal kell jelölni. Addig, amíg a főlap érvényben van, a gyűjtőlapot sem szabad kivenni még akkor sem, ha a gyűjtőlap adatai önmagukban hatályukat vesztették is.

63. Az országos vásárok nyilvántartása napok szerint rendezett nyilvántartó lapokon történik. Minden nap szamara külön-külön lapot kell felfektetni s minden lapra a rendes abc sorrendjében fel kell írni azokat a városokat vagy községeket, amelyekben az illető napon országos vásár van. Ha a vásár több napon át tart, akkor az illető helységet valamennyi nap nyilvántartó-lapjára fel kell írni annak a megemlítése mellett, hogy az állat- vagy

kirakovásárnak hányadik napja esik az illető napra. A különösen népes vagy nagyobb területre kiterjedő jelentőséggel bíró vásárokat piros tintával alá kell húzni.

14. §
A nyilvántartó lapok osztályozása és megőrzése.

64. A nyilvántartó lapok megőrzésére a nyilvántartó szekrények fiókjai szolgálnak. A nyilvántartási anyagot a fiókokban a 7 - 9. fokban megállapított sorrendben kell elhelyezni. A nyilvántartó lapok számara való tekintet nélkül külön-külön fiókokban kell elhelyezni:

1. az A. osztályban minden egyes, a fonetikus abcben önállóan szereplő kezdőbetűt; s az utolsó kezdőbetű után a gyermekneveket;
2. a B. osztályban az 1—4., az 5., a 6—10., a 11—16. és 17—23. számú csoportokat;
3. a C. osztályban az I., a II. és a III—VII. alosztályokat;
4. a D. osztályban az I. és a II. alosztályt;
5. az E. osztályban az 1—4. és 5—6. csoportokat;
6. az F. osztályban az 1. és 2. csoportot;
7. a G. osztályban az I., a II—IV., az V., a VI., a VII., a VIII. 1., a VIII. 2., a VIII 3. a—b, a VIII. 3. c és a VIII. 3. d alosztályokat, illetve csoportokat;
8. a H. osztálvban az I., a II—IV., az V., a VI., a VII., a VIII. 1., a VIII. 2., a VIII. 3. a—b és a VIII. 3. c alosztályokat, illetve csoportokat;
9. az I. osztályt (alosztályonkint külön-külön);
10. a J. osztályt (5 fiók);
11. a K. osztályt; 32. az L. osztályt;
13. az osztályt;

14. az O. osztályt (a lapok nagyságának megfelelő külön dobozban).

Minden fiókot könnyen olvasható felirattal kell ellátni. A főosztályban a fiókra fonétikus sorrendben az első és utolsó betűcsoportot kell írni, amely alá tartozó nyilvántartási lapok abban el vannak helyezve a B.—M. osztályok fiókjaira pedig az azokban elhelyezett nyilvántartási lapoknak a 7—10. fok sorrendjében értett első és utolsó beosztási jelzését.

65.. A nyilvántartó lapoknak az egyes fiókokon belül további széttagozására az úgynevezett *vezetőlapok* szolgálnak, amelyek piros, világoskék, világossárga és fehér színű, erősebb minőségű kéregpapírból készülnek. A vezetőlapoknak a nyilvántartó lapok felületéből kiemelkedő jelzőfelülettel kell bírniók, amelyre írni lehet. A fiókokban akkor kell vezetőlapokat alkalmazni, ha az ugyanazon kezdőbetűvel kezdődő betűcsoportokba sorolt nyilvántartó lapok száma annyira felszaporodik, hogy további széttagozás nélkül már csak nehezen kezelhetők és nem nyújtanak kellő áttekintést. Ilyenkor az illető kezdőbetű alá sorolt nyilvántartó lapokat a betűcsoport második betűjének a figyelembevételével annyi újabb csoportra lehet felosztani, ahány betűje a (mássalhangzók: fonétikus magánhangzók: rendes) abc-nek van. Erre a célra piros színű vezetőlapot kell használni. Ha az ily módon széttagozott anyagnak a harmadik és negyedik betű alapján való további széttagozása szükséges, akkor ahhoz fokozatosan előszöi- világoskék és azután sárgaszínű vezetőlapot kell használni. A vezetőlap figyelmeztető peremére mindig csak azt a két (esetleg tovább: három) betűt kell írni, amellyel a vezetőlaptól a következő vezetőlapig elhelyezett nyilvántartó lapok betűcsoportjai

kezdődnek. Gyakran előforduló nevek számára, amelyekről sok nyilvántartólap van kiállítva, külön (fehér színű) vezetőlapot is be lehel iktatni.

66. A B. — O. osztályokban a vezetőlapokat a 8-11. §-ok beosztása szerint felirattal kell ellátni és pedig még akkor is, ha az egy-egy vezetőlaphoz tartozó nyilvántartó lapok száma nem sok. Az osztályok (római szám) jelzésére piros, az alosztályok (arabs szám) jelzésére világoskék, a csoportok (kisbetű) jelzésére világossárga, további tagozatok részére pedig fehérszínű vezetőlapot kell használni.

Ha egy fiók nyilvántartó lappal megtelik, akkor az anyagot a jobbra eső következő fiókban kell folytatni, vagy a nyilvántartás összes többi fiókját balról jobbra egy-egy hellyel tovább kell helyezni. Ezáltal természetesen csak a fiókok elhelyezésének szabad változniók, tartalmuk sorrendjének nem. Egy osztályt mindig egymás mellet lévő fiókokban kell elhelyezni.

15. §.
A nyilvántartás megszüntetése.

Körözés (nyomozat) visszavonására csak az a hatóság vagy az a szerv van feljogosítva, amely azt kiadta s ugyanúgy kell közhírré tenni, ahogy az eredeti körözés (nyomozat) kihirdettetett. A nyomozó alosztály tehát valamely szemelv (tárgy, bűncselekmény stb.) nyilvántartását a hivatalos körözés (nyomozat) visszavonása előtt akkor sem szüntetheti meg, ha az illető egyén elfogásáról, vagy a cselekmény kiderítéséről tudomást szerez is, amit azonban egyébként a főlap megjegyzés rovatába, vagy ha ott hely nincs, a hátlapra fel kell jegyezni.

A körözés (nyomozat) visszavonását tárgyaló alapadat szélzetére a nyilvántartás megszüntetésének a foganatosítását éppen úgy fel kell jegyezni, mint ahogy az a nyilvántartásba vételnél fel van írva. A hatályon kívül helyezett körözés (nyomozat) szövegét mindenütt, tehát Pl. ügydarabokon is piros irónnal át kell húzni s a hatályon kívül helyező intézkedés szárnál úgy kell reá írni, mint ahogyan az a nyilvántartásba vételnél elő van írva.

68. Azoknak az egyéneknek, tárgyaknak és bűncselekményeknek a fő- és melléklapjait, akiknek, illetve amelyeknek a nyilvántartásai meg kell szüntetni, a nyilvántartó a szekrényből kiemeli és az ok és az alapadat számának feljegyzése után, amelynek alapján a nyilvántartás megszüntettetett, egyelőre a J. osztályba helyezi. A főlapot a hozzátartozó melléklapokkal, illetve, ha főlap nincs, a gyűjtő- vagy rendes melléklapokat össze kell fűzni és így kell a J. osztályba helyezni. A főlap (gyűjtölap) első oldalát piros irónnal keresztben át kell húzni, a felső részére pedig szintén piros irónnal fel kell írni az évszámot, amelyben a nyilvántartó lap a J. osztályból is kiselejtíthető lesz. Ez az idő a nyilvántartás megszüntetésétől számított öt év.

Ugyanúgy, de hivatalból kell eljárni az elhalt egyéneknek, az öt évig kifogásra okot nem adott gyanús egyéneknek és végül az elévült kiderítetlen bűncselekményeknek a nyilvántartó lapjaival is.

Ha valaki ellen az alatt az öt év alatt, amíg nyilvántartó lapjai még a J. osztályban feküsznek, újra körözést (nyomozatot) adnak ki, akkor róla új főlapot kell ugyan felfektetni, de ahhoz a régi fölapját is hozzá kell fűzni; a régi mutató- és melléklapjait pedig — az esetleg

már nem szükséges vagy elavult adatok törlése és az újak feljegyzése után — helyeikre vissza lehet helyezni.

Az ország területéről örökre kiutasított egyének nyilvántartó lapjait kiselejtíteni nem kell.

16. §.
Az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal adatainak igénybevétele.

69. A csendőrség nyilvántartása nem terjed ki a büntetett előéletű egyénekre és az ujjnyomatok alapján való nyilvántartásra. Az előbbire azért nem, mert előző büntetések megállapítására a csendőrségnek ritkábban van szüksége, mindkettőre pedig, mert az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal ilyen nyilvántartásai a csendőrségnek is rendelkezésére állanak. , Annak a biztosítása, hogy a nyomozó alosztályok es az orsók az esetleg szükségelt adatokat az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivataltól a lehető leggyorsabban megkapjak, az összekötőtiszt feladata, aki ezirányban a hivatal vezetőjével és helyettesével személyes összeköttetésben lenni köteles.

70. Miután valószínű, hogy a nyomozó osztály és az alosztályok felállítása után mind ezek, mind pedig az őrsök is sűrűbben fogják az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalt igénybe venni, a m. kir. rendőrség beosztott személyzet túlterhelésének elkerülése végett a Nyomozó Osztályparancsnokság négy tiszthelyettest bocsát az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal vezetőjének a rendelkezésére, akik elsősorban a csendőrségtől beérkező kérdőívek elintézésére vannak hivatva.

A beosztott; csendőrlegénység személyi és fegyelmi tekintetben az összekötőtisztnek, illetve az ő útján a nyomozó osztályparancsnoknak van alárendelve.

71. A nyomozó alosztályok és az őrsök priorálást kérő táviirataikat, tudakozólapjaikat és ujjnyomatlapjaikat az összekötőtiszt címére küldik meg, illetve terjesztik fel aki azok iktatása nélkül gondoskodik róla, hogy azok beérkezésük után azonnal az elintézésre hivatott egyénekhez jussanak és hogy a beérkezés napián feltétlenül megválaszoltassanak.

A választ szintén az összekötőtiszt útján és rendszerint ugyanazon az úton kell megadni, amelyen kértek. Ha azonban megállapítást nyer, hogy a priorált egyént el kell fogni, akkor a választ minden esetben, tehát akkor is távirattal kell megadni, ha azt írásban kérték is.

Tudakozódásra a 7. melléklet szerinti tudakozólapot, illetve 3. melléklet szerinti ujj nyomatlapot kell használni. Távirati tudakozódás esetén a priorálandó egyén nevét s ha ismeretes, születési évét és helyét, foglalkozását, állandó lakhelyét, atyjának és anyjának nevét kell bejelenteni. Ha ezek az adatok csak részben ismeretesek vagy kétesek, ezt a táviratban mindig kifejezésre kell juttatni.

72. A nyomozásnak abban a szakában, amelyet a csendőrség szokott végezni, rendszerint nincsen szükség annak a megállapítására, hogy valaki az éppen nyomozás tárgyát képező bűncselekményt megelőzően büntetve volt-e vagy sem, mert az előzően esetleg el is szenvedett büntetések a csendőrségnek a gyanúsítottal szemben követendő eljárását rendszerint nem befolyásolják. Ezért az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal útján előző büntetéseiket illetően csak azokat az egyéneket szabad prioráltatni:

1. akiknek elfogása vagy szabadlábon hagyása attól, hogy ők a Szút. 312. pont 6. alpontja, illetve a) bekezdése értelmében „rovott előéletűek”-nek tekintendők-e vagy sem;

2. akiknek előzően elszenvedett büntetései az éppen nyomozás tárgyát képező bűncselekmény büntetőjogi minősítését súlyosbítva befolyással lehetnek arra a körülményre, hogy a feljelentés hova tétessék meg;

3. akiknek szokásos bűntettesekként vagy gyanún egyénekként való nyilvántartását attól lehet függővé tenni, hogy előzően hányszor, milyen bűncselekmény miatt és milyen büntetéssel voltak büntetve, továbbá

4. személyazonosság megállapítása végett ujjnyomatlap alapján: olyan elfogott vagy elfogandó (elővezetendő) egyéneket illetően, akiknek személyazonossága ismeretlen vagy alaposan kétes és végül

5. helyszíni ujjnyomok alapján: ha annyi és olyan tiszta helyszíni ujjnyom áll rendelkezésre, hogy azok alapján a gyanúsított személyazonosságának a megállapítását nem lehet kizártnak tekinteni.

73. Távbeszélőn vagy távirattal csak akkor szabad priorálást kérni, ha a priorálandó egyén elfogása a választól függ. Már elfogott vagy szabadlábon levő egyének priorálását mindig tudakozólappal kell kérni.

Csupán abból a célból, hogy a gyanúsított előző büntetései a feljelentésbe felvétessenek, vagy hogy az erre vonatkozó adatok a feljelentéshez csatolhatok legyenek, az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal útján senkit sem szabad prioráltatni, mert azt később a kir. bíróságnak (ügyészségnek) a csendőrség által szolgáltatott adatokra való tekintet nélkül úgyis meg kell tennie.

Az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal értesítéseit (nemleges esetben is) meg kell őrizni, és pedig:

a nyomozó alosztálynál:

1. ha az illető egyénnek a B) irattárban ügydarabja van, az ügydarab mellett;

2. ha nincs ügydarabja akkor az értesítést visszaérkezése után a B)iktatóba be kell iktatni, s iktatószámát a főlap „Megjegyzés" rovatába be kell írni.

az őrsön:

3.ha az illetőnek figyelőlapja van, a figyelőlap hátoldalához fűzve;

4. ha nincsen figyelőlapja, akkor figyelőlapok végén betűrendben.

Ha ugyanaz a tudakozólap több egyénre vonatkozó tudakozódást és felvilágosítást tartalmaz, akkor azt a függőleges vonalak mentén fel kell vágni és az egyes részeket önállóan kell felhasználni.

17. §
A nyomozati ügyiratok kezelése.

75. A nyomozó osztályparancsnokság, valamint az alosztályparancsnokságok mindazokat az ügyiratokat, amelyek bűnügyi nyomozási, nyilvántartási vagy nyomozati ügyekre vonatkoznak, a rendes belszolgálati ügyektől elkülönítve kezelik. Ezeket az iratokat röviden bűnügyi iratoknak nevezzük.

A bűnügyi iratokat az alosztályhoz (osztályhoz) való beérkezésük után azonnal a 4. melléklet szerinti, úgynevezett B) iktatókönyvbe be kell iktatni és iktatószámmal kell ellátni. Az iktatószám elé a belszolgálati ügyekre vonatkozó iktatószámoktól való megkülönböztetés végett B. betűt kell írni.

Az iktatószám minden év január 1-én 1-gyel kezdődik és az év végéig folytatóan következik. Ha valamely ügydarabnak már beiktatott előzménye van, akkor az újonnan érkezett ügydarabot „ad." jelzéssel, az előzmény iktatószámával kell ellátni, az iktatókönyv „megjegyzés" rovatába azonban az összes utólag érkezett ügydarabok eredeti kibocsátási iktatószámait (a keltés az elküldő hatóság megjelölése nélkül) be kell jegyezni, hogy beérkezésüket szükség esetén utólag meg lehessen állapítnia.

Az ugyanazon egyénekre vonatkozó B) iktatmányokat — tekintet nélkül arra, hogy azok melyik előző évből származnak és hogy milyen ügyet tárgyalnak — az irattárból mindig ki kell emelni és az illetőre vonatkozó későbbi ügyiratokhoz kell csatolni, hogy így az ugyanazon egyénre vonatkozó összes iratok — esetleg évekre visszamenően is — mindig együtt legyenek. Az utószámhoz történt csatolást az iktatókönyv „Megjegyzés" rovatába be kell kegyezni.

76. A tudakozólapokat, a távbeszélőn kért és adott felvilágosításokat, a Bűnügyi Körözések Lapját, a Nyomozati Értesítőt és az alosztályértesítéseket (20. §) iktatni nem kell, de mind ezekre, mind pedig általában minden B) iktatmányra óránkint változtatott betűzőt kell ütni, amelyből kivehető, hogy melyik nap és melyik órában érkezett.

Az órajelzést úgy kell alkalmazni, hogy az mindig a következő órát mutassa. Pl. 10—11 óráig a 11 órás jelzést kell alkalmazni.

A 3. függőleges rovat kitöltésére a Csüsz. határozványai mértékadók.

A „Tárgy" rovatban az ügydarab tárgyát csak akkor kell tüzetesebben megjelölni, ha az nem nyilvántartásra vagy nyomozatra vonatkozik, egyébként elegendő a vezérszó (név, tárgy, bűncselekmény neme vagy elkövetési helye) után „nyilv." (nyilvántartás) vagy nyom. (nyomozat) rövidítését írni.

„Az elintézés napja” rovatba a 75. pontban említett későbbi iktatószámokon kívül olyan, kevésbé fontos feljegyzéseket is lehet eszközölni, amelyeknek feljegyzése az ügyre vonatkozó későbbi tájékozódás szempontjából célszerűnek látszik.

A B) iktatmányokról két tárgymutatót kell vezetni, egyet a nevekről és egyet azokról az iktatószámokról, amelyek nem nem nevekre, hanem egyéb tárgyra vonatkoznak (I. és II. tárgymutató). A tárgymutatót nem könyvalakban, hanem szintén kartotékszerűen kell vezetni, de nem évenkint külön-külön, hanem folytatólagosan. Neveknél elegendő csak a nevet, foglalkozást és lakást, valamint a B) iktatószámot feljegyezni; ha később ugyanarra a névre vagy ügyre vonatkozóan új B) iktatmány kerül az osztály (alosztály) parancsnoksághoz, úgy az új számot is az illető régi kartotéklapjára kell folytatólagosan rávezetni. A tárgymutató kartoték vezetése egyébként alaki szabályokhoz kötve nincsen. Olyan nevekről, amelyek a főnyilvántartásban szerepelnek, külön tárgymutatót is nem kell vezetni.

77. Az ügydarabokat iktatás után azonnal és rövid úton kell az alosztályon (osztályon) belül lejuttatni ahhoz, aki annak az elintézésére hivatva van és ugyancsak rövid úton kell azokat elintézés után az iktatóhoz visszajuttatni. Az alosztályon (osztályon) belül írásbeli levelezésnek helye nincsen.

Az egyes alosztályok az őrsökről hozzájuk helytelen irányítás folytán beérkező olyan nyomozati bejelentéseket, illetve a hatóságoktól beérkező olyan átiratokat és megkereséseket, amelyeknek tartalmát a Nyomozati Értesítőben közzé kell tenni, iktatás után minden átirat vagy kísérő irat nélkül, feltünő Ny.É. megjelöléssel a budapesti

1. nyomozó-alosztályhoz továbbítják : az ilyen ügydaraboknál „Az elintézés napja” című rovatba az elintézés kelte után „1. aloszt. Bp.” rövidítést kell írni.

78. Az ügydarabok elintézése általában a Csüsz. 12—18. pontjaiban előírtak szerint történik. Olyan ügydaraboknál, amelyeknek tartalmát csak nyilvántartásba venni vagy onnan törülni kell, illetve, amelyeket (a budapesti alosztálynál) a Nyomozati Értesítőben közzé kell tenni anélkül, hogy egyéb írásbeli intézkedés szükséges volna, mindazok, akik az ügydarabban foglaltakról a főlapot, melléklapot stb. kiállították vagy törölték, továbbá, akik azt a Nyomozati Értesítőbe felvették vagy abból törülték és végül, akik arról a nyomozókulcshoz szükséges M. melléklapot kiállították, az általuk foganatosítottakat az ügydarab szélzetére, vagy közvetlenül a szöveg után a végére nevükkel együtt feljegyzik. A Nyomozati Értesítőbe való felvételre, illetve az abból való törlésre vonatkozó feljegyzésben a Nyomozati Értesítő számát és tételszámát is be kell írni.

Ezen feljegyzések céljaira — amelyek egyúttal az ügydarab elintézését is jelentik — ruggyantabélyegzőket kell használni.

Bűnügyi iratokat selejtíteni nem szabad.

79. Tudakozólapon a választ magának a tudakozólapnak a megfelelő rovatába kell beírni, ha pedig a válasz nemleges: „A nyilvántartsában nem fordul elő” bélyegzőt kell ugyanebben a rovatban alkalmazni. A csendőrségen kívül álló hatóságok és bíróságok számára, amelyek a felvilágosítást rendszerint nem tudakozólapon, hanem átiratban vagy megkeresésben kérik, a választ az 5. melléklet szerinti űrlapon kell megadni.

18. §
A Nyomozati Értesítő.

80. A csendőrség működési területén előfordult bűncselekmények kiderítése és azok gyanúsítottjainak feljelentése, elővezetése vagy elfogása, továbbá az illetékes bíróságok és hatóságok által körözött egyének elfogása és a bírósághoz vagy hatósághoz való átadása elvileg a csendőrőrsök (szakaszparancsnokok) feladata. Az ilyen egyéneket azonban nemcsak az illetékes őrs, hanem bármelyik őrs köteles elővezetni, illetve elfogni és az illetékes vagy legközelebbi bíróságnak vagy hatóságnak átadni.

Olyan bűncselekmények esetében, amelyeknek gyanúsítottját az illetékes őrs bármi okból nem tudta megállapítani vagy amelyeknek gyanúsítottja ismeretes ugyan, de megszökött, az illetékes őrsnek jogában áll a gyanúsított elfogására mindazokat az őrsöket, illetve rendőrhatóságokat is felkérni, amelyeknek területére a gyanúsított valószínűen menekült (Szut. 455. pont), de köteles ezen utóbbi őrsöket és hatóságokat — az előfordult kiderítetlen bűncselekmény közlése mellett — arra is felkérni, hogy annak gyanúsítottja után saját területükön a nyomozást megejtsék.

81. Ez az eljárás nem azonos a Bűnvádi Perrendtartásban szabályozott körözés, nyomozólevél vagy elfogatóparancs fogalmával, amelyeket a m. kir. csendőrség nyomozószervei kiadni nem jogosultak, hanem csak a m. kir. csendőrség és a m. kir. rendőrség nyomozószerveinek és hatóságainak a nyomozás érdekében való összműködését és kölcsönös támogatását, valamint a gyanúsítottnak az illetékes bíróság vagy hatóság kezébe adását van hivatva biztosítani, miért is ezt az eljárást a Bűnvádi Per-

rendtartás fentebb említett fogalmától, valamint az összes nyomozó cselekményeket felölelő „nyomozás”-tól való megkülönböztetés végett a csendőrség keretén belül „*nyomozat*”-nak nevezzük.

A nyomozat fogalmából következik, hogy az csak olyan bűncselekményekre terjedhet ki, amelyeknek a nyomozására a csendőrség hivatalból is jogosult, illetve amelyek kinyomozását a magánindítványra jogosult egyén „Nyilatkozat”-ban kérte, tovbbá csak olyan egyéneknek az elfogására, akiket a csendőrség a Szút 312. pontja értelmében a tettenkapás esetein kívül is bírósági vagy hatósági felhívás nélkül, tehát saját kezdeményezésből is jogosult, illetve köteles elfogni és az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak átadni.

Tekintettel azonban arra, hogy az illetékes őrsök az ilyen nyomozatokat részint idő és személyzet, részint pedig a szükséges technikai és anyagi eszközök hiánya miatt nem képesek olyan széles körben nyilvánosságra hozni, amilyenre a korlátlan menekülési lehetőséggel bíró gyanúsított eredményes üldözéséhez szükség van, figyelemmel továbbá arra is, hogy az őrsök nyomozatainak az elöljáró csendőrparancsnokságok parancsaiban való közlése az eljárás hosszadalmas és költséges volta miatt a kívánt eredményt nem biztosítja: szükséges, hogy ezeknek a nyomozatoknak a kezelése és az illetékes őrsökkel és rendőrhatóságokkal való közlése olyan csendőrségi szerv kezébe összpontosíttassék, amely ezen teendő ellátására kiképzett személyzettel, anyagi eszközökkel és technikai felszereléssel rendelkezik.

82. A nyomozatok eredményes voltának egyik legfontosabb feltétele a gyorsaság. Elengedhetetlen feltétel,

Nyut. Cs—4.

hogy a kiderítetlen bűncselekményekre es a megszökött gyanúsítottakra vonatkozó adatok lehetőleg már 24 órán belül a nyomozásban való segédkezésre, illetve a gyanúsított üldözésére hivatott csendőrőrsök és rendőrhatóságok tudomására jussanak, hogy ezek már a gyanúsított elrejtőzését, elhelyezkedését, a bűnjelek értékesítését stb. is meg tudják akadályozni.

A bíróságok és hatóságok által kiadott és a Bűnügyi Körözések Lapjában közzétett körözések és nyomozólevelek részint a Bűnvádi Perrendtartásban kötelezően előírt alakiságok, részint pedig adminisztratív nehézségek miatt a gyorsaság követelményeinek nem minden esetben felelhetnek meg, sőt, sok esetben azokat a bíróság vagy hatóság egyáltalában és éppen abból az okból nem tudja kibocsátani, mert az első nyomozás megejtésére hivatott csendőrségnek nem állott módjában a nyomozásnak vagy nyomozatnak szélesebb körben való megejtése útján a gyanúsított ellen való körözőlevél kiadásához szükséges perrendszerű bizonyítékokat a bíróság vagy hatóság rendelkezésére bocsátani.

83. A nyomozatoknak az ország összes csendőrőrseivel és rendőrségi hatóságaival való gyors és rendszeres közlésére a budapesti 1. csendőr nyomozó-alosztály hivatott, amely azt a *„Nyomozati Értesítő a m. kir. csendőrség számára"* című kőnyomatos kiadványa útján eszközli.

A „Nyomozati Értesítő" alapjául:

a) a csendőrőrsök „Nyomozati bejelentés"-éi (42. §);

b) a rendőrhatóságok hivatalos közlései vagv értesítései és

c) a katonai parancsnokságok által megküldött szökési beadványok szolgálnak.

A bíróságok és a kir. ügyészségek által kiadott körözéseket és nyomozólevekket a Nyomozati Értesítő-ben nem szabad közölni.

84. A nyomozó alosztályhoz beérkező azokat az ügydarabokat, amelyek a Nyomozati Értesítő-ben közzéttendő adatokat tartalmaznak, iktatás után azonnal és rövid úton a Nyomozati Értesítő összeállításával megbízott irodának kell átadni, amely azt az aznap megjelenő Nyomozati Értesítő-be felvenni tartozik.

A Nyomozati Értesítő közleményeit a könnyebb áttekintés végett 11 fejezetre kell felosztani, u. m.:

1. Elfogandók;
2. Keresett személyek;
3. Személyazonosság megállapítások;
4. Kiderítetlen bűncselekmények;
5. Talált hullák;
6. Keresett bűnjelek;
7. Elveszett tárgyak;
8. Talált tárgyak;
9. Elkobzott és kitiltott sajtótermékek;
10. Kiegészítések;
11. Visszavonások.

Az egyes fejezeteket a fenti számozással és feltűnőbb betűkkel kell megjelölni. Ha valamely fejezetnek nincsen anyaga, a fejezetcím elmarad, a többi fejezetek számozása azonban nem változik.

85. Az egyes fejezetek anyaga a következő:

1. Közölni kell az elfogandó egyén nevét, álnevét (rendes betűrendben), a személyi adatait és személyleírását (a különös ismertetőjeleket aláhúzva), röviden a bűncselekményt, amellyel gyanúsítva van, a Szut.-nak azt a pontját és alpontját, amelynek alapján az illetőt el kell

fogni és végül az alosztály bűnügyi iktatószámát. Azoknál az egyéneknél, akiket az őrsöknek a nyomozókulcsba pótlóan be kell vezetniök (194. pont). A nyomozat végén egy aláhúzott *Bev.* jelzést kell alkalmazni.

2. Olyan élő vagy elhalt egyének neveit (betűrendben), akiknek a nevük ismeretes, de közelebbi személyi adataikat (illetőség, tartózkodási hely stb.) meg kell állapítani, továbbá olyanokét, akiknek a nevük ismeretes ugyan, de személyazonosságuk kétes.

3. Olyan egyének személyleírását és esetleg ismert egyéb adatait, akiknek neve és személyi azonossága ismeretlen. Ezeket azon helységek nevei szerint kell betűrendben csoportosítani, ahol elővezettettek (elfogattak) vagy feltaláltattak.

4. A kiderítetlen bűncselekményekre vonatkozó adatokat, azon helységek nevei szerint, betűrendben csoportosítva, ahol előfordultak.

5. Olyan talált hullák leírását, amelyeknek személyazonossága ismeretlen; nemük és körülbelüli életkoruk szerint sorrendben.

6. Bűncselekményekkel kapcsolatban elvitt vagy elveszett bűnjelek leírását annak megjelölése mellett, hogy azok a Nyomozati Értesítő melyik számának és évfolyamának melyik tétele alatt tárgyalt gyanúsítottal vagy bűncselekménnyel állanak összefüggésben. A tárgyakat a 7-10. §-ok sorrendjében kell tárgyalni.

7. Elveszett tárgyak leírását.

8. Talált tárgyak leírását annak a rövid megjelölése mellett, hogy azok milyen körülmények között találtattak (gyanús vagy nem gyanús).

9. Elkobzott és tiltott sajtótermékek alatt az elkobzott bel- és külföldi, valamint a kitiltott külföldi sajtó-

termékeket (napilapok egyes számainak kivételével) a címek szerint betűrendben.

10. Az előző Nyomozati Értesítőben megjelent értesítésekre vonatkozó kiegészítéseket, helyesbítéseket stb.

11. Előző értesítések hatályon kívül helyezését. Minden egyes értesítésben meg kell jelölni, hogy a Nyomozati Értesítő által közölt ügyekben eredmény esetén melyik csendőrőrssel vagy hatósággal kell érintkezésbe lépni.

86. Tárgyak leírásánál meg kell jelölni annak a mintafüzetnek a számát, továbbá oldal- és tételszámát, ahol a keresett tárgy ábrája van, vagy amely ábra a keresett tárgyhoz leginkább hasonlít.

Ha valaki a Bűnügyi Körözések Lapjában — más ügyből folyóan — előzőleg is körözve, illetve egy előző Nyomozati Értesítőben is nyomozva volt, erre zárójelben utalni kell. Pl. (L!. Bkl. 17/927—3263 is!).

A Nyomozati Értesítőket az év elejétől az év végéig az egyes számokban foglalt tételeket pedig az illető számon belül folyószámmal kell ellátni. Hivatkozásnál a Nyomozati Értesítő számát, és évfolyamát kell megjelölni, pl. Nyé. 16/1929—8.

Az egyes közlések tételszámait és vezérszavait (név, helység, tárgy) feltűnőbb betűkkel, külön sorba kell írni és alá kell húzni. Olyan veszélyes egyéneknél, akiknek elfogásánál és őrkísérésénél különös elővigyázatot kell tanúsítani, közvetlenül a név után zárójelben (*Vigyázat!*) szót kell írni. Az egyes közléseket egymástól jól megkülönböztethető módon el kell választani.

87. A Nyomozati Értesítő közléseinek alapjául szolgáló bejelentésre vagy ügydarabra rá kell vezetni, hogy annak tartalma milyen számú Nyomozati Értesítőnek

melyik tétele alatt tárgyaltatott, továbbá, hogy azt a Nyomozati Értesítőben ki vette fel. A Nyomozati Értesítőről fogalmazványt kell készíteni. Ez alól csak akkor van kivételnek helye, ha a fogalmazvány elkészítésére már nincsen idő.

A Nyomozati Értesítőhöz érkezett egyes nyomozati bejelentéseket es egyéb ügydarabokat elintézés után azonnal es minden alakiság nélkül a sajtóirodához kell továbbítani.

A Nyomozati Értesítőt a budapesti 1. nyomozó alosztály naponta 14 órakor zárja le és köteles arról gondoskodni, hogy az ezen időpontig beérkezett összes nyomozati bejelentések és egyéb ügydarabok az aznap kiadásra kerülő értesítőbe — ha kell, a munkaidő meghosszabbításával is — minden körülmények között felvétessenek. Ennek másnapra való halasztása tilos.

88. A Nyomozati Értesítőt leírás után annyi példányszámban kell sokszorosítani, hogy azzal az összes nyomozó alosztályok, csendőrőrsök (különítmények), rendőrségi hatóságok és ezeken kívül a kir. ügyészségek is elláthatók legyenek. A Nyomozati Értesítő egyes példányait fűzögéppel le kell zárni, a címzés címzőgéppel történik, amelynek lemezei egyúttal a Nyomozati Értesítő elosztóját is képezik.

A Nyomozati Értesítőket mozgópostavonalak szerint kötegelve közvetlenül a Budapest 72. számú irányító postahivatalnál naponta legkésőbb 17 óráig úgy kell postára adni, hogy azok még az esti vonatokkal az ország minden irányába továbbíthatók legyenek.

Ha a Nyomozati Értesítőben nyomozott egyének fényképe is rendelkezésre áll, a budapesti 1. nyomozó alosztály a Nyomozati Értesítővel egyidejűen azt is sokszorosítani és mindazon hatóságoknak és őrsöknek, amelyek a Nyomozati Értesítőt megkapják, szétküldeni köteles. A fényképeket a könnyebb megőrzés és nyilvántartás végett egyöntetűen 7X10 cm nagyságban kell sokszorosítani és a kiadás sorrendjében — tekintet nélkül az évre, amelyben kiadatott — folytatóan meg kell számozni. Ezenkívül reá kell írni annak a nyomozott egyénnek a nevét, akit a fénykép ábrázol és azt, hogy az illető nyomozatát milyen évfolyamú és folyószámú Nyomozati Értesítő melyik tétele tartalmazza.

A Nyomozati Értesítőben azoknak az egyéneknek-a nevei után, akiknek a fényképe is csatolva van, zárójelben fel kell tűntetni a fénykép folyószámát is. (Fk. 182.) Ha a fényképet csak utólag lehet kiadni, a bejegyzést utólag is foganatosíttatni kell.

A fényképek sokszorosítását a nyomozó osztályparancsnokság valamely nyomdavállalatnál versenytárgyalás útján biztosítja *úgy,* hogy a budapesti nyomozó alosztályhoz 10 óráig beérkező fényképek aznap, a később beérkezők pedig a következő napon feltétlenül szétküldhetők legyenek.

19. §
A nyomozókulcs.

89. A Bűnügyi Körözések Lapjában, valamint a Nyomozati Értesítőben közzétett körözések és nyomozatok csak úgy járhatnak eredménnyel, ha az azokban körözött (nyomozott) egyénekről nemcsak a csendőr őrsparancsnokságok és rendőrhatóságok, hanem a közbiztonsági szolgálatot teljesítő járőrök is bármikor, azonnal és könnyen áttekintést nyerhetnek s szükség esetén azonnal meg tudják állapítani, hogy valakit, akinek a személyazo-

nosságát megállapították, el kell-e fogniok vagy sem. Ezt a célt szolgálja az úgynevezett nyomozókulcs.

A nyomozókulcs zseb alakú kis könyvecske, amely rendes betűrendbe sorolva tartalmazza:

1. azoknak az egyéneknek a neveit (álneveit), akiknek letartóztatását (elfogását) valamely bíróság vagy hatóság a Bűnügyi Körözések Lapjában elrendelte, illetve akiket valamely csendőrőrs vagy rendőrhatóság a Nyomozati Értesítőben bűntettel alaposan gyanúsított s akit emiatt a csendőrségnek el kell fognia;

2. megszökött fegyencek és katonaszökevények neveit (álneveit) és végül

3. elveszett igazolványok vagy névre szóló okmányok tulajdonosainak neveit.

90. Az előző pont 1—3. alapjai alatt felsorolt egyéneken kívül másokat a nyomozókulcsba azért nem lehet felvenni, mert azok a kulcsot annyira terjedelmessé tennék, hogy külszolgálatba való elvitele kényelmetlen lenne.

A betűrendes névmutató után mindazokat a személyeket, akik a nyomozókulcsba felvétettek és akiknek olyan feltűnő és el nem tűntethető ismertetőjeleik vannak, amelyekről őket azonnal és könnyen fel lehet ismerni, külön is fel kell sorolni azon testrészek és tulajdonságok szerint csoportosítva, amelyekre a különös ismertetőjel vonatkozik.

91. A betűrendes névmutatóban meg kell jelölni az egyén nevét, születési évét (korát), foglalkozását, a bűncselekményt, amellyel gyanúsítva van és végül a Bűnügyi Körözések Lapjának, illetve a Nyomozati Értesítőnek azt a számát, amely az illető körözését (nyomozatát) tartalmazza. Ha valakinek álneve van, a megfelelő betű alatt

ezt is fel kell venni s az álnév alatt utalni kell a nyomozókulcsban foglalt arra a névre, amely az illető személyi adatait tartalmazza. Személyi adatok nélkül kell felvenni a nevet a különös ismertetőjelek szerinti csoportosításba is.

Ha valakinek a fényképe is ki van adva, a név után zárójelben (Fk.) jelzést kell írni.

A betűrendes névmutatóban a vezetékneveket kurzív betűkkel kell szedni, azoknak a veszélyes gonosztevőknek a nevét pedig, akikkel szemben a járőrnek elfogásuk vagy őrkísérésük alkalmával különös elővigyázatot kell tanúsítania, félkövéren kell nyomtatni.

92. A nyomozókulcsot a budapesti 1. nyomozó alosztály adja ki minden év január, április, július és október 1-én mindazoknak a csendőrőrsöknek és hatóságoknak, amelyek a Nyomozati Értesítőt megkapják. A nyomozókulcsot a csendőrőrsöknek annyi példányban kell kiadni, hogy azzal az őrs rendszeresített létszámának az egyharmada ellátható legyen. Ha az őrs rendszeresített létszáma hárommal nem osztható, akkor azegyharmadot felfelé ki kell kerekíteni. A példányszámok minden év november havában állapítandók meg és azok a következő évben nem változnak.

Új nyomozókulcs kiadása esetén a régi kulcsokat meg kell semmisíteni. Az őrsök a régi kulcsokkal a jelen utasítás 196. pontja szerint járnak el.

A nyomozókulcsot borítólapjukon 1-től kezdődően feltűnő nyomású számjeggyel (folyószámmal) kell ellátni, ugyanott fel kell tűntetni, hogy az mettől-meddig terjedő időre bír érvénnyel.

93. A nyomozókulcsban az egyes személyi adatokat lehetőén rövidítve kell felsorolni, de csak olyan rövidí-

téseket szabad használni, amelyeket magyarázat nélkül is meg lehet érteni, mindamellett azonban az első oldalra a hasznait rövidítések magyarázatát is fel kell venni. A rövidítések módjának változtatását kerülni kell.

Mind a betűrendes névjegyzékben, mind pedig a különös ismertetőjelek szerint való csoportosításban minden kezdőbetű (testrész, tulajdonság stb.) után elegendő üres sort kell kihagyni, hogy a nyomozókulcs kiadása után azok az egyének, akiket a Bűnügyi Körözések Lapjában közzétett körözés alapján el kell fogni, illetve akiknek nyomozata a Nyomozati Értesítőben Bev. jelzéssel később megjelenik, a nyomozókulcsba pótlólag bevezethetők legyenek.

94. Azokról az egyénekről, akik akár a Bűnügyi Körözések Lapja, akár pedig a Nyomozati Értesítő alapján a nyomozókulcsba fel vannak véve, továbbá azokról, akiket a következő negyedév első napján kiadásra kerülő nyomozókulcsba fel kell majd venni, vagy akik abból törlendők lesznek, a budapesti 1. nyomozó alosztály külön (világossárga színű) melléklapokat állít ki; ezekre csak azokat a személyi adatokat kell rövidítve felírni, amelyek a nyomozókulcsban szerepelnek. Ezeket a melléklapokat rendes betűrend szerint továbbá az ismertetőjelek alosztályozása szerint (testrészek, tulajdonságok stb.) vezetőlapokkal elkülönítve az M. nxilvántartási osztályban kell gyűjteni. A következő legközelebbi nyomozókulcs helyesbítését a nyomda közvetlenül ezen nyilvántartó lapok alapján eszközli, azok adatait tehát újra leírni nem kell.

95. Valakinek a nyomozókulcsból való törlése esetén a vonatkozó M. osztályú melléklapot (melléklapokat) első oldalukon piros irónnal keresztben át kell húzni és

azután a vonatkozó főlaphoz fűzve azzal együtt a J. osztályba kell helyezni.

A nyomozókulcsot a lehető legegyszerűbb és legolcsóbb kivitelben kell kiállítani. Előállítási költségeit a kincstár viseli.

20. §
Alosztályértesítés.

96. A jelen utasítás 30. pont 4—6. alpontjában és a 183. pontban felsorolt nyilvántartási adatokat a csendőrőrsök és a hatóságok — miután azokat a Nyomozati Értesítőben nem kell közzétenni — nem a budapesti, hanem az illetékes nyomozó alosztálynak jelentik be, illetve azzal közlik nyilvántartásbavétel végett. Tekintettel azonban arra, hogy az illetékes nyomozó alosztály által ilyen módon nyilvántartott egyének nemcsak az illető kerület területén, hanem az ország egész területén is szabadon mozoghatnak, szükséges, hogy a Nyomozati Értesítőben nem közölt kisebb jelentőségű nyilvántartási adatok is ne csak az illetékes, hanem valamennyi nyomozó alosztály nyilvántartásában szerepeljenek, hogy azokra nézve szükség esetén bármelyik nyomozó alosztály is felvilágosítást tudjon adni.

Ebből a célból a nyomozó alosztályok a hozzájuk bejelentett, illetve velük közölt vagy egyébként tudomásukra jutott mindazon nyilvántartási adatokat, amelyek a Nyomozati Értesítőben nem közöltetnek, minden szombaton — sürgős esetben azonban soron kívül is — az összes többi alosztályokkal úgynevezett „Alosztályértesítés”-ben közölni tartoznak.

97. Az alosztályértesítéseket minden év január l-től kezdődően az év végéig folytatóan meg kell számozni, a

számozás alá pedig tört alakban és római számmal az alosztály számát kell írni. (Pl. 16/III. — a szombathelyi nyomozó alosztály 16. számú alosztály értesítése.) Ha egy alosztályértesítés több tételt tartalmaz, azokat az értesítésen belül folytatóan meg kell számozni.

Az alosztályértesítések tartalmára, összeállítására, nyilvántartásba vételére, vagy a nyilvántartásból való törlésére stb. nézve általában azokat a szabályokat kell értelemszerűen alkalmazni, amelyeket a jelen utasítás a Nyomozati Értesítőre előír.

Az alosztályértesítéseket iktatni nem kell.

III. FEJEZET

Sajtószolgálat.

21. §
A csendőrségi sajtóiroda szervezete.

98. A nyomozó osztályparancsnokság kebelében csendőrségi sajtóiroda működik, amelynek az a feladata, hogy a m. kir. csendőrségnek a testület beléletébe vagy, szolgalati körébe vágó azokat az eseményeit és híreit, amelyek a nagyközönséget érdeklik és amelyeknek nyilvánosságra hozatala szolgálati szempontból nem aggályos, vagy a nyomozás érdekében egyenesen kívánatos, a Budapesten megjelenő napilapokkal megfelelő módon közölje.

A sajtóiroda feladata az is, hogy a m. kir. belügyminiszter vagy a csendőrség felügyelője által kiadott es a nyilvánosságnak szánt közleményeknek a sajtóhoz való továbbításáról gondoskodjék.

99. A sajtóiroda vezetője csak hosszabb csendőrségi szolgálattal és bőséges tapasztalattal rendelkező olyan tiszt lehet, aki ezen szolgálat ellátására különös képességekkel rendelkezik. A sajtóiroda vezetőjének helyettesítéséről a nyomozó osztályparancsnok gondoskodik.

A csendőrségi sajtóiroda a sajtónak szánt közleményeit mindig írásban, a Magyar Országos Tudósító című kőnyomatos útján adja ki. Nagyobb szabású események előfordulása esetén azonban meg van engedve, hogy a Budapesten megjelenő politikai napilapoknak és a hétfőn megjelenő politikai lapoknak azok a rendőri rovatvezetői és ezeknek oly helyettesei, akik a budapesti rendőrfőkapi-

tányság által érvényes rendőri rovatvezetői igazolvány-nyal* el vannak látva, a csendőrségi sajtóirodában személyesen is felvilágosítást kérjenek.

Szóbeli felvilágosítást csak a sajtóiroda vezetője vagy az ő helyettese adhat, kényesebb természetű ügyekben azonban csak a nyomozó orsztályparancsnok előzetes jóváhagyása alapján. Minden szóbeli felvilágosítás rövid tartalmát, valamint, hogy az ügyben ki nyert szóbeli felvilágosítást, esetleges későbbi vitás kérdések tisztázhatása végett az úgynevezett sajtókönyvbe be kell vezetni. A bejegyzést a sajtóiroda vezetője és az osztályparancsnok kézjegyükkel lássák el.

Szóbeli felvilágosítások megadásával az osztályparancsnok esetről-esetre a rendőrségi összekötőtisztet is megbízhatja, aki az általa adott szóbeli felvilágosítások tartalmát ilyenkor saját sajtókönyvébe vezeti be.

A csendőrségi sajtóirodának erre a célra kijelölt helységén kívül más helységben a rendőri rovatvezetők nem tartózkodhatnak.

A csendőrségi sajtóhíreknek elvben a budapesti csendőrségi sajtóiroda útján kell megjelenniük. Az egyes nyomozóalosztályok parancsnokai és az ő helyetteseik azonban fel vannak jogosítva arra, hogy az állomáshelyükön megjelenő politikai napilapoknak rendőri rovatvezetői igazolvánnyal ellátott tudósítói részére a jelen utasítás és a kerületi parancsnok által esetleg kiadott külön rendelkezések korlátai között írásbeli, vagy szóbeli felvilágosítást adjanak, utóbbiakra a csendőrségi sajtóiroda részére előírt sajtókönyvet szintén vezetni kötelesek.

Az egyes nyomozó alosztályoka a sajtó részére rendszeres írásbeli közleményeket nem adnak ki. Kényesebb

* A napilapok rendőri rovatvezetői részére az igazolványokat az illetékes rendőri hatóság főnöke állítja ki és évenkint megújítja.

természetű vagy aggályosnak látszó, továbbá országos jelentőségű ügyekben a helyi sajtó tájékoztatása csak a budapesti csendőrségi sajtóirodával egyetértően történhetik.

100. Azon rendőri rovatvezetők részére, akik a sajtóirodától, vagy a nyomozó alosztályoktól nyert információkat szándékosan elferdítve hozzák nyilvánosságra, vagy akik a csendőrségről ismételten és szándékosan elferdített vagy valótlan közleményeket közölnek, a felvilágosítás adását a kerületi vagy nyomozó osztályparancsnok bizonyos időre, illetőleg az eset súlyosságához képest esetleg egyszersmindenkorra betilthatja.

A csendőrségi sajtóirodában a jelen utasítás 15. pont 2. bekezdésének rendelkezésének értelmében szükség szerint naponta ügyeleti szolgálatot kell tartani. A sajtóiroda vezetője vagy az ő helyettese naponta a hivatalos órák alatt a sajtóirodában köteles tartózkodni, nagyobb jelentőségű és országos érdeklődést keltő események előfordulása esetén pedig szükség szerint hivatalos időn túl is rendelkezésre kell állniok.

A csendőrségi sajtóiroda elnevezése: „A m. kir. csendőrség sajtóirodája”; ezen elnevezés alatt valamennyi csendőrségi, rendőrségi, katonai és polgári hatósággal önállóan levelez.

22. §
A sajtóközlemények kiadása.

101. A csendőrségi sajtóiroda, valamint a nyomozó alosztályok által kiadandó írásbeli és szóbeli sajtóközlemények alapját:

a) a csendőrőrsöktől beérkező nyomozati bejelentések és

b) az őrsök eseményjelentései képezik.

A budapesti nyomozó alosztályhoz beérkezett ilyen jelentéseket a bűnügyi nyilvántartás és Nyomozati Értesítő számára történt feldolgozás után, de feltétlenül még a beérkezés napján azonnal és rövid úton a sajtóirodába kell továbbítani. A sajtóiroda vezetői ezekből kijelöli a híranyagot, amelyet a sajtóval közölni lehet, az iroda pedig elkészíti a sajtó számára kiadandó közlemény fogalmazványát, amelyet a sajtóiroda vezetője és az osztályparancsnok kézjegyükkel látnak el.

102. A sajtó részére szánt közleményeket a sajtóiroda minden hétköznapon 11. és 15. órakor „A m. kir. csendőrség sajtóirodájának . . . számú közleménye" című kiadványba foglalja. A kiadványokat minden év január 1-től december 31-éig folytatóan meg kell számozni és aszerint, amint az 11, illetve 15 órakor jelent meg, „Első kiadás", illetve „Második kiadás" jelzéssel kell ellátni. Ez alá a megjelenés keltét kell írni.

Az egyes közleményeken belül a különböző tudósításokat tételenkint és folytatóan meg kell számozni.

Olyan eseményekről, amelyek a nyilvánosságot hosszabb időn át foglalkoztatják a csendőrségi sajtóiroda folytatóan naponkint vagy bizonyos időközökben többször is adhat ki közleményt. Ezért a sajtóiroda az illetékes őrsnek vagy más alakulatnak elrendelheti, illetve azt felkérheti, hogy a szóbanforgó esemény fejleményeiről naponta, vagy érdemleges események történte után időközönkint újabb tájékoztatásokat küldjön. Ilyen tájékozódások sürgős esetben távbeszélőn is végezhetők.

Arra a jelentésre stb.-re, amelynek alapján a tudósítást kiadták, rá kell vezetni, hogy a vonatkozó tudósítás mikor, milyen számú közleménynek melyik tétele alatt

jelent meg, aminek a megtörténte után a sajtóiroda az ügydarabokat az 1. nyomozó alosztálynak szintén rövid úton visszaszolgáltatja.

A nyomozó alosztályok azokra az ügydarabokra, amelyeknek tárgyában sajtóközleményeket adtak ki, ezt a körülményt a kiadás napjának megemlítése mellett röviden feljegyzik.

103. A csendőrségi sajtóiroda a sajtóközlemények minden kiadását a megjelenés után azonnal és közvetlenül felterjeszti:

1. a m. kir. miniszterelnökség sajtóosztályának;
2. a m. kir. belügyminisztérium VI—b. osztályának (5 példányban);
3. a m. kir. belügyminisztérium VI—c. osztályának (3 példányban);
4. a m. kir. belügyminisztérium VII. osztályának;
5. a m. kir. honvédelmi minisztérium elnökségének és
6. a m. kir. csendőrség felügyelőjének;

továbbá közvetlenül megküldi:

7. a „Magyar Országos Tudósító" szerkesztőségének (2 példányban);
8. a budapesti rendőrfőkapitányság sajtóosztályának;
9. a budapesti rendőrfőkapitánysághoz beosztott összekötőtisztnek;
10. valamennyi csendőr nyomozó alosztálynak (2-2 példányban).

104. A sajtóközleményeket a Magyar Országos Tudósítónak, valamint a budapesti rendőrfőkapitányság sajtóosztályának legkésőbb a megjelenés után 1 órával kézhez kell kapniuk; a csendőrparancsnokságok és a hatóságok részére postán kell továbbítani.

A közleményeknek a sajtóirodában maradó házipéldányára minden egyes tételnél fel kell jegyezni a budapesti nyomozó alosztálynak azt a B). iktatószámát, amelynek alapján az illető tudósítás kiadatott. Ugyanezt teszik a sajtóiroda és a nyomozó alosztályoka sajtókönyvbe vezetett bejegyzések végén is.

23. §
A sajtóközlemények tartalma.

105. A sajtóközlemények kiadásánál általános irányelvül szolgáljon, hogy:

1. a bűnügyi nyomozások anyaga időelőtt, azaz olyan időben, amikor a nyilvános közlés a nyomozás eredményét még veszélyeztetheti, a hírlapokba ne kerüljön és

2. hogy a nyomozás, vagy az ezzel kapcsolatos hatósági eljárás által érdekelt személyek bírói döntés előtt becsületükben vagy jogos magánérdekükben a nyomozás érdeke által parancsolt szükség nélkül meg ne hurcoltassanak és nekik később meg nem téríthető kár ne okoztassék.

106. Ehhez képest a csendőrségi sajtóirodának, illetve a nyomozó alosztályok parancsnokainak a sajtó számára csak a csendőrség működési területén előfordult következő ügyekben szabad közléseket tenniök:

a) elemi csapások, balesetek és szerencsétlenségek;

b) olyan bűncselekményekre vonatkozó, kétségtelen bizonyossággal megállapított tények, amelyek további bizonyításra nem szorulnak és amelyeknek a megállapítása nem függ a bíróságnak később hozandó határozatától;

c) olyan régebbi bűncselekményeknek a csendőrség által történt kiderítése, amelynek körülményei kétségtelen

megállapítást nyertek és amelyeknek elkövetését a gyanúsított beismerte;

d) olyan adatok, amelyeknek a nyilvánossággal való közlése a nyomozás érdekében áll. (Ilyenek a szökésben levő alaposan gyanúsított egyén kézrekerítésének előmozdítása, talált hullák személyazonosságának megállapítása, ismeretlen tanuk jelentkezésére felhívás, károsultak figyelmeztetése és végül a közönség megnyugtatása vagy óvatosságra intése);

e) a csendőrséget érintő olyan körülmények, amelyeket a bíróság nyilvánosan tárgyalt, ha a sajtóval való külön közlésük kívánatosnak mutatkozik;

f) csendőregyéneknek olyan dicséretreméltó cselekményei, amelyek általános érdeklődésre tarthatnak számot és amelyek a csendőrség jóhírnevének öregbítésére alkalmasak;

g) a csendőrségnek olyan belső eseményei, amelyeknek a nyilvánossággal való közlése kívánatosnak látszik és végül

h) olyan közlemények, amelyeknek a sajtóban való közzétételét a m. kir. belügyminiszter (szolgálati vagy személyi osztály) vagy a m. kir. csendőrség felügyelője elrendelte.

107. A sajtóval egyáltalán nem szabad közölni:

a) a Szolg. Szab. I. r. 48. pont *b)* és *e)* alpontjaiban megjelölt ügyeket;

b) olyan bűncselekményeket, amelyeknek a megtörténte is vitás;

c) olyan nyilvánosságra nem került bűncselekményeket, illetve olyan bűncselekményeknek nyilvánosságra nem jutott részleteit, amelyek ügyében a nyomozás

meg nincs befejezve, ha a nyilvánosságra hozatal a további nyomozás érdekeit veszélyeztetné;

d) olyan gyanúsítottak neveit, akiknek bűnössége meg nincsen kétséget kizáró módon bebizonyítva;

e) a közszemérem elleni bűncselekményeket vagy egyes bűncselekményeknek a közszemérembe ütköző részleteit;

f) öngyilkosságokat és öngyilkosok neveit, kivéve ha az illetők olyan bűncselekménynek gyanúsítottjai vagy részesei, amelynek nyilvánosságra hozatala nincs megtiltva, vagy éppen kívánatos;

g) olyan híreket, amelyek közhatóságokat vagy közintézményeket sértenek;

h) olyan magánindítványra üldözendő bűncselekményeket, amelyek nyomozására a sértett magánindítványt nem tett, vagy megtett indítványát még a sajtóközlemény kiadása előtt visszavonta;

i) a büntetőbíróság előtt a nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalást vagy főtárgyalást, vagy pedig polgári vagy fegyelmi bíróság előtt a nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalást egészben vagy részben;

k) bűnvádi vagy fegyelmi ügyben, továbbá a polgári bíróság előtt megindított házassági, születés törvényességének megtámadása iránti, kiskorúság meghosszabbítása, gondnokság alá helyezés és az atyai hatalom gyakorlásának megszüntetése, elmegyógyintézetbe vagy kórházi elmebetegosztályba felvétel vagy onnan elbocsátás iránti ügyben beadványt vagy hatósági iratot, amelyet a hatóság nyilvánosságra nem hozott és végül

l) gyermek vagy fiatalkorú ügyében hatósághoz intézett beadványt, hatósági iratot, vagy az eljárás bármely részét.

Katonai bűnvádi ügyekben csak a bűnvádi üldözés rendelésére illetékes parancsnoknak, illetőleg az eljáró honvéd bíróságnak, a nem tényleges állományú volt tényleges tisztek és hasonló állású egyének polgári bűnvádi ügyeiben a honvédelmi miniszternek, olyan bűncselekmények esetében pedig, amelyek valamely közhatóságot vagy közintézményt érintenek, csak az illető hatóságnak vagy közintézménynek kifejezett beleegyezésével lehet közlési tenni.

A beleegyezést (amely szóbeli is lehet) a vonatkozó ügydarabra röviden reá kell vezetni.

108. Az egyes tudósításokat úgy kell megfogalmazni hogy azok a hírlapokban szószerint is közölhetők legyenek. A tudósítások megszerkesztésénél a legszigorúbb tárgyilagosságot kell szem előtt tartani, azokat riportszerűen kiszínezni, avagy a csendőrséget, egyes csendőrségi alakulatokat vagy egyéneket, illetve ezek teljesítményeit reklámszerűen magasztalni és végül a nyomozó alakulatok közreműködései kiemelni nem szabad. A kiadott közleményekben a nyomozást végzett vagy abban résztvett vagy intézkedéseket tett csendőregyének neveinek szerepelniük nem szabad.

24. §
Hírlapok közleményeinek figyelése.

109. A m. kir. csendőrség sajtóosztályának és nyomozó alosztályoknak feladatuk, hogy a hírlapokban megjelenő közleményeket figyelemmel kísérjék és azokat szükség esetén a nyomozások szempontjából is felhasználják. A csendőrségi sajtóiroda a Budapesten megjelenő összes politikai napilapokat és a hétfőn megjelenő politikai lapokat, a nyomozó alosztályok pedig az illető kerület

területén megjelenő politikai napi- és hetilapokat kísérik figyelemmel.

A hírlapokat a sajtóirodának, illetve a nyomozó alosztályoknak utóbbiaknak esetleg az illetékes osztály- és szárnyparancsnok közvetítésével lehetőleg költségmentesen kell megszerezniük.

110. A hírlapokban megjelenő közleményeket a csendőrség] sajtóirodának, illetve a nyomozó alosztályoknak a következő szempontból kell' figyelemmel kísérniük :

1. nem tartalmaznak-e olyan adatokat, amelyet bűnügyi nyilvántartás szempontjából értékesíthetők lennének;

2.nem tartalmaznak-e olyan adatokat, amelyek a csendőrség részérői kivizsgálás megejtésél vagy pedig helyreigazítás közzétételét tennék szükségessé és végü

3. azok a hírlapi közlemények, amelyeket a csendőr sajtóiroda, illetve a nyomozó alosztályok kiadtak, sajtóban hív szellemben közöltettek-e?

Mindazokat a hírlapi közleményeket, amelyek a csendőrséget a fenti szempontok valamelyikéből érdeklik, ki kell vágni, a szelvényre pedig fel kell jegyezni, hogy az melyik lapnak milyen számából való.

111. Azokat a hírlapi közleményeket, amelyek valamely konkrét bűncselekményről szólnak, minden iktatás vagy egyéb feljegyzés nélkül, az illető B. ügydarabhoz kell csatolni.

Ha a bűncselekmény, amelyet a hírlapi közlemény tárgyal, illetve annak gyanúsítottja a csendőrség bűnügyi nyilvántartásában még egyáltalában nem szerepel (pl. mert a cselekményt külföldön vagy az állami rendőrség működési területén követték el), akkor a nyomozó alosz-

tály parancsnoka vagy az ő helyettese állapítják meg, hogy a bűncselekménynek vagy a gyanúsítottnak nyilvántartásba vétele célszerűnek mutatkozik-é? Igenlő esetben a kivágott szelvényt a B) iktatóban iktatni kell s a továbbiakra nézve úgy kell eljárni, hogy azt a jelen utasítás a Nyomozati Bejelentések elintézésére előírja. Az ilyen közleményeket a csendőrségi sajtóiroda rövid úton a budapesti 1. nyomozó alosztály rendelkezésére bocsájtja, amely azokat a többi nyomozó alosztályokkal „Alosztályértesítés”-ben közli.

Hasonlóképpen járnak el a nyomozó alosztályok a vidéki hírlapokban megjelent közleményekkel is.

112. Azokat a hírlapi szelvényeket, amelyek kivizsgálást igénylő közleményeket tartalmaznak, az érdekelt parancsnokság vagy személy közvetlen elöljáró parancsnokságának kell megküldeni, mely a Szut. 111. pontja szerint jár el.

Olyan hírlapi közlemények megjelenése esetén, amelyek a csendőrségi sajtóiroda vagy pedig a nyomozó alosztályok által kiadott sajtóközlemények alapján írattak meg, de ezek tartalmát helytelenül, elferdítve, vagy valótlanul adják vissza, a sajtóiroda vezetőjének, illetve az illetékes nyomozó alosztályparancsnoknak a lap szerkesztőségével érintkezésbe kell lépnie, hogy hasonló esetek a jövőben elő ne forduljanak. Természetes, hogy ennek az eljárásnak csak akkor van helye, ha a csendőrség által kiadott sajtóközlemények szándékos és rosszakaratú elferdítéséről van szó, mert a kiadott sajtóközleményeknek szószerint való közlését a hírlapoktól nem lehet követelni.

Egyébként azokat a hírlapi közleményeket, amelyeket a csendőrségi sajtóiroda, illetve az egyes nyomozó alosztályok által kiadott sajtóközlemények alapján jelen-

tek meg — feltéve, hogy nem tartalmaznak olyan ismeretlen adatokat, amelyek miatt a fenti 1—3. szempontoktól meg kellene azokat őrizni —, a hírlapból kivágni és megőrizni nem kell.

A napilapokat a megjelenés napján, a hetilapokat pedig a megjelenés hetében feltétlenül át kell nézni, hátralékot hagyni nem szabad.

Az átvizsgált hírlapokat gyűjteni és irattározni nem szükséges.

25. §
Eseményösszesítés.

113. A jelen utasítás 9. melléklete felsorolja azokat a rendkívüli eseményeket, amelyeket az őrsök (és értelemszerűen a tiszti parancsnokságok is) az ott feltűntetett helyekre és módokon a tudomásulvétel után azonnal bejelenteni kötelesek. Ezeket a jelentéseket „eseményjelentések"-nek nevezzük, tartalmukat a Szút. 519. pontja szabályozza.

A budapesti 1. nyomozó alosztály által a csendőri sajtóiroda rendelkezésére bocsátott nyomozati bejelentések és eseményjelentések képezik a sajtóiroda által naponta kiadott sajtóközlemények alapját.

Mind a Nyomozati Bejelentések, mind az eseményjelentések sok olyan adatot tartalmaznak, amelyeket a jelen utasítás 107. pontja alapján nem lehet nyilvánosságra hozni, de amelyek szolgálati szempontból a csendőrség illetékes parancsnokságainak és szerveinek tudomására kell hogy jussanak.

Mindezekről a csendőrségi sajtóiroda naponta külön „Eseményösszesítés"-t állít össze általában úgy, mint az a sajtóközleménlnyekre vonatkozóan el van rendelve.

114. Az eseményösszesítést a sajtóiroda naponta 2-2 példányban előterjeszti, illetve megküldi:

a) a m. kir. belügyminisztérium VI.—b. és VI—c. osztálynak;

b) a m. kir. csendőrség felügyelőjének;

c) valamennyi nyomozó alosztálynak (egyet a kerületi parancsnokság részére.

Közfeltűnést keltő, igen súlyos, vagy igen fontos eseményeket a sajtóirodának a tudomásulvétel után — tehát az eseményösszesítés kiadása előtt — a belügyminisztérium VI.—b. és VI.—c. osztályainak, valamint a csendőrség felügyelőjének rövid úton (távbeszélőn) jelentenie kell.

Azokat a közleményeket, amelyek a sajtóközleményekben szerepelnek az eseményösszesítésbe nem kell felvenni.

Az eseményösszesítés egyes tételei után a budapesti 1. nyomozó alosztály iktatószámát is fel kell jegyezni.

115. Az eseményösszesítéseket még abban az esetben is bizalmasan kell kezelni, ha tartalmukat a Csüsz. 8. pontjának rendelkezése szerint egészében vagy részben nem kell bizalmasnak tekinteni. Az eseményösszesítésekre feltűnő betűkkel a következő figyelmeztetést kell rávezetni: „Bizalmas!"

Azok a parancsokságok és szervek, amelyek az eseményösszesítéseket megkapják, azokat — éppen úgy mint a sajtóközleményeket is — folyószám szerinti sorrendben, iktatás nélkül őrzik és irattározzák. Ha azonban az eseményösszesítés valamelyik tétele ügyében intézkedést tesznek, az illető tételt lemásolják és beiktatják, az iktatószámot pedig az eseményösszesítés vonatkozó pontjának a szélzetére ráírják.

IV. FEJEZET

Nyomozó szolgálat.

26. §
A nyomozó alosztályok nyomozó szolgálatáról általában.

116. A nyomozó szolgálatot a nyomozó alakulatok az illetékes felsőbb hatóságok és elöljáró parancsnokságok általános irányítása mellett önállóan látják el. Nyomozások kezdeményezésében és irányításában a nyomozó alakulatoknak a legnagyobbfokú öntevékenységet kell tanúsítaniók.

A nyomozó alosztályok gyakorlati nyomozó szolgálatának az alosztályparancsnoknak vagy helyettesének személyes irányítása mellett a külső csoport teljesíti.

A nyomozó alosztály nyomozó szolgálata a következő tennivalókat öleli fel:

a) olyan bűncselekmények esetében, amelyeknél a helyszínen talált állapot megrögzítése, bizonyító nyomok vagy bűnjelek szakszerű felkutatása és biztosítása a későbbi bizonyítás szempontjából fontos, a helyszínére kiszállani s azt, illetve a helyszínen talált állapotot, nyomokat, bűnjeleket stb. a rendelkezésre álló szakképzett csendőrök és technikai eszközök útján az illetékes őrs számára szakszerűen lerögzíteni;

b) országos jelentőségű, vagy a helyi jelentőséget meghaladó, továbbá olyan bűnügyek kinyomozásánál, amelyek különleges szakképzettséget, vagy technikai felkészültséget igényelnek, nyomozók kirendelése által az illetékes őrsnek, vagy őrsöknek segítséget nyújtani;

c) a több őrskörlet területére kiterjedő vagy több őrs által teljesített nyomozásnál, ha a nyomozás ugyanarra vagy több, de egymással kapcsolatos bűncselekményre vonatkozik, a nyomozás egységes irányítását — esetleg saját nyomozóinak kivezénylése nélkül is — átvenni és az őrsök összeműködését biztosítani.

d) elöljáró parancsnokság parancsára vagy a jelen utasítás 128. pontjában felsorolt illetékes hatóság megkeresésére, szükség esetén pedig saját kezdeményezésből is előzetes adatgyűjtés végett, vagy különleges alkalmakkor a közrend és biztonság megóvása céljából olyan feltűnés nélkül való megfigyeléseket és puhatolásokat teljesíteni, amelyeket egyenruhában végezni nem lehetséges és végül

e) a m. kir. belügyminiszter rendelkezésére, elöljáró parancsnokság parancsára vagy illetékes hatóság megkeresésére egyes vagy sorozatos bűncselekmények nyomozását átvenni, önállóan lefolytatni és a feljelentést megtenni.

117. A nyomozás során követendő eljárás a jogok és kötelességek, valamint a területi illetékesség szempontjából a nyomozó alosztályok számára is a Szut. IX. fejezetében előírtak mértékadód azzal a különbséggel, hogy a nyomozó osztály- és alosztályparancsnokságok a kir. bíróságokkal, kir. ügyészségekkel és a rendőri (állami rendőrségi) hatóságokkal nem felhívások és jelentések, hanem átiratok (megkeresések) útján érintkeznek, A nyomozó alosztályoknak egymás között való nyomozási illetékessége a Szut 64. §-ában az őrsökre nézve előírtak szerint alakuk azzal az eltéréssel, hogy ott, ahol az említett utalás őrsöt említ, a nyomozó alosztályokat, őrskörle-

tek helyett pedig az illető nyomozó alosztály működési területét kell érteni.

A m. kir. rendőrség működési területén elkövetett bűncselekmények ügyében a nyomozó alosztály csak az illetékes rendőrségi hatóság felkérésére, vagy pedig a m. kir. belügyminiszter rendeletére nyomozhat, olyan feltűnés nélküli megfigyeléseket azonban, amelyek nyílt szolgálati fellépéssel nem járnak, a rendőrség működési területen önállóan is lehet teljesíteni.

Elv gyanánt kell tekintem, hogy a nyomozó alosztály csak nagyobb területre kiterjedő, vagy igen nagy fontosságú bűncselekményeket nyomozzon önállóan főfeladatáónak ne ezt, hanem azt tekintse, hogy az őrsöknek az általuk végzett nyomozásaikban segítségükre legyen és munkájukat megkönnyítse. A nyomozások során felmutatott eredményeket minden esetben, tehát akkor is az illetékes őrs tevékenységi kimutatásában kell kimutatni, ha a nyomozó alosztály önállóan nyomozott, vagy ahhoz segítséget nyújtott.

A nyomozó alosztálynak és tagjainak minden tevékenységét a közbiztonság általános érdeke, valamint a testület és a nyomozásokra elsősorban hivatott őrsök érdekei iránt való teljes önzetlenség jellemezze.

27. §
A nyomozó alakulatok tisztjeinek hatásköre a nyomozások irányítása szempontjából.

118. A nyomozó alosztályok által teljesítendő nyomozások és megfigyelések vezetése és irányítása elsősorban az alosztályparancsnokok és helyetteseik feladata. A tiszteknek jogukban áll:

a) a nyomozás érdekében annak természete és követelményei szerint, az összes katonai- és csendőrparancsnokságokkal, katonai- és polgári hatóságokkal bíróságokkal és hatóságokkal, valamint a m. kir. belügyminisztérium illetékes osztályaival írásban vagy személyesen közvetlenül érintkezni;

b) a kirendelt nyomozóknak, valamint a nyomozásban résztvevő őrsöknek a nyomozás során követendő eljárásra nézve, a Szut. 600. pont 1. bekezdés utolsó mondatában foglaltak figyelembe vétele mellett, a helyszínén személyesen szóval, vagy írásban részletes utasításokat adni;

c) olyan nyomozó cselekményeket, amelyeknek a csendőrség által hivatalból való foganatosítását a Szolgálati Utasítás kifejezetten megengedi, elrendelni és végül

d) a nyomozó járőröket és nyomozókat a helyszínén személyesen ellenőrizni.

A tiszteknek nyomozó cselekményeket személyesen nem szabad foganatosítaniók.

Ha a nyomozásnak feltűnés nélkül való irányítása vagy ellenőrzése célszerűbbnek mutatkozik, a tisztek ebben a szolgálatban polgári ruhát is viselhetnek.

119. Az ezen §-ban foglalt rendelkezések a nyomozó osztályparancsnokra szintén mértékadók, azzal a megszorítással hogy nyomozások személyes vezetését vagy irányítását csak a. kir, belügminiszter rendelkezésére veheti át.

A nyomozó alosztályparancsnokok, valamint azok helyettesei nyomozások irányítása vagy ellenőrzése végett csak feltétlen szükség esetén, a kerületi parancsnokságokhoz való egyidejű bejelentés mellett szállhatnak ki.

A nyomozó osztály tisztjeinek mindazon személyes és szolgálati kötelességeire vonatkozóan, amelyekre nézve ez az utasítás kivételt nem állapít meg a m. kir. csendőrség tisztjeire vonatkozó szabályok és előírások mértékadók.

28. §
A nyomozók szolgálata.

120. A nyomozó alosztályuk állományába tartozó nyomozók szolgálatukat a nyomozó alosztály parancsnok rendelkezései szerint egyenruhában vagy polgári ruhában teljesítik. Belső szolgálatban és szolgálaton kívül polgári ruhát viselniök nem szabad.

Egyenruhában való kivezénylésük esetén a nyomozó csendőrökre nézve is ugyanazok a szabályok és előírások mértékadók, amelyek a szolgálatban álló, egyen ruházott csendőrökre és járőrökre nézve érvényben vannak.

Polgári ruhában való kivezénylése esetén minden nyomozónak külön erre a célra rendszeresített, őt polgári ruhában ábrázoló fényképpel ellátott személyazonossági igazolvánnyal kell rendelkeznie. Ezeket az igazolványokát a m. kir. belügyminiszter szerzi be, a kerületi parancsnokság állítja ki és évenkint megújítja. Az igazolványokat a nyomozó alosztály külső csoportjának vezetője zár alatt őrzi és a tulajdonosoknak csak polgári ruhában való kivezénylésiik esetén adja ki az igazolvány szabályszerű birtoklása tehát tulajdonosának szolgálatban létét is igazolja.

Az igazolvány elvesztését a Nyomozati Értesítő-ben közzé kell tenni.

A felismerés elkerülése végett a csendőr olyan helyeken, ahol egyenruhában szolgálatot teljesített, vagy

ahol a lakosság őt személyesen ismeri, polgári ruhában lehetően ne teljesítsen szolgálatot.

121. Polgári ruhás szolgálatba elvileg legalább két csendőrt kell vezényelni, akik azonban szolgálatukat egymástól elválva is teljesíthetik. A kivezényelt két vagy több csendőr egy járőrt képez, amelynek legrangidősebb tagja a járőrvezető, aki az egész szolgálatot vezeti, járőrtársait ellenőrzi és az egész szogálát kifogástalan teljesítéséért felelős. A szolgálatra polgári ruhában kivezényeli csendőrök is a katonai büntető és fegyelmi szabályoknak vannak alávetve. A polgári ruhában teljesített szolgálatot is közbiztonsági szolgálatnak kel tekinteni és a csendőr által annak tartama alatt elkövetett bűncselekményeket és fegyelmi kihágásokat „szolgálatban" elkövetettek gyanánt kell elbírálni.

A polgári ruhában teljesített szolgálat, valamint egyes csendőröknek ilyen szolgálatba való kivezénylése szolgálati titok és arra a hatóságok hoz, így a bíróságokhoz teendő jelentésekben, illetve feljelentésekben is csak akkor szabad hivatkozni, ha a bizonyítás másként nem lehetséges. Csak ilyen esetben szabad a polgári ruhás szolgálatot teljesített csendőröket is a bíróságoknál vagy a hatóságoknál tanukként bejelenteni.

122. A polgári ruhában teljesített szolgálat céljából és természetéből következik, hogy a polgári ruhában kivezényelt csendőröknek kilétüket felfedniök vagy önálló nyomozó cselekményeket foganatosítaniok nem szabad. Kivétel az az eset, amikor a polgári ruhában kivezényelt csendőrnek olyan, halasztást nem tűrő, nyomozati cselekmény (elfogás, házkutatás, személymotozás stb.) teljesítésére nyílik alkalma, amelynek elmulasztása vagy elhalasztása a nyomozás eredményét vagy a gyanúsított

kézrekerítéset végleg meghiúsítaná vagy veszélyeztetné. Ha azonban az ilyen nyomozati cselekmények teljesítésére egynruházott közbiztonsági közegek állanak rendelkezésre, úgy arra azokat kell felkérni.

Nyomozó cselekmények foganatosítása, vagy egyáltalában szolgálati fellépés és ténykedés előtt a polgári ruhás csendőr magát arcképes személyazonossági igazolványával igazolni köteles, ezeken az eseteken kívül azonban az igazolványt személyazonosságának igazolására csak elkerülhetetlen szükség esetén használhatja.

A polgári ruhában kivezényelt csendőrt, kilétének indokolatlan felfedése miatt fegyelmi úton felelősségre kell vonni A polgári ruhával való mindennemű visszaélést szigorúan meg kell torolni.

123. Az őrsök támogatására kivezényelt egyemnruházott vagy polgári ruhás nyomozók kivezényeltetésük tartama alatt annak a szakasz-, illetve őrsparancsnoknak vannak alárendelve, aki őket igényelte, illetve aki azt a nyomozást, amelyben közreműködnek, vezeti. Ez az alárendeltség a szolgálat egész tartama alatt és akkor is fennmarad, ha a nyomozó alosztály nyomozóinak az illető szakasz területét, illetve az óra körletét el kell hagyniok. Ha azonban a kirendelt nyomozó a nyomozást vezető szakasz- vagy őrsparancsnoknál magasabb rendfokozatú vagy rangban idősebb, akkor az utóbbival egyetértésben jár el.

Önként értendő, hogy a nyomozó alosztály által kivezényelt nyomozó csendőröket nem szabad korlátozni abban, hogy a nyomozás vezetőjétől meghatározott körön belül feladatuk megoldása és a bűncselekmény kiderítése érdekében a legnagyobb öntevékenységet tanúsíthassák, viszont nekik sem szabad a kicsinyességig menő állandó

irányításra vagy gyámkodásra várniuk. Annál kevésbé, mert a nyomozás vezetőjével vagy — polgári ruhában történt kivezénylésük eseten — az egyenruhában nyomozó bajtársaikkal való gyakori személyes érintkezésük sokszor akadályba ütközhetik.

124. A polgári ruhában kivezényelt csendőrnek a lehetőség szerint kerülnie kell minden olyan magatartást, amely fegyverhasználatra vezethet Ez kilétének gondos leplezése esetén rendszerint nem ütközik nehézségbe. Kilétének felfedezése nélkül fegyverét csakis a jogos védelem korlátai között használhatja.

Ha kilétének felfedezése szüksége volt és a fegyverhasználat szüksége is bekövetkezett, fegyverét a Szut. 49. §-ában leírt elvek szerint használhatja.

Az egyenruhában kivezényelt nyomozó csendőrök ugyanazt a fegyverzetet és felszerelést viselik, amely a közbiztonsági szolgálatban álló csendőr számára elő van írva. Polgári ruhában a csendőr zsebben hordható forgópisztollyal, tartaléktöltényekkel, villamos zseblámpával és kézibilinccsel vau ellátva.

125. Tekintettel arra, hogy a polgári ruhában kivezényelt csendőrök szolgálatának természete néha egyenesen szükségessé teszi, hogy korcsmákban és vendéglőkben megforduljanak, az ilyen helyekre polgári ruhában való belépés és ott a szolgálat érdeke által megkívánt ideig való tartózkodás, valamint szeszes italuknak kis mértékben való élvezete meg van ugyan engedve, a szeszes italok túlélvezésétől azonban szigorúan óvakodni kell, mert már az első ízben való megittasodás is a legszigorúbb megtorlást és a nyomozó alakulat állományából való azonnali áthelyezést vonja maga után.

A polgári rúhában kivezényelt csendőrök szolgálatuk tartama alatt tiszteletadást (köszöntést) nem teljesítenek.

126. A polgári ruhában kivezényelt csendőrök időbeli szolgálati teljesítményét nem szolgálati órákban, hanem napokban és fél napokban kell megjelölni. Ennél a megjelenésnél a 6 óráig vagy még kevesebb ideig tartó szolgálatot figyelmen kívül kell hagyni, 6-tól 15 óráig terjedő időt fél napnak, 16 vagy ennél több órát pedig egész napnak kell számítani.

Az, hogy a nyomozó csenőöröknek havonta hány napot kell szolgálatban tölteniük, nincs meghatározva, ez a szolgálat mindenkori szükségletétől függ. Az egyszeri kivezénylés alatt teljesítendő szolgálat leghosszabb időtartama szintén nincsen megállapítva, hosszabb tartamú megfigyelések esetén azonban a kivezényelteknek időnkint való felváltása meg van engedve.

29. §
A nyomozó alosztályok igénybevétele.

127. Az őrsök a körletükben előfordult, illetőleg a tudomásukra jutott azokat a bűncselekményeket, amelyek a jelen utasítás 38. pontjában fel vannak sorolva és amelyeknél a 201. pont *a)—f)* alpontjaiban felsorolt körülmények valamelyike fennforog, a 9. melléklet 28. folyószáma alatt elrendelt módon az illetékes nyomozó alosztálynak is bejelenteni kötelesek. Abban a tekintetben, hogy a szóbanforgó bűncselekmény nyomozásába a nyomozó alosztály hivatalból beavatkozzék-e és milyen mértékben, a bejelentett adatok és az esetleg még beszerzendő pótadatok alapján a nyomozó alosztályparancsnok dönt. Nevezetesen:

a) ha helyszíni szemle és a helyszíni adatok lerögzítése szükséges, a helyszínelő alcsoport kiszállását elrendeli;

b) ha a nyomozás természete olyan, hogy annak folyamán előreláthatóan polgári ruhás csendőrök igénybevételére is szükség lesz, azok kivezénylése iránt intézkedik;

c) ha a bejelentett adatok alapján nem lehet megállapítani, hogy a nyomozó alosztály közbelépésére szükség van-e vagy nincsen és ha az ennek megállapításához szükséges pótadatokat távirattal vagy távbeszélőn idejében nem lehet beszerezni, egy nyomozó csendőrt (lehetően alcsoportvezetőt) a helyszínére személyes tájékozódás végett kirendel és a továbbiakra nézve annak jelentése szerint jár el;

d) ha sem a helyszínelő alcsoport kirendelése, sem pedig nyomozók kivezénylése nem mutatkozik szükségesnek, de a bűncselekmény természete vagy egyéb bűncselekményekkel való kapcsolata olyan, hogy abban több őrsnek kell egyidejűen nyomozást foganatosítania és ennélfogva a nyomozásnak a nyomozó alosztály által való irányítása szükségesnek mutatkozik, az irányitást átveszi és erről az illetékes őrsöket távirat (távbeszélő) útján, azok elöljáró szárnyparancsnokságait pedig egyidejűen írásban értesíti;

e) ha a nyomozó alosztály közbelépése vagy közreműködése egyáltalában nem szükséges, az őrs jelentését tudomásulvétel, illetve az esetleg szükséges egyéb teendők (Ntomozati Értesítő, esemény jelentés, sajtóiroda stb.) után irattálba helyezi. A megtett vagy megtenni szándékolt intézkedésekről a nyomozó alosztályparancsnok az érdekelt őrsöt vagy őrsöket mindig és idejekorán értesítse.

128. A nyomozó alosztálynak valamely bűncselekmény nyomozásába való bekapcsolódását, esetleg valamely bűncselekménynek a nyomozó alosztály által önállóan való nyomozását és az esetleges megfigyeléseket elrendelhetik:

a) a m. kir. belügyminiszter;

b) az illetékes csendőr kerületi parancsnokság;

ugyanerre nézve a nyomozó alosztályt igénybe vihetik:

c) a nyomozó osztályparancsnok;

d) az illetékes osztály-, szárny-, szakasz- és őrsparancsnokság;

e) az illetékes királyi bíróságok, a kir. ügyészség és a vizsgálóbíró;

f) a honvéd törvényszékek és a katonai bűnvádi eljárás elrendelésére illetékes parancsnokok ítészei, továbbá a katonai bűnvádi eljárásban közreműködésre hivatott, parancsnokságok és hatóságok;

g) az illetékes főszolgabíró és a m. kir. csendőrség illetékes hatóságai.

Az igénylések elbírálása tekintetében a Szut. 525. pontjában foglaltakat kell értelemszerűen alkalmazni.

129. Ha a nyomozó alosztálynak egyes meghatározott bűnesetek nyomozására való beavatkozását vagy egyébirányú igénybevételét illetően az illetékes esendői - tiszti parancsnokság és az előző pont *f)* alpontja alatt felsorolt hatóságok (parancsnokságok) vagy a polgári hatóságok között egyfelől és a nyomozó alosztály között másfelől nézeteltérés merül fel afelett az illető nyomozó alosztály elöljáró-csendőr kerületi parancsnoksága dönt.

A nyomozó alosztályok által teljesített nyomozások szakszerű irányítása, valamint az egész nyomozás taktikájának megválasztása a nyomozó alosztályparancsnok hatáskörébe tartozik. A nyomozó alosztály igénybevétele esetén tehát azzal csak a megoldandó feladatot kell közölni, annak miként való részletes végrehajtására nézve azonban a parancsnoknak utasítást adna nem lőhet.

Olyan esetekben, amikor a nyomozó alosztály több, őrs egyidejű nyomozásának az irányítását átveszi, jogában áll az illető őrsökkel közvetlenül levelezni, azoknak a nyomozással kapcsolatban szakszerű utasításokat adni, tőlük jelentéseket bekövetelni s azokkal szemben egyáltalán minden olyan intézkedést megtenni, amely a bűncselekmény kiderítése szempontjából célszerűnek látszik.

30. §
A helyszínelés.

130. Ha a nyomozó alosztály olyan bűncselekményről kap jelentést vagy értesül, amelynél a helyszíni szemle szakszerű megejtése, vagy a helyszínen talált állapotnak, bűnjeleknek, nyomoknak stb. megrögzítése vagy biztosítása a későbbi eljárás szempontjából fontosnak vagy célszerűnek látszik, az alosztály úgynevezett helyszínelő alcsoportját a helyszínére azonnal ki kell rendelni.

A helyszíni szemle természetéből és követelményeiből következik, hogy az annál eredményesebb, minél kevesebb késedelemmel történik, sőt a helyszíni szemle késedelmes megejtése annak eredményét esetleg teljesen meg is hiúsíthatja. A nyomozó alosztály parancsnokának tehát a helyszínelő alcsoport olyan állandó készenlétéről kell gondoskodnia, hogy helyszíni szemlét igénylő bűncselekmény előfordulása esetén annak tudomásulvétele után mind nappal, mind éjjel (L. 17, pont *a)* alpont.) a bűncselekmény színhelyére azonnal útbaindulhasson.

Minden alosztálynál betűrendes áttekintést kell szerkeszteni arról, hogy az alosztály működési területén levő minden egyes község — a gépkocsival járható legrövidebb utat számítva — az alosztály állomáshelyétől hány kilométer távolságra van: meg kell jelölni az útirányt is, amelyen a távolság: számíttatott.

131. A helyszínelő alcsoportnak a bűncselekmény színhelyén való minél gyorsabb megjelenhetek végett minden alosztálynak egy-egy gépkocsi áll rendelkezésére a következő felszereléssel:

1. *Fényképezőgép* nappali és éjjeli felvételek eszközléséhez, továbbá a felvételeknek műhelyi és helyszíni előhívásához és másolásához szükséges felszereléssel.

2. *Daktiloszlkópiai* helyszíni és személyi felvételek eszközléséhez és ujjlenyomatok kereséséhez szükséges felszerelés.

3. *Lábnyomok* és egyéb helyszíni nyomok biztosítására és lemintázására felszerelés.

4. *Rajzeszközök* helyszíni vázlatok készítéséhez.

5. *Bűnjelek* szakszerű *csomagolásához,* továbbá *vegyvizsgálati anyagok* szállításához szükséges csomagoló szerek, dobozok és edények.

6. *Tárgyak* lemintázásához szükséges anyagok.

7. *Rádió* felvevő készülék a közbiztonság leadóállomások közleményeinek felvételére.

8. *Távbeszélő* készülék a vezetékes távbeszélő vonalakba való bekapcsoláshoz szükséges szerelvénnyel.

9. Különféle méretű és erősségű *zsebmikroszkópok* és *nagyítóüvegek.*

10. *Világítóeszközök* (gyertyák, gyufa, 4 drb. villamos zseblámpa).

11. *Írószerek,* írópapír, különféle nyomtatványok és űrlapok.

12. Egy darab hordozható (portable) *írógép.*

13. *Hossz-, súly-* és *űrmérő* eszközök.

14. Két darab *kerékpár.*

15. *Fényszórók* éjjeli munkához.

16. *Mentőszekrény* az első segéjnyújtáshoz.

17. Különféle *szerszámok.*

18. Egy teljesen felszerelt *sátor* összecsukható asztallal és székekkel.

A helyszínelő alcsoporthoz tartozik a szolgálati eb is.

A helyszínelő alcsoport rendelkezésére áll még az alosztálynál:

19. Egy darab *mikroszkóp* (a budapesti alosztálynál mikrofotográfiai felvételek eszközlésére szolgáló felszereléssel) és

20. *Fényképfelvételek megnagyításához* szükséges készülék.

Azokat a felszereléseket és készülékeket, amelyek csak a budapesti alosztálynak állanak rendelkezésére, az utóbbi útján valamennyi alosztály igénybe veheti.

132. A helyszínelő alcsoport tagjai, akiknek helyszíni szemlék alkalmával a helyszínelő gépkocsin ki kell szállaniok a következők:

a) egy fényképész;

b) egy daktiloszkópus;

c) egy ebvezető és

d) egy gépkocsivezető.

A fényképésznek és daktiloszkopusnak a helyszíni vázlatok készítésében és a helyszín szakszerű leírásában is kiképezve kell lenniök.

Ha a bűncselekmény nyomozásává a nyomozó alosztály a saját állományából is vezényel — egyenruházott vagy polgári ruhás — csendőröket; a járőrvezetőnek a helyszíni szendénél mindig jelen kell lennie.

133. A helyszínelő alcsoport teendő; a bűncselekmény színhelyén a következők:

a) a helyszíniről, illetve az ott talált állapotról a szükséges fényképfelvételeket elkészíti;

b) amennyiben a bizonyítás szempontjából szükségesnek vagy célszerűnek mutatkozik, a helyszínéről és annak környékéről — esetleg a bűncselekmény egyes mozzanatainak megjelölése mellett — vázlatot készít;

c) a bűncselekmény színhelyét, annak állapotát, valamint az azon talált hullákat, bűnjeleket stb. a bizonyítás, valamint a további eljárás céljaira szakszerűen leírja;

d) a helyszínén az egyes tárgyakon feltalálható ujjlenyomatokat felkutatja, megrögzíti vagy leveszi és szükség esetében a gyanúsított vagy más személyek ujjnyomataival azonosítja;

e) a helyszínén vagy annak környékén levő bűnjeleket felkutatja s azoknak, valamint a rajtuk levő nyomoknak és elváltozásoknak megőrizhető vagy szállítható állapotban való biztosításáról gondoskodik;

f) a bizonyítás szempontjából felhasználható láb- egyéb nyomokat lemintázza;

g) a bűncselekmény színhelyére vagy onnan elvezető nyomokat a szolgálati ebbel felkutattatja és követteti;

h) a kémiai vagy mikroszkopikus vizsgálatokhoz szükséges anyagok őrizetbe vételéről és szakszerű becsomagolásául gondoskodik és végül

j) abban az esetben, ha hatósági kiszállás várható a bűncselekmény színhelyének változatlan állapotban való megőrzésére nézve szükséges intézkedéseket az illetékes őrs parancsnokával vagy járőrével egyetértésben megteszi.

134. A helyszínelő alcsoport az általa elkészített fényképfelvételeket, vázlatokat, leírásokat, ujjlenyomatokat, nyom- és tárgymintázatokat, a kémiai- vagy mikroszkopikus vizsgálathoz szükséges anyagokat és végül az összes — becsomagolt, tartályba helyezett stb. — bűnjeleket a további nyomozás során leendő felhasználás, illetve a bírósághoz vagy hatósághoz leendő beszolgáltatás céljából az illetékes őrsparancsnokságnak, vagy ha a nyomozást egyszerre több őrs teljesíti, a nyomozást vezető szakasz- vagy őrsparancsnoknak adja át.

Mindazokat a munkákat, amelyeket a helyszínelő alcsoport a helyszínén nem tud elvégezni, bevonulása után, a nyomozó alosztálynál foganatosítja s az illetékes szakász- vagy őrsparancsnoknak utólag küldi meg.

A helyszínelő gépkocsit csak addig szabad visszatartani, amíg arra szükség van. Ha a helyszíni szemle 12 óránál hosszabb időt vesz igénybe és ha a gépkocsira, illetve valamelyik olyan felszerelésre vagy készülékre, amelyet csak gépkocsin lehet szállítani, nincsen szükség, a gépkocsit be kell vonultatni, hogy a nyomozó alosztálynál szükség esetén mielőbb újra rendelkezésre álljon. Ebben az esetben a helyszínelő alcsoport tagjai külön vonulnak be.

135. Ha a nyomozó alosztálynak olyan időben kellene helyszínelő alcsoportot kirendelnie, amikor a gépkocsi szolgálati úton van vagy üzemképtelen, az alcsoport kirendelését a helyszínhez legközelebb eső szomszédos

nyomozó alosztálytól kell kérnie, amely azt azonnal kivezényelni tartozik, feltéve hogy a bűncselekmény helye nem fekszik az alosztály állomáshelyé tel 150 km-nél nagyobb távolságra.

Ha a bűncselekmény színhelye gépkocsival meg nem közelíthető, akkor az illetékes őrs útján távbeszélőn intézkedni kell, hogy a helyszínelő alcsoportnak ott, ameddig a gépkocsival el lehet jutni, az oda való megérkezés időpontjában azonnal előfogat álljon rendelkezésére. Keni szabad előfogatot igénybe venni, ha a bűncselekmény színhelye a gépkocsival elérhető ponttól 3 km-re vagy ennél közelebb fekszik.

136. A helyszínelő alcsoportok vezetői kiszállásaikról és az ez alkalmakkor végzett munkáikról naplót tartoznak vezetni. A naplóba a bejegyzéseket a nyomozó alosztályhoz történt bevonulás után kell eszközölni s azokat a külső csoport vezetője, az alosztályparancsnokhelyettes és az alosztályparancsnok láttamozzák. Azt, hogy a napló egyes bejegyzéseiben milyen adatokra kell kiterjeszkedni, a nyomozó alosztály parancsnoka állapítja meg. A naplót bekötött könyvbe kell írni, alaki szabályai nincsenek.

A szolgálati eb alkalmazásairól és az ezek során elért eredményekről az ebvezetőnek is naplót kell vezetnie.

A helyszínelő alcsoport tagjainak olyan időben való foglalkoztatásáról, amikor szolgálatukkal nincsenek elfoglalva, az alosztályparancsnok gondoskodik.

A helyszínelő alcsoport tagjai mind szolgálatban, mind szolgálaton kívül egyenruhát, szolgálatban azonban egyéb szabályszerű felszerelés mellett puska helyett pisztolyt viselnek.

31. §
A nyomozó csendőrök kivezénylése és bevonulása.

137. Azt, hogy az előfordult bűncselekmények nyomozásában való segédkezésre, illetve azok önálló nyomozására melyik csendőrök vezényeltessenek ki, valamint, hogy a kivezényeltek, vagy azok közül egyesek szolgálatukat egyenruhában vagy polgári ruhában teljesítsék-e, a nyomozó alosztályparancsnok vagy helyettese rendeli el.

Amennyiben a nyomozók szakok szerint alcsoportokba vannak osztva, a nyomozókat elvben mindig a bűncselekmény természetének megfelelő alcsoport tagjai közül kell kirendelni s csak ha ezek bármilyen okból nem állanának rendelkezésre, szabad helyettük más alcsoportokba tartozó nyomozókat kivezényelni.

Az őrsök által foganatosított nyomozások támogatására polgári ruhában rendszerint legalább két csendőrt kell kivezényelni. Különösen fontos esetben, vagy ha ugyanabban az ügyben teljesítendő nyomozásra vagy megfigyelésre kettőnél több polgári ruhás csendőrt kell kivezényelni, célszerű a nyomozást (megfigyelést) vezető szakaszparancsnok mellé vagy őrsre a nyomozó alosztály állomanyából egy egyenruházott csendőrt is kivezényelni, akinek az a főfeladata, hogy a polgári ruhás csendőrökkel a feltűnés nélküli összeköttetést fenntartsa és az összeműködést biztosítsa.

138. A nyomozó alosztály által önállóan teljesített nyomozások foganatosítására — ha a nyomozás nyiltan történik — a polgári ruhás csendőrökkel együtt egy 2 főből álló egyenruházott kerékpáros járőrt is ki kell vezényelni abból a célból, hogy a nyomozás során felmerülő mindazokat a nyomozó cselekményeket amelyeket a

polgári ruhás csendőrök kilétüknek felfedése nélkül nem tudnának foganatosítani (kikérdezés, házkutatás, elfogás stb.), elvégezze. Ilyen esetben a polgári ruhában nyomozó csendőrök a nyomozást egyenruhában vezető járőr vezetőjének vannak alárendelve aki utóbbi ezért lehetőleg rangidős (alcsoportvezető) legyen.

Nyílt szolgálati fellépéssel nem járó, úgynevezett előkészítő nyomozások, továbbá megfigyelések esetében a polgári ruhás csendőrök mellé egyenruházott járőrt nem kell kivezényelni. Ilyen kivezénylések alkalmával a kivezényelt polgári ruhás csendőrök szolgálatukat az illetékes szakasz- vagy őrsparancsnok rendelkezései szerint, illetve, ha a nyomozást vagy megfigyelést a nyomozó alosztály önállóan teljesíti, önállóan járnak el.

A polgári ruhában kivezényelt két vagy több csendőr minden esetben, tehát akkor is külön járőrt képez, ha velük egyidejűen egyenruhás nyomozó járőr is kivezényeltetett A polgári ruhás csendőrök közül a rangban legidősebb a járőrvezető, akinek a járőr többi tagjai alá vannak rendelve és aki az egész szolgálat szabályszerű, és szakszerű teljesítéséért felelős.

139. Az egyenruhában és polgári ruhában kivezényelt csendőröket a külső csoport vezetője (helyettese) igazítja el.

Hosszabb tartamú kivezénylések esetében a kivezényelt csendőröket a nyomozó alosztályparancsnok — legfeljebb az előreláthatóan felmerülő utazási költségek és vezénylési pótdíjak összegének erejéig — előleggel láthatja el. Erre a célra minden alosztálynál kézipénztár áll rendelkezésre.

Az egyenruhában kivezényelt járőr vezetőjét, a polgári ruhában kivezényelt járőrnek pedig minden tagját a

6. minta szerinti „Járőrnapló”-val kell ellátni. A napló első oldalára csak az évenkint 1-nél kezdett folyószámot és a tulajdonos (járőrvezető) nevét kell a szolgálati feladat megjelölése nélkül reávezetni. A tulajdonosnak a napló megfelelő rovataiba minden helységet be kell vezetnie, ahol szolgálata közben megfordult, a „Szolgálati ténykedés” rovatba azt kell beírnia, hogy az illető helységben milyen szolgálati ténykedéseket foganatosított, a „Megjegyzés” rovatba pedig általánosságban azt, amit a Szut. 265. pontjának *a)* és *b)* alpontjaiban előírtak szerint a szolgálati lap megjegyzés rovatába be kell vezetni.

Ha a napló tulajdonosa ugyanabban a helységben hosszabb ideig teljesít szolgálatat, a végzett szolgálati ténykedéseket a naplóba naponta kell bevezetnie.

A járőrnapló szigorú szolgálati titkot képez, abba tehát a feljegyzéseket — különösen polgári ruhában — feltűnés nélkül kell eszközölni. A járőrnapló gondatlanságból való elvesztése fegyelmi felelősséggel jár.

140. A nyomozó csendőrök szolgálatának különleges természete miatt az igénybe vehető pihenők időtartamát nem lehet pontosan előírni, a járőrvezető (kivezényelt csendőr) azonban felelős azért, hogy a rendelkezésére álló időt — a Szút. 289. pontjának 1. bekezdésében foglaltak szem előtt tartása mellett — a szolgálat érdekében minél jobban kihasználja s hogy pihenőt csakis elkerülhetetlenül szükséges mértékben vegyen igénybe. Ezt a járőr (csendőr) bevonulása után a külső csoport vezetője, a szolgálatvezető és az alosztályparancsnok (helyettese), akik a naplót átvizsgálják és láttamozzák, szigorúan ellenőrizni kötelesek.

141. A szolgálatból bevonuló csendőrök a külső csoport vezetőjénél (helyettesénél) és az alosztályparancsnok

rendelkezései szerint esetleg nála (helyettesénél) is jelentkezni és a szolgálat eredményét szóval jelenteni kötelesek.

A kivezényelt járőrvezető a szolgálat lefolyásáról és eredményéről az alosztály parancsnokságnak rövid írásbeli jelentést tesz. amit az alosztályparancsnokság láttamozás céljából minden hónap 5., 15. és 25-én betekintés céljából a járőrnapló csatolása mellett az elöljáró kerületi parancsnoksághoz felterjeszt.

Ha ez a jelentés olyan adatokat tartalmaz, amelyek nyílt szolgálati fellépésre vagy feljelentésre okot nem szolgáltatnak ugyan, de a nyilvántartás szempontjából hasznosíthatóknak látszanak, azokat, illetve azoknak a vonatkozó részét le kell másolni, be kell iktatni és a nyilvántartási főlapra át kell jegyezni. Ha annak, akire a jelentés vonatkozik, nyilvántartási lapja még nincsen akkor azt ki kell állítani. Az ilyen módon szerzett adatokat alosztály értesítésben a többi nyomozó alosztállyal is közölni kell. Hasonlóan kell eljárni akkor is, ha ilyen adatokról az alosztály valamennyi tagja szolgálati kivezénylés nélkül, önbuzgalomból szerzett tudomást. Az ilyen értesülésekről készített feljegyzések olyanok legyenek, hogy később és akkor is tökéletes tájékozást nyújtsanak. ha az illető nyomozó már nem lesz az alosztály állományában.

32. §
A nyomozó alosztály járőreinek szolgálati eljárása.

142. A nyomozó alosztály által valamely őrs támogatására egyenruhában kivezényelt nyomozó járőr (csendőr) szolgálatának megkezdése előtt annak az őrsnek a

parancsnokánál, amelynek támogatására kivezényeltetett, jelentkezni köteles. Nyomozó szolgálatát az őrsparancsnok utasításai szerint látja el.

A nyomozó alosztály járőre lehetőén ne egyedül és önállóan, hanem az illető őrsbeli csendőrökkel karöltve nyomozzon úgy, hogy a két-két főből álló járőröknek egyik tagja őrsbeli, másik tagja pedig nyomozó alosztálybeli legyen. A járőrvezetőt a rangviszonyok szerint kell kijelölni.

Ha a nyomozó alosztály egyen ruházott járőre nem valamely őrs támogatására lett kivezényelve, hanem több őrs körletére kiterjedő önálló nyomozást végez, szolgálatát az egyes őrskörletekben ilyen esetben is a lehetőség szerint az illetékes őrs segítségével teljesítse, de csupán az őrsön való jelentkezés végett annak álló máshelyen nem kell megjelennie, ha szolgálati feladata azt egyébként nem teszi szükségessé.

A nyomozó alosztály egyen ruházott járőreinek szolgálati és nyomozási eljárása tekintetében mindenben a Szut.-nak az őrsök járőreire vonatkozó határozványai mértékadók.

143. Valamely Örs támogatására polgári ruhában kivezényelt nyomozó csendörök az illetékes őrs állomáshelyére vagy körletébe való megérkezésüket az illetékes őrsparancsnoknak alkalmas módon és feltűnés nélkül jelentik. Az őrsparancsnok intézkedik aziránt, hogy a polgári ruhás csendőrökkel alkalmas helyen és időben találkozzék, velük a nyomozás feladatát és részleteit megbeszélje és parancsait közölje. Az ilyen megbeszélést legcélszerűbb a polgári ruhás csendőrök alkalmazási helyén kívül eső területen és helyen megtartani. Ezen első megbeszélés alkalmával az őrsparancsnok intézkedik az-

iránt is, hogy a polgári ruhás csendőrökkel való állandó összeköttetése a nyomozás későbbi folyamán is állandóan biztosítva legyen.

A nyomozó alosztály egyenruházott és polgári ruhás járőrei mindaddig alkalmaztatási helyükön maradnak, amíg működésükre *okvetlen* szükség van. A nyomozó alosztályhoz való bevonulást a nyomozásvezető rendeli el.

144. A nyomozó alosztály által önállóan foganatosított nyomozások és megfigyelések teljesítésére polgári ruhában kivezényelt nyomozó csendőrök — ha nem egyenruházott nyomozó alosztályból járőrvezető vezetése alatt működnek — szolgálatukat elvben az illetékes őrsüktől függetlenül teljesítik, természetes azonban, hogy az utóbbiak közreműködését és segítségét szükség esetén bármikor igénybe vehetik,

A polgári ruhában nyomozó csendőrök alkalmazásának módja és a részükről követendő nyomozati eljárás — feltéve, hogy nyíltan fel nem lépnek és nyílt nyomozó cselekményeket sem foganatosítanak — alaki szabályokhoz kötve nincsen, hanem az illetők a nyomozó alosztály parancsnokságtól vagy más elöljáróiktól esetről esetre kapóit szóbeli utasítások szerint a szolgálati feladatuk szempontjából legcélszerűbbnek látszó módon kötelesek eljárni. Nyílt fellépés esetén a polgárt ruhás csendőröket értelemszerűen ugyanazok a jogok és kötelességek illetik meg, amelyek az egyenruhás csendőr szolgálatát szabályozzák.

145. Különleges alkalmakkor, pl. vásárokra, búcsúkra, továbbá a kerületi parancsnoknak való előzetes bejelentés mellett gyűlésekre, nagyobb ünnepségekre, magasrangú bel- vagy külföldi személyiségek utazásai alkalmá-

val a nyomozó alosztály megfigyelések teljesítése végett a maga területén bárhová kirendelhet polgári ruhás csendőröket. Az ilyen helyekre kivezényelt polgári ruhás csendőrök szolgálatukat a helyi őrstől, illetve az egyenruhában kivezényelt járőröktől függetlenül teljesítik s azokkal személyesen csak akkor érintkeznek, ha azt a szolgálat érdeke megkívánja. Hasonló megfigyelő szolgálatot vonatokon is lehet teljesíteni.

146. A m. kir. rendőrség működési területén mind az egyenruhában, mind pedig a polgári ruhában kivezényelt nyomozó csendőrök az illetékes rendőrségi hatóságnál jelentkezni kötelesek, de csak akkor, ha nyílt. nyomozást vagy nyílt szolgálati fellépést foganatosítanak. A Szut. 396. pontjának utolsó bekezdésében említett eset kivételt képez. Olyan puhatolásokat és megfigyeléseket, amelyek csupán az adatgyűjtést vagy valamely nyomozás előkészítését célozzák , de nyílt szolgálati fellépéssel nem járnak, a rendőrség működési területén az illetékes rendőrségi hatóságnál való jelentkezés nélkül is lehet teljesíteni. Ha azonban ezen puhatolások és megfigyelések során olyan adatok szereztetnének, amelyek a rendőrség által saját hatáskörében felhasználhatók vagy felhasználandók volnának, azokat a rendőrség illetékes hatóságával közölni kell.

33. §
Ellenőrzés.

147. A nyomozó alosztály által mind egyenruhában, mind pedig polgári ruhában kivezényelt csendőröknek szolgálatnak tartama alatt ellenőrzés alatt kell állaniok. Olyan kihágások és visszaélések miatt, amelyek a kellő és lehető ellenőrzés elmulasztása tett lehetségessé, a vét-

kessel együtt az is felelős, aki az ellenőrzésre kötelezve lett volna, de azt elmulasztotta, vagy nem a köteles gondossággal teljesítette.

A nyomozó alosztály által kivezényelt csendőröket — különösen, ha szolgálatukat polgári ruhában teljesítik — nem mindig lehetséges olyan gyakran és a szolgálat részleteibe menően ellenőrizni, mint az őrsök járőreit, ezt a csökkent ellenőrzési lehetőségei azonban a nyomozó alakulatok állományában levő csendőrök tökéletes és feltétlen megbízhatóságának kell ellensúlyoznia, amire úgy a kiválasztásnál, mint a nyomozó alosztály állományában való megtartásnál igen nagy súlyt kell helyezni.

A nyomozó alosztály járőreinek ellenőrzését az az őrs- (szakasz-) parancsnok foganatosítja, amelynek körletében vagy területén azok működnek, de a nyomozó alosztály is köteles a járőrök ellenőrzése végett a jelen § határozványaihoz képest, ellenőrző közegeket kirendelni.

148. A nyomozó alosztály egyenruházott járőreinek az illetékes őrsön való jelentkezésére nézve általában a Szut. 105. pontjának 2. és 3. bekezdéseiben foglalt rendelkezések mértékadók azzal a különbséggel, hogy szakaszparancsnoki székhelyen a nyomozó járőrnek a szakaszparancsnoknál is jelentkeznie kell.

A jelentkezés megtörténtét az őrs- (szakasz-) parancsnok a járőrnaplóban — az oldal egész szélességében — igazolja. Az erre vonatkozó bejegyzésben azt is igazolnia kell, hogy a nyomozó alosztály járőrének az illető állomáson mettől-meddig (nap és óra) volt tennivalója.

Ha a nyomozó alosztály egyenruházott járőre vagy annak egyik tagja őrsbeli járőrrel vagy csendőrrel együtt teljesít szolgálatot, az őrsbeli járőrt vagy csendőrt ellenőrző őrsparancsnok (helyettese) egyúttal a nyomozó al-

osztály járőrét (csendőrét) is ellenőrizni s ennek megtörténtét annak járőrnaplójába bevezetni köteles.

149. A polgári ruhában kivezényelt csendőrök elvben szintén jelentkezni kötelesek azon az őrsön, amelynek állomáshelyen vagy körletében szolgálatot teljesítenek, Ez alól a kötelezettség alól csak a Szut. 105. pontjának 3. bekezdésében említett eset képez kivételt Mintán azonban a polgári ruhában kivezényelt csendőrök szolgálata sokszor olyan természetű, hogy az őrsön való személyes megjelenésük a szolgálat szempontjából hátrányos lehet, ilyen esetben a személyes jelentkezést mellőzni kell s azt feltűnés nélkül, más, alkalmas módon {csendőrök által közvetített üzenettel, postán küldött levélben stb.) kell eszközölni.

A polgári ruhás csendőrök tevékenységének ellenőrzése az illetékes Örs- (szakasz-) parancsnok részéről is feltűnés nélkül történjék; személyes érintkezésnek csak akkor van helye, ha az teljesen aggálytalan körülmények között történhetik meg. Ennek módját az őrs-(szakasz-) parancsnok állapítja meg A polgári ruhás csendörök ellenőrzésének megtörténtét, amikor lehetséges, a járőr naplóba szintén be kell jegyezni.

150. A nyomozó alosztály parancsnoka olyan esetekben, amikor szükségesnek látja, az alosztály egyenruhás és polgári ruhás járőreinek ellenőrzése végett a külső csoport vezetőjét, ez utóbbi helyettesét és a szolgálatvezetőt is kirendelheti. Ilyen ellenőrzésre főleg nagyobbszabású nyomozások esetében és akkor van szükség, ha a nyomozó járőr önállóan nyomoz, ha hosszabb időn át van távol vagy ha szolgálatát több őrs körletében teljesíti.

A nyomozó alosztály parancsnoka és az ő helyettese külellenőrzéseket csak a feltétlen szükséghez képest és

esetről-esetre az elöljáró kerületi parancsnok engedélyével teljesíti.

151. A nyomozó alosztály egyénei által foganatosított ellenőrzésnek mindig polgári ruhában kell történnie. Az ellenőrzőnek a nyomozó alosztály cgyenruházott járőrével, valamint annak az őrsnek (szakaszparancsnoki székhelyen szakasznak) a parancsnokával, amelynek körletében a nyomozó járőr működik, mindig a polgári ruhában kivezényelt csendőrökkel pedig a lehetőség szerint, személyesen is érintkeznie kell. Ha az ellenőrző a polgári ruhás járőrrel nem találkozott vagy a személyes érintkezés felvétele nem volt kívánatos, az ellenőrzés megtörténtét az ellenőrző a járőrnaplóba a járőr (csendőr) bevonulása után utólag jegyzi be.

A nyomozó alosztály parancsnoka, ha szükségesnek látja, a kivezényelt — egyenruházott vagy polgári ruhás — járőröknek elrendelheti, hogy tartózkodási helyükről, végzett szolgálatukról, annak eredményéről, továbbá szándékolt tennivalóikról és tervezett útirányukról az alosztályparancsnokságnak vagy az alosztályparancsnok által kijelölt elöljárójuknak időközönkint rövid írásbeli jelentést tegyenek. A jelentést magánlevél módjára vagy pedig az őrs útján, postán kell beterjeszteni.

34. §
A nyomozások befejezése és statisztikája.

152. Általános elvül szolgáljon, hogy az őrsök által teljesített nyomozások eredményéről a feljelentést az illetékes bírósághoz vagy hatósághoz mindig, tehát akkor is az illetékes őrs teszi meg, ha a nyomozás lefolytatásához a nyomozó alosztály segítséget nyújtott.

Szükség esetén meg van engedve, hogy a nyomozó alosztály által kivezényelt és a nyomozás lefolytatásában is részt vett nyomozók egyike, aki feljelentések megszerkesztésében különös képességgel vagy képzettséggel rendelkezik, az illetékes őrsön egy-két napra visszamaradjon és a feljelentést megszerkessze, amelyet azonban ilyen esetekben is az őrsparancsnok ír alá. A feljelentésben nyomozó járőr gyanánt elvben azokat a csendőröket kell megnevezni, akik a nyomozásban az őrs állományából vettek részt. A nyomozó alosztály által egyenruhában rendelkezésre bocsátott csendőröket a feljelentésben csak akkor kell megnevezni, ha ezt a későbbi bírósági eljárás vagy a bizonyítás szempontjából nem lehet elkerülni. A nyomozó alosztály állományából a nyomozásnál polgári ruhában közreműködött csendőröknek a feljelentésben való megnevezésére nézve a 121. pont rendelkezése mérvadó. A helyszínelő alcsoport által készített fényképeket, helyszínleírásokat, vázlatokat, ujj- és egyéb nyom lenyomatokat stb. a feljelentés megszerkesztésénél fel kell használni, illetve azokat a feljelentéshez kell mellékelni.

153. Azokban az ügyekben, amelyeket a nyomozó alosztály önállóan nyomozott, az illetékes bírósághoz vagy hatósághoz a feljelentést a nyomozó alosztály teszi meg úgy, hogy a fogalmazványt az alosztályparancsnok (helyettes) hagyja jóvá, a tisztázatot pedig a külső csoport vezetője írja alá, mint csoportvezető.

A nyomozó alosztály által szerkesztett feljelentéseket két példányban kell lemásolni és a tisztázat másolati példányát annak az őrsnek kell tudomásulvétel és az őrs tevékenységi kimutatásában való tárgyalás és irattározás végett megküldeni, amely az esetre területileg illetékes. A

feljelentések fogalmazványait minden hónap 15. és 25-én tájékozás céljából a nyomozó osztályparancsnoksághoz fel kell terjeszteni.

154. Az őrsök által szerkesztett és a szárny-, illetve az osztályparancsnokságok által összesített tevékenységi kimutatásokat az osztályparancsnokságok az illetékes nyomozó alosztálynak küldik meg, amely azokat egy osztályonkint részletezett és a kerületek területe szerint összegezett kimutatásba foglalja s ennek egyik példányát a kerületi parancsnoksághoz, a másikat pedig a nyomozó osztályparancsnokságboz terjeszti fel. A nyomozó osztályparancsnokság az ország egész területére nézve kerületenkint is részletezett adatokkal egy összesített tevékenységi kimutatást szerkeszt s azt minden hónapban, az egész évre vonatkozóan pedig minden év február 15-ére a belügyminiszterhez (VT—b. és VI—c. osztály), valamint a m. kir. csendőrség felügyelőjéhez felterjeszti.

Külön rendelkezés szabályozza, hogy a nyomozó osztály- és alosztályparancsnokságoknak az itt említett tevékenységi kimutatások adatain kívül még milyen statisztikai adatokat kell gyűjteniök.

V. FEJEZET

Személyi szabályok.

35. §
A nyomozók részére.

155. A nyomozó alosztály feladatainak megoldásában a nyomozó csendőröknek rendkívül fontos szerepük van, a velük szemben támasztott követelményeknek tehát feladatuk nehézségével és sokoldalúságával összhangban kell államok.
Nyomozónak csak az a csendőr **alkalmas,** aki a nyomozásra való egyéni tehetségén és rátermettségén kívül arra is kellő alappal és ernyedetlen szorgalommal rendelkezik, hogy szaktudását a lehető legmagasabb színvonalra emelje és azon állandóan meg is tartsa.
Tekintse a beosztását alkalomnak arra, hogy képességeit értékesítse, de semmi esetre sem szabad önmagát és szerepet az őrsökre beosztott bajtársaival szemben túlbecsülnie. A nyomozó alosztály állományába tartozó csendőrnek nem az a feladata, hogy a nyomozásokat az őrsök helyett elvégezze, hanem hogy őrsbeli bajtársait nyomozó tevékenységükben támogassa és nekik segítségükre legyen. Még akkor sem szabad magát az illetékes őrsöktől szükség nélkül függetlenítenie, ha önálló feladattal van is megbízva, mert ezáltal magát az őrsök értékes, sőt sokszor egyenesen nélkülözhetetlen támogatásától fosztja meg.

150. A nyomozónak sohasem szabad arra törekednie, hogy a bűncselekményeket egyedül nyomozza ki vagy hogy nyomozó osztálybeli vagy őrsbeli bajtársait az elért

eredmény érdemeiből kirekessze. Munkája legszebb eredményének azt tekintse, ha a bűncselekmény, amelynek nyomozásában résztvett, kiderült egyesek érdemeinek kicsinyes latolgatása nem méltó ahhoz az önzetlenséghez, amellyel a közbiztonság érdekeit és ennek keretében a testület érdekeit szolgálni kell.

Azt a nagyobb szolgálati önállóságot, amelyet az utasítás számára biztosít csakis a szolgálat javára szabad igénybe vennie és semmi esetre sem szabad a maga személyes érdeke vagy kényelme javára kihasználnia.

Mindazokat a követelményeket, amelyek a csendőrrel szemben általánosságban fennállanak, különös gondossággal kell szem előtt tartani akkor, ha a nyomozó polgári ruhában van kivezényelve.

A polgári ruhában teljesített nyomozás érdeke a csendőrtől sokszor olyan teendőket is megkövetel, amelyet egyenruházott bajtársainak rendszerint nem kell teljesíteniök feladata érdekében tehát ezeket is készségesen vállalnia kell, hogy nyomozásai és megfigyelései során minden helyzetbe azonnal és feltűnés nélkül beleilleszkedhessék.

157. A nyomozóknak az őrsparancsnokokkal való szolgálati viszonyát a jelen utasítás 123., 203. és 204. pontjai szabályozzák.

36. §
A belső csoport vezetője részére.

158. A belső csoport vezetője a csoportba tartozó nyilvántartók közvetlen elöljárója s ebben a minőségében közvetlenül a szolgálatvezetőnek van alárendelve.
Az alosztály nyilvántartó irodája a belső csoport vezetőjének közvetlen vezetése alatt áll, aki gondoskodni köteles arról és az alosztályparancsnokkal szemben felelős azért, hogy az összes nyilvántartások a legnagyobb pontossággal és ennek az utasításnak a rendelkezései szerint vezettessenek s hogy a nyilvántartólapok mindig olyan rendben legyenek, hogy a kívülről kért vagy az alosztály számára szükséges nyilvántartási adatok bármikor könnyen kikereshetők és a kért felvilágosítások percek alatt megadhatók legyenek.

Felelős azért, hogy a nyilvántartó csoporthoz beérkező sürgős ügyek azonnal, a kevésbbé sürgősek pedig legkésőbb a beérkezésük utáni napon feltétlenül elintézést nyerjenek és hogy ennél nagyobb hátralék semmi esetre se keletkezzék,

159. A belső csoport vezetője a csoportba tartozó nyilvántartók munkáját legalább minden két hétben kémpróbaszerűen és egyénenként is ellenőrizni köteles. Ellenőrzi, hogy a nyilvántartók az általuk vezetett nyilvántartási ágazatoknak ne csak a technikai kezelésével legyenek tisztában, hanem azoknak minél több lényeges adatát emlék ezekből is ismerjék, mert ez tájékozódásukat, az adatok kikeresésének gyorsaságát és az egyes nyilvántartási ágazatok összeműködését lényegesen megkönnyíti.

A belső csoport vezetője eszközli a nyilvántartók oktatását is, amelynél a fősúlyt az irodakezelési szolgálat és a nyilvántartási szakismeretek elsajátítására kell fektetni.

A budapesti nyomozó alosztály belső csoportjának vezetője gyakorolja az ellenőrzést a Nyomozati Értesítő segédmunkásai felett is.

A belső csoport vezetőjét a rangban legidősebb nyilvántartó helyettesíti. A csoportvezető mindig a főnyilvántartást kezeli.

37. §
A külső csoport vezetője részére.

160. A külső csoport vezetője a nyomozó alosztály állományába tartozó nyomozók és helyszínelők közvetlen elöljárója és ebben a minőségében közvetlenül a szolgálatvezetőnek van alárendelve.

A külső csoport vezetőjének feladata kizáróan a bel- és külszolgálat kezelése és a nyomozók oktatása. Alárendeltjeinek vagy az alosztálynak egyébirányú (személyes, gazdászati, közgazdálkodási stb.) ügyeivel nem foglalkozik.

A külső csoport vezetője az alosztálynak csak azokat az előjegyzéseit stb. vezeti, amelyek a belső és külső szolgálattal vagy az oktatással kapcsolatosak s az ügydarabok közül is csak a nyomozásokkal kapcsolatosakat (bejelentések, feljelentőik stb.) intézi. A nyomozó alosztály által önállóan foganatosított nyomozások esetében a nyomozók által szerkesztett bűnügyi feljelentések fogalmazványait átvizsgálja és a szolgálatvezetőhöz továbbítja.

Felülvizsgálja a helyszínelő alcsoport naplóit, az ebvezető feljegyzéseit, a bevonult nyomozóknak az alosztályparancsnoksághoz intézett jelentéseit és a tevékenységi naplók vezetését.

Vezényli az alosztály belszolgálatát s gondoskodik arról, hogy abban mindazok, akik azt a jelen utasítás 4. §-a értelmében teljesíteni tartoznak, egyenlő mértekben vegyenek részt.

161. Személyesen, illetve másirányú szolgálati elfoglaltsága esetén helyettese útján eszközli a külső csoport tagjainak napirend szerint való foglalkoztatását és

oktatását Az alosztály parancsnokkal szemben felelős az oktatás rendes menetéért ő jelöli ki az írásbeli (számtani, rajz) feladatokat és bírálja el az írásbeli dolgozatokat.

Az alosztály parancsnoktól esetről-esetre nyert parancs alapján végzi a nyomozók külszolgálatba való vezénylését, a járőröket eligazítja s bevonulásuk alkalmával jelentkezésüket — szolgálatvezetőnél való jelentkezéstől függetlenül — fogadja.

162. Részletesen ismernie kell az alosztály működési területén előfordult nagyobb bűncselekmények körülményeit, azok nyomozásának lefolyását és eredményét; törkednie kell arra, hogy a nagyobbszabású bűntetteseket legalább név szerint összeköttetéseiket pedig általánosságban ismerje és alárendeltjei is ismerjék. Ebből a célból az egyes, előfordult eseteket oktatás tárgyává kell tennie.

Ha a külső csoport keretében a helyszínelő alcsoporton kívül más alcsoportok is működnek, a külső csoport vezetője köteles arról is gondoskodni, hogy az alcsoportok vezetői és tagjai azokban a szakokban, amelyekben működnek minél alaposabb szaktudást sajátítsanak el. A fosúlyt tehát nem általános ismeretekre, hanem az illető alcsoport különleges ismereteire kell helyezni. Ha szükséges az oktatást alcsoportonként el is különítheti.

A külszolgálatban álló egyen ruházott és polgári ruhás járőröknek, valamint a helyszínelő alcsoportnak ellenőrzése elsősorban a külső csoport vezetőjének (helyettesének) a feladata, aki rendes viszonyok között havonta átlag 2-3 ellenőrzést foganatosítson. Ellenőrző szolgálatba

Nyut. Cs—4.

való kiszállásához — a szolgálatvezetőnek való előzetes bejelentés mellett — esetről-esetre az alosztály-parancsnok engedélyét köteles kikérni.

A külső csoport vezetőjét a csoportnak rangban legidősebb tagja helyettesíti.

38. §
A szolgálatvezető részére.

163. A szolgálatvezető (alhadnagy vagy rangidős tiszthelyettes) a nyomozó alosztály kötelékébe tartozó valamennyi csendőrnek elöljárója, általános feladatai értelemszerűen ugyanazok, amelyeket a Szut. 101. §-a a szakaszparancsnok számára előír, kivéve természetesen az olyan teendőket, amelyek a szakaszparancsnokra alárendelt őrseinek szétszórt elhelyezése folytán háramlanak. (Szemlék, írásbeli levelezés stb.)

A szolgálatvezető az alosztályparancsnok segédközege, teendőinek részleteit tehát mindig az alosztályparancsnok állapítja meg.

A szolgálatvezető állandóan és személyesen őrködni köteles afelett, hogy a nyomozó alosztálynak úgy a belső, mint a külső szolgálata a szabályok és utasítások szerint kezeltessék, hogy a belső és külső csoportok ügymenete fennakadást ne szenvedjen, hogy az elrendelt határidők pontosan betartassanak és hogy indokolatlan hátralék ne keletkezzék. Ebben a tekintetben a belső és külső csoportok vezetőinek a tevékenyegét állandóan figyelemmel kísérni és ellenőrizni köteles.

164. Gondoskodik arról, hogy a napirend szerinti foglalkozásra köteles legénység ott idejében megjeleni jék s ezeken a foglalkozásokon — ha egyébirányú szolgálati teendőkkel nincsen elfoglalva — maga is megjelenik.

Az ügyeleti, napos és készültségi szolgálatban állókat az alosztály parancsnok utasítása szerint időnkint — éjjel és nappal — ellenőrei, a helyszínelő alcsoport időnkinti felriasztása útján pedig annak menetkészültségi fokáról meggyőződik.

Gondoskodik arról, hogy a nyomozó alosztály körletéién rend és tisztaság uralkodjék, amiért az alosztályparancsnokkal szemben ö felelős.

Az alosztály állományába tartozó legénység írásbeli dolgozatait időnkint felülvizsgálja. Mind azokat az ügydara bokát, amelyek az alosztályparancsnok jóváhagyása alá tartoznak, előzetesen felülvizsgálja és aláírja. Közvetlen felügyeletet gyakorol az alosztályírnok működése felett.

Az alosztály által foganatosított nyomozásokban csak kivételes esetekben és az alosztály parancsnok által esetről-esetre adott parancs alapján vesz részt; külszolgálatban álló járőrök ellenőrzését szintén az alosztályparancsnok rendelkezései szerint eszközli.

165. Ellenőrzést köteles gyakorolni afelett, hogy az alosztály rendelkezésére álló motoros járóművek csak szolgálati célokra és csak az alosztályparancsnok által aláírt menetlevél alapján vétessenek igénybe s a járóművek bevonulása után minden egyes alkalommal meggyőződik arról, hogy a megtett út a szolgálati feladattal igazolva van-e és a menetlevélbe bejegyzett adatokkal egyezik-e.

A külső csoport irodai ügyködését és szolgálatkezelését havonta egyszer részletesen átvizsgálja és az erre vonatkozó szolgálati könyveket, előjegyzéseket stb. aláírja.

Az alosztály bútoraira és egyéb berendezési tárgyaira vonatkozó leltárakat ö vezeti s a leltári tárgyak hiánytalan meglétéért és állapotáért az alosztályparancsnokkal szemben felelős. Az alosztály kézi raktárát ő kezeli.

166. Ott, ahol az alosztály önálló közétkezést vagy közgazdálkodást vezet, a közétkezés- vagy közgazdálkodásvezető az ő ellenőrzése alatt és az étkezés az ő közvetlen felügyelete alatt áll. A közétkeztetés (közgazdálkodás) számadásait havonta felülvizsgálja, az erre vonatkozó naplókat és előjegyzéseket aláírja, a pénztári okmányokat pedig kézjegyével látja el.

Ő intézi a legénység személyes és tömegbeli ügyeit és kezeli az alosztály könyvtárát.

Ellenőrzi a belső csoport működését és gondoskodik róla, hogy az oda beérkezett ügyek legkésőbb a vettemezést követő napon elintézést nyerjenek, hogy az őrsök, illetve a hatóságok által közölni kért sürgős adatok azonnal a többiek pedig a kérdés beérkezését követő napon feltétlenül közöltessenek S időnkint kémpróbaszerűen meggyőződik a nyilvántartólapok helyes felfektetéséről és elhelyezéséről is.

A nyomozó alosztályhoz érkező általános parancsokat, rendeleteket stb. — feltéve, hogy tiszt nem áll rendelkezésre — a legénység előtt a szolgálatvezető hirdeti ki és magyarázza meg.

39 §.
A nyomozó alosztályparancsnok részére.

167. A nyomozó alosztály parancsnok a nyomozó alosztály felett való katonai parancsnoklást illetően az alosztályparancsnok jogaival és kötelességeivel van felruházva s ezen minőségét illető teendőire nézve a Szut. 103. §-ában a szárnyparancsnok számára előírtak reá vonatkozóan is értelemszerűen mértékadók.

A nyomozó alosztály parancsnoka közvetlenül a kerületi parancsnoknak van alárendelve emellett azonban a

jelen utasításban előírt esetekben a nyomozó osztályparancsnok által kiadott meghagyásokat is teljesíteni köteles.

A nyomozó alosztály parancsnoka felelős azért, hogy az alosztály minden irányú feladatának a külföld modern közbiztonsági intézményeihez mérve is elsőranguan feleljen meg, hogy alosztályának tevékenysége mindig olyan színvonalon álljon és olyan eredményt mutasson fel, amely a legmagasabb igényeket is kielégíti. Tevékenységét mindig a közbiztonság magasabb szempontjai irányítsák, óvakodjék az őrsök munkájába való kicsinyes és szükségtelen beavatkozástól, de viszont melléktekintetek miatt el ne mulassza a közbelépést akkor, ha arra valóban komoly szükség van.

168. A nyomozó a osztályparancsnoknak teljesen és részletekbe menően tájékozva kell lennie területének közbiztonsági viszonyairól és az előfordult nagyobszabású bűncselekményekről, sőt a többi nyomozó alosztályok működésének figyelemmel kísérése réven az egész ország jelentősebb és a közbiztonságra kiható eseményeiről is; tájékozódásaiban és azoknak megfelelő intézkedéseiben a legnagyobb öntevékenységet kell tanúsítania.

A nyomozó alosztály különleges feladatköre magával hozza, hogy a nyomozó alosztályparancsnoknak, a bűnügyi nyomozásokban való személyes részvételét illetően, a szárnyparancsnokénál tágabb keretű hatáskört kellett biztosítani, legyen azonban különös figyelemmel arra, hogy ennek a feladatának és jogkörének gyakorlásában a tiszti minősége által vont korlátokat át ne lépje.

169. A nyomozó alosztály minden szolgálatában az alosztályparancsnok vezetésének és irányításának kell érvényesülnie. A nyomozó alosztály tennivalóinak a cso-

portvezetők és a szolgálatvezetők között való részletes felosztása nem az alosztály parancsnoknak ezen teendők alól való mentesítését vagy tevékenységének csupán az alárendeltek általános ellenőrzésére való korlátozását célozza, hanem csak azt kívánja biztosítani, hogy az alosztályparancsnoknak pontosan megosztott hatáskörű segédközegek álljanak rendelkezésére; természetes azonban, hogy ezen teendőkben az alosztályparancsnoknak személyesen is részt kell vennie és hogy azokért, valamint általában az alosztály minden irányú állapotáért vagy ténykedéséért a felelősséget a kerületi parancsnokkával szemben egyedül viseli.

A csendőrparancsnokságokkal, valamint a polgári bíróságokkal és hatóságokkal való jó egyetértés és szoros együttműködés fenntartására a nyomozó alosztályparancsnoknak különös súlyt kell helyeznie. Semmi esetre sem szabad megengednie, hogy a nyomozó alosztály működése kedvezőtlen véleményt vagy bírálatot váltson ki, vagy hogy azt az őrsök versenytársuknak tekinthessék.

170. Helyezzen nagy súlyt alárendeltjeinek szakoktatására; ne elégedjék meg közepes eredményekkel, hanem igyekezzék ebben a tekintetben is a lehető legmagasabb színvonalat elérni s gondoskodjék róla, hogy alárendeltjeinek tudása ne csak elméleti maradjon, hanem, hogy az — mindenkinek a maga helyén való alkalmazása által — a gyakorlati szolgálatban valóban értékesítve is legyen. Nyomozó szolgálatra nem kiválóan alkalmas csendőröknek az alosztály állományában csupán melléktekintetek miatt való megtartása a szolgálat érdekeivel ellenkezik.

Alárendeltjeit havonta egyszer részletes elméleti vizsga alá vonni és annak eredményét a vizsgalapjukba

bevezetni köteles. Az alosztályparancsnok állítja össze a legénység írásbeli feladatait, amelyeknek tárgyát főleg különleges szolgálati feladatuk köréből kell venni.

Kényesebb természetű nyomozásoknál legyen elővigyázatos, nehogy alárendeltjeinek túlbuzgósága vagy elhamarkodottsága miatt az alosztály vagy a csendőrség általában kellemetlen helyzetbe kerüljön, de legyen intézkedéseiben határozott és erélyes ott, ahol azt a közbiztonság érdekei kétségkívül megkívánják.

Miután a nyomozó alosztály külszolgálatot teljesíti legénységének havi szolgálati tevékenységét nem lehet előírni, a nyomozó alosztály parancsnok kötelessége arról gondoskodni, hogy alárendeltjeinek teljesítőképességét teljesen kihasználja, biztosítva természetesen azt is, hogy a szolgálattal minden alárendeltje lehetőén egyenlő mértékben legyen megterhelve.

171. Azt, hogy a kerület területen a sajtószolgálat megfelelően működik-e, a nyomozó alosztályparancsnok figyelemmel kísérni és szükség esetén az észlelt hibák, hiányosságok vagy mulasztások megszüntetésére a kerületi parancsnokságnak javaslatot tenni köteles.

172. A nyomozó alosztály kincstári vagyonáért az alosztályparancsnok felelős.

173. A külső és belső csoportok írásbeli ügyvitelét, valamint a nyilvántartásokat havonta legalább egyszer részletesen felülvizsgálja s annak eredményét a vonatkozó előjegyzésbe bejegyzi. Ilyen felülvizsgálatok alkalmával, — amelyeket lehetőén váratlanul kell eszközölni — a vezetett szolgálati könyveket, előjegyzéseket stb. — és pedig mindig a legutolsó bejegyzés után — láttamozza, az átvizsgált ügydarabokat pedig kézjegyével látja el.

Ugyanezen alkalmakkor át kell vizsgálnia a legénység írásbeli feladatait is.

A nyomozó alosztályparancsnok helyettes munkakörét az alosztályparancsnok állapítja meg. A nyomozó alosztály parancsnokot legénységi állományú egyén ideiglenesen sem helyettesítheti Az alosztályparancsnoknak és helyettesének egyidejű távolléte esetén tiszti helyettest ideiglenesen az elöljáró csendőr kerületi parancsnokság vezényel.

40. §
A nyomozó osztályparancsnok részére.

174. A nyomozó osztályparancsnok a csendőrség közbiztonsági szolgálatának egységességét, országos összhangját és tervszerűségét szolgáló közvetítő szerv, aki ebben a minőségben a m. kir. belügyminiszternek (VI—b. osztály) és a m. kir. csendőrség felügyelőjének segédközege.

A nyomozó osztályparancsnok feladata, hogy az országnak, főleg azonban a csendőrség működési területének közbiztonsági viszonyait és eseményeit, valamint a nyomozó alosztályok közbiztonsági szolgálati tevékenységét állandó figyelemmel kísérve, a m. kir. belügyminiszternek, a csendőrség felügyelőjének, illetve az ügy természete szerint, a csendőrkerületi parancsnokságoknak a figyelmét jelentés, illetve javaslat alakjában felhívja mindazokra a körülményekre, amelyek a csendőrség közbiztonsági szolgálata, illetve a nyomozó alosztályok szakszerű és egyöntetű összműködése szempontjából előnyösöknek vagy hátrányosaknak látszanak, Ezen cél elérése érdekében a nyomozó osztályparancsnok a nyomozó alosztályokkal közvetlenül levelezhet, olyan konkrét esetekben és ügyekben azonban, amelyekben a rendelkezés joga a jelen utasítás értelmében a felsőbb hatóságokat vagy az illetékes csendőrkerületi parancsnokot illeti, a nyomozó osztályparancsnoknak rendelkezési joga nincsen.

Egyáltalában a nyomozó osztály parancsnokának nem az a hivatása, hogy a kerületi parancsnok hatáskörébe beavatkozva, az egyes kerületek területének közbiztonsági szolgálatát külön-külön irányítsa vagy ellenőrizze, hanem csak az, hogy a nyomozó alosztályok között országos viszonylatú kapcsolatot alkotva, a helyi közbiztonsági érdekek mellett az országos érdekeket képviselje.

A nyomozó alosztályokhoz eszközölt kiszállásai (9. pont) elsősorban saját tájékozására szolgálnak.

175. A nyomozó osztályparancsnok megfelelő javaslatok útján gondoskodik arról, hogy a szükséges számú különleges képzettségű csendőrök mindig rendelkezésre álljanak s hogy a beálló fogyaték pótlásához szükséges tanfolyamok idejében felállíttassanak. Vizsgáztatja a nyomozó alakulatokhoz való áthelyezésüket kérelmező legénységet.

Nyomozási ügyekben közvetlenül érintkezik a minisztériumok illetékes osztályaival, feldolgozza és a nyomozó alosztályokkal a maga részletintézkedései szerint végrehajtatja a minisztériumoknak azokat a közbiztonsági természetű rendelkezéseit, amelyek nemcsak egy csenőrkerület területére vonatkoznak.

Nagyjelentőségű és az ország egész területére vagy több csendőrkerület területére kiterjedő olyan nyomozások irányítását, amelyeket egyszerre több nyomozóalosztály foganatosít, a m. kir. belügyminiszter (VI—b. osztály) rendelkezésére átveszi, a nyomozó alosztályok összeműködését biztosítja és a nyomozás eredményéről az

illetékes minisztériumnak összefoglaló jelentést tesz. Ilyen nyomozások céljára az illetékes kerületi parancsnokság útján bármely alosztály személyzetét bármely területen igénybeveheti.

176. Mindazokat a közbiztonsági és egyéb statisztikai adatokat, amelyek a csendőrség tevékenységének elbírálásához, vagy a bűnözés megelőzésének és meggátlásának modern elvek szerint való tanulmányozásához szükségeset, összegyűjti, szakszerűen feldolgozza- és tanulmányozza s azok alapján vagy működése körében szerzett egyéb általános tapasztalatai alapján a nyomozó alosztályok vagy általában az egész csendőrség nyomozó szolgálatának tökéletesítése és modernizálása tekintetében a m. kir. belügyminiszterhez (VI—b. osztály) javaslatot tesz.

A nyomozó alosztályok által hozzá láttamozásra felterjesztett feljelentéseket saját tájékozása végett átnézi és aláírva visszaküldi.

Figyelemmel kíséri a bel- és külföldi szakirodalmat és gondoskodik róla, hogy annak értékes termékeivel a nyomozó alosztályok tisztjei is megismerkedjenek.

A m. kir. belügyminiszter (VI—b. osztály) rendelkezésére egyes konkrét bűnügyi szakkérdéseket tanulmányoz és azok tárgyában szükség esetén javaslatot tesz.

177. Kezeli és elszámolja a m. kir. belügyminiszter által a csendőrség rendelkezésére bocsátott különleges átalányt.

Nagyobbszabású bűnesetek előfordulása esetén az illetékes nyomozó alosztály parancsnok javaslatára a m. kir. belügyminiszternél a tettesek elfogására jutalomdíj kitűzését kieszközli és ennek a sajtóban való közhírré tételéről gondoskodik. Ilyen javaslatok sürgős esetben

távbeszélőn (távirattal) vagy személyesen is előterjeszthetők.

Sajtóirodája útján intézi a m. kir. csendőrség sajtóügyeit, a jelen utasítás rendelkezései, illetve a m. kir. csendőrség felügyelőjétől és a m. kir. belügyminisztertől nyert részletintézkedések szerint.

Ellenőrzi a m. kir, csendőrség rádiószolgálatát.

Mótortisztje útján intézi a nyomozó és közlekedési alakulatok gépjáróműveinek összes műszaki és adminisztratív ügyeit, továbbá azok igénybevételét, kezelését, javítását, időszaki megvizsgálását, kiselejtítését és végül a fenntartási költségeknek és az üzemanyagnak az elszámolását.

Fenntartja a csendőrségen kívül álló nyomozó hatóságokkal és szervekkel a szükséges kapcsolatokat s biztosítja a velük való együttműködést.

178. A nyomozó osztályparancsnok feladatának akkor felel meg tökéletesen és akkor áll annak magaslatán, ha az általa képviselt országos érdekeket lehetőleg az egyes kerületek helyi érdekeinek figyelembevételével szolgálja s ha a kerületi parancsnokságokkal való érintkezésben nem igyekszik magának olyan jogokat kisajátítani, amelyek öt meg nem illetik, ellenkezően, általános tevékenységével kapcsolatban az országos érdekek mellett a kerületi parancsnokságok érdekeit is szolgálja.

VI. FEJEZET

Határozványok az őrsök számára.

Ez a fejezet magába foglalja az összes tudnivalókat, amelyeket a jelen utasításban elrendelet tudnivalókról az őrsökön tudni kell.

41. §
Általános tudnivalók.

179. A m. kir. csendőrség nyomozó alakulatai modern elvek és tapasztalatok alapján létesültek és főfeladatuk, *hogy* a esendőség őrseinek a bűnügyi nyomozás munkájában segítséget nyújtsanak.

A nyomozó alakulatoknak nem az a hivatásuk, hogy a csendőrség működési területén előforduló bűncselekmények nyomozását az őrsöktől teljes egészében átvegyek és ezáltal az őrsöket tehermentesítsék, hanem hogy különleges berendezésükkel és a rendelkezésükre álló technikai eszközökkel — amelyekkel minden egyes őrsöt lehetetlen volna felszerelni — az őrsök tevékenységét kiegészítek,

180. Amilyen hiba lenne az, ha a csendőr az általa foganatosított nyomozásnál kizáróan mástól várt segítsegre támaszkodnék, éppen olyan helytelen lenne, ha minden bűncselekményt, még az eredmény veszélyeztetése árán is, egyedül akarna kideríteni, mert egyetlen emberben — legyen ő egyébként még oly ügyes és rátermett nyomozó is — csak a legritkább esetben egyesül a nyomozáshoz szükséges összes ismereteknek, képességeknek és tulajdonságoknak olyan tökéletes mértéke,

amely egy nehéz nyomozás sikerét egymagában is biztosítani tudná és irtások szellemi vagy technikai segítséget nélkülözhetővé tehetné.

Olyan esetekben tehát, amikor a csendőr nehezebb feladat előtt áll, kötelessége a nyomozó alosztály segítségét idejekorán, vagyis mindjárt a nyomozás kezdetén igénybe venni, nem pedig csak elkésve, amikor önálló próbálkozásainak sikertelensége nyilvánvalóvá válik és mikor az elmulasztottakat pótolni, vagy helytelen intézkedések hátrányait kiküszöbölni már nem lehetséges, Eredménytelen nyomozások esetében a szakasz-, illetve szárnyparancsnok megállapítani köteles, hogy a járőrt illetve az őrsparancsnokot ebben a tekintetben nem terheli-e szándékos vagy hanyagságból származó mulasztás, nem azért, mintha a nyomozó alakulat segítsége az eredményt feltétlenül biztosította volna, hanem mert a nyomozó nem merített ki minden lehetőséget, amely az eredmeny valószínűbb elérése szempontjából rendelkezésére állott.

Nem szabad szem elől téveszteni, hogy a bűncselekményeknek minél nagyobb számban való és minél tökéletesebb kiderítése nem egyeseknek vagy egyes alakulatoknak, hanem az egész testületnek az érdeke és hogy ebből a magasabb szempontból teljesen mindegy, hogy e cél elérésén a testületnek hány tagja és milyen arányban működött közre.

42. §
A nyomozati bejelentések.

181. A „Nyomozati Értesítő” a m. kir. csendőrség házi kőnyomatos kiadványa, amelyet a budapesti 1. nyomozó alosztályparancsnokság az összes őrsök számára

naponta ad ki. A Nyomozati Értesítő célját és rendeltetését a 83—86. pontok részletezik.

Minden őrsnek jogában áll a maga szempontjából szükséges alábbi nyomozatoknak a Nyomozati Értesítőbe való felvételét kérni. Az erre vonatkozó adatokat Nyomozati Értesítőben közvetlenül a budapesti I. nyomozó alosztálynak kell külön erre a célra szolgáló borítékban beküldeni. Ha a nyomozati bejelentést olyankor kellene postára adni, amikor a postahivatal zárva van. (pl. este *vagy* éjjel), akkor azt közvetlenül a Budapest fele közlekedő legközelebbi vonaton (mozgópostán) kell feladni.

A nyomozati bejelentenek a budapesti nyomozó alosztályhoz való felterjesztését, illetve ennek mellőzését nem szabad a megindított nyomozás remélt eredményétől vagy bekövetkezett eredménytelenségétől függővé tenni, mert ez a mindennél fontosabb gyorsaság rovására megy. Minden olyan nyomozás esetében, amelynek körülményei tisztázatlanok, célszerű a nyomozás megindításával egyidejűen nyomozati bejelentést is küldeni meg akkor is, ha az pillanatnyilag nem látszik okvetlenül szükségesnek, mert előre sohasem lehet tudni, hogy az mikor és milyen módon válhatik a nyomozás hasznára. Csak napok múlva közzétett nyomozati bejelentés csak igen ritkán fog eredménnyel járni,

182. Az őrsök a Nyomozati Értesítőben a következő nyomozatok közzétételét kérhetik:

1. *„Elfogandó egyének”* alatt mindazon szökésben levő gyanúsítottak nyomozgat, akiknek hivatalból való elfogására a csendőrség fel van jogosítva, illetve akiknek bűnösségére nézve annyi és olyan alapos gyanok áll rendelkezésre, hogy azok alapján az elfogás indokolt önként értendő, hogy a gyanúsított elfogását nyomozati bejelen-

tésben nemcsak abban az esetben lehet kérni, ha az illető a jelen utasítás 38. pontjában felsorolt bűncselekmények valamelyikét követte el, hanem minden olyan más bűncselekménynek vagy kísérő körülmények esetén is, amelyek a csendőrséget a gyanúsítottnak saját kezdeményezésből való elfogására feljogosítják. Elfogandó egyének elleni nyomozatnál be kell jelenteni:

a) az elfogandó egyén nevét, személyi adatait és személyleírását a bejelentéshez csatolandó „Személyleirat” űrlapon (44. §);

b) az elfogandó által elkövetett bűncselekmény rövid megjelölését;

c) a Szut. 312. pontjának azt az alpontját, amelynek alapján az elfogást foganatosítani kell;

d) annak megjelölését, hogy az illető a Szut 339. pontja értelmében veszélyes gonosztevőnek tekintendő-e vagy sem;

e) hogy elfogásánál a járőrnek különös elővigyázatot kell-e tanúsítania (ellenszegülés valószínűsége, lásd 91. pont utolsó bekezdését);

f) azt, hogy az illetővel elfogása eseten mi történjék.

2. *„Keresett személyek”* alatt olyan egyének neveit, akiknek a nevük ismeretes, de közelebbi személyi adataik (illetőségi vagy tartózkodási helyük stb.) ismeretlenek, továbbá olyanokét, akiknek a nevük ismeretes, de személy azonosságuk kétes (pl. szemtanúk, elmebetegek, siketnémák, félkegyelműek, csavargók, szélhámosok stb.). Ezeknél közölni kell:

a) Az ismert személyi és személyleírási adatokat „Személyleírás” űrlapon;

b) röviden az ok megjelölését, amiért az őrsnek az illető egyén közelebbi személyi adataira szüksége van és

c) annak megjelölését, hogy a nyomozat eredményére vonatkozó esetleges értesítéseket hova kell küldeni.

3. *„Személyazonosság megállapítások”* alatt olyan feltalált vagy keresett egyének adatait, akiknek a nevét és a személyazonosságát meg kell állapítani. (Ismeretlen egyének, siketnémák, félkegyelműek, ismeretlen szemtanúk stb.) Közölni kell:

a) az ismert személyi és személyleírási adatokat (űrlapon);

b) röviden az ok megjelölését, amiért az őrsnek a nyomozott *ügyén* személyazonosságát meg kell állapítania és végül

c) hogy a nyomozat eredményére vonatkozó értesítéseket hova kell küldeni.

4. *„Kiderítetlen bűncselekmények"* cím alatt az őrskörletben előfordult és a jelen utasítás 38. pontjában felsorolt azokat a bűncselekményeket, amelyeket gyaníthatóan nem őrskörletbeli tettesek követtek el, amelyeknek nyilvánosságra hozatala tehát a nyomozás érdekében állónak látszik, illetve amelyeknek szélesebb körben való ismertetésétől eredményt lehet várni. Közölni kell a bűncselekmény elkövetést körülményeit (hely, idő, mód, sértettek), a gyanúsított személyére vonatkozó ismert adatokat (utóbbiakat azonban csak akkor, ha nyilvánosságra hozataluk a további nyomozás érdeke szempontjából nem aggályos) és végül a helyszínén talált vagy a helyszínéről elvitt bűnjeleket egyenkint és részletesen leírva, *úgy,* amint az az alábbi 5., illetve 8. alpontban van elrendelve.

A nyomozati bejelentés szempontjából „kiderítetlen” bűncselekménynek nem azt a bűncselekményt kell tekinteni, amelyet a tudomásulvételtől számított 30 napon belül (Szut. 470. pont) nem lehetett kideríteni, hanem azt,

amelynél a gyanúsított személyére vagy a cselekmény elkövetésére vonatkozó támpontok mindjárt a nyomozás megindítása alkalmával nem állanak rendelkezésre.

Bűncselekményekre vonatkozó nyomozati bejelentésben mindig meg kell említeni, hogy nem forognak-e fenn olyan körülmények vagy szempontok, amelyek miatt azt a jelen utasítás 107. pont *a)*—*i)* alpontjaiban foglaltak értelmében a sajtóval nem szabad közölni.

5. *„Keresett bűnjelek”* alatt olyan tárgyaknak egyenkint és részletesen való leírását, amelyeket — kiderült vagy kiderítetlen — bűncselekményekkel kapcsolatban vittek vagy vesztettek el, amelyeknek feltalálása tehát a nyomozás érdekében állana. Ha a kiderítetlen bűncselekményről szóló bejelentésben (I. 4. alpont) a keresendő bűnjelek is részletesen leírattak, azokról ezen pont szerint való külön bejelentést nem kell beküldeni.

A keresett bűnjeleket olyan részletességgel kell leírni, hogy azokat feltalálásuk esetén a leírás után is fel lehessen ismerni. Ezért a fősúlyt nem annyira a tárgyak aprólékos leírására, mint inkább azokra a szembetűnő sajátosságaikra kell fektetni, amelyek alapján azokat a legkönnyebben fel lehet ismerni. Ha az őrsnek olyan a nyomozó alosztályparancsnokság által kiadott mintagyűjtemény vagy más ábrafüzet áll rendelkezésére, amelyben a keresett tárgy ábrája benne van, a leírásbán erre hivatkozni kell, ha pedig az ábra és a keresett tárgy között lényegtelen különbségek vannak, ezekre is reá kell mutatni.

Bűnjelek nyomozatára vonatkozó bejelentésnek tartalmaznia kell:

a) a keresett tárgy tüzetes leírását;

b) azt, hogy a bűnjel milyen bűncselekménnyel áll kapcsolatban és végül

c) hogy feltalálás esetén mi történjek vele.

6. *„Talált hullák"* alatt az olyan feltalált hullákra vonatkozó adatokat, amelyeknek neve vagy személyazonossága ismeretlen. Közölni kell:

a) az elhalt nevét (ha ismeretes) és esetleg ismert személyi adatait;

b) a hulla személyleírását;

c) a feltalálás helyét, idejét és körülményeit;

d) a hullán talált esetleges sérüléseket;

e) a hullánál talált olyan tárgyakat vagy a rajta és ruházatán levő olyan jellegzetességeket, amelyekből kilétére következtetni lehet és végül

f) azt hogy az esetleges értesítéseket hova kell küldeni.

7. *„Elveszett tárgyak és állatok"* alatt azokat az 50 pengőn felüli ertekkel bíró tárgyakat és állatokat, amelyek nem bűncselekmény folytán vagy következ télien vesztek el. A tárgyakat a fenti 5. alpontban foglaltak szerint kell leírni.

8. *„Talált tárgyak és állatok"* alatt azokat a tárgyakat és állatokat kell leírni, amelyek

a) 50 pengőn felüli értékkel bírnak és megtaláltattak, vagy

b) amelyek kisebb értékűek vagy értéktelenek ugyan, de amelyekre nézve gyanú áll fenn, hogy bűncselekményből származnak, vagy bűncselekménnyel kapcsolatosak. (Gyanús egyéneknél, gyanús körülmények között találtattak, vagy gyanút keltő nyomokkal, vagy elváltozásokkal bírnak.)

Közölni kell a tárgy vagy állat leírását (l. 5. alpontot), a feltalálás körülményeit és azt, hogy azokat szükség esetén hol lehet megtekinteni vagy átvenni,

9. *„Kiegészítések".* Ha valamely nyomozati bejelentés felterjesztése alkalmával még nem voltak ismeretesek az összes adatok, amelyeket a jelen §. értelmében be kellett volna jelenteni, de utótag megállapítást nyertek, úgy azokat utólag be kell jelenteni.

183. Nem a budapesti, hanem az illetékes kerületi nyomozó alosztálynak kell — nyilvántartásba vétel végett — bejelenteni:

a) azoknak az egyéneknek a neveit és személyi adatait — személyileírási űrlapon —, akik az őrs előtt valamilyen szempontból gyanúsak és akár azért, mert az őrskörletből ismeretlen helyre távoztak, akár pedig, mert a tartózkodási helyüket gyakran változtatják (utazgatnak) kívánatosnak látszik, hogy a reájuk vonatkozó adatok az összes nyomozó alakulatoknál nyilvántartassanak;

b) elveszett személyazonossági igazolványok vagy egyéb, névre szóló okmányok tulajdonosainak neveit.

184. Minden nyomozatot azonnal vissza kell vonni, mihelyt annak fenntartása nem indokolt. (A gyanúsított elfogatott, a bűncselekmény kiderült a személyazonosság megállapítást nyert, a tárgyak megkerültek stb.

Szem előtt kell tartani, hogy a nyomozó alosztály akkor tud a maga nyilvántartási feladatának a legjobban megfelelni és az őrsöknek akkor nyújthatja a legértékesebb segítséget, ha minél több nyilvántartási anyag jut a birtokába. Szükséges tehát, hogy az őrsök a nyomozó alosztályt minden eseményről, észleletről, tapasztalatról, megfigyelésről stb., stb. még ha azok nem állanak is akkor elkövetett bűncselekményekkel kapcsolatban, vagy ha az őrs szempontjából jelentékteleneknek látszanak is, önte-

Nyut. Cs—4.

vékenyen Bejelentsék, mert a nyomozó alosztály ezeket az adatokat is értékesíteni tudja. Nem követ el hibát az az őrsparancsnok, aki lényegtelen vagy esetleg éppen felesleges dolgokat is bejelent, sőt helyesebben jár el, mint az, aki a nyomozó alosztályt pontosan csak annyira tájékoztatja, amennyire azt az utasítások vagy rendeletek előírjak.

A nyomozó alosztályhoz bejelentett nyomozati adatok valóságáért, valamint a 182. pont 4. alpont utolsó bekezdésében foglaltak bejelentéséért az, aki a bejelentést aláírta, személyesen felelős.

Nyomozati bejelentés beküldése eseten a Nyomozati Értesítőt ügy elemmel kell kísérni és a nyomozat megjelenése után a bejelentés fogalmazványára fel kell jegyezni, hogy a nyomozat melyik Nyomozati Értesítőben és milyen tételszám alatt jelent meg.

43. §
A tudakozólapok.

185. A nyomozó alosztályok személyekre, tárgyakra és eseményekre vonatkozó mindazokról az adatokról, amelyekre az őrsöknek szolgálatuk teljesítése közben szükségük lehet, pontos és kiterjedt kartotékrendszerű nyilvántartást vezetnek. Minden olyan esetben tehát, amikor az őrsnek vagy esetleg a szolgálatban álló járőrnek is szemelvekre, tárgyakra vagy eseményekre (bűncselekményekre) vonatkozóan olyan adatokra lenne szüksége, amelyeket a Bűnügyi Körözések Lapjából, a Nyomozati Értesítőből vagy a nyomozókulcsból akár tárgymutató hiánya miatt, akár pedig a dolog természete folytán nem tud megállapítani, forduljon felvilágosításért az illetékes kerületi nyomozó alosztályhoz.

Ilyen esetek lehetnek pl., ha az őrs azt akarja megállapítani. hogy valaki nincs-e körözve, nyomozva vagy kiutasítva, nem kell-e az illetőt megfigyelni; ha valakinek kétes vagy gyanús személvazonosságát kell megállapítani; ha előtalált bűnjelekről vagy gyanús tárgyakról meg akarja állapítani, hogy azok nem állanak-e valamely másutt elkövetett bűncselekménnyel kapcsolatban; ha egy előfordult bűncselekményről meg akarja tudni, hogy az nem tartozik-e másutt is elkövetett hasonló bűncselekmények sorozatába stb. stb., egyszóval, ha az őrsnek olyan adatokra van szüksége, amelyeket csak a központi nyilvántartás segítségével lehet megtudni.

Kétes személyazonosságnak ujjnyomatlap alapján való megállapítása végett az összekötőtiszthez kell fordulni (L. 197. pontot.).

Elv legyen, hogy az őrs inkább többet és többször tudakozódjék, mint hogy azt kényelmeskedésből elmulassza, egyes személyek adatai után akkor is lehet tudakozódni, ha bűncselekménnyel nincsenek is gyanúsítva, de az őrs előtt bármilyen okból gyanúsaknak látszanak.

Az őrskörletben tartózkodó külföldiek után való puhatolást szintén az illetékes kerületi nyomozó alosztálynál kell megejteni. Ha a külföldi jelentkezéséről az őrsöt a közigazgatási hatóság értesítette, akkor a hatóságnak ezt az értesítését kell a nyomozó alosztályhoz — a külföldi ellenőrzése előtt — kísérő jelentés nélkül beküldeni s ugyanarra vezeti reá a nyomozó alosztály is a maga válaszát. Ha azonban az őrs hatósági értesítéssel nem rendelkezik (mert pl. a külföldinek az őrskörletben való tartózkodását saját kezdeményezésből állapította meg), akkor a külföldi után is a következő pontban előírt „Tudakozólap"-pal kell tudakozódni. A tudakozólapot a nyo-

mozó alosztálytól való visszaérkezése után az illető külföldire vonatkozó iratokhoz kell csatolni.

186. A személyekre vonatkozó tudakozódást a 7. melléklet szerinti „Tudakozólap"-on, a tárgyakra (állatokra) és eseményekre vonatkozókat pedig rendes jelentés formájában kell a nyomozó alosztályhoz felterjeszteni, A tudakozásban a tárgyakat lehetőén a jelen utasítás 182. pontjának 5. alpontjában foglaltak szerint kell leírni.

Ha az az egyén} akire vonatkozóan az őrs tudakozódni akar, el van fogva, vagy ha veszély van a késedelemben, akkor meg van engedve, hogy az őrs (járőr) a nyomozó alosztálynál távbeszélőn (távirattal) tudakozódjék.

Ha az őrs olyan egyénre vonatkozóan tudakozódott, akinek az őrsön figyelőlapja van, akkor a nyomozó alosztálytól beérkezett válasszal ellátott tudakozólapot, illetve a nyomozó alosztály esetleges külön írásbeli értesítését a figyelőlaphoz kell csatolni.

A tudakozol apókat nem kell iktatni s visszaérkezésük után — ha a nyomozó alosztály válasza nemleges — meg kell semmisíteni. Ha a nyomozó alosztály válasza igenlő, azt — feltévc, hogy nem kellett az illető egyén figyelőlapjához csatolni — a vonatkozó irattári ügyiratokhoz kell mellékelni.

187. A nyomozó alosztály válaszának bevárása címén a Szut. 322. pontjának 1. bekezdésében előírt határidőt nem szabad meghosszabbítani. Ha azonban a gyanúsítottat még a válasz beérkezése előtt kell-e az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak átadni, az átvevő bíróság vagy hatóság figyelmét erre a körülményre — esetleg csak szóval is — fel kell hívni. Ha pedig a nyomozó alosztály az illető, már átadott egyénre vonatkozóan az

őrssel utólag olyan adatokat közölne, amelyek az elfogott egyén cselekményeinek a bíróság vagy hatóság által való elbírálását befolyásolhatják, azokat ez utóbbinak pótlóan be kell jelenteni.

188. Magánszemélyek kérésére valaki vagy valami után tudakozódna vagy a nyomozó alosztály által az őrs rendelkezésére bocsátott adatokat hívatlanokkal közölni nem szabad azt, hogy valaki valamely bűncselekmény miatt előzően büntetve volt-e vagy sem, az őrsnek csak a jelen utasítás 72. pontjában megjelölt célból és csak az ott előírt módozatok szerint szabad megállapítania.

44. §
A személyleírás.

189. A Szut. 546. pontjában elrendelt esetben megőrzés végett, a jelen utasítás 182. pontjának 1., 2., 3. és 6. alpontjaiban, továbbá a 183. pont *a)* alpontjában foglalt esetekben pedig a nyomozati bejelentésekhez való csatolás végett a gyanúsítottról személyleírást kell felvenni. Erre a célra a 8. melléklet szerinti űrlap szolgál.

A tudakozólaphoz személyleírást nem kell csatolni, mert a tudakozólapon levő személyi adatok elegendők arra, hogy azok alapján valakit a nyilvántartásban megtalálni vagy azonosítani lehessen.

A személyleírási űrlap mindig a leírt egyén bűnügyére vonatkozó iktató (iratcsomó) számot kapja.

190. Az űrlap első oldalán a „Személyleírás" címszó alatt levő „Jelenlevőkről" szó azt jelenti, hogy a személyleírást a leíró közvetlenül a leírt egyénről, vagyis annak: személyes jelenlétében vette fel, míg az ez alatt levő „Bemondás alapján" megjelölés azt jelenti, hogy a leíró a

személyleírást nem a leírt egyén jelenlétében, hanem annak távollétében (pl. a gyanúsított megszökése után) saját emlékezetéből vagy a mások bemondás alapján vette fel. Az utóbbi módon szerkesztett személyleírás kevésbé pontos és megbízható. A leírás megkezdése előtt a két megjelölés közül azt, amelyik az adott cetben helytelen, piros irónnal át kell írni.

A személyleírási űrlapot irónnal, de jól olvashatóan is ki lehet tölteni.

Azokra a kérdőpontokra, amelyekre a választ beírt szöveggel kell megadni, rövid, világos és félre nem érthető feleletet kell adni. Ha valamelyik bejegyzett adat nem bizonyos, akkor utána zárójelben kérdőjelet (?) kell tenni, ha pedig valamely kérdőpontra adat hiányában egyáltalában nem lehet válaszolni, a kérdőpont után a szöveg helyére vízszintes vonalkát kell bírni.

191. A leírt egyén testi, szellemi és erkölcsi tulajdonságaira és jellegzetességeire vonatkozó kérdőpontok után az űrlap az összes lehetséges válásokat is tartalmazza, a leírónak tehát nincs egyéb teendője, mint hogy a helyes válaszokat vagy szavakat fekete téntával vagy ironnal aláhúzza. Ha a leírt egyénnek a kérdőpontban foglaltak tekintetében nincs jellegzetessége, vagy ha az adat, amit alá kellene húzni, ismeretlen, akkor az erre vonatkozó: „nincs jellegzetessége" vagy „ismeretlen" szavakat kell aláhúzni.

Olyan jellegzetességeket, amelyek a személyleírási űrlapon levő egyes felsorolásokból esetleg mégis hiányzanának, a felsorolások végein üresen hagyott helyekre kell beírni, az olyanokat pedig, amelvek a leírt egyén felismerne szempontjából mint „különös ismertetőjelelek jöhetnek tekintetbe, piros irónnal kell aláhúzni. A „Megjegyzés"-be olyan adatokat kell beírni, amelyelmek felemlítése szükségesnek látszik, de amelyekre nézve az űrlap nem tartalmaz kérdőpontot.

45. §
Nyomozati Értesítő és nyomozókulcs kezelése.

192. A budapesti nyomozó alosztály által kiadott „Nyomozati Értesítő"-ket sorszám szerinti sorrendben, vettemezés és iktatás nélkül kéregpapírból készült fedőlapok alatt az őrsiroda íróasztal „A" fiókjában kell megőrizni. Ezeket az őrsparancsnok az őrsre való beérkezésük után az őrsre beosztott összes csendőröknek kiosztja, akik azt átolvasni és ennek bizonyságául aláírni kötelesek.

A Nyomozati Értesítőben szereplő azoknak az adatoknak az első sorát, amelyek az őrskörlet területére vonatkoznak, kék irónnal, az olyan egyének neveit pedig, akik az őrsöt közvetlenül érdeklik (Szut. 354. pont), piros irónnal alá kell húzni. Ez utóbbiakról a Csüsz. 47. §-ának rendelkezései szerint figyelőlapot kell kiállítani.

193. *A nymozókulcsot* a budapesti nyomozó alosztály negyedévenként adja ki annyi példányszámban, hogy azzal az őrs rendszeresített létszámának egyharmada elláthat legyen.

A nyomozókulcsot minden járőrvezető köteles szolgálatba mindig magával vinni.

194. A nyomozókulcsot a Bűnügyi Körözések Lapja, illetve a Nyomozati Értesítő alapján azok kézhezvétele után azonnal és mindig ki kell egészíteni. Nevezetesen az

egyes kezdőbetűk után hagyott üres rovatokba be kell írni:

a) a Bűnügyi Körözések Lapjá-ból azoknak a neveit és a rövidített személyi adatait, akiknek a letartóztatása el van rendelve, továbbá az elveszett személyazonossági igazolványok és más, névre szóló okmányok tulajdonosainak a neveit;

b) a Nyomozati Értesítőből azoknak a neveit és a személyi adatait, akiknek nyomozata *végén* „Bev." jelzés áll és végül

c) át kell húzni azoknak a neveit, akiknek a körözése (nyomozati) hatályon kívül lett helyezve.

Állandóan és idejében nem helyesbített nyomozókulcs értéktelen.

195. A nyomozókulcsba az egyes személyek következő adatait kell beírni:

Név (veszélyes gonosztevőknél piros, másoknál fekete irónnal aláhúzva), *születési év* (kor), *foglalkozás*, a *bűncselekményt* (röviden), amellyel gyanúsítva van és végül a *Bűnügyi Körözések Lapjá*-nak (Bk.) vagy a *Nyomozati Értesítőnek* (Nyé.) *azt a számát*, amely az illető körözését tartalmazza. Ha valakinek több neve (álneve) van, akkor a megfelelő kezdőbetűk alatt valamennyit be kell vezetni, a személyi adatokat azonban csak a valódi névnél, illetve, ha az nem ismeretes, az illető által használt, annál a névnél kell bevezetni, amely kezdőbetűje szerint a betűrendben legelőször fordul elő, az illető többi nevénél pedig csak utalni kell arra a névre, amely után a személyi adatok is be vannak vezetve. (Pl. Kardos István — lásd: Bálint János.)

Ha a nyomozókulcsba bevezetett egyénnek olyan különös ismertetőjele van, amelynek alapján az illetőt a

nyomozókulcs végén levő ismertetőjelek szerinti csoportosításba is be lehet illeszteni, akkor oda csak azt a nevet kell — személyi adatok nélkül — beírni, amely alatt az illető személyi adatai, a betűrendes névsorban feltalálhatók.

196. Természetes, hogy valakinek a nyomozókulcsban való keresése alkalmával is az illetőt nemcsak a nyomtatott, hanem a később kézírással beírt névsorban és — ha ismertetőjele van — az ismertetőjelek szerint való csoportosításban is keresni kell. A keresés — ha lehetséges — ne az érdekelt egyén jelenlétében történjék.

Minden nyomozókulcsot első oldalának jobb felső sarkában címnyomóval kell ellátni. Az utólagos bejegyzéséket, valamint a törléseket jól olvasható módon, irónnal kell eszközölni.

Új nyomozókulcsok átvétele esetén a régieket a szárnyparancsnoksághoz fel kell terjeszteni, amely azokat megsemmisíti. A nyomozókulcsnak gondatlanságból való elvesztése fegyelmi felelősséggel jár.

46. §
Az ujjnyomatok felhasználása.

197. Az ujjnyomatok felvételének célját a Szut. 13. melléklet 9. §-a tartalmazza. Az ott leírt esetekhez a következőket kell megjegyezni:

1. *Személyazonosság megállapítása céljából* ujjnyomat felvételének akkor van helye, ha valamely elfogott egyén ellen alapos gyanú merült fel arra nézve, hogy különösen súlyos bűncselekményt követett el, lemondott vagy esetleg okmányokkal is igazult személyazonossága pedig kétesnek látszik. Ilyen esetben az ujjnyomatlapot — amelynek mind a tíz ujj teljes es tiszta lenyomatát kell

tartalmaznia — tudakozólap nélkül „A m. kir. csendőrség összekötő tisztjének Budapest, Főkapitányság” címre kell beküldeni. Meg kell azonban jegyezni, hogy az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal — amelynek révén a csendőr összekötőtiszt a szükséges adatokat megállapítja — a gyanúsított személyazonosságát a beküldött ujjnyomat alapján csak akkor tudja megállapítani, ha az illető megelőzően a bíróság által büntetve volt. A esendőr összekötőtiszt esetleges nemleges válasza tehát nem bizonyítja azt, hogy az illető nincs körözve, vagy pedig, hogy bűncselekménnyel nem gyanúsítható.

2. *A helyszínen maradt ujjnyomok felkeresését és lerögzítését,* ha a helyszínelő alcsoport kiszállása várható, elsősorban annak kell eszközölnie. Ha azonban a helyszínelő alcsoport a helyszínére nem szállott ki, vagy ha az ujjnyomokat az őrs fedezte fel és rögzítette meg, akkor azokat szintén az összekötőtiszthez kell beküldeni. Ha az ujjnyom kisebb, postán is szállítható tárgyon van, célszerű az összekötőtiszthez magát a tárgyat is beküldeni, a csomagolást azonban óvatosan kell végezni, hogy az ujjnyom szállítás közben le ne törlődjék.

3. Ha egy vagy több, a bűncselekmény színhelyén talált ujjnyomot gyanúsított személyek ujjlenyomataival kell összehasonlítani, akkor azokat az illetékes kerületi nyomozó alosztály parancsnoksághoz kell beterjeszteni.

198. Nyilvántartási célokra a csendőrség ujjlenyomatokat nem vesz fel.

47. §
Az eseményjelentés.

199. A szolgálatban álló csendőr által a Szút 90. §-a értelmében az Örsre bejelentett, valamint az őrsparancsnok által észlelt vagy más úton tudomásul vett és a jelen utasítás 9. mellékletében felsorolt rendkívüli események nek az ott megjelölt helyekre való bejelentése az őrsparancsnok feladata.

A rendkívüli eseményekről szerkesztett jelentést „eseményjelentés”nek nevezzük.

Az eseményjelentés nem azonos a nyomozati bejelentéssel.Az előbbi elsősorban az elöljáró parancsnokságok, illetve az illetékes kerületi nyomozó alosztály tájékoztatására szolgál, míg az utóbbit — amelyet mindig csak a budapesti nyomozó alosztályhoz kell beterjeszteni — a Nyomozati Értesítőben vagy a sajtóban való közzététel céljából kell megtenni.

200. *A budapesti 1. nyomozó alosztálynak* nemcsak szorosan azokat az eseményeket kell bejelenteni, amelyeknek bejelentése a jelen utasítás 9. mellékletében el van rendelve, hanem egyáltalában minden olyan eseményt, amely a csendőséggel vonatkozásban áll és amelynek a napi sajtóban való közzététele a közbiztonság vagy a csendőrség érdekében állónak látszik. Ilyenek lehetnek pl. a csendőrség tiszteletére vagy a testületen belül rendezett nagyobbszabású ünnepségek, kitüntetések stb.

Egyébként azt, hogy a csendőrségnek milyen közbiztonsági természetű vagy nyomozásra vonatkozó híreket szabad a sajtóval közölnie és milyeneket nem, a jelen utasítás 106. és 107. pontjai szabályozzák.

A beküldött bejelentések vagy hírek valóságáért, továbbá azért, hogy azok ne tartalmazzanak olyan adatokat, amelyeknek a sajtóban való közlése a jelen utasítás 107. pontja értelmében tiltva van, az aláíró személyében felelős.

A budapesti csendőr kerület területén fekvő őrsök a budapesti nyomozó alosztálynak minden esetben, tehát akkor is csak egy eseményjelentést terjesztenek be, ha a 9. melléklet a budapesti és a kerületi nyomozó alosztályokhoz külön-külön eseményjelentés felterjesztését rendeli is el.

Olyan bűncselekmény esetében, amelyről az őrs annak tudomásulvétele után azonnal „Nyomozati Bejelentés"-t terjesztett fel a budapesti nyomozó alosztályhoz (azért, hogy az a Nyomozati Értesítőben közzététessék), az ugyanezen nyomozó alosztályhoz írásban teendő külön eseményjelentést mellőzni lehet, mert az alosztály a szükséges adatokról a nyomozati bejelentésből is tudomást szerez.

A budapesti nyomozó alosztály részére szánt, írásban megteendő eseményjelentéseket is olyan külön borítékban és olyan módon kell postára adni, amint azt a jelen utasítás 181. pontja a nyomozati bejelentésre vonatkozóan előírja.

48. §
A nyomozó alosztályok igénybevétele az őrsök által nyomozások esetén.

201. A jelen utasítás 38. pontjának 1—30. alpontjaiban felsorolt bűncselekmények közül azokat:

a) amelyek a helyi jelentőséget meghaladják, vagy országos jelentőséggel bírnak;

b) amelyek közfeltűnést keltettek;

c) amelyeknek nyomozása szövevényes voltuknál fogva bonyolultnak ígérkezik;

d) amelyekre nézve az a gyanú áll fenn, hogy másutt elkövetett sorozatos bűncselek menyekkel kapcsolatosak;

e) amelyeknél a nyomozás megindításához vagy a gyanúsított személyének megállapításához minden támpont hiányzik;

f) amelyeknél a helyszínen talált állapotnak a helyszínelő alcsoport által való megrögzítése célszerűnek mutatkozik;

g) amelyeknek nyomozása során előreláthatóan egyenruhás vagy polgári ruhás nyomozókra is szükség lesz

az őrsök azok tudomásulvétele után azonnal, tehát még a nyomozás megindítása előtt az illetékes kerületi nyomozó alosztálynak távbeszélőn vagy távirattal bejelenteni kötelesek.

Ha kétség merül fel aziránt, hogy egy bizonyos bűncselekményt be kell-e jelenteni vagy sem, akkor mindig a bejelentés mellett kell dönteni.

202. A bűncselekményekről tett bejelentések alaki szabályokhoz kötve nincsenek, de tartalmazniok kell mindazokat az adatokat, amelyek alapján a nyomozó alosztály megállapíthatja, hogy mi történt és hogy helyszíni szemlére vagy polgári ruhás nyomózók kirendelésére van-e szükség vagy nincsen? Minden őrsnek jogában áll feltűnés nélküli puhatolások vagy megfigyelések céljára a nyomozó alosztálytól polgári ruhás csendőrök kivezénylését kérni, még akkor is ha bűncselekmény még nem volt is megállapítható, illetve, ha valamely bűncselekménynel még csak olyan gyanúja forog fenn, amelynek alapján — további puhatolás, megfigyelés vagy adatgyűjtés nélkül — nyíltan meg nem lehet fellépni.

203. Ha bűncselekmény esetéhen a nyomozó alosztály helyszínelő alcsoportjának kiszállása várható, az őrsparancsnok (járőrvezető) gondoskodni köteles arról hogy annak megérkezéséig, illetve ha hatósági kiszállás

is várható, annak megtörténtéig a bűncselekmény színhelye és lehetően a környéke is változatlan állapotban megőriztessek. A helyszínelő alcsoport munkájánál annak a járőrnek, amely az őrs részből a nyomozást folytatja, jelen kell lennie.

Ha a nyomozó alosztály az őrs támogatására egyenruházott járőrt rendelt ki, a járőrvezető, amennyiben az őrsparancsnoknál rendfokozatban alacsonyabb, vagy rangban fiatalabb nála, jelentkezni és a továbbiakban az őrsparancsnok utasításai szerint eljárni köteles. Ha pedig az őrsparancsnoknál rangban idősebb, a nyomozás során az őrsparancsnokkal egyetértően jár el. A nyomozó alosztály által kivezényelt egyenruházott csendőröket az őrsbeli legénységgel együtt és lehetőén úgy kell szolgálatra alkalmazni, hogy a járőr egyik tagja őrsbeli, a másik tagja pedig nyomozó alosztálybeli legyen. A járőrvezetőt a rangviszonyok szerint kell kijelölni.

204. A polgári ruhás csendőrök megérkezésüket az őrsparancsnoknak alkalmas módon és feltűnés nélkül jelentik, az őrsparancsnok velük szintén feltűnés nélkül köteles érintkezni. A polgári ruhás nyomozók kirendelése és a nyomozásban való részvétele szolgálati titok, arról tehát illetékteleneknek tudomással bírniok nem szabad.

205. Az a körülmény, hogy a nyomozó alosztály valamely őrs támogatására egyenruházott vagy polgári ruhás csendőröket rendelt ki, vagy hogy a nyomozásba a nyomozó alosztály egyáltalában beleavatkozott, sem az őrsparancsnokot, sem pedig az őrs járőreit nem mentesíti semmifele olyan kötelezettség alól, amely őket a nyomozás során a Szut. értelmében terheli.

206. A nyomozó alosztály által kivezényelt csendőröket csak addig szabad visszatartani, amíg reájuk okvetlenül szükség van. A nyomozás befejezése után azt a nyomozó alosztálybeli csendőrt, aki erre a nyomozó alosztályparancsnokságtól megbízást nyert a feljelentés fogalmazványának megszerkesztése végett vissza lehet tartani, a feljelentést azonban az őrsparancsnok írja alá,

A nyomozó alosztály helyszínelő alcsoportja által az őrs számára készített fényképfelvételeket, rajzokat, vázlatokat, ujj- és egyéb nyomokat, mintázatokat, becsomagolt bűnjeleket, helyszínleírást stb. stb, az őrs feliratával kell ellátni és a feljelentéshez kell csatolni.

207. Olyan esetekben, amikor a nyomozó alosztálynak egyenruhában vagy polgári ruhában nyomozó járőrei önálló nyomozást, megfigyelést vagy puhatolást stb. folytatnak (Pl. olyan bűncselekmények ügyében, amelyek nagyobb területre vagy több őrs körletére kiterjedő nyomozást tesznek szükségessé), az őrsök őket kérelmükre a legmesszebbmenő támogatásban kötelesek részesíteni.

208. A nyomozó alosztály által kivezényelt azon járőrök ellenőrzése, melyeknek vezetője az őrsparancsnoknál rangban fiatalabb, az illetékes őrsparancsnok feladata az őrsparancsnoknál idősebb járőrvezetőt az illetékes szakaszparancsnok ellenőrzi.

A nyomozó alosztály egyenruházott járőreinek ellenőrzése ugyanúgy történik, ahogy az a Szut. 39. §-ában az őrsbeli járőrökre nézve elő van írva, azzal a különbséggel, hogy az ellenőrzés megtörténtét a nyomozó alosztály által kivezényelt csendőr járőrnaplójában a legutolsó bejegyzés után minden esetben, tehát akkor is be kell jegyezni ha nem ő a járőrvezető.

Az őrskörletben nyomozó vagy puhatoló polgári ruhás csendőröket az ellenőrzésre hivatott parancsnok — esetleg az illetőkkel való személyes érintkezés nélkül is — minden esetben, tehát akkor is figyelemmel kísérni. illetve feltűnés nélkül ellenőrizni köteles, ha ők nem az őrs támogatására rendeltettek is ki, vagyis, ha önállóan működnek. Az ellenőrzésnek főleg arra kell kiterjednie, hogy az illető polgári ruhás csendőr szolgálatára valóban szükség van-e, kilétét indok nélkül nem fedte-e fel feladatát lelkiismeretesen teljesíti-e és hogy egyáltalán nem tanúsít-e meg nem engedett magatartást.

Az ellenőrzés során szerzett hátrányos észleletekről az őrsparancsnok a nyomozó alosztályparancsnoksághoz azonnal jelentést tenni köteles.

209. Polgári ruhás csendőröket azon az őrsön amelynek székhelyén vagy körletében szolgálatilag működnek, csak igen kivételesen és olyan aggálytalan esetben szabad elhelyezni és élelmezni, ha ez a nyomozás eredményét nem veszélyezteti.

49. §
A nyomozó járőrök eljárása Budapesten.

210. Azok a csendőr járőrök, amelyek nyomozás vagy nyomozó cselekmények foganatosítása vagy puhatolások stb. eszközlése végett Budapesten megjelennek, megérkezésük után azonnal, tehát a pályaudvarról egyenesen és szolgálati működésük megkezdése előtt a nap bármely szakában a rendőrfőkapitányságra (Zrínyi-utca 1. sz.) menni és ott *„A m. kir. csendőrség összekötőtisztjénél”* jelentkezni tartoznak, ahol a szolgálati tennivalóikra vonatkozó további útbaigazítást és támogatást megkapják.

211. A Budapesten nyomozó járőrök szolgálati lapjait csak a rendőrségnél levő csendőr összekötőtiszt, illetve az ő távollétében csak az ott ezzel megbízott (ügyeletes) altiszt igazolhatja.

A Budapesten nyomozó járőröknek pihenőt Budapest területén csak a rendőrség mellett levő csendőr összekötőtiszt által rendelkezésükre bocsátott átvonuló szobában szabad tartaniok.

VII. FEJEZET

Kiegészítő rendelkezések.

50. §
Bűnügyi múzeum.

212. Az őrsparancsnokképző iskola keretén belül csendőrségi bűnügyi múzeum létesül, amelynek az a célja, hogy a csendőrség működési területén előfordult bűncselekményekkel kapcsolatos olyan bűnjeleket, amelyek tanulságosak vagy érdekesek, muzeális célokra megszerezze és szakszerűen kiállítsa.

A bűnügyi múzeum anyagának összegyűjtést és kiválogatása a nyomozó alosztályok feladatát képezi, amelyeket ebben a feladataikban az őrsök is támogatni kötelesek. Az őrsparancsnok köteles a körletében előfordult bűncselekményekkel kapcsolatos minden olyan bűnjelről, amely tanulságos vagy érdekes voltánál fogva a csendőrségi múzeum céljaira alkalmasnak látszik, annak a bírósághoz vagy hatósághoz való beszolgáltatásával egyidőben — és pedig tekintet nélkül arra, hogy a bűnjel elkobzás alá fog-e esni vagy sem — a kerületi parancsnokság székhelyén levő nyomozó alosztálynak jelentést tenni. Az olyan bűneseteket, amelyek révén ilyén természetű bűnjelekre lehet számítani, a nyomozó alosztályparancsnokság saját kezdeményezésből is figyelemmel kísérni köteles.

A csendőrségi bűnügyi múzeumba olyan tárgyakat is be lehet küldeni, amelyek nem állanak bűncselekményekkel kapcsolatban, de amelyek a csendőrség története szempontjából jelentőséggel bírnak vagy érdekesek. (Iratok, okmányok, fényképek, egyenruházati és felszerelési cikkek, jelentések másolatai stb., stb.). Értékkel bíró ilyen

tárgyak beküldése előtt azonban az őrsparancsnokképző iskola parancsnokságát meg kell kérdezni, hogy azok a múzeum céljaira megfelelnek-e vagy sem.

213. Ha a nyomozó alosztály akár az illetékes őrs jelentéséből, akár pedig saját észleleté folytán olyan bűnjelekről szerez tudomást, amelyek a csendőrség bűnügyi múzeumban való elhelyezésre alkalmasaknak látszanak, az illetékes kir. ügyészséget az 1908. évi XXXVI. t-c. 37. §-ára, illetve az ennek alapján kiadott 1908. évi augusztus hó 17-én kelt 20.001/1908. számú igazságügyminiszteri rendelet 8. §-ára való hivatkozás mellett kérje fel, hogy az egyenkint felsorolandó azokat a bűnjeleket, amelyek a Btk. 61. §-a értelmében elkobzás alá esnek, a bűnvádi eljárás befejezése után a csendőrségi bűnügyi múzeum számára engedje át. Egyébként a nyomozó alosztály a működési területén levő kir. ügyészségeket általánosságban is kérje fel, hogy a csendőrségi bűnügyi múzeumot bűnjelek rendelkezésre bocsátása által támogassák. A bűnjelek szerzésében a nyomozó alosztályokat a kir. ügyészségek székhelyein levő csendőr tiszti parancsnokságok is támogatni kötelesek.

Ha a nyomozó alosztály olyan bűnjel létezéséről szerez tudomást, amely nem esik elkobzás alá, de amelynek a csendőrségi bűnügyi múzeum részére való megszerzése különösen fontos lenne, — feltéve, hogy a tulajdonostól költségmentesen nem lehet megszerezni — megvásárlásának engedélyezése végett a kerületi parancsnokság útján a belügyminiszterhez (VI.—b. osztály) tegyen felterjesztést.

214. A királyi ügyészség által a csendőrségi bűnügyi múzeum részére átengedett bűnjeleket rendszerint az illető ügyészség székhelyén állomásozó őrs veszi át és

szállítja be (postán vagy vasúton) az őrsparancsnokképző iskolába. A szállításból és csomagolásból felmerült költségeket az őrsparancsnokképző iskola az őrsnek megtéríti. Különösen értékes vagy olyan bűnjelek beszállítására, amelyeknek becsomagolása különös szakértelmet követel, az őrsparancsnokképző iskola a saját közegét is kirendelheti. A becsomagolást úgy kell eszközölni, hogy a bűnjelek szállítás közben meg ne sérülhessenek és hogy a rajtuk levő nyomok, elváltozások, jellegzetességek stb. változást ne szenvedjenek.

Ha az őrsparancsnokképző iskola a bűnjeleket a csendőrségi bűnügyi múzeum részére igénybe vette, az illetékes őrsnek meghagyja, hogy arról a bűncselekményről szerkesztett feljelentésének a másolatát, amellyel a bűnjelek kapcsolatosak, terjessze fel. Az illető bűncselekmény tetteseire vonatkozó jogerős ítélet másolatának beszerzése az illetékes kir. bíróság székhelyén levő szárnyparancsnok feladata, aki azt az őrsparancsnokképző iskola megkeresésére eszközli.

A bűnjelek szakszerű muzeális elhelyezését az őrsparancsnokképző iskola végzi s azokról, valamint a kapcsolatos iratokról célszerű és áttekinthető katalógust kell készítenie.

215. A bűncselekmények helyszínein készített fényképfelvételek lemezeit a nyomozó alosztályparancsnokságok az elkészítés sorrendjében folytatóan megszámozva őrzik. A lemezekről egy sorszám szerinti és egy névszerinti (gyanúsítottak nevei) jegyzéket kell vezetni.

Olyan bűncselekmények színhelyén készített fényképfelvételekről, amelyeknek bűnjelei a bűnügyi múzeumba beszállíttattak, továbbá azokról a felvételekről. amelyek bűnjelekkel nem kapcsolatosak ugyan, de önmagukban is érdekesek és tanulságosak, az illetékes nyomozó alosztály a

bűnügyi múzeumba egy-egy 30 X 40 cm nagyságú nagyítást köteles díjmentesen (átalánya terhére) beküldeni. Hasonlóképpen beküldendők a tanulságos ujj- és egyéb nyomok, mintázatok, mikroszkopikus preparátumok vagy felvételek, nyomdatermékek stb.

51. §
Szakkönyvtár.

216. Az őrsparancsnokképző iskola kezeli a m. kir. csendőrség szakkönyvtárát is.

Bel- és külföldi csendőrségi, közbiztonsági, kriminológiai stb. szakkönyvek beszerzésére, valamint ilyen irányú bel- és külföldi folyóiratok előfizetésére az őrsparancsnokképző iskolának az első beszerzés költségein kívül évi 600 pengő átalány jár, amely minden év augusztus hó 1-én egy összegben esedékes. Az átalányt — amelyről külön pénztári naplót kell vezetni — a segédtiszt kezeli s abból kifizetéseket csak az iskolaparancsnok utalványozása alapján szabad eszközölni. Az átalány felhasználásáról a belügyminiszternek az esedékességet követő év augusztus 20-ára szabályszerűen okmányolt elszámolást kell felterjeszteni. A szakkönyvek és folyóiratok beszerzésére engedélyezett átalányt vagy az abból eszközölt megtakarításokat más célra nem szabad felhasználni. Szakkönyvek beszerzését az őrsparancsnokképző iskola a nyomozó ostályparancsnoksággal egyetértően eszközli, de egyes megjelölt szakkönyvek megvásárlását a csendőrség bármelyik tisztje kérheti. Az erre vonatkozó kéréseket közvetlenül az őrsparancsnokképző iskolához kell intézni.

217. Az őrsparancsnokképző iskola szakkönyvtára a csendőrség tagjainak is rendelkezésére áll. Egy igénylőnek egyszerre legfeljebb 3 könyvet (bekötött folyóiratévfolyamot) és legfeljebb egy havi időtartamra szabad kölcsön adni. Az oda- és visszaszállításból felmerülő költségeket a kölcsönvevő viseli, aki az elveszett vagy megrongált könyvekért kártérítéssel is tartozik. A kártérítés összegét az őrsparancsnokképző iskola parancsnokságának megkeresésére az illetékes gazdasági hivatal eszközli.

Az őrsparancsnokképző iskola a bűnügyi múzeum és a szakkönyvtár kezelésével egy tisztet (múzeum-őr) bíz meg, aki mellé segédközegként egy altisztet kell beosztani. Feladatukat mindketten rendes szolgálati teendőik ellátása mellett végzik, szolgálati teendőik kijelölésénél azonban erre a különleges elfoglaltságukra figyelemmel kell lenni.

218. A bűnügyi múzeummal és szakkönyvtárral kapcsolatos összes elszámolásokat a csendőrség valamennyi alakulatát illetően a központi gazdasági hivatal intézi.

MELLÉKLETEK.

1. melléklet
az 3. §. 18. pontjához.

A nyomozó alakulatok számára illetékes helyiségek.

	Alakulat	Osztályparancsnokság	Alosztályok: Budapesten	Alosztályok: A többi állomásokon
1				
2	Parancsnoki iroda	1	1	1
3	Helyettesi iroda	.	1	1
4	Segédtiszti iroda	1	.	.
5	Segédmunkási iroda	1	.	.
6	Alosztályiroda	.	1	1
7	Sajtóiroda	2	.	.
8	«Nyomozati Értesítő» szerk. iroda	.	1	.
9	Nyilvántartó helyiség	.	2	2
10	Ügyeleti szoba	.	1	1
11	Rádióhelyiség	.	1	1
12	Átvonulóhelyiség	.	1	1
13	Iskola és étkező helyiség	.	1	1
14	Fényképező és sokszorosító szoba	.	1	1
15	Böröndös kamra	.	2	2
16	Raktár	.	.	.
17	Kéziraktár	.	1	1
18	Garage	.	1	1
19	Konyha[1]	.	.	1
20	Kamra[1]	.	.	1
21	Cselédszoba[1]	.	.	1
22	Padlás	1	1	2
23	Pince	1	1	2
24	Legénységi elhelyezés hány fő részére	A rendszeresített létszám szerint		
25	Megjegyzés	[1] Csak ott, ahol az alosztály önálló gazdálkodást vagy közétkezést vezet.		

2. melléklet
a 12. §. 52. pontjához.

N.
lát.

Nyilvántartási főlap.

a) első oldala.

1 2 3 4 5 6

Név:
Foglalkozás:
Születési hely és év:
Illetőségi hely:
Állandó lakhely:
A nyilvántartás oka:
Alapadat:
Mutatólap:
Mellék (gyüjtő) lapok:
Megjegyzés:
Kiállította:

12 cm

10 cm

b) hátsó oldala.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Folytatólagos feljegyzések:

8. melléklet
a 16. §. 71. pontjához.

¹/₁ A
N.
lát.

M. kir. .... csendőrkerület.

.... őrs.

Ujjnyomatlap.

A terhelt családi és utóneve (asszonynak leánykori családi és utóneve): ....

....

Fényképének sorszáma: ....

*) Osztályképlet: ....

*) Mellékiapok száma: ....

*) Mutatómelléklap képlete: ...

Jobb kéz

1. Hüvelyk	2. Mutatóujj	3. Középujj	4. Gyűrűsujj	5. Kisujj

Bal kéz

6. Hüvelyk	7. Mutatóujj	8. Középujj	9. Gyűrűsujj	10. Kisujj

Bal kéz a négy ujj együttes nyomata	**Jobb kéz** a négy ujj együttes nyomata

A nyomatokat vette kelet

*) Osztályozta kelet

*) Igazolta kelet

*) A csillaggal (*) jelzett rovatokat az országos bűnügyi nyilvántartó hivatal tölti ki.

1. A terhelt családi és utóneve (asszonynak leánykori családi és utóneve): ....
2. Esetleges álneve, gúnyneve, vagy megkülönböztető neve: ....
3. Házastársának vagy volt házastársának családi és utóneve: ....
4. *a)* A terhelt születésének éve, hónapja és napja: ....
   b) Ha a születés éve nem ismeretes, hozzávetőleges kora: ....
5. Születésének helye. Község: .... Megye: .... Ország: ....
6. *a)* Személyleírás: arca.........., haja.........., szeme.........., bajusza..........
   b) Van-e testi vagy szellemi fogyatkozása, vagy egyéb különös ismertető jele az arcán vagy karján és minő? ....

Kisérő lapja csatolva.

Büntetőlapja van az országos bűnügyi nyilvántartásban.

Kelt ....

Az ujjnyomatlapot beküldő csendőrőrs: ....

Iktató (iratcsomó) száma: ....

Aláírás:

....

A terhelt sajátkezű aláírása:

....

Az ujjnyomatot felvevőnek a nyomatok vagy ujjak esetleges hibáira vagy hiányosságaira vonatkozó megjegyzése.

A beküldő őrs kérdése: ....

....

Az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal válasza:

4. melléklet.
a 17. §. 75. pontjához.

B.
N.
lát.

B) iktatókönyv.

Folyó szám	A beérkezés napja	Kitől, honnan és milyen szám alatt érkezett?	Tárgy	Az elintézés napja	Megjegyzés

5. melléklet
a 17. §. 79. pontjához.

1/4 vagy 1/2 A.
H.
lát.

M. kir. ....csendőrkerület. Nyomozó alosztály.

.... szám.
B. 19.......

A .... nek / nak

................................19................ ....

19......évi.................... számú tudakozásra:

....

....

a fenti alosztály nyilvántartásában nem fordul(nak) elő......

....

....

....

....

....
alosztályparancsnok.

6. melléklet
a 31. §. 139. pontjához.

N.
lát.

Járőrnapló

a) boritékoldal:

M. kir. ....csendőrkerület.

..............szám.
19.......

Nyomozó alosztály.

Járőrnapló

....
részére.

Járőrvezető: ....
Járőrtársak: ....

Eligazíttatott 19...... év .... hó ......n ...... órakor.

....

Bevonult 19...... év .... hó ......n ...... órakor (......... nap).
(P. H.) ....

Kapcsolatos ikt. számok: ....
Megjegyzés: ....

17 cm

10 cm

b) belső (betét) oldalak:

Érkezés	Indulás	Helység	Napok száma	Szolgálati ténykedés és esetleges megjegyzések

7. melléklet
a 43. §. 186. pontjához.

Á.
N.
lát.

Szám: ....

Tudakozólap.

.... 19 ....n.

Kérem az alább nevezetteket körözés (nyomozat) / előző büntetések szempontjából priorálni.

1.	Név:	1.	1.	1.
2.	Foglalkozás:	2.	2.	2.
3.	Születési hely és év:	3.	3.	3.
4.	Illetőségi hely:	4.	4.	4.
5.	Állandó tartózkodási hely:	5.	5.	5.
6.	Vallás:	6.	6.	6.
7.	Családi állapot:	7.	7.	7.
8.	Atyja neve:	8.	8.	8.
9.	Anyja neve:	9.	9.	9.
10.	Ismert ál-, gúny- vagy megkülömböztető nevek:	10.	10.	10.
11.	Megjegyzés:[1]	11.	11.	11.
12.	Válasz: (keltezve)	12.	12.	12.

Az Országos Bünügyi Nyilvántartó Hivatalnak[2]

Budapest.
Főkapitányság.

A m. kir. csendőr nyomozó alosztálynak.[2]

Megjegyzés: Az esetleg szükséges bővebb adatokat az űrlap hátlapjára kell írni.
[1] A tudakolt egyén különös és feltünő ismertető jeleinek «Megjegyzés» rovatban való feltüntetése az azonositást megkönnyíti.
[2] A meg nem felelő szöveget törölni kell.

8. melléklet
a 44. §. 189. pontjához.

A.
N.
lát.

Személyleírás

felvette a ....i csendőrörs.

Jelenlevőről. / **Bemondás alapján.** **Fénykép** **csatolva van (........ évben készült).** / **nem volt szerezhető.**

A leírás ideje (év, hó, nap): ....

I. Személyi adatok:

Név: ....

Álnév: ....

Gúnynév, megkülönböztető név: ....

Születési év, hó, nap: ....

Hozzávetőleges kor: 19......-ban, ...éves.

Születési hely: ....község (város)..................................

megye ....ország.

Illetőségi hely: ....község (város). ....

megye, ...ország.

Állandó tartozkodási helye és lakása (község, város, kerület, utca, házszám, emelet, ajtó): ....

....

Állampolgársága: ....

Foglalkozása: ....

Vallása: róm. kath., gör. kath., gör. kel., ref., ág. ev., unit., baptista, izr., mohamedán, budhista, felekezetnélküli, ismeretlen.

Családi állapota: nős, nőtlen, férjes, hajadon, özvegy, elvált, ismeretlen.

Műveltségi foka: írni-olvasni nem tud, csak a nevét tudja leírni, csak olvasni tud, írni-olvasni tud, elemi iskolát végzett, ...középiskolai osztályt végzett, érettségizett, főiskolát végzett, egyetemet végzett.

Nyelvismerete: mely nyelveket s hogyan — tökéletesen, jól, gyengén — beszél.

....

Atyja neve és lakhelye: ....

Anyja neve és lakhelye: ....

Ismert előző büntetései: ....

....

....

Jegyzet: A test részeinek leírását a vonatkozó leíró jelző aláhúzásával kell eszközölni. Sajátosságokat a leíró az olyan sajátosságokat, amelyek az űrlapon nincsenek felsorolva, az e célra üresen hagyott helyen saját szavaival is feltüntetheti.

II. Megjelenés:

Testmagasság: ....cm., Igen alacsony (150 cm-en alul), alacsony (150—160 cm), közepes (160—170 cm), magas (170—180 cm), igen magas (180—cm-en felül), ismeretlen.

Termet: Zömök, köpcös, elhízott, erős, vékony, vézna, karcsu, nyulánk, szikár, horihorgas, jellegzetessége nincs, ismeretlen..................................

Testtartás: Rendes, egyenes, nyugodt, feszes, merev, hajlott, görnyedt, rogyogyant, fejét lógatja, ismeretlen..................................

Járás: Lassu, gyors, könnyed, katonás, ugráló, ringó, merev, nehézkes, cammogó, csoszogó, vontatott, kacsázó, bicegő, feltünően nagyokat lép, feltünően kicsiket lép, feltünően sarokra lép, rogyott térddel jár, jobblábra sántit, ballábra sántit, jellegzetessége nincs, ismeretlen. ....

Beszéd: Magashangu, mélyhangu, vékonyhangu, kappanhangu, vastaghangu, rekedt, nőies hangon beszél, éneklő hangon beszél, orrhangon beszél, lassan beszél, vontatottan beszél, gyorsan beszél, halkan beszél, nagyhangon beszél, teliszájjal beszél, hadar, dadog, raccsol, akadozik, selypit, mekeg, idegen kiejtésü, idegenszerü hangsúlyozással beszél, a szavakat keményen ejti ki, a szavakat lágyan ejti ki,........................ tájszólással beszél (............betüt, ...nek ejti), beszélni nem tud, (néma), jellegzetessége nincs, ismeretlen. ....

Mozdulatok és szokások: Beszéd közben kezével hadonászik, vállát rángatja, sürün pislog, szemét lesüti, nem néz arra akivel beszél, gyakran köhög, arcizmai rángatóznak, beszéd közben mosolyog, jellegzetessége nincs, ismeretlen. ....

III. Testrészek leírása.

Arc:

Alakja: Négyszögletes, hosszukás, kerek, tojásdad, felfelé keskenyedő, lefelé keskenyedő, ismeretlen ....

Színe: Világos szőke, szőke, sötétszőke, világosbarna, barna, sötétbarna, napbarnított, fekete, veres, piros, élénkpiros, sárgás, epés, sáppadt, vérmes ismeretlen ....

Sajátosság: Sovány, beesett, csontos, arccsontja előre áll, telt, kövér, szeplős, himlőhelyes, kiütéses, ragyás, pattanásos, gömörrel telt, nevetéskor (mosolygáskor) gödröcskés, jellegzetessége nincs, ismeretlen ....

....

Homlok:

Mérete: Alacsony, magas, keskeny, széles, közepes, ismeretlen ....

Alakja: Egyenes, hátrahajló, előreduló, ismeretlen ....

Sajátosága: Vízszintes ráncok, hullámos ráncok, függőleges ráncok, homlokdudor, homlokmélyedés, jellegzetessége nincs, ismeretlen..................................

Szem:

Mérete: Kicsi, nagy, közepes, ismeretlen ....

Állása: Beesett, mélyenfekvő, kidülledt, kiugró, jobbra ferdült, balra ferdült, rendes, ismeretlen..........

Színe: Világos kék, kék, sötétkék, világosbarna, barna, sötétbarna, zöldes, szürke, sárgás, sárgásbarna, ismeretlen..........

Sajátossága: Szurós tekintetű, félénk tekintetű, bárgyu tekintetű, rövidlátó, jobbszemére kancsal, balszemére kancsal, hályogos szemü, jobbszemére vak, balszemére vak, jobbszeme üvegből van, balszeme üvegből van, jobbszeme műtéttel eltávolított, balszeme műtéttel eltávolított, pápaszemet visel, szemüveget visel, monoklit visel, kéziszemüveget hord, jellegzetessége nincs, ismeretlen..........

Szemöldök:

Mérete: Hosszu, rövid, keskeny, széles, vékony, vastag, ismeretlen..........

Alakja: Egyenes, ivelt, hullámos, ismeretlen ....

Színe: Világos szőke, lenszőke, szőke, sötétszőke, világosbarna, barna, sötétbarna, fekete, veres, őszülő, fehér, ismeretlen..........

Sajátossága: Ritka, sürü, kefeszerü, ecsetszerü, összenőtt, bozontos, lefelé vastagodó, ritkuló, borotvált, jellegzetessége nincs, ismeretlen..........

Orr:

Mérete: Kicsi, nagy, rövid, hosszu, keskeny, széles, vastag, közepes, ismeretlen ....

Alakja: Egyenes orrél, hullámos orrél, kifelé görbülő orrél (kos orr, sas orr), befelé görbülő orrél (pisze orr), nyerges orrél, vizszintes orr alap, felfelé álló orr alap, lefelé nyuló orr alap, jobbra ferdült orr, balra ferdült orr, ismeretlen ....

Sajátossága: Borvirágos, erezett, vörös, tágult orrlyukak, vastag orrcimpa, vékony orrcimpa, keskeny orrhegy, vastag orrhegy, kettészelt orrhegy, benyomott orrhegy, ferdült orrhegy, látható válaszfal, eltakart válaszfal, jellegzetessége nincs, ismeretlen ....

Fül:

Mérete: Kicsi, nagy, közepes, ismeretlen ....

Alakja: Kerek, hosszukás, tojásdad, négyszögletes, háromszögü, ismeretlen..........

Állása: Fejhez lapuló, fejtől elálló, rendes, ismeretlen..........

Sajátossága: Kifordult szélü, fodrozott szélü, hegyezett, lapos, összenyomott, szőrös, nagy fülcimpa, arccal összenőtt (tapadó) fülcimpa, keresztül szurt fülcimpa, lógó fülcimpa, jellegzetessége nincs, ismeretlen..........

Hallás foka: Jobbfülre süket, balfülre süket, jobbfülre nagyot hall, balfülre nagyot hall, jól hall, ismeretlen ....

Száj:

Mérete: Kicsi, nagy, közepes, ismeretlen ....

Állása: Összeszorított, nyitott, tátott, rendesen álló, ismeretlen..........

Sajátossága: Vastag szájszél, vékony szájszél, hasitott (nyulszáj), kifordult, ferde, beszédközben magasan felhuzódó, lefelé görbülő szájszöglet, felfelé görbülő szájszöglet, jobbra forduló száj, balra forduló száj, jellegzetessége nincs, ismeretlen..........

Ajak:

Mérete: Keskeny, vékony, széles, vastag, ismeretlen..........

Állása: Egymást fedő, előreálló felső ajak, előreálló alsó ajak, ismeretlen ....

Fogak:

Színe: Fehér, feketés, zöldes, sárgás, ismeretlen..........

Sajátossága: Ritka, rendellenes növésü (ránövés), egymás mögött álló, ferdén álló, metszőfogak kiállanak, csipkézett, csontszús, metszőfog hiányzik, szemfog hiányzik, aranyfog felül, aranyfog alul, aranyhid az alsó állkapocsban, aranyhid a felső állkapocsban, hamisfog alul, hamisfog felül, alsó állkapocs hamis, felső állkapocs hamis, ismeretlen..........

Áll:

Mérete: Alacsony, magas, keskeny, széles, közepes, ismeretlen ....

Alakja: Hegyes, kerek, szögletes, lapos, domboru, ismeretlen ....

Állása: Egyenes, előreálló, hátradülő, oldaltferdült, ismeretlen..........

Sajátossága: Hasitott, gödröcskés, jellegzetessége nincs, ismeretlen ....

Nyak:

Mérete: Rövid, hosszu, vastag, keskeny, közepes, ismeretlen ....

Sajátossága: Golyva, toka, ráncok, kiálló ádámcsutka, jellegzetessége nincs, ismeretlen ....

Váll:

Mérete: Keskeny, széles, közepes, ismeretlen. ....

Alakja: Vizszintes (egyenes), lehajló, felhúzott, ismeretlen ....

Sajátossága: Jobbraferdült, balraferdült, pupos, (hátpup, mellpup, lapockapup), jellegzetessége nincs, ismeretlen. ....

Has:

Sajátossága: Kövér, vastag, felpüffedt, lógó, jellegzetessége nincs, ismeretlen..........

Kéz:

Mérete: Kicsi, nagy, közepes, ismeretlen ....

Alakja: Keskeny, széles, vastag, rendes, ismeretlen..........

Sajátossága: Rövid ujjak, hosszu ujjak, egyforma hosszu ujjak, zsebtolvaj kéz, (a mutató- és középujjak egyforma hosszuak), sovány ujjak, husos ujjak, bütykös ujjak, bőrkeményedés .... ujjon, balkezes, jellegzetessége nincs, ismeretlen ....

Láb:

Mérete: Kicsi, nagy, közepes, ismeretlen ....

Alakja: Egyenes, «o» láb, «x» láb, ismeretlen ....

Sajátossága: Ludtalp, bütyök a jobblábon, bütyök a ballábon, vastag lábikra, vékony lábikra, jellegzetessége nincs, ismeretlen..........

IV. Hajzat:

Haj:

Színe: Világos szőke, lenszőke, szőke, sötét szőke, világosbarna, barna, sötétbarna, fekete, veres, őszülő, fehér, ismeretlen...

Természete: Sima, hullámos, göndör, fürtös, gyapjas, ismeretlen ...

Viselete: Jobboldalt választott, baloldalt választott, középen választott, hátrafésült, rövidre nyírt, felfelé álló, borotvált, vállig érő, lelógó, csomóba kötött, kontyos, koszoruba fonott, bubi, eton, ismeretlen...

Sajátossága: Sürü, ritka, puha, merev, tömött, bozontos.........színü parókát visel, kopaszodás a homlokon, kopaszodás a fejtetőn, kopaszodás a tarkón, kopaszodás a homloktól a tarkóig, jellegzetessége nincs, ismeretlen...

Bajusz:

Mérete: Kicsi, nagy, ismeretlen...

Színe: Világos szőke, lenszőke, szőke, sötétszőke, világosbarna, barna, sötétbarna, fekete, veres, őszülő, fehér, ismeretlen...

Viselete: Nyírott, lelógó, felfelé álló, pödrött, borotvált, ismeretlen...

Sajátossága: Pelyhedző, sürü, ritka, puha, merev, tömött, bozontos, gondozatlan, bajusztalan, jellegzetessége nincs, ismeretlen...

Szakáll:

Színe: Világos szőke, lenszőke, szőke, sötétszőke, világosbarna, barna, sötétbarna, fekete, veres, őszülő, fehér, ismeretlen...

Viselete: Pofaszakáll, oldalszakáll (barkó), körszakáll, ajakszakáll, kecskeszakáll Kossuth szakáll, császárszakáll, hosszura vágott, rövidre nyírt, ismeretlen...

Sajátossága: Pelyhedző, sürü, ritka, puha, merev, tömött, bozontos, gondozatlan, simára borotvált, szakálltalan, jellegzetessége nincs, ismeretlen...

V. Különös ismertető jelek:

(A leirandó egyén testén látható, illetőleg található minden olyan jel és elváltozás, mely a leirt egyén felismerésének és személyazonossága megállapításának elősegitésére alkalmasnak látszik. Ilyenek: anyajegy, szemölcs, lencse, bőrfolt, sebhely (szurt, vágott, lőtt, égetett, lelmart), jellegzetes betegségek (gümőkóros, vérbajos, rákos, elmebajos), testi fogyatkozások: (sántaság, láb, kéz, ujj hiánya, csonkasága, merevsége, bénasága, vakság, süketség, stb.), letovélás, stb. stb. A leirást a testrész pontos megjelölésével méret és alak szerint kell eszközölni. Tetoválások lerajzolása célszerü)...

VI. Utoljára viselt ruházat:

Férfiak: (Kalap, téli (tavaszi) kabát, felöltő, kabát, mellény, nadrág, lábbeli.)
Nők: (Kalap, kendő, bunda, kabát, bluz, szoknya, harisnya, lábbeli)...

A ruhadarabokat szín, szabás és anyag szempontjából kell leirni:

VII. Használati tárgyak:

(Minden olyan tárgy, melyet a leirt személy gyanithatóan állandóan magánál hord s amelyeket könnyen fel lehet ismerni. Ilyenek: óra, óralánc, gyürü, sétabot, dohánytárca, pénztárca, cigarettatárca, szivarszipka, szivarkaszipka. A tárgyakat a személyleirás alkalmával észrevétlenül kell megfigyelni.)

VIII. A leirt egyén ujjnyomata és aláírása:

(Ujjnyomatot az ürlap kitöltése előtt a jobb- és balkéz mutató- és középujjról kell felvenni. Az aláírás lehetőleg tintával és irónnal történjék.)

IX. Megjegyzés.

(A leírással kapcsolatos esetleges olyan feljegyzéseken kivül amelyekre az eddigi kérdőpontok nem terjeszkedtek ki, fel kell tüntetni azokat a helyeket, ahol a leirt egyén megszokott fordulni. (Rokonok, ismerősök, hozzátartozók, szerető, stb. lakása.)

Kelt:...

...
a leirást eszközölő aláírása.

Támpontok az űrlap kitöltéséhez.

Arc alakjai:

Négyszögletes	Hosszúkás	Kerek	Tojásdad	Felfelé keskenyedő	Lefelé keskenyedő

Homlok:

Alacsony	Magas	Keskeny	Széles	Egyenes	Hátrahajló	Előredülő

Orr:

Egyenes orr-él	Hullámos orr-él	Kifelé görbülő orr-él	Befelé görbülő orr-él	Vízszintes orr alap	Felfelé álló orr alap	Lefelé nyúló orr alap

Száj, ajak:

Nyitott száj	Összeszorított száj	Rendesen álló száj	Kifordult száj	Egymást fedő ajak	Előre álló alsó ajak	Előre álló felső ajak

Áll:

Hegyes	Kerek	Szegletes	Előre álló	Hátra dűlő	Hasított	Gödröcskés

Fül:

Fejhez lapuló	Fejtől elálló	Kifordult szélű	Tapadó cimpa

Az űrlap kitöltésére vonatkozó szabályok: A test részeinek leírását a vonatkozó leíró jelző aláhúzásával kell eszközölni. Sajátosságoknál meg van engedve, hogy a leíró az egyes testrészeknek az űrlapon fel nem tüntetett sajátosságát az e célra üresen hagyott helyen saját szavaival tüntesse fel. Ha a leírt egyén fényképe rendelkezésre áll vagy megszerezhető, azt a személyleíráshoz kell csatolni. A fényképet a budapesti nyomozó alosztály kívánatra visszaküldi.

9. melléklet
a 47. §. 199. pontjához.

Áttekintés

arról, hogy az őrparancsnok a neki jelentett, illetőleg általa tudomásul vett rendkívüli eseményeket mely helyekre és milyen úton tartozik bejelenteni.1) (Az eseményjelentések tartalmát illetően lásd Szut. 519. p.)

Folyószám		A rendkívüli esemény megjelölése	Bejelentendő a kerületi parancsnokságnak	osztály parancsnokságnak	szárny 2) parancsnokságnak	honvéd állomás 3) parancsnokságnak	budapesti nyomozó alosztály 4) parancsnokságnak	kerületi nyomozó alosztály 5) parancsnokságnak	kir. ügyészségnek	közigazgatási (állami rendőrségi) hatóságnak	Megjegyzés
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
		I. Csendőregyének személyét érintő események:									
1.		Baleset: (csendőregyénekkel történt)									
	a)	ha halállal járt	tt.9)	tt.	tt.	t.	t.	.	.	t.10)	
	b)	ha sérüléssel járt, vagy ha a szolgálatképességet előreláthatóan befolyásolni fogja*	.	.	tt.	.	.	.	.	.	
2.		Bűncselekmény: (csendőrök által elkövetett súlyos természetű, közönséges)									
	a)	ha közfeltűnést keltett*	tt.	.	tt.	t.	tt.	.	.	.	
	b)	ha nem keltett közfeltűnést*	.	.	tt.	.	t.	.	.	.	
3.		Fegyverhasználat:									
	a)	eredménytelen	.	.	t.	.	t.	.	.	.	
	b)	ha nem életveszélyes sérülést okozott*	.	.	tt.	t.	t.	.	.	.	
	c)	ha életveszélyes sérülést okozott, vagy ha halálos kimenetelű volt*	tt.	.	tt.	t.	t.	.	.	.	
4.		Függelemsértés:									
	a)	súlyos természetű*	tt.	.	tt.	.	t.	.	.	.	
	b)	kevésbbé súlyos természetű	.	.	tt.	.	.	.	.		

1. A szakaszparancsnoknak minden rendkívüli eseményt a legrövidebb úton — távbeszélőn — mindig be kell jelenteni.
2. A szárnyparancsnok azokat a *-gal jelölt rendkívüli eseteket, amelyeket az őrparancsnoknak a jelen áttekintés szerint az osztály- és kerületi parancsnoksághoz, vagy ezek egyikéhez nem kell bejelentenie, az utóbbiakhoz írásban és közvetlenül jelentse be. Ha a szárnyparancsnokságot nem tiszt vezeti és a rendkívüli esemény folytán azonnal tisztet kell kirendelni, ezt a szárnyparancsnokság az osztályparancsnokságtól távbeszélőn kérje. A kerületi parancsnoksághoz ezt a jelentést csak akkor kell megtenni, ha az őrs az eseményt a nyomozó alosztálynak nem jelentette, vagy ha a kerület székhelyén nyomozó alosztály nem működik.
3. A honvéd állomásparancsnokságnak a jelen áttekintésben bejelenteni rendelt rendkívüli eseményekből csak azokat kell bejelenteni, amelyek helyben — az állomásparancsnokság székhelyén — történtek.
4. Címe: Budapest 2. Postafiók 15. Ha a postahivatal zárva van, — este vagy éjjel — az eseményjelentést a vonaton (mozgóposta) kell feladni.
5. Mindaddig, amíg a nyomozó alosztály valamennyi kerületi parancsnokság székhelyén felállítható lesz, a kerületi nyomozó alosztályt alatt a székes-

Folyószám	A rendkívüli esemény megjelölése	Bejelentendő a kerületi parancsnokságnak	osztály parancsnokságnak	szárny[2] parancsnokságnak	honvéd állomás[3] parancsnokságnak	budapesti nyomozó alosztály[4] parancsnokságnak	kerületi nyomozó alosztály[5] parancsnokságnak	kir. ügyészségnek	közigazgatási (állami rendőrségi) hatóságnak
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5.	Haláleset: a) természetes	tt.	tt.	tt.	t.	i.	.	.	.
	b) ellenszegülők előtt	tt.	tt.	tt.	t.	tt.	.	.	.
	c) szolgálatban szerzett sebesülés folytán	tt.	tt.	tt.	t.	i.	.	.	.
6.	Lefegyverzés: a) szolgálatban	tt.	tt.	tt.	t.	i.	.	.	.
	b) szolgálaton kívül*	.	.	tt.	t.	i.	.	.	.
7.	Leittasodás: ha nyilvános botrányt okozott*	.	.	tt.	t.	i.	.	.	.
8.	Öngyilkosság: (és kísérlet)	tt.	tt.	tt.	t.	i.	.	.	.
9.	Őrszolgálati kötelességsértés: a) ha a szolgálatra súlyos hátrány származott	tt.	tt.	tt.	.	i.	.	.	.
	b) ha a szolgálatra súlyos hátrány nem származott	.	.	tt.	.	i.	.	.	.
10.	Összeütközés:[7] — fegyveres — a csendőrség és a honvédség, vagy a fegyveres alakulatok tagjai között	tt.	tt.	tt.	t.	tt.	.	.	.
11.	Megbetegedése:[8] csendőregyéneknek vagy kincstári lovaknak vagy ebeknek ragályos betegségben*	.	.	i.	.	.	.	.	i.
12.	Sebesülés: (szolgálatban, vagy szolgálaton kívül ellenszegülés folytán) a) könnyű természetű*	.	.	tt.	.	i.	.	.	.
	b) életveszélyes	tt.	tt.	tt.	.	i.	.	.	.
13.	Személyes bátorsággal véghezvitt vagy egyébként kimagasló tettek: az élet- és vagyonmentés terén, ellenszegülőkkel szemben, vagy egyéb erkölcsi vonatkozásban	.	.	i.	.	i.	.	.	.
14.	Szökés:	tt.	tt.	tt.	.	tt.	.	.	.

II. Belszolgálati vonatkozású események:

1.	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15.	Betörés:* (csendőrségi hivatalos helyiségbe)	.	.	tt.	.	tt.	tt.	.	.
16.	Bizalmas természetű iratok elvesztése:	tt.[9]	tt.	tt.	.	tt.	tt.	.	.

Megjegyzés (11):

fehérvári kerület területén a budapesti, a pécsi kerület területén a szombathelyi, a miskolci kerület területén pedig a debreceni nyomozó alosztályt kell érteni.

A budapesti kerület területén levő őrsök a budapesti nyomozó alosztálynak mindig csak egy eseményjelentést terjesztenek fel, tehát akkor is, ha az illető eseménynek a kerületi és a budapesti nyomozó alosztályokhoz külön-külön való bejelentése van elrendelve.

6. A bejelentés módja:
tt. = távbeszélő vagy távirat útján.
t. = távbeszélőn.
ie. = írásban posta útján expressz kézbesítéssel.
i. = írásban posta útján.
A rendkívüli eseményről a jelen áttekintés értelmében közvetlenül megtett tájékoztató eseményjelentés nem pótolja az ügyről egyébként szolgálati úton megteendő rendes szolgálati jelentést.

7. Ha az összeütközés a csendőrség és a honvédség vagy a csendőrség és a katonailag szervezett közrendészeti szervek egyénei vagy alakulatai között történt, arról — távirattal — az illetékes honvéd vegyesdandár parancsnokságnak is jelentést kell tenni.

8. Fekélyes himlő, kelevény (?) marhavész, kiütéses tífusz, kolera, pestis, száj- és körömfájás, takonykór, veszettség, vörheny vagy azok gyanúja

9. Ha a nyomozó alosztály a kerületi parancsnokság székhelyén működik, a bejelentést csak az előbbinek kell megtenni, amely az eseményt a kerületi parancsnokságnak írásban azonnal jelenteni köteles.

10. A nyomozandó egyén személyleírását a bejelentéssel együtt postán azonnal be kell küldeni.

11. A határsértésről az illetékes vámőrőrsöt távbeszélőn értesíteni kell, illetve arról — ha a vámőrőrs parancsnoka tiszt — annak jelentést kell tenni.

12. Felségsértés.
A király, a királyi ház tagjainak bántalmazása és a király (kormányzó) megsértése.

Folyószám	A rendkívüli esemény megjelölése	Bejelentendő a kerületi parancsnokságnak	osztály parancsnokságnak	szárny[2] parancsnokságnak	honvéd állomás[3] parancsnokságnak	budapesti nyomozó alosztály[4] parancsnokságnak	kerületi nyomozó alosztály[5] parancsnokságnak	kir. ügyészségnek	közigazgatási (állami rendőrségi) hatóságnak
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
17.	Fogoly: (csendőrség őrizetében levő) a) elhalálozása	tt.	tt.	tt.	.	i.	.	.	.
	b) megszökése	.	.	tt.	.	tt.[10]	.	.	.
18.	Laktanya leégése, vagy használhatatlanná válása:*		tt.	tt.	.	i.	.	.	i.

III. Általános közbiztonsági vagy közrendészeti vonatkozású események:

1.	2	3	4	5	6	7	8	9	10
19.	Baleset: (polgári egyénekkel történt nagyobb szabású) ha halálesettel, vagy több súlyos sérüléssel járt	.	.	.	.	i.	.	.	[5] tt.
20.	Bérharc: (sztrájk) ha politikai okokból tört ki (a sztrájkolók számára való tekintet nélkül)	.	.	tt.	t.	i.	tt.	.	tt.
21.	Elemi csapás: ha többeknek súlyos anyagi kárt okozott, vagy több ember halálát vagy súlyos sérülését okozta	.	.	tt.	.	i.	.	.	tt.
22.	Határsértés:[11] az ország határán, ha abban a csendőrség is érdekelve van	tt.	tt.	tt.	t.	tt.	.	.	tt.
23.	Közbiztonsági zavar: (nagyobb szabású) a) ha az őrs megerősítése szükséges	tt.[9]	tt.	tt.	t.	i.	tt.	.	tt.
	b) ha az őrs megerősítése nem szükséges	.	.	i.	.	i.	.	.	i.
24.	Közlekedési zavar: utakon vagy vasutakon, ha elhárítása 48 óránál hosszabb időt vesz igénybe	.	.	i.	.	i.	.	.	i.
25.	Mozgalom:* (társadalmi vagy politikai) a lakosság körében, amely hatósági intézkedést tesz szükségessé	.	.	i.	.	i.	i.	.	i.
26.	Ragályos betegségek:* (emberi és állati) fellépte polgári egyének között, (lásd a 8) megjegyzést)	.	.	i.	.	.	.	.	i.

IV. Nyomozással kapcsolatos események:

1.	2	3	4	5	6	7	8	9	10
27.	Betörés: polgári vagy katonai hivatalos helyiségbe	.	.	tt.	.	tt.[16]	tt.	tt.	tt.

Megjegyzés (11):

Hűtlenség.
Lázadás.
Az állami és társadalmi rend felforgatására irányuló bűntettek és vétségek.
A magyar állam és a magyar nemzet megbecsülése ellen irányuló bűntettek és vétségek.
Hatóság elleni erőszak bűntette.
Az alkotmány, a törvény, a hatóságok vagy a hatósági közegek elleni izgatás.
Magánosok elleni erőszak bűntette.
Pénzhamisítás bűntette.
Hamis vagy hamisított pénz forgalomba hozatala.
Hamis vagy hamisított pénz csalárd használata.
Hamis pénz kiadásának vétsége.
Erőszakos nemi közösülés.
Megfertőztetés.
Természet elleni fajtalanság bűntette.
Kerítés bűntette.
Gyilkosság.
Szándékos emberölés.
Gyermekkitétel.
Súlyos testisértés bűntette.
Lopás bűntette (értékhatár szerint).
Sikkasztás bűntette.
Rablás.
Zsarolás bűntette és annak kísérlete.
Csalás bűntette.
Köz- és magánokirat hamisítás.
Gyujtogatás bűntette.
Közveszélyű munkakerülés.

13. Bejelentendők a jelen megjegyzés 12. pontjában felsorolt bűncselekmények közül azok:
a) amelyek a helyi jelentőséget meghaladják;
b) amelyek közfeltűnést keltettek;
c) amelyeknek nyomozása szövevényes voltuknál fogva bonyolultnak ígérkezik;
d) amelyekre nézve az a gyanú áll fenn, hogy másutt elkövetett sorozatos bűncselekményekkel állnak összefüggésben;
e) amelyeknél a nyomozás megindításához vagy a gyanúsított személyének megállapításához minden támpont hiányzik.

14. Ha a bűncselekmény olyan természetű, hogy arról a kir.

Folyószám	A rendkívüli esemény megjelölése		Bejelentendő a kerületi parancsnokságnak	osztály parancsnokságnak	szárny[2]) parancsnokságnak	honvéd állomás[1]) parancsnokságnak	budapesti nyomozó alosztály[4]) parancsnokságnak	kerületi nyomozó alosztály[5]) parancsnokságnak	kir. ügyészségnek	közigazgatási (állami rendőrségi) hatóságnak	Megjegyzés
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Bűncselekmény[12]; (kivéve a jelen melléklet 23., 27., 30. és 31. pontjai alatt foglaltakat, amelyeket az ott elrendelt helyekre és módokon kell bejelenteni)										ügyészségnek a nyomozás megindításával egyidejűen tudnia kell (Sznt. 408. pont), a jelentést távirattal vagy távbeszélőn kell megtenni. 15. A nyomozó alosztály közreműködése akkor látszik szükségesnek, ha (Nyut. 201. pont): f) a helyszínen talált állapotnak a helyszínelő alcsoport által való megrögzítése célszerűnek mutatkozik; g) a nyomozás során előreláthatóan egyenruhás vagy polgári ruhás nyomozókra is szükség lesz. 16. Ha az őrs a bűncselekményről annak tudomásul vétele után 24 órán belül nyomozati bejelentést (42. §.) is terjeszt fel a budapesti nyomozó alosztályhoz, akkor oda a jelen áttekintés szerinti eseményjelentést is nem kell megtennie. Ha azonban nyomozati bejelentést előreláthatóan csak 24 óránál hosszabb idő mulva vagy egyáltalában nem kell beküldeni, akkor a jelen áttekintésben előírt eseményjelentést az eset tudomásul vétele után azonnal meg kell tenni. 17. Ha a járásbíróság közelebb van, vagy könnyebben elérhető, mint az ügyészség, akkor a jelentést az előbbihez kell megtenni. 18. Az esetleg nyomozandó vagy megfigyelendő egyének személyleírását is csatolni kell. 19. Ajánlva. 20. Halálos balesetet a statisztikai hivatalnak űrlapon is. (I. 200.334/1929. B. M. rend. S. Cs. K. 1930).
28.	ha a bűncselekmény a Nyut. 201. p. a) — e) alpontjai értelmében bejelentendő ugyan, de a nyomozó alosztály közreműködése nem látszik szükségesnek[13])	a)	.	.	.	.	I.	I.	I.[14])	.	
	ha a nyomozó alosztály közreműködése szükségesnek látszik[15]	b)	.	.	I.	.	I[16])	II.	II.	II.	
29.	Eredményes nyomozás: ha olyan nagyszabású, hogy a sajtóban való közzététele kívánatosnak látszik, vagy ha a sajtó foglalkozik vele		.	.	I.	.	I.	.	.	.	
	Hulla találása:										
	ha a hulla ismeretes és bűncselekmény nem forog fenn	a)	.	.	.	.	.	.	.	II.	
30.	ha a hulla ismeretlen, továbbá, ha balesetre, vagy öngyilkosságra lehet következtetni	b)	.	.	.	.	I.	.	II.	II.	
	ha bűncselekmény forog fenn, vagy gyanítható	c)	.	.	I.	.	II.	II.	II.[17])	II.	
	Kémkedés:										
31.	ha egyelőre csak megfigyelésre van szükség	a)		.	.	.	. .	I.[18])	.	.	
	ha egy vagy több gyanusított elfogatott	b)	.	.	.	.	I.[19])	Ig.	.	.	

Tárgymutató.

A

Á

B

C, Cs

H

I

J

K

L

M

N

Ny

O

Ö

P

R

S

Sz

T

U

V

Helyesbítések.

Folyószám	A helyesbítő rendelet			Helyesbített		Megjegyzés
	kiadó hatósága	kelte és száma	Cs. K. száma és évfolyama	pont	melléklet	
				száma		
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						

13

Nyut. Cs—4.

Folyószám	A helyesbítő rendelet			Helyesbített		Megjegyzés
	kiadó hatósága	kelte és száma	Cs. K. száma és évfolyama	pont	melléklet	
				száma		
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						
13.						
14.						
15.						

Folyószám	A helyesbítő rendelet			Helyesbített		Meg-jegyzés
	kiadó hatósága	kelte és száma	Cs. K. száma és évfolyama	pont	melléklet	
				száma		
16.						
17.						
18.						
19.						
20.						
21.						
22.						
23.						

13*

Folyószám	A helyesbítő rendelet			Helyesbített		Meg-jegyzés
	kiadó hatósága	kelte és száma	Cs. K. száma és évfolyama	pont	melléklet	
				száma		
24.						
25.						
26.						
27.						
28.						
29.						
30.						
31.						

Annotáció

Magyar Királyi Csendőrség nyomozati tevékenységét szabályozó első utasítást 1903-ban adták ki az *„Utasítás a magyar királyi csendőr-járásőrmesterek számára"* címmel. Az I. világháború során azonban a testületben jelentkező létszámhiány miatt a csendőr járásőrmesteri beosztásokat nem tudták betölteni, mely tisztségeket az I. világháború után meg is szűntették.

A testület nyomozó munkáját új alapokon szervezték újjá. Az 1920-as évek második felében megindultak a konkrét szervezési teendők. 1930-ban készült el — az ugyanebben az évben felállított csendőrségi nyomozó alakulat létrehozása kapcsán — az *„Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség nyomozó alakulatai számára"* című szabályzat.

A pártállam időszakában a testületi szabályzatok példányainak a döntő többségét megsemmisítették, csupán néhány példányt meghagyva a releváns gyűjtőkörű szakkönyvtárakban. A szabályzatok közül magánszemélyeknél csupán néhány példány maradt meg. Többségükben a trianoni országhatárokon kívül, hiszen Magyarországon a pártállam időszakában családjuk és saját testi épségüket veszélyeztethették azok, akik a csendőrséggel kapcsolatos kiadványokat őrizték, ha az a hatóságok tudomására jutott.

Ebből fakadóan a rendszerváltás után a lakosság ismeretei nem terjedtek ki a magyar történelem részeként a testület történetére, vagy ha igen, akkor az ismeretek a politikai prekoncepciókon nyugvó előítéleteket tartalmazták csupán és nem is álltak a rendelkezésre azok a kiadványok, amelyekből az objektív tények megismerhetővé válhattak volna.

E helyzeten változtatott a Magyar Királyi Csendőr Bajtársi Közösség azáltal, hogy a még fellelhető testületi kiadványokat digitalizálták és a világhálóra helyezték, így azok bárki által, bármikor térítésmentesen elérhetővé és letölthetővé váltak. A testület történetét azonban még napjainkban is terheli a pártállam által terjesztett tévhit, melyet egyesek — politikai prekoncepcióktól vezérelve — máig igyekeznek felszínen tartani.

A kötet felszínének az volt a célja, hogy előítélet mentes ismeretanyaghoz juttassa az olvasót, egyben pedig a korabeli magyar rendvédelmi modellbe, a testület történetébe és a testületi nyomozó szervezet kialakulásába, valamint szervezetébe is betekintést nyújtson az érdeklődők számára. A kötet a tényanyagok mellett a néhai szervezet személyi állománya körül kialakított boszorkányüldözés hangulatából idéz vissza némi ízelítőt a boldog utókor olvasóinak, akik ma már csak leírások alapján ismerhetik meg e vészterhes idők szellemét.

Kiadó:
Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

Szerkesztő:
Dr. PARÁDI József

A kötet szerkesztője:
Dr. PARÁDI József

A kötet műszaki szerkesztője:
PARÁDI Ákos

A kötet borítójának tervezője:
Dr. PARÁDI Józsefné

Papír minősége:
80 grammos ofszet papír

Nyomdai munkák:
PrintPix Nyomda
www.printpix.hu
felelős vezető : SZAKÁLL Tamás

Betűtípusok:
Times New Roman , Cambria , Aldine 721 BT

HU-ISBN 978 615 80 3094 6
HU-ISSN 2064-4728

Magyar rendvédelem-történeti periodikák

Rendvédelem-történeti Füzetek
(Acta Historiae Praesidii Ordinis)
HU-ISSN 1216-6774
„Condita decrescit, vulgata scientia crescit."
(Az elrejtett tudás csökken, a másokkal megosztott ellenben gyarapszik.)

Megjelent 2018-ig XXVII. évfolyam 54 számában , évente két alkalommal
127 szerző tollából 479 tanulmány.
A magyar rendvédelem-történet körébe tartozó — a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő — első kiadású, lektorált tanulmányokat jelennek meg a periodikában, amely 2008. évvel kezdődően 8 indexet is tartalmaz,
- a hivatkozásokra vonatkozóan: Citációs index publikációk és kéziratok, Citációs index periodikák, Citációs index levél- irat- és dokumentumtárak, Citációs index jogszabályok,
- a szövegre vonatkozóan: Index nominum, Index geographicus, Index chronologicus, Index organicus.

Rendvédelem-történeti Hírlevél
(Nuntiotones Historiae Praesidii Ordinis)
HU-ISSN 1785-3257
„Gratius ex ipso bibuntur aquae."
(A forrásból szívesebben isznak az emberek.)

Megjelent 2018-ig XXVII. évfolyam 54 számában , évente két alkalommal
Az utóbbi években évente egy összevont szám formájában.
12 rovat : I. Társasági élet, II. Figyelő, III. Szemle, IV. Rendezvények, V. Személyi hírek, VI. Műhely, VII. Edukáció, VIII. Scientia, IX. Dokumentumok és munkásságok, X. Emlékhelyek és tárgyak, XI. Űrlapok, XII. Információs oldalak.
2 ideiglenes rovat : XIII. Pályázatok, XIV. Fórum.
A magyar rendvédelem-történet művelése operatív eseményeiről (tudományos fokozat védése, könyvbemutató stb.) nyújt tájékoztatást, de van — „Műhely" címmel — kisebb tanulmányokat közlő rovata is.

A magyar rendvédelem-történet könyvsorozatainak kötetei

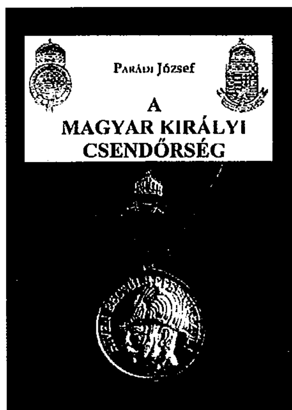
A magyar rendvédelem-történet öröksége.
HU-ISSN 2062-8447

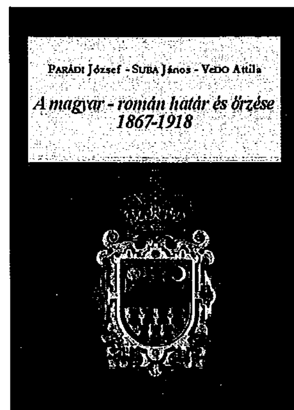
Cél: Nemzeti rendvédelem-történetünk egy-egy részének a bemutatása.

„Omnia quae disco fur nequae latro."
(Amit tudok attól sem tolvaj sem rabló nem foszthat meg.)

PARÁDI József:
A Magyar Királyi Csendőrség.
Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület.
Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p.
HU-ISBN 978 963 08 4794 0.

PARÁDI József - SUBA János - VEDO Attila:
A magyar-román határ és őrzése 1867-1918.
Budapest, 2014[2] Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 172 p.
HU-ISBN 978 963 89 8285 8.

A magyar rendvédelem-történet hagyatéka.
HU-ISSN 2064-4728

Cél: Nemzeti rendvédelem-történetünk során használt, ma már azonban nehezen elérhető szabályzatok, tankönyvek és hasonló kiadványok reprint jellegű publikálása.

„Veritas nunquam perit." /Seneca/
(Az igazság sosem vész el.)

BODA József - PARÁDI József - REGÉNYI Kund Miklós:
1872 Felderítő-szolgálati utasítás.
Anleitung zum Kundschaftsdienste.
Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat - Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 441 p.
HU-ISBN 978 963 89 8284 1.

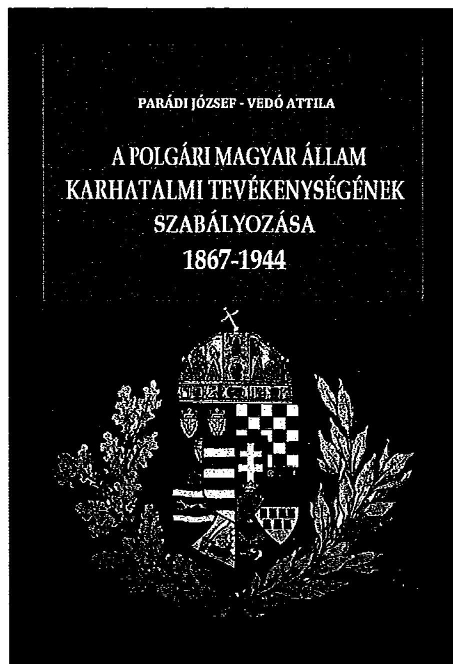

Magyar Rendvédelem-történeti forrásai.
HU-ISSN 2560-0532

Cél: A magyyar rendvédelem-történet egy-egy szakterületére és időszakára vonatkozó dokumentumok és egyéb források gyűjteményes kötetekben való közkinccsé tétele.

„Praeterita mutare non possumus." /Cicero/
(A múltat más nem tudjuk megváltoztatni.)

PARÁDI József — VEDÓ Attila:
A polgári magyar állam karhatalmi tevékenységének szabályozásai 1867-1944.
Budapest, 2018, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 336 p.
HU-ISBN 978 615 80 3092 2.

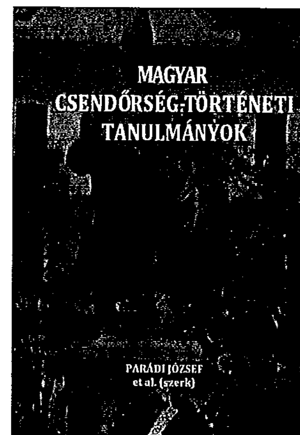
Magyar Rendvédelem-történeti tanulmányok.
HU-ISSN 2415-9875

Cél: Gyűjteményes kötetek formájában egy-egy rendvédelmi részterületet feltáró, illetve egy-egy szerző munkásságának részterületét reprezentáló ta-nulmányok közkinccsé tétele.

„Homo non sibi soli natus, sed patriae." /Cicero/
(Az ember nem önmaga számára él, hanem a haza számára is.)

PARÁDI József et al. (szerk.):
A magyar csendőrség-történeti tanulmányok.
Budapest, 2015, Magyar Királyi Csendőr Bajtársi Közösség - Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 401 p.
HU-ISBN 978 963 89 8288 9.

BODA József - PARÁDI József (szerk.):
Tanulmányok a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelem-történetéből
Budapest, 2015, Nemzeti Közszolgálati Egyetem - Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 244 p.
HU-ISBN 978 615 55 2746 3.

Salutem.
HU-ISSN 2416-2078

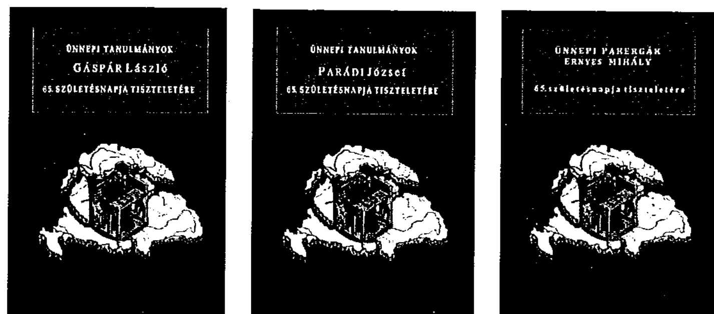
Cél: Rendvédelem-történeti témájú tanulmányokat tartalmazó gyűjteményes kötetek általi tisztelgés a magyar rendvédelem-történetet művelő azon 65. életévüket betöltő kutatók előtt, akiknek a munkássága példaértékű és kimagasló, valamint a személyük körül szellemi alkotóműhely alakult ki.

„Vectigal quaddam speculantes."
(Tisztelgés a tudós előtt.)

PARÁDI József (szerk.):
Ünnepi tanulmányok GÁSPÁR László 65. születésnapja tiszteletére.
Budapest, 2015, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 154 p.
HU-ISBN 978 615 80 3090 8.

PARÁDI Ákos (szerk.):
Ünnepi tanulmányok PARÁDI József 65. születésnapja tiszteletére.
Budapest, 2015, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 218 p.
HU-ISBN 978 963 89 8289 6.

PARÁDI József (szerk.):
Ünnepi tanulmányok ERNYES Mihály 65. születésnapja tiszteletére.
Budapest, 2016, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 193 p.
HU-ISBN 978 615 80 3091 5.

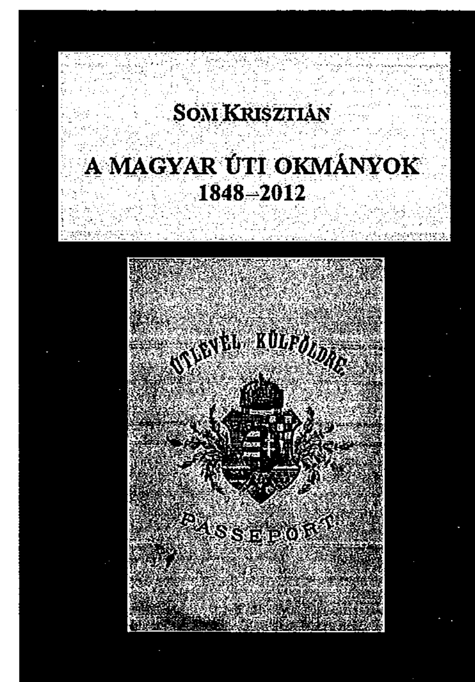

Segédtudományok
a magyar rendvédelem-történet szolgálatában.
HU-ISSN 2064-5333

Cél: A történelmi segédtudományoknak a nemzeti rendvédelem-történet érdekében alkalmazottak során keletkezett eredményei közkinccsé tétele.

„Veritas est viaticum vitae certissimus."
(Az igazság az életben a legjobb útravaló.)

SOM Krisztián: *A magyar úti okmányok 1848-2012.*
Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 337 p.
HU-ISBN 978 963 89 8283 4.

A MAGYAR
NDVÉDELEM-TÖRTÉNET
HAGYATÉKA
2

A MAGYAR RENDVÉDELEM-TÖRTÉNET HAGYATÉKA

2

PARÁDI JÓZSEF - SZAKÁLY SÁNDOR
SZIGETVÁRI OSZKÁR - ZÉTÉNYI ZSOLT

NYOMOZATI UTASÍTÁSOK A MAGYAR KIRÁLYI CSENDŐRSÉG SZÁMÁRA

